

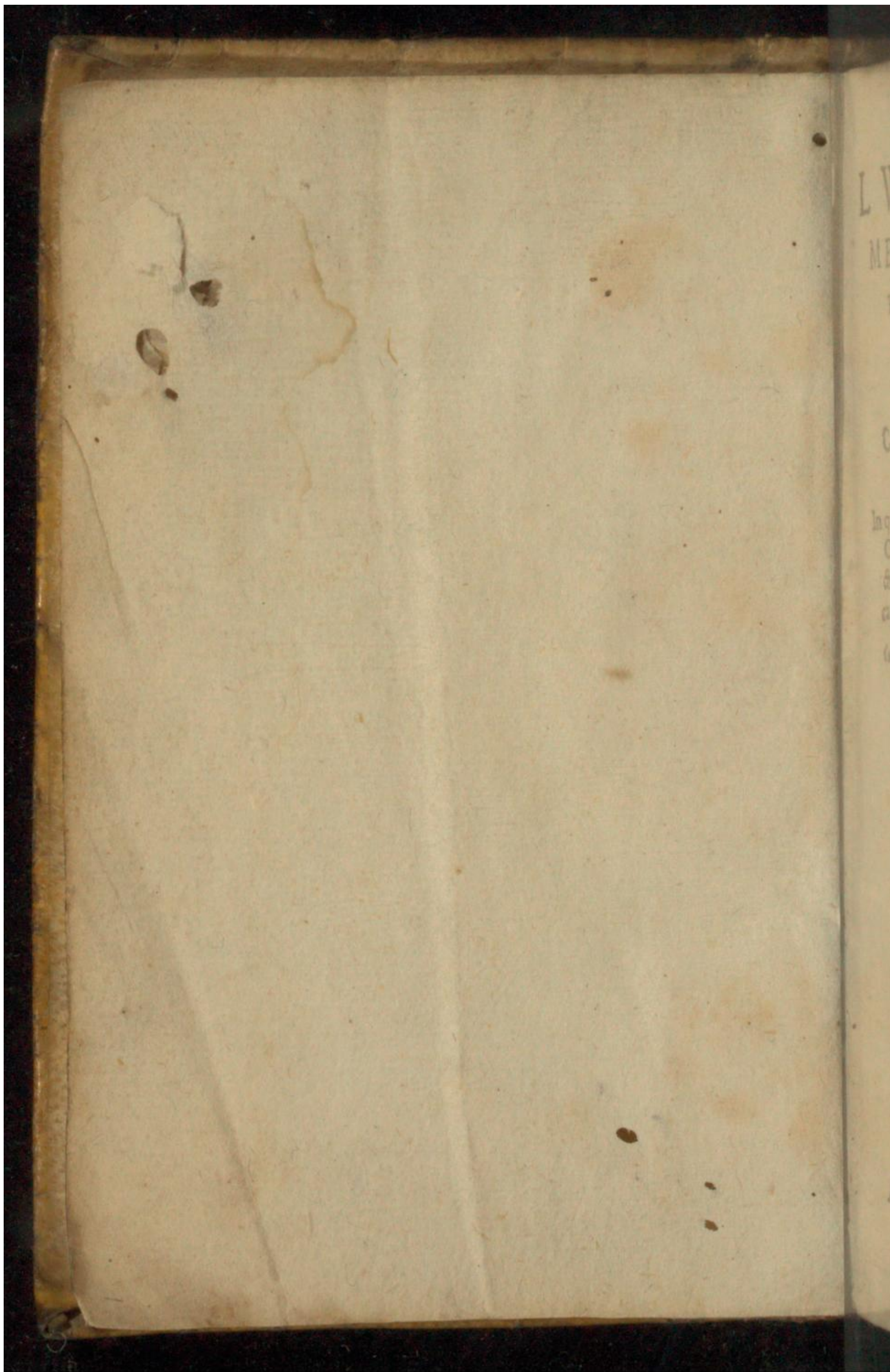

AMATI LVSITANI MEDICI PHYSICI PRÆSTANTISSIMI

Curationum medicinalium, CENTVRIÆ DVÆ, QVINTA ET SEXTA.

In quarum vltima Curatione, continetur Colloquium e uditissimum: in quo doctissimè disputatur, & agitur de curandis capitis vulneribus.

Cum Indice omnium curationum, quæ ipsis Centuriis continentur. omnia nunc primùm in lucem edita.

IN VIRTVTE, ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium.

M. D. LXXX.

AMATI LVSITANI, MEDICI PRÆSTANTIS.

curationum Medicinalium suarum,

CENTVRIA QVINTA,

nunc recèns in lucem edita.

Curatio prima, in qua agitur, de sanguinis reiectatione, ex parte superiori asperæ Arteriæ.

RAECESSERAT hyens partim rigida, partim verò pluuiosa. Sed Veris prima pars subfrigida erat: media autem, hoc est, Aprili mense, con calescente aëre, magna populi pars in capitis grauedines, & ab eo defluxiones incurrit. Erant autem ij pueri, adolescentes, & maiores natu, viri mulieresq; Quorum nonnullis catarrhus, hoc est, destillatio, siue ad os & eius partē vuam, seu columellā defluxus progressu tēpori, apparebat Aliis autem ad nares, quē

defluxum Græci Coryzam, Romani verò grauedinem appellare solẽt. Aliis autẽ ad fauces & guttura excrementũ descendebat, ex quo sanè defluxu Branchos, id est, raucitas oritur. Sed multis omnia simul euenire contingebãt: ad hæc tusses, excremẽtis nimirũ capitis in Thoracem defluẽtibus, ex quibus venæ nonnullis ruptæ sunt: & ex ipsis multus sanguis effluebat. Aliis Anginæ cõparebãt: aliis autem oris vlcerationes, & inflãmationes, & secũdũ aures parotides pullulabãt, nõnullis verò pleuritides grauissimę, & periculosissimæ infixæ erãt. Sed multi quoque phthisi, hoc est, pulmonis exulceratione, vexati postea sunt. Epidemic⁹ autẽ morb⁹ hic est, qa populi magna pars eo corripiebatur, pręcipuè catarrho, cũ quo pauci in febrim incidebãt: sed ab eo plures euadebãt: à quo cęterę citatę affectiones ortũ trahebãt. Quia in hyeme coaceruati pituitosi humores, veris caliditate cõmoti, & diffusi, tales generãt morbos, qui (vt docuit Hipp. li. 3. Aphor. xx.) verno tẽpore potissimũ euenire contingunt: cũ quib⁹ aëris influxus maximè cõcurrebat. Hæc lues (vt audio) vniuersam Italiã, & Dalmatiã, ac Illyricã regionẽ grassata est. Ex tã multis igitur malè sic affectis, pri-

mò mihi se offert Manuel Hamisius è Castello à Vite, Iuuenis natura biliosus, coloris nigelli. capillamẽti verò nigri & hirti. Qui quùm catarrho vexaretur, & tussi torqueretur graui sanguinis, per os, reiectionẽ incidit. Eũ autẽ multũ & feruidũ ac satis flauũ, bis, vel ter emisit. sed per interualla excreãdo, Quẽ quoq; tussi reiiciebat: & cũ nõ aliũde quã à tracheę arteriæ superiori parte effluere. hæ mihi attestãtur notę. Prima, quia excreãdo solum, & validè tussiẽdo sanguis reiiciebatur. Secũda, quòd ipse æger ex ea eminẽti parte sanguinẽ exire percipiebat. Tertia, quòd in collo ad mentũ, vbi tãquàm nodus, caput tracheę arteriæ multis apparet, & larynx dicitur, dolebat, dolore qui dẽ ad sinistrã clauiculã vsque ascendẽte. Huic igitur de repẽtè occurrẽs, sãguinis vncias sex ex dextri brachij vena iecotaria demi iussi: quo detracto, hominem quiescere neue altè loquatur, aut magnã edat respirationẽ suadeo: ac illicò albũ oui, optimè concussum, pulueri sequenti permixtum, ebibẽ dũ offero, habet autẽ puluis sic. R. Gummi arabici, tragacanti, singulorum vnciã mediã, sanguinis draconis optimi, boli armeniaci pallidi, terrę lẽniæ, vulgò boli armeniæ, lapidis hæmatitis

matitis, ſarcocollæ, vtriuſq; coralij.ana-dra.duas, ſeminis hyoſciami albi, sẽinis portulacæ, plãtaginis, cicutę.ana drach. vnam: radicis ſymphiti, drach. vnã, & alterius mediam. Omnia hæc in puluerem redigãtur, & miſceantur. & fiat puluis: ex quo ſcripuli duo in oui albumine pro vice propinẽtur. Exterius verò, album oui quoq; pulueribus cõſtringentibus miſtũ, & ſtupa exceptum, loco dolenti applicabatur. Cęterum, ab ebibitis, per interualla tribus vel quatuor ouorum albuminibus, prædicto modo apparatis, ſãguis effluere deſiit. Interdiu tamẽ per interualla ſyrupum myrtinũ aqua ſtipitum roſarũ, & plãtaginis dilutum, adiectis nõnullis, ex prædictis pulueribus, cochleari lambendo accipiebat, nonnunquam verò ex hoc electuario pitiſſabat, capite non niſi ad dorſum recuruo. R. Radicis ſymphiti recentis vnciam vnã, boli armeniæ pallidi & veri drach. duas, ſeminis papaueris, portulacæ, ana drach. I. gũmi arabici, tragacãti, an. drach. vnam, ſacchari roſacei, vncias tres. Philonis antidoti drac. duas.

Omnia ſyrupo de papauere excipiantur, & fiat electuariũ, ac folio auri inauretur: ſed tunc ſecundo die retractiones, & in membris ligaturæ ſunt factę, imò phi

loni j

lonij persici à Mesue descripti: drachmã vnã, exiguo rodosaccharo mistam, illi dedi: quo optimè valere dixit. Nã & rectè dormit, & ex toto sanguis cohibitus fuit: nec opus fuit ad Diaspermaton tãtopere decantatum medicamentũ à Galeno, libro quinto Methodi medẽdi, & alibi sæpè, deuenire: cuius descriptionẽ verã (si rectè teneo superioribus nostris Centuriis, memoriæ cõmendauimus. Huic primò cibus, ex similagine pulticula fuit, manè & serò: quandoq; simplex: quãdoq; verò illi semen rhois, hoc est, sumachiorum admistũ, quod prisci olim obsoniis miscere solebant: quãdoq; verò ptisana, huius loco, veniebat. Postea verò, elapsis tribus diebus, ex oriza, eadẽ apparabatur pulticula, prædicto cum semine, vel plãtaginis, vel portulacæ, vel taleolis radicis symphiti admistis. Pot' huic ad multos dies, aqua hordei calybeata fuit: posteà verò vinũ rubrũ paulùm adstringẽs, & tunc pyrũ vnũ, vel alterũ illi elargiebamur, veluti diacydonitẽ ex saccharo cõcinnatũ: Nã pulticula illa similaginea, vel ex oriza, ad aliquot dies (vt dixi) sola aqua, aliq̃do adiecto sumachiorũ semine, vel taleolis radicis symphiti, parabatur: posteà verò ex pulli gallinacei iure

vel

vel pedũ veruecis, aut vituli apparabatur demũ, vt alas & pectusculũ pulli ederet suasimus, semper tamẽ vt clysmis vel glã dulis, aluus respõderet, in vniuerso morbi processu, curauimus. Tandem elapsis quindecim diebus è cubili sese erexit: & domi ad vigesimũ diẽ mãsit: post quẽ pãcraticè sẽper habere dixit: sed nostro cõsilio, bolũ armeniacũ pallidũ, & quẽ Gal, lib. 10. de Facultatib: simp. med. describit, & huic morbo mirum in modũ prodesse tradit, perplures dies aqua plantaginis, vel farfaræ dissolutũ ebibit. Nunc verò integra & secunda fruitur valetudine.

SCHOLIA.

Κατάῤῥους siue Katarrhus, latinis fluxio siue destillatio dicitur, à Καταῤῥέω quod est fluo, vel destillo: vnde à multis, catarrhus pro quacunque fluxione siue distillatione licentiori vocabulo accipitur: vnde Plinius secundus libro primo de re medica, capite secundo, ita tradit, Est quidem catarrhus humor defluxus ad nares, ad fauces, ad pulmones, vnde catarrhus dictus est à fluore, Græci enim huncfluorẽ dicunt. Propriè tamen Κατάῤῥους apud Galenum libro de Symptomatum causis, distillatio dicitur ea, quando ad os excrementum defluit, vel ad palatum, vt libro secundo de cap. præsagiorũ enarratione 49. idem refert. Quod perinde est dictum

dictum ac ab Aetio sermone octauo suæ medicine, capite quinquagesimo tertio catarrhum esse, si ad vuam, seu columellam humor defluxerit: est enim vua (vt omnes norunt) oris pars. Nec minus à Paulo dictum est, libro tertio suæ Medicinæ, capite 28. Katarrhum esse, vbi ad fauces & palatum humor descendit quum & fauces oris partē esse, omnibus conspicuum sit: si verò humor ad nares delabatur, Græcis κορίζα, Romanis verò Grauedo. At si humor ad fauces descendit, à Galeno & Græcis Βραγχός appellitatur, à Celso, Plinio, & Latinioribus Raucitas, Paulus tamen raucitatem fieri tradit, cùm humor ad guttur & asperam arteriam defluit: nec mirū, quum facilis est delapsus humoris in faucibus existentis ad guttur, & asperam arteriam: sic igitur legendi sunt versiculi, in omnium ore habiti,

Os, vuámque petens humor, stillatio nostris,
Fertur Romanis, Graij dixere Katarrhum,
Quod si guttur habet, faucésve, hæc horrida pestis
Brāchos erit Graijs Medicis, Raucedo Latinis
Græca Coryza premit nares, Romāa Grauedo

Cæterùm, scire operæpreciū est: quod sanguis à vasis quatuor modis effluere potest, vt nos docuit Galenus libro quinto Methodi medendi, quē percurrere ne pigeat: potissimùm tamē tribus de causis palàm excitari sāguis à vena vel arteria contingit, aut earum ruptura, aut earum

rum erosione, aut quum earum ora adaperiuntur. Dignoscimus autem sanguinem ob vasis rupturã euenire, quia extrinseca aliqua causa præcessit, vt delapsio ex alto: aut si luctãdo plus iusto vasa distensa sunt, & consequens rupta: aut in terram homo concidit, aut si grauius aliquod pondus eleuauit, vel in pectus ceciderit. Item ob clamorem magnum quomodocunque editum, vasis ruptura fit: in quo reponatis velim tussim asperã: vt ex ea huic euenit iuueni: aliquando verò ruptura euenit ob humorũ multitudinẽ, & tunc sanguinis effusio repentè & coaceruatim facta cognitionẽ exhibet. Sed tunc deposita per euacuationem multitudine, sanguis compescitur, & postea ad vlcus curandum deuenimus. Sed quando à causa procatarctica siue extrinseca, ruptura euenit, tunc curatio non admodum difficilis est: quæ potissimùm conficitur, præter retractiones & deriuationes per conglutinationem vasis disrupti: præcipuè medicamẽtis adstringentibus: & alijs illis mistis, citra mordacitatem resiccantibus, & glutinosum quiddã habentibus, velut est, terra lẽnia & samius aster, & bolus harmeniæ pallidus verus, quo hodie abundamus, & de eo Galenus mira prodit: & varia alia à nobis citata in pulueris cõpositiõe. Prætereo pastillos à succino paratos, quos à Karabo, Mauritaniæ factionis Medeci appellãt: & eos Galenus ornatissimus

medicus, libro septimo de comp. med. secundum locos describit, veluti ex Coralio dictos, aut à terra sigillata, hodie bolo Armenio dicto, vt varios alios pastillos taceam, & propè infinita remedia, ab eodem Galeno, Paulo Aegineta, Oribasio, Aetio, Alexandro Tralliano, Aretæo, & practicis variis citata. Nos verò, ea quibus vsi sumus, remedia in mediũ tantùm adducimus, & eorum mentionẽ facimus. Ampla etenim remediorũ sylua est, non aduertentibus hodiernis Medicis, qui vel pro minimo in dißidiũ & discordiam, vel ad arma vsque veniunt: sed ij à consortio hominũ eliminãdi sunt, aut inter hominum hostes reputandi: vt qui fauere honori, & rei caducæ ac pertinaciæ, quàm hominum saluti, magis velint. Estote igitur cõcordes, quia concordia (vt nostis) paruæ res crescunt, discordia magnæ dilabuntur. Fit quoque, vt dixi, sanguinis reiectatio ex vasis, siue venæ corrosione: quæ potißimùm euenit ob acres & mordaces à capite in thoracem, delabẽtes humores: vel in ipso thorace genitos: sed tũc per interualla parua euacuatio, sed cum tußi contingit. Quãquam aliquando compertum habeo, etiam ob corrosionem, copiosam & coaceruatam sanguinis eductionem cum tußi fieri. Sed hæc sanguinis reiectatio periculosa admodum est, & raro ab ea ægrotantes euadunt, vt ante nos docuit Galenus in suis dogmatibus, & meritò sa-

nè, quia eam vlcus consequitur, quod multis de causis difficillimã, acquirit cõsolidationem, & consequens hectica febris & tabes, mortis imago introducitur. Curantur autem exesa aut corrosa vasa quoties per cibos boni succi, & pharmaca carnem gignentia, renutriuntur. Cæterùm, Galeni præcepto, medicamentis constringentibus huic morbo facientibus nonnulla calida, & tenuium partium, miscemus: portione tamen exigua, vt ea constringentia ex stomacho ad iecur: & inde per cauam venam ad cor, & consequens in pulmones distribuant, & ea penetrare faciant, ac illis viam sternant vt nos docuit Gal. libro septimo de comp. med. s. l. vbi de reiectatione sanguinis agit. Cæterùm, tu per calida intellige, medicamẽta tenuium partium arteriam, quæ constringentia medicamenta ad pulmones & thoracem trahant, & veluti manu ducant: quæ omnia magna solertia, & maturo cõsilio, Medici exercere debent, non minus ac in stupefacientibus medicamentis propinandis, & eisdem pharmacis ad sanguinis reiectationes facientibus, miscendis. Cõtingit quoque sanguinis reiectatio, quoties vasis osculum reseratur, & quasi per resudationem transcolatur, quod potissimùm fit, cùm quis calidis balneis vtitur, præcipuè in regione calida, & tempore calido & cibariis calidis assueuit. Etenim multitudo sanguinis, aut eius acuties acredóve, ve-

uarum ora aperit, & laxat: & tunc ſanguis in principio eſt paucus, deinde abſque dolore augetur. uratur autem venæ os dilatum pro varia eius cauſa, potißimùm per obturationem, quæ obturatio per aſtringentiam conficitur: vt in curationibus Piſauri fuſius dicemus.

Curatio ſecũda, de i flammato iſthmo, ſeu v ua, & tõſillis, quæ παρισθμία, & ἀντίαδες, Græcis dicũtur.

MVlier nata annos viginti, cùm eius Vua, iſthmus dicta, & tonſillæ, ob defluxum à capite vehementer rubricarent & tumentes apparerent, vt vix deglutire poſſet, multa ſpuebat: & per nares varia quoq; emittebat. Hæc cùm paucula & liquida in cibo admitteret, Syrup. violaceũ, & de endiuia eiſdẽ cũ aquis, ſed parùm dilutos, in aurora bibebat: & mẽbrorũ frictionibus vtebatur: & ad nares materiã venire, ipſis ſępo manu attractis, curabat: imò eiſdẽ naribus aquã violaceã, in qua dilutũ erat parũ ſacchari cãdi, adiecto quoq; exiguo ſucco betæ, nõ rarò attrahebat: & ex aqua decoctionis hordei, adiecto ſyrupo acetoſo gargarizabat tribus verò elapſis diebus, à deglutito bolo ex caſſia ægyptiaca tãtũ melius habuit Ex tunc ex atramento eiuſdẽ caſſiæ ægyptiacæ,

ptiacæ, aqua decoctionis hordei excepto, gargarismũ parabat, & breui sanitatem obtinuit. Cæterùm nata proxenetæ Græci, duodecim annorũ, qui ad fonticulũ habitabat, in hãc candẽ affectionẽ lapsa est, sed aliquantulũ febriebat, & altera tonsillarum vlcere affecta fuit. Huic sanguis ex cephalica vena, in brachij curuatura secta, missus ad vncias quinq; fuit, & gargarismo sequenti vtebatur. R. balaustiorum, citrinorũ, rosarũ, plantaginis, ana pug. mediũ, hordei mundi, pug. vnum, calicũ papaueris albi, drach. vnã, libris tribus aquæ pluuialis omnia excipiãtur, & ad ignẽ fiat decoctio sufficiens, & coletur: cui adde, diamoronis, syrupi rosati simplicis, ana vnc. vnã, pulueris boli armeniæ pallidi, vnc. vnã: Misce, fiat gargarism᾿, & eo assiduò vtatur, post quem, vlcus ex melle rosaceo colatitio, adiecto puluisculo thuris, & prędicti boli armeniaci inungebatur: & tandẽ breui sanata est: veluti plures alij, vario tamen artificio. Vxor tamen illius, qui alituum Pernities vocabatur, post intẽsam febrẽ, vlcera quoque sordida in tonsillis passa fuit, pro quibus curandis, ad aquam ex sublimato, post multa & varia adhibita, confectam deuenimus, & sanata est.

SCHOLIA,

NON discedam ab hoc loco, quin oris totius partes priùs exactè percurram, vt tyrunculi eas in totum teneāt, neque in eis nominandis errorem committāt. Dicitur igitur palatum totum fastigium supra linguam vsque ad fauces Græcis ὑπερῴα, sed Aristoteli οὐρανός, & Galeno nostro οὐρανισκός. Sequuntur fauces, Græcis φάρυγξ, quæ Galeno authore libro quarto de locis affectis, capite 5. vbi anginæ quatuor percurrit genera, sūt oris interna pars, vbi simul conueniunt, & gulæ & gutturis partes extremæ, Cæterùm, Græci φάρυγγα ἰσθμον appellant, in quo spacio Gurgulio & amygdalæ sunt, vnde nonnullis gurgulio siue gargareon isthmus appellitatur: quia inter duas cauitates, tanquam inter duo maria collocatur. Amygdalæ latinis tonsillæ & glandulæ dicūtur, Græcis ἀντιάδες & παρίσθμια duæ euidentes, & magnæ, totidem occultæ. Cæterùm, ne nominum vicinitate decipiaris, nota quòd à pharinge larinx multùm differt: nam pharinx (vt dixi) fauces sunt, larynx verò tracheæ arteriæ caput, siue gutturis nodus, qui nonnullis foras prominet, & bronchorum caput quoque vocatur, aut absolutè bronchus. Supra laryngem est Epiglotis, cartilago mollis, quæ laryngis operculum est: simile folio hederæ, factum à natura ad claudēdam tracheam arteriam, ne cibus aut

potus

potus illabatur rursus ad aperiendam eam in aere attrahēdo. Porrò Glottis, aliud quiddam est, lingula scilicet in orificio tracheæ arteriæ, qualis est in fistulis musicorum, rimá duabus tenuissimis membranis facta. Cæterùm, pro curādis destillationibus aduertēdū duximus: quòd à capite in fauces, & iugulum destillantes humores, nō ita temerè & inconsultè gargarismis coercendi sunt, aut sistendi, ni suffocationis, aut anginæ immineat periculum: repurgato verò corpore, tunc etiam apprimè constringentibus tuto vti possumus. Non enim iam timor est, vt retenti & congesti in capite humores, decidant & ruant, & repentè suffocent, vt Mesue præcæteris clariùs nos docuit.

Curatio tertia, in qua agitur, de Viro singulis mensibus, per hæmorrhoides, euacuationē siue sanguinis purgationem habente, vt mulieres per vterum.

IOannes Baptista Propola, vir annos natus quinque supra quadraginta, & qui iam olim morbo Gallico correptus fuerat, tandiu per hæmorrhoides, singulis mensibus, vt mulieribus menstrua cōtingunt, sanguinis euacuationem copiosam habebat. Qui nūc, quū illi ad aliquot

dies constringeretur, nec solito modo fflueret, ecce per os sanguinem absque tussi, & febri, subflauum & rubrum multum coaceruatim emisit: perterritus igitur hic, consilium petit, quo tantum fugiat malũ. Ego omnia, vt decet, perpendens, iubeo hominem bono esse animo, ac illicò hæmorrhoidibus quatuor apponi iubeo hirudines: quæ sanguinis vncias sex sugendo extrahãt: quo verò modo, ex scholio percipies: postea verò præscripta optima victus ratione, syrupũ ex endiuia, & fumaria herba, ac lupulis, earundem herbarum decocto dilutum, ad aliquot dies ebibit: hinc pharmacum, ex manna, rhabarbaro, & portiuncula electuarij Diaphiniconis constans: quibus optimè habere dixit. Ad plures tamen posteà dies conditum ex floribus fumariæ, saccharo, veluti floribus cichorij cõcinnatum ieiuno stomacho comedebat: superebibita aqua cichoreæ singulis vicibus: pauxilla, hoc enim ordine, sanguis cursum suum consuetũ consequebatur: cuius fluxu hic optimè valebat. Alios tamen, hoc morbo affectos, notaui: quibus refrigerato sanguine, temporis successu, & ætatis ratione sanguis ex se cohibitus est: & rectè habebant. Cæterùm, qui ob
hæmor

hęmorrhoidum ſolitum ſanguinem reſtrictum, in capitis dolorem incurrũt, catapotia ex Aloë non lota deglutiũt & bene habẽt: quia Aloë venę aperiuntur, & deinde ſanguis fluit. Huic caſui non ab re eſſet quoque annectere vnum vel alterum hominem: quibus ſingulis mẽſibus ex gingiuis ad radices dẽtium, abſque dolore aliquo, ſanguis exiit, qui ſi tamen ad aliquot dies moratur, & ſolito non reſpondet modo, in capitis doloré incurrunt: ac ſic eum ex gingiuis ipſis euocare neceſſe habent: ex iis auté ſtudioſus quidam eſt. At ægrotus is, de quo agimus, elapſis poſteà multis diebus de totius corporis laſſitudine conquerebatur: qua & ſæpè in animi deliquium, & capitis vertigines incurrebat: adeò vt, ne in Epilepſiam incideret, aliquãdò, timeretur. Cæterum, huius corpore expurgato per medicamenta reſpicientia humorem, morbum gallicum fouẽtem illi decoctum radicis Synarum ad 24. dies dedimus: quo ita valuit, vt omnes ad huius decocti radicis potum inuitaret. At præſcribebatur huic, victus ratio hoc modo in prandio turdũ aſſum habebat, ex ceptum (ad ſtomachum diſſolutum iuuandum) intinctu, ſiue ſapore, parato cinna-

momo, ſaccharo, & decocto eiuſdem radicis ſynarum, tandem abſtemius factus panis nautici vncias quatuor comedebat: & totidem in cœna, paucis cum vuis paſſis & amygdalis. Porrò vino, ſale, & ſimilibus (vt noſtris) abſtinebat, ſingulis tamē octo dieb⁹, catapotiis purgabatur. Iis enim (vt dixi) pancraticè habuit. Sex tamen interiectis menſibus: hic, cùm ad commeſſationes, & intēpeſtiua cōuiuia ſuis cum congerronibus, & compototibus frequens eſſet, ac ſemel aliis, & vino ſe ingurgitaſſet, repentè apoplexia enectus obiit.

SCHOLIA.

Quum ſæpè hirudinibus vtamur, dignum quæſitu eſt, an deceat poſt earum admotionem cucurbitulam affigere, vt Galenus agebat, & agendum proprio quoque libro de hirudinibus ſuadet, ad leuandam ſcilicet, venenoſitatem ab ijs animantibus derelictam. Nos huic quæſito breuiter reſpondentes, dicimus, non opus eſſe, quando nos hodie eiſdē vtimur, purgatis & à veneno alienis, quas pharmacopolæ vitreis vaſculis diu aſſeruāt ſæpè affuſa, innouataq; aqua Cæterùm in exercenda hac per hirudines euacuatione, vt omnes ſciant, hunc ſeruamus ordinem. Poſt quam affixæ ſunt, & ſanguinis ſuctæ

hirudines

hirudines sanguisugæ dictæ tumefieri incipiũt, per medium eas forficibus præscindi mãdamus: nam tunc melius sugunt, & ex ægroto super perforata sede sedente, supposita aqua calida sanguis in vasculum aut scutulam cadens, ea à nobis perscripta quantitate seruatur, vt posteà de eius colore & substantia iudicium feramus. sed licet admirari hodie Bononiẽsium Medicorum quorundam stupiditatem, ne dixerim ignorantiam: qui indiscretè venas hæmorrhoidales phlebotomo aperiendas iubent: vos verò cauete, inde enim multa sequi mala, certum est: & scalpelli vice in aperiendis & reserandis venis hæmorrhoidalibus, quæ ad anum terminantur, sanguisugis vtimini, vel saltẽ parietaria helxina dicta herba, aut folio ficus, vel simili alio, quibus fricto eo loco sanguis prosilit, earum venarum reseratis osculis. Placuit autem nobis huiusmodi euacuationis modum docere, quùm sciamus eam hodie apud Hispanos prætermissam esse. qua vtinam deinceps vtantur, & eam in praxim trahant.

Curatio quarta, de hectica febre, intromissa post longas alias febres.

IOannes ab Aegydio Gradu, Teutona, Antuerpiensis mercator, Vir annos natus triginta tres, longus gracilis, & tẽperatura biliosus, quum in hyeme per

duos vel tres mẽses, febribus laboraret: quas cuius naturæ essent, ad præsens referre non puto operæpretium, eum tamen hectica febri laborare primo occursu comperi. Nam macie affectus, ingenti febre laborabat, sed à pandio, hoc est, ab assumpto cibo, grauius & intẽciùs à febri ipse affligebatur: cui pulsus debilis & paruus, & subdurus quadam cum æqualitate erat, lotium vero tenue, lucidum, & subcitrinum, & (quod peius est) à Medicis pro deplorato derelictus erat. Ad hunc igitur ingressus ipse, eum dicto modo habere comperio præter hæc etiã semper sudabat, sudore quidẽ frigidiusculo, & copioso, adeò vt duæ mulieres in eo abstergendo, pannis calidis, diu noctuq; continuò se fatigarent. Hunc igitur curaturus, cùm sex res non naturales animaduerterem, ecce hunc ægrotantem, in cubiculo perampio, & valdè alto iacentem, percipio: cuius cubiculi aër humidus admodùm, crassus, & frigidus erat: vnde non falsa coniectura deprehendo, quòd aëris frigiditas, quæ calidos vapores ex intima corporis parte, in cubili ad cutẽ delatos, attingebat, eos condensabat, & in aquam vertebat: vnde sudor cõtinuò huic, & madores copiosi,

hærebant: pro quibus abigendis, fúmo, ſed graui & philoſophico conſilio (abſit dicto inuidia) vſus ſum. Focum namque ex accenſis carbonibus, in cubiculum inferri iubeo, vt aëris huius frigiditas, maláve eius temperies contemperarentur. A quo illato, intra quatuor horas, videres rem incãtamento ſimilem, & illas duas mulieres applauſis manibus omnia mihi fœlicia precari, quòd tanto labore eas ſubleuarim: diu noctúq; enim (vt dixi) abſtergendo eius ſudore, magna anguſtia premebantur. Nam intra quatuor illas horas ſudor hic continuus leuatus fuit, nec poſteà illum amplius perſenſit. Vnde ægrotus ipſe iam de me optimè opinari cœpit, & breui fore, vt à me ſanaretur, pro certo habebat. His igitur perfectis, huius victũ ita præſcribo. Primùm cũ hic gracilis ſit, vt obeſior euadat, & priſtinas recuperet carnes: multis, & optimis cibis veſcatur oportet. Cæterùm, cùm hi cibi dari debeant pro concoctricis virtutis tenore, & robore, ea de cauſa, maximo cum iudicio offerendi ſunt: ad hęc, vt ſuis qualitatibus febri opponantur, & optimum adgenerent ſuccum. Talia enim cibaria erant, ex pullo, aut capo, lactuca aut hordeo mundo incocto

cocto

cocto absque sale, cõtusum, adiecta portiuncula ptisanæ optimè coctæ, aut amygdalarum & seminum melonis cremore, vel caprino lacte, ex quo gabatam iustam, frigidiusculo bibebat: & desuper parum pulli gustabat. Quæ omnia in cœna iterabat: sed interdiu condîta sacccharea gustabat, videlicet, lactucã, portulacam, semen melonis, cucumerem, citrulum, pyra moschata, & huiusmodi alia saccharo incrustata, vel parata. Et post à id quod in potu continuò habebat, ebibebat: videlicet, aquam hordei, iulepo violaceo illi admisto, cõtusum ex pullo, adiecto cremore seminis melonis, cucurbitæ, vel citruli, aut lactucæ, vel papaueris & portulacæ, quo multùm oblectabatur, illi repetebant. Hic verò plerũque noctu tres vel quatuor horas dormiebat, & quãdoq; vigil manebat: sed tũc iusculis, aut contuso, semen papaueris albi, vnius vel alterius drachmæ pondere, infundi iubebam: sed eius vice, sæpè syrupi papaueris vncias duas, aqua lactucæ dilutas bibebat. Cæterùm, successu temporis ob epota medicamenta, stomachus laxior factus: prædicto cõtuso puluisculum cinnamomi, & coralij, & margaritarum præparatarum, immisceri iubebã,

ventr

ventriculi ipſius roborandi gratia: aut portiunculam ſpecierum Diamargaritonis frigidi: cuius deſcriptionem, à nobis euulgatam prima harũ centuriarũ habetis: ſed tunc exterius os ventriculum oleo maſtichino fouebatur, vt inferiùs latiùs hæc patebũt: cætera verò quæ ad ſex res, nõ naturales, ſpectãt, vt hecticis conueniunt, debito ordine habebantur.
BRANDANVS. Si verum eſt Medicorũ noſtrorum axioma, contrariorum contraria ſunt remedia, Hecticis aër conueniens, frigidus & humidus ſit docet: vt qui æquali intemperie, calida ſicca laborent: ad quid igitur, ô Amate in hectici cubiculum ignes inferendos curaſti?
AMATVS. Nũquam, me herclè, te tam lethargum, aut obliuioſum putaram, vt qui paucis anteà lineis à me ſignatam cauſam memoria deponeres. Norunt vel garruli barbitonſores, nedum cordati Medici hecticis aërem frigidum, & humidum conuenire, ignem tamen intra ægroti cubiculum inferendum curaui: vt aquea quædam, ſed peſsima aëri miſta, humiditas expelleretur. Quæ frigiditati iũcta ſubleuatos, ex intima corporis parte, vapores in cute augebat, denſabat, & in aquam vertebat: vnde ille madidus, &
ſudore

ſudore reſperſus continuò affligebatur. Vt duæ mulieres noctu diúque id ſolùm agerent: vt eius ſudorem detergerent. Solet ſæpè, cameris occluſis, & in quibus iamdiu ignis non fuit, ſimilis vigere humiditas, vt docuit quoque Galenus libro primo de ſanitate tuenda. & eo magis ſi parietes noui ſint, aut vaſti & lati, vt in turribus & carceribus euenire videmus, qui ſanè aër cutis poros obſtruit, & magis obeſt, quàm prodeſt: vnde Galenus. aërem nimis frigidum hecticis tãquam obnoxium deteſtatur, lib. decimo Meth. Med. & libris de diff. febriũ. BRANDANVS. Placent hæc, ſed in illa domo vlláne alia cubicula erant, in quæ ægrotans transferri poſſet? AMAT. maximè, domus nãq; quã bonus vir hic habitat perampla, & magnifica eſt: quæ ad porticum vbi Mercatores negociãtur, & ſuis mercaturis operam dant, poſita eſt: & nonnulla alia cubicula habet: ſed cubiculo hoc quo ægrotus decumbebat, nec maiora, nec ita, vt illud, apta. BRAND. Cur igitur extra domum illam, atq; in aliam opportuniori aëre eum transferri nõ iuſſiſti? AMAT. Cordatè ais, & eò magis quia Galenus vir medicus conſũmatiſſimus, Romæ ſæpè ægrotãtes nõ tantùm

ex vna domo, ad aliam traducebat: ſed extra vrbem eos ad alias longinquas regiones ſanitatis acquirendæ cauſa, relegabat: vt ad Tabias, & longè diſtantem Syriam. aut (vt Celſus primo tradit) ex ipſa Roma, Alexandriam: quod Hippocrates ante omnes, vt Primus medicorũ Parens docuit, dicens libris Epidemiorum, & Ahporiſmorum, ſolum mutare patrium, in diuturnis morbis, bonum. Is tamen ægrotus (vt paucis tibi dicam) extra domeſticos lares migrare noluit: imò & ego cùm aërem correctum parato artificio viderem, nõ admodùm laboraui de eo ad alteram domum transferendo BRANDA. optumè, ne grauere tamen, pro tua humanitate, nobis rationem medicamentorum, quibus hunc, veluti ex perturbato mari ad portum, incolumẽ & ſanum perduxiſti, recenſere. AMAT. Lubenter faciam, & paucis abſoluam, & eò magis quia in re graui, & difficili, hucúſque morati ſumus: item vt tu apud Britãnos præſertim Briſtolij ſimilia recte opereris Primò igitur hoc deſcripſimus apozema. cuius in aurora ſex ebibebat vncias, & ita habet. R. hordei mundi, vncias duas, foliorum boraginis, endiuiæ, cichoreæ ana pugillum vnum. prunorum

norum pinguium, sebesten, ana numero xij. senę drachmas duas, pimpinellæ pugillum medium, florum borraginis, buglossæ violarum, ana drach. vuam, seminis portulacæ lactucæ, endiuiæ, papaueris albi ana drach. duas, seminis melonis mundi, vncias duas. In libris sex aquæ, fiat decoctio secundum artis ministeriũ, ad medias, facta colatura, & decenti expressione: adde, Syrupi de cichorea, de violis ana vnciam vnam. Misce, fiat apozema, ex quo, singulis diebus in aurora ieiuno stomacho singulas sex vncias bibat, & insuper dormiat, tunc vero pectus vniuersum, & costæ, cùm vniuersa dorsi spina, hoc inungebantur vnguento.

R. olei violacei vnciã vnam & alterius mediam, butyri recentis, axũgiæ gallinæ ana vnciam mediam. Pauca cera alba, ad ignem fiat vnguentum molle. Cæterùm, hoc eodem tempore & sequẽti, curæ nobis erat, vt aluus responderet, præcipuè clysteribus refrigerãtibus, ex aqua hordei, oleo violaceo, saccharo, & ouo, nonnunquã verò attramento casiæ ægyptiacæ adiecto. At interdiu noctúque conditum hoc gustabat. R. Sacchari rosacei, violacei, buglossacei, boraginacei, ana vnciam mediam. Sacchari candi, drach-

drach. quinque. pulueris coralij rubei drach. vnam. In mortario marmoreo omnia conterantur, & ſyrupo de pomis excipiantur, & fiat miſtura: de qua per interualla guſtet: & deſuper aquam violarum & boraginis ſimul miſtam pitiſſet: huius tamen miſturæ loco, condîta ſaccharea (vt dixi) comedebat, præcipuè quando eam faſtidiebat: iis enim placidè ægrotus hic habebat, conſueta tamen habituali febre infeſtus. Elapſis curationis diebus duodecim, ad balneum dulcis aquæ eum vocauimus: quod ita habet,

℞. Foliorum endiuiæ, lactucæ, maluæ, hordei mundi, an. pugillos duos. In magno aquæ caldario pleno fiat decoctio ſufficiens, & in cortina lignea, ad id parata, ſecundum hominis longitudinem, infundatur, prædicta decocta aqua: & ſi opus fuerit, ex frigida illi adiungas, vt tepida ſedentis collum vſque attingat, in quod balneũ intrabat, & vniuerſum eius corpus (capite excepto) magna eius voluptate, ad dimidiã horam, vel integrã, morabatur. Sed tunc quando ex cortina exire volebat, prædictum bibebat apozema: & frigida irrigabatur aqua, ſuadente ita Galeno, tandem leuiter corpore à madore abſterſo, cum dicto vnguẽto, aut ſimili

inungi iubebamus: præcipuè circa ſpiritualia membra vniuerſa, & dorſi ſpinam, & circa ventriculi os, ex oleo cotoneorũ, & circa iecur, vnguento ſantalino. Sed tunc cum cubile ingrediebatur, non dormiebat, quia à balneo ſomnus corpus emaciat. Elapſis verò aliis octo diebus, ventriculus debilis ei redditus eſt: vt ægrè concoqueret, & retineret, quæ comederat: imò ea ipſa citò per ſeceſſum remitteret, incocta, & non malè olentia, tunc ori ventriculi ceratum applicitum eſt hoc. R. Ladani optimi, benè & ſuauiter olentis, & quod ad candelæ ignem facilè accendatur, vnciam vnam, roſarum rubrarum, thuris maſticis ana drachmas duas, ſpicæ celticæ, indicæ, ana ſcrup. duos. Galliæ moſchatæ Meſuæ drach. mediam, coralij vtriuſque ana drach. vnam, & alterius mediam, terebinthinæ parum: miſce, & ad ignem fac ceratum: & pãno cocco infecto, ad ſcuti formam excipiatur, & ori ventriculi admoueatur: item, vt omnino os ventriculi robur acquireret etiam ferculis, quibus veſcebatur, & actu parum calida comedi debent, vt ſuadet Galenus libro decimo Methodi med. puluiſculus is miſceatur, Qui habet. R Cinnamomi optimi drachmam vnam, coralij

rubri

rubri præparati, margaritarum præparatarum, ana drachmas duas. Seminis sumachiorum, drachmam mediam. Omnia subtiliter pulucrizentur, & misceantur, ex quo puluere drachmam mediam pro vice, iuribus infundebat: sed audi, vt omnibus machinamentis ventriculo adiumentum præstaremus, initio prandij & cœnæ parum diacitonitis ex saccharo parati comedebat, & à potu decocti siue apozematis descripti, nostris monitis destitit. Porrò, quum sic aliquot dies maneret, & ventriculus robur adeptus esset, hic in tussim incidit, & in ore falsum saporem percipiebat, sed excreabat: & tunc syrupum violaceum, & de succo farfaræ paratum, adiectis similibus aquis, in aurora bibebat, & interdiu & noctu, loch de althæa & farfara lingebat. Cæterùm, quum rectè à tussi valeret, à capite ad os excrementum descendere percipiebat, cuius portiuncula ad pectus quoque labebatur, & tussim irritabat: contra quam affectionem decoctum hoc parare illicò iussi. R. plantaginis, hordei mundi, rosarum rubearum, violarum, ana manipulum vnum, seminis melonis mundi, cucurbitæ, citruli, ana vnciam mediam, in libris quinque aquæ, fiat decoctio ad

conſumptionem duarum partium, facta colatura: adde ſyrupi roſacei de roſis ſiccis vncias duas miſce, fiat potus longus, cuius vncias quinque in aurora bibat, & ſubhinc dormiat. Interdiu autem diadragaçanthum cum bolo armeno in ore tenebat, & aquam ex decoctione coriandri bibebat: & noctu diacodij ſimplicis rotulam vnam vel alteram drachmæ pondere guſtabat, quibus breui à tuſſi & catarrho immunis euaſit. Qua de cauſa, iterum ad conſuetum balneum, eum traximus: in fine cuius vncias octo lactis caprini optimi, & calidi, recens emulcti, pauco ſaccharo fino adiecto, bibebat: à quo non tantùm balnei ratione, ſed lactis ipſius cauſa, non dormiebat: quia poſt epotum lac dormiendum non eſt, nec exercitatio vlla corporis habenda ad quatuor ſaltem horas: vt meminit Aëtius ſermone ſecundo, ſuæ medicinæ, capite 93. cui titulus eſt, de Modo, tempore, ac menſura vtendi lactis. Quum verò in lactis potu perſeueraret, quod ex capra (vt dixi) erat, quæ lactucis, endiuia, cicorea, rubi ſummitatibus, hordeo, & ſimilibus veſcebatur: reſtaurans hoc conditum ſæpe comedebat quod habet. R. carnis capi iunioris, vncias tres: piſtaciorum,

munda

mundatorum & lotorum, amygdalarum d.lotarum.ana vnciam vnam, & alterius mediam, Seminum quatuor communium frigidorum, ana vnciam mediam, ſpecierum diamargaritonis frigidi, drachmas tres. Sacchararo tabarzethico aqua roſacea diſſoluto, ad ignem miſce, & fiant morſuli tenelli. Iis enim & optimo conſtituto victus ordine, à nobis perſcripto, intra duos menſes hic ſanatus eſt, magna artis medicæ gloria: vt qui ab omnibus deploratus habebatur: nunc verò viget, & gaudet, & lactis potum ſibi familiarem habet, vt omnes Teutoni ſolent: imò ex ſe non raro balneum parari iubet, in quod ingreditur: quia eo maximè delectatur.

Curatio quinta, de pleuritide, furculam, & ſcapulam dextram prehendente.

MVlier Illyrica, annos nata quadraginta quinque, & quæ iam conſuetos menſes amiſerat, robuſta, magna, carnoſa, vt eam ex Gigantea prole quiuis diceret, in pleuritim incidit: nam furculam ſiue clauiculam cum ſcapula acriter dolebat, continua febri laborabat, nonnihil tuſſiebat: ſed ægrè ſpiritum ducebat. Hanc igitur ſic malè affectam vbi

primùm vidi, illicò sanguinem ex axillari eiusdem brachij dolorem respicientis ad integram vsque libram emittendum curaui: post quam sanguinis emissionem fomentum exceptem filtro loco dolenti adaptabatur: habet autem fomentum sic, R. hordei mundi, matrum violarum, foliorum maluarum, camomillæ, branchæ vrsinæ, radicum maluauisci, parietariæ, rosarum, ana pugillum vnum, Seminis maluæ fænugræci. S lini, ana pugillum medium, in aquæ libris decem fiat decoctio sufficiens: cui posteà adde olei violacei, rosacei, ana vncias duas: misce, & in ea filtrum imbuatur, exprimatúrque: & dolenti loco calidum admoueatur, & iteretur. Ac posteà ex vnguento pectorali locus prædictus doloris inungatur: sed tunc syrupum violaceum, aqua hordei dilutum, in aurora bibebat: & interdiu syrupum eundem violaceum cochleari lingebat, aut loch ex althæa, vel farfara, & hordeaceam iulepo violaceo mistam bibebat: & panatellam simplicissimá penidiis paratam, aut ptisanam optimè coctam in victu habebat: iis enim ita gubernata, intra septem dies conualuit: clysteres tamen, quum opus erat, iniiciendos curabamus. Simili modo sanitati restituta

stituta fuit filia Marini, prædictæ mulieris vicina, puella septemdecim annos nata: quæ & ipsa, eodem die pleuritide correpta fuit. Veluti homo Antonij Carrionis, natus annos triginta, coloris ruffi, qui tunc ex Neapoli per Anconam, Bruias nobilem apud Flandros ciuitatem, patriam suam se recipiebat.

Curatio sexta, de sanguinis reiectatione, per interualla, simúlque de fonticulo in brachio adaperto, ad priscorum imitationem.

IOannes Baptista Vccellinus, iuuenis Florentinus, optimis litteris, & moribus apprimè imbutus, temperatura atrabiliarius, gracilis, collum oblongum habens, pectus admodùm strictum, capitis destillatione, subiectas corporis partes offendente, laborare solebat. Qui subinde per interualla, sanguinem per os reiectabat, absque tamen tussi, & anxietudine aliqua, paucum: aliquando satis floridum, & viuidum. Cæterùm, quum optimo victus ordine vteretur, & varia medicamenta, & remedia experiretur, & nihil

commodi consequeretur, languescebat: & contra artem medicam, & eius ministros irascebatur. Petiit igitur, quum morbus ex iis sit, qui inducias præbeat, & temporis intercapedinem ponat, nec sæuitiem, aut periculum aliquod secum afferat: ex latè patente, támque diuina arte remedium decerpamus: quo liber, immunísque ab hac sanguinis reiectione euadat. Ego verò, vt qui sciam artem medicam vniuersam perfici, vno ex tribus instrumento suadente id sæpè Galeno, & Auicenna eius interprete: nempe, diæta, hoc est, victus ratione: medicamento, id est, remediorum potu& assumptione: & opera manuali, Græcis chyrurgia dicta: videns vtique nec diæta, nec pharmacis iuuenem hucusque iuuatum: ad opus manuale, tanquam certum & à me, & cæteris hodiernis doctis Medicis, pro comperto remedio habitum, confugi. Id autem est, fonticulus paratus in brachio, tribus vel quatuor digitis ab humero, inter illos musculos: qui in molles carnes habentibus, solo vesicatorio admoto ex cantaridibus pauculo cum fermento, & aceto parato, excitatur. Vesicula enim ex eo leuata forficibus scinditur, & ciceris granum superimponitur, & stricta fascia

fascia superligatur : ita vt carnem penetret, & fonticulus adapertus maneat : sed ciceris posteà loco, pillula ceræ viridis, vel communis, introduci poterit, ægrotantis arbitrio. In iis verò qui duras carnes habent, candente ferramento foramen excitatur. Sed in iuuene hoc vesicatorio fonticulus excitatus est, ex quo tantum iuuamenti consequetus est, quantum ipse votis cupiebat: bis tamē in die, manè & serò, fonticulũ illũ apertũ curabat, & à sorditie abstergebat, nouo semper mutato cicere. BRANDANVS. Hoc vnũ iampridem à te ô patrue amãtissime, scire vehementissimè desideraui, an prisci fonticulos hos, & iis similes, grauibus in morbis, rebellibus & diuturnis admittere in corpore consueuerint? AMATVS. Extant nepos charissime (vt paucis tibi respondeam) omnes ferè libri Medicorũ priscorum, tam Græcorum, quàm Latinorũ, qui testantur, quum grauis se offerret morbus, illicò ad cauteria, & excitata vlcera, authores confugisse: ex Græcis Hippocrates est, Medicorum omnium primus parens : dein Galenus eius maximus ampliator, & syncerioris medicinæ vberrimus fons. Tertius ante eum ætate, magnus rerum inuestigator, & singularis

doctrinæ author Dioſcorides eſt: cuius præclara in Hippocratem Commentaria, ſua lingua conſcripta, nunc Conſtantinopoli haberi, à fide digno homine accepimus: quæ nos omni diligentia, pro ſalute iuuanda humana, & arte ipſa medica amplianda, habenda breui curabimus. Cæterùm hos ſequuti ſunt poſteà viri doctiſſimi, & eruditione multiiuga ornati, Aretæus ſiccam, nec adeò ſucculentam doctrinam præ ſe ferens. Paulus Ægineta, doctiſſimus vir, & qui Galenum in compendium redegit, vt Galeni ſimia dici rectè mereatur. Aëtius diligentiſſimus medicus, & qui ex multis & doctiſſimis libris, ſermones in medicina ſexdecim, vniuerſam complectentes medicinam, compilauit. Alexander Trallianus, cognomento Medicus dictus, & meritò, vt qui ſuo iudicio multa arti medicæ adiunxerit: nec ſic facilè omnes ante ſe imitetur: ſed Galenum quandoque, recto cum iudicio, vellicet: & ab eius dicteriis meritò diſcedat. Hic, vt artem medicam rectè teneret, magnam orbis partem peragrauit: vt ex Græcia non modò in Italiam, ſed in Galliam, & Hiſpaniam, & in Africam peruenerit: vt ex ſuis dictis elicitur. Magnus

Oribaſius, cuius ex tam multis & vaſtis operibus, paruum volumen hodie tantùm habetur. Hi, & multi alij, quum in morbos grauiores, & contumaces, ac curatu difficiles, ægrotos incidiſſe viderent: quos nec victus ratio, nec medicamenta vlla iuuarent: illicò ad imprimenda cauteria in capite, in ſcapulis, in brachiis, in ſpina dorſi, in cruribus, prout morbus poſtulabat, vnum, duo, tria, plura & varia pro morbi genere, & ægroti tolerantia, confugiebant: & vlcera incitabant. Hippocrates ſic, poſt diætam multam, & medicamenta varia adhibita, ac lac narium propinatum, ad cauteria ſe diuertit, vt apud ipſum legere potes (vt cæteros ſuos libros taceam) libro ſecundo de Morbis: vbi præcipuè à capite morbos exortos, proſequitur: quo in loco cruſtas octo, ex vſtione fieri iubet, duas circa aures, duas in occipitio, hinc atque hinc ad ceruicis neruum, duas in naſo, ad oculorum magnos angulos: ſed latiùs libro de Internis affectionibus. Qui ſanè liber, totus vſtionibus, & ſectionibus ſcatet, ſæpè autem pectus, & dorſum in eo Hippocrates vrit: & ſupra vſturã ſtatim porrum multum, tritum imponere, per diémque

perma

permanere iubet. Nos verò hodie butyrum per se, aut maluæ & oui vitello mistum superponimus: aut ex iis compositũ, pauco oleo rosaceo exceptum. Sed in eo morbo, vbi medulla spinalis siccatur, præcipuè à Venere, varia cauteria affigi iubet: veluti quum renum morbos curat: videlicet ad scapulam, ad acetabulũ coxæ, ad nates, ad medium femur, ad genu, ad malleolum, hac condicione: vt si carnosa fuerint loca, ferro vrãtur: si verò ossea, & neruosa, ignitis fungis. Tu verò hodie dicas, aut causticis medicinis, vt oleo vitreo leo, id est, ex vitriolo, cõposito, vel oleo ex Mercurio, vel ex Antimonio, cõcinnatis: & chimica arte extractis: aut caustico medicamine, ex viua calce, & prima saponis aqua, cõflato: quod ornatæ officinæ pharmacopoliæ paratũ, & promptum semper habent: vt varia alia silentio prætercam, quibus opus hoc cõfici potest: sed ex cantaridibus vesicatoriũ, adiecto aceto acerrimo, & pauculo euforbio, cum fermento paratur, satis bonum, & medicis vulgare. Sic autem, eodem libro citato Hippocrates, & splenem, & varia alia membra, quum opus est, vrit: vt libris Epidemiorum, & sexto Aphorismorum, & libro de Articulis: quem secutus Galenus

nus idem facit, vt ex eo elici poteſt, prædictis commentariis ſupra Hippocratem: præcipuè libro ſexto de Morbis vulgaribus, & ſexto libro aphoriſmorum aphoriſmo ſexageſimo, & libro de articulis, & libris de locis affectis, vbi propè genu crus, & brachium ad humerum inurere iubet. Quod Hippocrates, & Galenus, idem faciunt cæteri Græci medici à nobis citati: ex quibus vnus præ cæteris Paulus Ægineta medicus cordatiſſimus, & ſapientiſſimus libro ſexto ſuæ medicinæ conſulendus venit. Veluti & cæteri Romani medici, vt C. Celſus magnus Hippocratis imitator, in vniuerſo ſuo opere medico, præcipuè libro tertio, capite 23. in quo de morbi comitialis curationibus agit: & libro quarto, capite ſecundo, vbi capitis morborum curationes perſequitur: & cap. 22. eiuſdem libri quarti, quo docet vlcera à cauterio cõtracta diu aperta tenenda eſſe, quouſque morbus conquieſcat. Miſſos facio cæteros huius viri libros, in quibus id in primis agit: & magno ægrotantium iuuamento exercet. Idem agendum ſuadet author libri, cui titulus eſt Trotula, antiquis Romanis medicis adnumeratus. Idem Marcellus vir præclarus: idem Scribonius Largus,

vir

vir antiquissimus : idem Plinius Secundus libris suis de re medica quinque : idē Cælius Aurelianus Siccensis, medicus doctissimus & absolutissimus in quinque de Morbis cronicis libris : idem Theodorus Priscianus, scribens ad Timotheū, ad Victoriam, & ad Eusebium : idem & Mauritaniæ factionis authores præcipui: Auicena quarta fen libri primi, & prima fen libri tertij, capite de Apoplexia: idem Razes, & Alzarauius. Sed ex ijs, & eorum sectatoribus, nemo est (vt ego arbitror) qui doctius, clarius, aut cordatius vno Albucasi, rem hanc tractauerit, in eo præcipuè tractatu, qui chirurgiæ Petri ab Argillata, adiectus est, & ab hinc vigintiquinque annos, varijs chirurgicis instrumentis pictis, Venetijs fuit excusus. BRAND. Optimo consilio hæc à te ô Amate dicta sunt, vt ea cùm mihi dabitur inuestigandi occasio apud præclaros hos authores percurrere possim : sed cùm ad opus deuenerim, vt operari sciā, dicas, (rogo) quibus nam locis sapientes hodie medici in comtumacibus defluxionibus, & antiquis catarrhis cauteriū admoueant. AMATVS. Hoc differenter, pro varia distillationis ratione, medici agunt : & (vt rem teneas) audi, in

iuuene

iuuene hoc, de quo agimus, vt qui destillatione antiqua laboret, fonticulum in brachij dextri parte syluestri, quatuor digitos ab humero inter musculos aperire iussi: & ita semper, vel maiori ex parte, quum in brachio candente ferramento, vel caustico medicamento vlcus excitare decreueris, eo in loco fieri debet: vt etiam superioribus diebus factum esse vidisti, Sallustio Burquesio Viro nobili: & Coronelio Anconæ: cui ob defluxum à capite in pectus, & subiectas corporis partes, duo cauteria ambobus brachiis inflicta sunt, singula pro parte. Qui sæpè voce priuabatur, & corporis functionibus destituebatur, nihil proficientibus medicamentis variis, & potu aquarum è thermis, tandem hodie fonticulorum horum beneficio, ita rectè valet, vt nunquàm melius: aliquando verò ad nucam, quandoque ad scapulam, sed in cruribus sæpè quoque fonticuli ij aperiuntur, sed præsertim in articulorum doloribus. BRAND. Qua igitur parte in cruribus parandi fonticuli ij sunt? AMATVS. Non secus ac in brachiis, quatuor digitos à genu, syluestri in parte, inter musculos, ad hos nanque fonticulos, humores soliti in pectus fluere per coxas, & subiect

ſubiectas corporis partes trahuntur, & per eoſdem purgantur: vnde ſuperiores corporis partes mundæ & liberę euadunt. In vteri tamen vitiis, & affectionibus, interna potiùs cruris pars aperienda eſt, vt infrà dicetur. Cæterùm, cùm quatuor digitos dico, intelligas velim, plus minus pro corporis ratione, vel ipſius ægrotantis menſura.

BRAND. Beaſti me ô Amate: vt qui hæc ita clarè docueris: vt iam deinceps non ſit futurus medicus, qui ante oculos ea habiturus non ſit: immo ijs & ſimilibus tandiu à te edoctus ego, non verebor publicè Londini, aut Briſtolij, apud Anglos: aut Olyſſipponi apud Luſitanos: & Sanctereme mea patria, artem medicam exercere: ſed vnum (vt ego reor) prætermiſiſti, Patrue dulciſſime, & eſt, an in commiſſura, coronali dicta, cauterium ignitum affigendum ſit, præcipuè in deſperato catarrho, vt omnes hodierni factitant medici. AMATVS, Id conſultò prætermieram: vt qui Secunda Centuria harum curationum quæſitum obſolueram: & pro ſumma dixeram, in catarrho calido, à candentibus ferramentis, & cauſticis medicinis abſtinendum eſſe: vt Alexander Trallianus, magno iudicio, contra

tra

tra Galenum conteſtatur. Quia humores magis igniti, fluxibiliores euadunt, & conſequens maius nocumentum inferunt: nec eſt, quod cauterij iuuamenta adducas: quando ea in humore calido nullius ſint momenti, ſecus autem in frigido. Nam cùm catarrhus à frigido humore pendeat, tunc commiſſuræ, ſiue ſuturæ coronali, cauterium inditum, ſummum eſt iuuamentum. Hæc autem obiter ſint dicta, de cauteriis, & vſtionibus, dicturus tibi multò plura, cùm occaſio ſe obtulerit: præcipuè in coxendicum dolore, inurenda coxa, quum varient Authores. BRAND. Eò mihi gratius erit, quia cùm de hac re diſſerueris, illud Galeni, contra quoſdam medicos, ex commentario ſecundo, in librum ſextum de morbis vulgaribus mihi interpretaberis: quod à te pridem audiui, & mihi mente excidit. AMATVS. O teneo id, quod cupis: eſt enim locus apud enarrationem nonam prædicti commentarij, quæ huic noſtro colloquio multum fauere videtur: in ea nanque Galenus vnum proponit, quod quidam cùm in coxendicum dolore, coxa inuſtus eſſet, illicò dolore liber euaſit: quæritur tandem quid in cauſa fuerit, quod dolor coxendicus leuatus

ita breui poſt inuſtionem illam fuerit? cui quæſito reſpondent nonnulli, quòd huius rei cauſa fuerit dolor conſequens inuſtionẽ, quod falſum eſſe Galenus tradit. Et eos, tanquàm in arte medica, & philoſophia, parùm exercitos deteſtatur: quum dolentibus, nullum dolor præſidium afferat: adferunt autem auxilium anodyna remedia, hoc eſt, dolorem leuantia, affectum tollendo, per quæ, multæ dolentes partes ſanantur. Non igitur ob dolorem dolor coxendicus ſedatus fuit, quia dolor exaſperat, & magis contriſtat: ob inuſtionem igitur adhibitam, quam conſequitur membri roboratio, & humoris difflatio, & expulſio, & malæ qualitatis impreſſæ extirpatio prædictus ſubleuatus fuit dolor: non verò ob dolorem, inuſtionem ſequentem. Hæc enim tibi, ſatis ad præſens fore duxi: dicturus multò plura, cùm caſus varij ſe nobis obtulerint.

Curatio ſeptima, in qua agitur, de lumbricis cum febre.

FIlia Trapezitæ, qui ex Piſauro Anconam venerat, puella nata annos quatuor, obeſula, & boni habitus: febri continua affligi cœpit. Qua, & per interualla,

tremo

tremore quodam, vniuersum corpus corripiente, cruciabatur: quo inter dormiendum quoque vexabatur: & eò sæpè expergesiebat. Ad hæc, manus ad os, & nares sæpè admouebat: imò os ipsum sæpè aperiebat: per quod halitum, vermes præ se ferẽtem, expirabat: vt nunc puellam hanc vermibus laborare cum ingẽti illa febri, mihi certum esset: & eò magis, quia ante paucos dies, eorum nonnullos egesserat. Puellam igitur hanc sic afflictam considerans vesperi, quo tempore stomachus ieiunus ferè erat, sic illicò remedia illi paro. Et primò per os electuarium ex Rhabarbaro concinnatũ, quod officinis paratum prostat, illi ebibendum tradidi: cuius descriptionem infra habes, & clysterem ex lacte iniici curaui. Sic enim medicamentum habet, ex Rhabarbaro compositum. R. Rhabarbari, Agarici, ana vnciam mediam, spicæ celticæ grana octo, salis gemmæ, drachm. vnam, sacchari albi libram vnam, aqua graminis sufficienti omnia excipiantur, & fiat electuarium: cuius dosis ad vnciam integram sit: re vera tamen sequens medicamentum hoc, interiectis nonnullis diebus, illi propinauimus. R. Electuarij de Rhabarbaro vnciam mediã, diasebesten leniẽtis, drachmas duas.

Seminis ſancti ſcrupulum vnum, cum aquæ portulacæ vnciis tribus: miſce, fiat hauſtus vnus, à cuius potu, illicò ex lacte clyſterium iniectum fuit. R. Lactis caprini, vncias decem, ſacchari rubei vnciam vnam, vitellum oui vnum: miſce, fiat clyſterium. Porrò, medicamentum epotum, poſt horam euomuit, & parum egeſſit, vt nullum emiſiſſe vermem, nec integrum nec comminutum (vt ſæpè fieri ſolet) crederetur. Tunc victus, panis affuſus iure pulli portulaca incocti, illi erat, cui aromatum vice, puluiſculus coralij præparati, ſcordij, & dictami Cretenſis erat: potus verò, aqua Coriandro incocta, pauco vino granatorum miſta: ſequenti nocte puella melius non habuit. Itaque parentes maximo dolore afficiebantur: in aurora verò clyſterem parare iubeo, ex decocto coriandri herbæ, portulacæ, graminis & acetoſæ, adiecta ſemiuncia hieræ picræ, & oleo violaceo & roſaceo, ſingulorum vncia vna, quo multa & varia egeſſit: tunc verò aliquantulum quieuit. Cæterùm, quum per vetulam quandam ceratum ſupra cor, huic admotum eſſet, ex aloë, myrrha, & alijs huiuſmodi compoſitum: ecce autem fortè fortuna, caliditate, & attra-

ctione,

ctione febris intensè aucta est: vnde puella angi cæpit, & aliquantulum delirare. Tunc ad eam vesperi ingressus, eodem modo eam afflictam, & eius parentes non mediocriter turbatos reperio: qui tunc post varia vltrò citroq; dicta, ceratum supra cor applicitum illi esse, id quod anteà occultauerant, mihi significarunt: quo percepto, & deposito cerato: epithema (vt errorem à vetula commissum sarcirem) supra ipsum cor poni iussi: quod habet. R. Aquæ acetosæ, rosarum, portulacæ ana vncias tres, aceti rosacei, vnciam vnam, & alterius mediam, croci, grana .vj. specierum dia margaritonis frigidi, drachmã vnam, vini odoriferi optimi, vnciam vnam, coriandrorum præparatorum subtiliter pistorum, drach. vnam.

Misce, fiat epithema, & cordis regioni applicetur, & sæpè innouetur. Item, ori vẽtriculi remedium hoc applicitum fuit.

R. portulacæ pugillum vnum, & aceto acerrimo incoque, & sic tabefactam herbam ori ventriculi admoue, ijs enim remedijs febris imminui cœpit, & puella melius habere: tunc victus & potus, dicto modo erant. Re vera tamen vniuersam hanc curationem clausit bolus armeniæ verus: quem (vt verum fatear)

nunquam anteà videram: & is est, quem tantoperè Galenus libro nono de Facult. simpl. med. ad varia morborum genera laudat: est autem terra hæc, meritò lapis cognominandus. Quum gleba terræ sit, grauis, coloris pallidi, saporis butyrosi, nihil arenæ referentis, odoris non iniucundi: quam si in aquam infuderis, illicò vt calcem liquefieri videas. huius igitur scrupulum vnum, vel alterum in aqua acetosa, vel condito ex acetositate citri, puellæ dabamus, qua ex toto sanata est. Cæterùm, hanc siue terram, siue lapidem, siue lutum, siue bolum armeniæ appellauerimus, Galeni modo nihil interest, quæ dubio procul, vera & germana est: & qua olim Galenus vti solebat, præcipuè in lue pestilenti illa immani & sæua. Contra quam hodie Venetiis scentilliantem, vtinam medici Veneti ea vtantur, & in praxim trahant.

Curatio octaua, in qua agitur, de talpa siue talparia, hoc est, tuberculo cum cranei corruptione, quod ad melliceridas, vel atheromata, vel steatomata reduci iubet.

Filius

Filius Romerij chirurgici, qui posteà è carceris fenestra se præcipitauit, & miserrimè obiit, annos nactus octo, gracilis, nec adeò bonæ temperaturæ, nulla interueniente extrinseca causa, per aurem absque dolore, anxitudine, aut febre aliqua, saniem multam emittebat. Cæterùm, anno post, huic in capitis laterali parte, tuberculum doloris expers, ni manu premeretur, apparuit: succedente verò tempore, puer febri correptus fuit: quem cùm pater infelix sic afflictum videret, eius tuberculum capitis aperire, multis conuocatis chirurgis & medicis, decreuit. Quo tandem aperto tuberculo, cranei magna pars corrosa, perforatáue conspecta est. Sed vice cranei exempti, sanies quædam carnis modo concreta, nata erat, quæ supra duram meningem sedem habebat: tertio verò die, ab hoc opere, quum chirurgus scalpro rasorio corrosas cranei partes adæquare tentaret, & nonnihil prædictæ concretæ saniei extraheret: ecce post peractam operationem, & puerum fasciatum, illico puer conuulsione & tremore correptus fuit: vt illico eum moriturum putaremus. Sed inde vtcunque roborato capite, ex optimis herbis parato emplastro, fota quo-

que nuca oleo costino, & similibus, euasit. Sed tunc puer nihil gustabat, imò omnia fastidiebat, tandem sequenti die, eadem hora, simili aduentante paroxysmo: diem suum obiit. Quo die, in eadem domo puella quoque, phthisi consumpta, mortua est.

SCHOLIA.

Qui practicas ex recentioribus scripserunt, medici, tumores in capite vario modo appellant: videlicet, testudines, caries, rimas, & talpas, vel talparias, aut topinarias: quæ genera abscessuum, dubio procul, ad ea, quæ Græci atheromata, steatomata, & melliceridas appellant, referri debent, pro contenti ratione: de quibus Galenus 14 Methodi medẽdi tradit, & alibi sæpè, veluti & nos, qui eum pro viribus maximè imitari cupimus, his in Centurijs, fusè enarrauimus. Dicitur tamen tumor hic de quo agimus, talpa bene adaptato vocabulo, ab animalculo talpa, muri simillimo, sed visu carente: quod terram fodiendo, sub qua vitam degit, eam in monticulos, & eminentias leuat. Hunc ferè morbum Hippocrates describit libro secundo de Morbis popularibus, cap. tertio, quem non lethalem esse tradit: & re vera, maiori ex parte ægrotantes ex hoc euadunt morbo: obijt tamen puer hic, de quo agimus, quia excedens materia non solùm craneum corrosit, sed duram

ram meningem imo ſubtilem: & ipſam cerebri ſubſtantiam malè affecerat.

Curatio nona in qua agitur de verrucis in balano à coitu contractis, qui morbus Græcis Thymus fortaſſis dicetur.

ASCANIVS Bronchonius, nobilis Senenſis, iuuenis vigintiquinque annos natus, poſt habitum cum muliere coitum, verrucas in balano contraxit: cæteris ſui corporis partibus rectè valentibus. Cæterùm, hic, quum ex membro virili fœdationem hanc depellere conaretur, ne fortè eius contagio reliquæ corporis partes fœdarentur, chirurgos & medicos accerſiuit: qui poſt corpus ſæpè expurgatum, & guayaci ligni decoctum ad multos dies ebibitum, & varia adplicita topica remedia, meliùs nō habuit: quum verrucæ ſemper fixæ manſerint: ſi quandoque tamen remediorum vi deliteſcebat, breui poſteà repullulabant: vt ad quatuor menſes morbus hic, ſic progrederetur. Ad eum igitur ipſe nouiſſimè accitus, poſt propinata catapotia à nitro dicta, quibus aluus optimè reſpondit, verrucas hoc remedio bre-

ui extirpaui, quod diligentissimè chirurgus nostris mandatis apponebat: habet autem remedium sic. R. Aquam argentariorum, quam sortem vulgò appellant, ampulla excipe, in quam frustula aliquot chartæ dentibus contractæ, & exactè masticatæ, ad minùs per horas duas macera: dein verò vnicuique verrucæ vnãquamq; dictæ chartæ portiunculam adapta, pro loci, & magnitudinis ratione: butyri tamẽ recẽtis parum, aut vnguenti albi portiunculam, lineo panno exceptam, superpone: ipsis enim eradicatis, earum vestigia; ac derelicta vlcera, ex plumbeo vnguento ad cicatricẽ reducta sunt: iis enim tantùm, intra paucos dies, hic ab hac fœdatione sanatus est. Qui posteà (vt audio) misere in bello Senẽsi interẽptus est, magno parentum, & amicorum suorum dolore.

Curatio decima, de carneis excrescentijs, & ragadijs quibusdam, intra annum ad primum intestinorum, adnatis.

FAbritius de Medicis, illustris familiæ, apud Florentinos, iuuenis, vnum de viginti natus annum, post habitum morbum

bum gallicum, à quo curatus fuerat: intra anum carunculas, & ragades, rectum intestinum occupantes, ab eodem morbo derelictas, & contractas patiebatur: adeò sæuas, & malignas, vt quum egerere vellet ingentem inde incurreret dolorem, anxitudinem, & animi deliquium. Quo factum est, vt sæpè non nisi singulis sex vel octo diebus, egereret: ita enim hoc cruciabatur morbo: vt post consultos Florentiæ, & Senarum medicos, Romam venerit: vt illic quoque à doctis curaretur medicis. Quorum opera (vt paucis dicamus) nullum nobilis hic iuuenis iuuamentum consecutus fuit: sed in dies peius habebat: adeò vt Anconam se receperit, vt saluti consuleret suæ, eique prouideret: ad quem vocatus ipse, morbum considero talem, qualem à me descriptũ percepistis. Sunt namque intra podicem carunculæ, ficos referentes (nouistis autem locum hunc propitium ficis esse veluti & caput, non sunt tamen fici carunculæ hæ) quæ primum intestinum infestabant, variis cum ragadibus: ob quas, quum egerebat, multũ dolebat. Caussam porrò huius morbi referre, non puto operæpretiũ: pulcherrimus autem hic iuuenis erat, qui & morbo gallico in-

fectus

fectus iam fuerat: quantùm verò, ad curationem audi. Hic optima victus ratione, & subtili constituta, post eius corpus rectè pręparatum,& purgatum decoctum rubi viticosi ad triginta dies ebibit: ita enim sarzam parrilham vocitandam meo in Dioscoride, primò sanciui: quum ex directo sarza parrilha, Romanis, rubus viticosus dici debeat:quæ (vt hodie compertum habeo)apud Dioscoridem smilax aspera appellatur: vbique planta obuia,in dumetis spina sua sæuiens: cuius radices rotundas,sed oblongas à Dioscoride prætermissas,sarmentis æquales hodie eradicamus, in totum similes iis, quæ ex Peru afferri solent:& Romæ, & Venetiis publicè venales habentur.Proinde,quum radices hæ iam hodie recentes vbique haberi possint, non est, quòd ab India, & terra noua,eas ampliùs petamus.Gaudeant igitur Gallicana scabie infecti, quum tam præstans antidotum pro ea domãda, tam paucis nummis paratum habeant. Receptui igitur canentes, post epotum huius smilacis asperæ decoctũ ad triginta dies, quo semper iuuenis hic optimè sudabat, rectè valere videbatur. Sed interim hæc machinabamur speculo instrumento ferreo,quod matrici adaptabatur: vnde speculum

culum matricis nomen adeptum eſt, Latiniores ſpicilum oricularium dicunt, podex aperiebatur: & carunculæ rubricantes, & nigricantes, aqua forti argentariorum, aut oleo ex vitriolo, aut Mercurio, aut ex Antimonio, inurebantur: quæ facilè cadebant, ac poſtea balanum ex pinguedine porcina filo adligatum intromittebatur. Quod per diem integrum, ni egerendi neceſſitas impediret, retinebat: & toties repetebat balanum, quoties aqua illa, aut oleo inurebantur carunculæ. Cæterùm, apprimè extirpatis carunculis, Syphone hæc impellebatur aluminoſa aqua, quæ habet. R. plantaginis, centumnodiæ herbæ, hippuris, roſarum rubearum, balauſtiorum, citrinorum ana pugillum vnum, radicis ſymphiti, Ariſtolochiæ rotundæ ana vnciam vnam, aluminis rochæ vncias duas in libris quinque aquæ, fiat decoctio ſecundum artis miniſterium, ad medias: & coletur, ac ſyphone impellatur: & (vt dixi) vlcera irrigentur. Poſteà verò balanis concinnatis ex medicinis propitiis nunc, nunc, dicendis, vlcera fouebantur: habent autem balani ſiue glandes ſic. R. ſarcocollæ, myrrhæ, aloës, thuris, boli armeniæ pallidi & veri, pulueris radicis ariſtolochiæ rotundæ,
ana

ana partes æquales, & decocto rubi viticosi omnia excipiantur: & formẽtur glandes crassitudinis, & longitudinis longioris digiti, medij dicti, quibus filum adaptabatur, extra prominens: aliquãdo tamen ex gosapio glandes filo prætensæ parabantur: quas ex vnguento plumbeo illini iubebamus. BRAND. Maximo iudicio glandes hæ pro hoc curando morbo excogitatæ abs te sunt ô Amate: vt quibus intromissis, vires suas medicamenta super vlcera imprimere valeant diu.

AMA. Solis iniectionibus, & infusis, Florentiæ medici, & Romæ, pro hoc curando iuuene, præcisis primò carunculis, vtebantur: quibus scopum nunquam attigerunt. Nos autem decocto huius rubi viticosi, dictæ smilacis asperæ, ad triginta dies ebibito, & sæpè repurgato huius iuuenis corpore, subtili admodum victus ratione habita: & iis paucis citatis remediis, & nonnullis similibus: eum (vt nosti, & manibus tractasti) intra sexaginta dies pristinæ sanitati restituimus: nec postea vnquam repullulauit morbus.

Curatio vndecima, de febre interficiente grauibus & perniciosis symptomatis.

DAuid Donius, vir probus, temperatura ſanguineus, renes calidos habens, veluti & iecur, obeſus, faciem ſatis rubicundam præ ſe ferens, ætatis ſuæ anno quinquageſimo ſecundo, febribus laborare cœpit. Qui cùm per medicum tractatus eſſet, ad octauum diem, optimè habere dixit. At medicus multò plura machinari volens, quàm aut morbo, aut ægrotanti conueniret, nono die, illi valdè potens purgans pharmacum obtulit: quo multa egeſſit, & breui malè habere cœpit: delirabat: intenſè, & continuò febriebat: & ſudore frigido eius vniuerſum corpus irrigabatur (vt eo die ad eum vocatus exactè deprehendi, & vt ab aſſiſtentibus & familiaribus accepi) non multùm à ratione diſtrahebatur: quia circa res, de quibus non diu anteà tractauerat, eius erat ſermo. Huic lotium craſſum, turbidum, & ſubalbidum erat: quo & pulſus vtcunque conſtabant, & ad oblata benè rectéque habebat. Cæterùm, quum hic poſt nimiam humorum excretionem,

malè

malè habere viſus eſſet, ad ea remedia, quæ conueniunt vitiis, & ſymptomatis, à medicamento poſt purgationem dereli-ctis, confugere viſum eſt, pro vt medici actitant: & Ioãnes Meſue vir doctiſſimus, omnibus ſuis numeris abſoluit, quarto theoremate libri ſui primi. Erant autem ea remedia, (vt paucis dicam) hirudines venis hæmorrhoidalibus applicitæ: cucur bitulæ ſcapulis admotæ, epithema vniuer ſum pectus refrigerans, & aliud quoque renes reſpiciens: ad hæc, clyſteres alteran tes, & corpus ad frigidum trahentes: oxi-rhodinum capiti admotum, & ſimilia. Sed victus quoque huic, cõtuſum ex pulli car-nibus erat, duabus ptiſanæ rectè paratæ adiectis portiunculis: cui ſæpè ſyrupum de papauere miſcebamus: aliquando verò eiuſdem papaueris albi ſemen, pondere drachmæ vnius. At, poſt ebibitum contu-ſum, ita (vt dixi) ptiſanæ miſtum, iure opti-mo pulli offas imbutas comedebat: & tũc aquam hordeaceam iulepo, & vino grá-natorum acetoſorum miſtam ſuperbibe-bat. Porrò, phrenitis in dies perſeuerabat: qua de re, abraſis capillis, embrocha, ſiue irrigatione caput eius præcipuè anterior pars, ſinciput dicta, ex alto irrigabatur: vt optimè agẽdũ ſuadet Galenus libro tertio

decimo Methodi medendi, capite 22. Et posteà ex vnguento populeo caput inungebatur: & quandoque ad pileum, ex ranis confitum viuis, deuenimus: qui vniuersum caput prehendebat, veluti ad pullos dissectos innato suo calore calentes: quibus sic dissectis, hyosciami succus affundebatur. Sed vice pullorum gallinaceorum, vel columborum, animalium pulmones calidi, prædicto fomento imbuti, apponebantur. Quæ omnia remedia nihil profecerunt: quinimò in deterius vires labebantur: & morbus præualebat: adeò vt à præsagio habito, hic quartodecimo die obierit.

SCHOLIA.

In dubium verti posset, num ægrotus hic ob violentum & acre propinatum pharmacũ, diem suum obierit? demùm (vt coniecturis assequi possumus) cum Galeno dicemus libro De const. artis medica, vt humor intus latitans, & fortè principem partem offendens, repentè ab ea ad membrum ignobile defluere poterit, & tunc æger pro deplorato habitus rectè validéque habebit: ita contrario euenire sæpe, vt humor partem ignobilẽ obsidens, repentè ad principẽ ruat: vnde repentina & non cogitata mors subsequitur: vt huic Hebræo euenisse credendũ est. Quo factum est: vt ab Hippocrate rectè dictũ sit, Acutorum

morborum non omnino certa esse præsagia ad salutem, vel ad mortem: fuit tamē pharmacū obitus ex parte causa, cùm humores ad motum concitauerit, virésque deiecerit: & eas ad prostrationem traxerit: Caueāt igitur Medici de dandis potentibus & magnis purgationibus, febribus in continuis, malignitatē præcipuè præ se ferentibus: quoniam vt ex Galeno audistis lib. 2. aphor. enarr. 22. Euacuatio nimia morbum parit: vnde Auicenna eius interpres fen 4 primi libri, capite 3. rectè ait, Euacuatio superflua secundum plurimum febres gignit, & ob hoc, inibi inquit residuum materiæ dimittere quod etiā necessum erat euacuare, minus noxiū esse, quàm confertim euacuare. Quæ omnia Diuus senex, duobus verbis antè docuit: quum dicat, euacuationes quæ ad extremū deducunt, periculosæ: rationes verò, hæc omnia roborantes, vt lectori notas prætermitto.

Curatio duodecima, de Abortis, & symptomatis posteà exortis.

VXor Moisis Iobij, mulier sanguinea, annos nata quinq; supra viginti, quum vterum ferret, vnius mensis fœtum, vel veriùs cyema, id est, conceptum, abortiuit. Ab abortu nihil ex ea sanguinis effluxit, sed validè habebat, rei tamen euentum timebat: quia intus alterum fœtum habere, obstetrices in dubium vertebant.

bant. Ego verò parum ſanguinis ex pedis vena extrahi oportere contendebam. Cæterùm, quum mulier optimè rectéque haberet, abſque opera aliqua tranſegimus. Elapſis verò triginta diebus, ecce mulier hæc circa ilia dolere cœpit abſque febre tamen: pro quo remouendo dolore, ſanguinis emiſſione, ex vena pedis vſi ſumus, & fomentis debitis, quibus optimè habuit. Cæterùm tertio die poſt dolorem, ad pectus circa mammam intenſius doluit: ad hæc, tuſſiebat, continuò febriebat: & difficulter reſpirabat, ac capitis anteriorem partem dolebat. At tunc, vt pleuritide affecta, tractata, curatáque eſt, & ſanitatem obtinuit: perdurauit autem morbus ad viginti quinque dies.

SCOLIA.

In ſedando quouis dolore, dignũ quæſitũ proponitur: an primò vti debeamus fomentis & medicamentis anodinis, hoc eſt, dolorem ſedantibus: & poſteà ſanguinis miſsione, vel potius contrariò, regulata cura, & vera incedendo methodo, vbi & ſanguinis miſsio, & fomentorum vſus, tutò admitti poſſunt. Huius nanque dubij author Auicenna præcipuus eſt, vt qui fen. 4. libri primi ſui Canonis, cap. 3. dicat. Cæterùm, cùm ad locũ remotum materiã reuellere intendit,

mitiga prius dolorem loci affecti: sic enim minor fiet tractionis violentia, cùm dolor ipse trahat. Quæ verba, primo capite eiusdem partis idem Auicenna memoriæ cõmendauerat, dicens, At cùm ad contrarium locum reuellere desideras, primò quidem dolorem illius particulæ à qua retrahitur: mitiga, & cætera. Et inferius, subdens repetit, vbi morbus coniunctus fuerit dolori, aut causæ doloris, vel inferenti dolorem, vt est vulnus vel casus, tunc à mitigantibus dolorem inchoandum est. Hæc Auicẽna ex Hippocrate desumpsit, libro secundo de Ratione victus in morbis acutis, vbi priusquam in pleuritide sanguinem mittat, enixè variis fomentis dolorem sedare conatur, præcipuè anodynis, hoc est, verè dolorem sedantibus medicinis. Quæ temperata esse solent, vel saltem primum caliditatis non excedũt gradum, & cutim ipsam ad perspirationes rariorem officiunt, humorémque inflatum dissoluunt: vt sacculus ex milio semiplenus, vel ex furfure & sale: aut ex semine lini crudo compositus: aut vesica semiplena decocti camemillæ, seminis lini, maluæ, radicum maluauisci, anethi, & similium, adiectis adipibus vt gallinaceo, anserino, vel oleis camemillino, sesamino, anethino, rosaceo cõpleto, & de semine lini. Vel horum vice, vnguentis lenientibus, & dolorem mitigantibus vtimur: quia doloris locus tensione affectus quum sit, oblinitus laxatur. Sed hæc vltima foris appli-

cita fortè reſpondent illis, quæ ſua miſtura humorum acrimoniam temperant: vnde Galenus Commentario ſexto in librum ſextum de morbis vulgaribus, Enarratione quinta, inquit: Frequentiſsimus eſt apud Medicos fomentorũ membris dolentibus vſus: nam & cõtenta laxat, repleta euacuat, refrigerata calefacit. Refrigeratione autem rariùs ad partium dolores tollendos vtimur: vtpote, quæ exteriorẽ ſuperficiem cõdenſet: & proinde difflationes impediat, intentaq́; tenſiora reddat, & cætera. Nos igitur fomentis anodinis prædictis vaporem exitum non habentem diſcutientibus, primo occurſu pro ſedandis doloribus vtimur: item quia humorem ita ſæpe inflatum diſſoluunt, vt opus compleant, nec ſanguinis miſsione, aut alio remediorum genere vti opus ſit. vt verè remedium hoc non ſolùm tentans (vt neoterici putant) ſit dicendum, ſed magis curans. Sed id quoties molimur, regulata methodo, & non violenta operamur: quoniam aliquando ita vrget dolor, vt ad narcotica impropriè anodyna appellata, affectu pro tunc neglecto, recurrere cogamur: vel auerſionibus & euacuationibus ante eius admotionem vtamur: vt inferius latius docebo. Cæterùm, fomẽtis acribus, & potentibus, diſſoluendíque potentiam habentibus, opus hoc non aggrediemur: quoniam, vt Galenus indicat, & experientia ipſa rerum magiſtra atteſtatur: ad ſe multùm trahunt: quo fit, poſt exercitas

ac celebratas vniuersales euacuationes, ipsis vti debemus, vt ex libro tertiodecimo Methodi medendi, capite 22. docemur. Porrò internis in doloribus secus est, vt colicis affectionibus, pro quibus domandis, præcipuè si à frigido euenerunt, Galenus acribus & potentibus illico vtitur, vt oleo in quo incocta sunt semina apij, petroselini, cymini, etiam æthiopici dicti, fœniculi, sisonis, anisi, libistici, seselis, dauci, & spondilij: quibus & rutam addit, & lauri baccas, & fœniculum, veluti bitumen & oleum laurinum, & alia huiuscemodi: vt iam videas mutari curationis materiam pro differentia locorum affectorum, vt perample docet Galenus libro 2. ad Glauconem. Porrò, si anodynorum applicatione dolor non delituit, sed potius magis increbuit: tunc ad sanguinis mißionem, si modo casus efflagitat, veniendum duximus: quia defluxus maior & copiosior ad locum doloris est concitatus. Cæterùm locus exposcit, cur in diuersionibus, dolorem primò sedare debeamus, rationem reddamus: pro quo absoluendo dubio, vt Auicennam quoque rectè teneas, audi, Auersio, humoris ad alia loca conuersio est: quæ sanè auersio veluti genus est ad reuulsionem & deriuationem, vt ex Galeno desumitur libro quinto Methodi med. capite tertio, & libris eiusdem voluminis, 14. cap. 8. & lib. 13. cap. 11. de quibus multa, varia, & pulchra leges in Commentariis nostris,
in Auic

in Auicennæ Fen quartam libri primi. Curamus autem nos Vgonem, & sibi similes homines è scholis detrudere: vt rei medicæ studiosi in totum solidiorem medicinam : vtpote Galenianam teneant: sed de iis aliàs. Nunc autem ad dubium respondentes dicamus, Auicennam responsum, cap. 1. à nobis citato, iam dedisse: sic enim Auicenna citato loco ait. Cæterùm, cùm ad locum remotum materiam reuellere intendis, mitiga prius dolorem loci affecti: sic enim minor fiet tractionis violentia: cùm dolor ipse trahat. Iis enim verbis Auicenna rationem reddit : quare in reuulsione, stante dolore, ipsum prius sedare debeamus: quia reuulsio attrahit materiam, quæ est in fluxu: dolor verò eam quoque ad se attrahit: quia attractio à dolore, calore, proprietate, & vacuo (vt nosti) fit, vnde ex ista varia attractione, maxima oritur contrarietas violentia, alteratio, ac materiarum concitatio, & eò maior, quò dolor potentior in attrahendo ad se fuerit: reuulsio verò generosior in retrahendo. Vnde (vt mea fert opinio) Auicennæ sententia de ea præcipuè intelligenda venit reuulsione, quæ absque euacuatione fieri solet, vt cucurbitulis, frictionibus, vinculis, sinaptismis, & dolorem inferentibus remediis. Nam in ea, quæ cum vacuatione molitur reuulsione, tametsi optimum sit primò dolorem sedare: vt ex Hippocrate docemur: non adeò tamẽ vt in illa, quæ absque vacuatione fit, necessariũ est.

quippe reuulſio cum vacuatione non ſolùm humorem fluentem retrahit: ſed etiam eum fluxum, qui locum obſidet, & dolorem infert, & eo magis quò vacuatio copioſior fuerit. hinc enim à Galeno, tanquam ex tripode aureo, proditum eſt, libro primo aphoriſmorum, Enarratione 23. In maximis verò doloribus nullum maius inueni remedium, quàm vſque ad animi defectionem euacuare. Caterùm, quòd hac eadem ſit Auicennæ mens, deprehēdet ille, qui eius penitius tenuerit verba capitis tertij adducti, quæ ita habent, & citatis ſunt continua. At cùm grauiter trahitur ad locum, ad quem trahere cupis, non properes importunè: fortaſſe enim huiuſmodi vrgens infeſtatio mouebit materiam, eámque attenuabit: & non trahetur, imò ad affectum locum faciliùs reuocabitur, & cætera. Per quæ ſentētia noſtra manifeſta euadit, videlicet, quòd Auiconna intelligendus venit potiſsimùm de reuulſionibus, quæ abſque vacuatione fieri ſolent: tunc enim primò medicus omnibus conatibus dolorem placare eniti debet: quanquam non rarò eueniat retractionibus ſolis dolores ſedari, vt in cordis preſſuris, anguſtiis, & doloribus affixa cucurbitula euenit: & hodie in muliere, quæ pueros prima literarum elementa docet, contigit: nec minus in colicis affectibus hæc venire quoq; ſeruamus. Quanquam Galenus pro eiſdem curandis, primò anodynis tam intus affuſis, quàm

quàm extra applicatis veluti calfacientibus, extenuantibus, & rarefacientibus, vtatur: posteà ad cucurbitulam magnam multa flamma ignitam recurrat: vltimò verò ad stuporem inducentia medicamenta, vt libro Artis curatiuæ ad Glauconem legitur. Nam libro 12. Meth. med. hæc à nobis in præsenti proposita, Galenus ipse disputat, & tractat: quem legere ne pigeat.

Curatio tertiadecima, in qua agitur de febre continua ex repletione oborta.

IAcobus sororius Vincẽtij à Chio, militis Laurẽtani, vir quadraginta septẽ annos natus, pinguis, carnasus, temperatura sanguineus, post multa comesta & bibita, in febrem cõtinuam incidit: capitis totius quadã cum grauedine, & ipsius partis anterioris non exiguo dolore. Huic occurrens ego, illicò vomitoriũ pharmacũ obtuli, quod nihil vomuit, qua de re minorans hoc pharmacũ illi propinaui. R. Sirupi rosacei solutiui, vncias tres, electuarij de prunis nõ solutiui drach. tres, diapheniconis drach. vnã, & alterius mediã, decoctionis sene vnc. quatuor: misce, fiat potus, quo sanè aluus optimè respõdit: sed inde febris increbuit: nullo alio grauante symptomate. Nã hic parũ sitiebat, & noctu dor

miebat: tertio verò die lotiũ non admodũ rubrũ apparuit, ſed ſubſtantia mediocre erat, & in eo neſcio quid nubeculæ pẽdebat: affligebant nanque tũc febres hominẽ acriter, & vires conſtabant: qua de re deonerata per clyſterem aluo ſanguinem ad libram integram emittere iuſſi. Qui ſanè ſanguis in totum putrefactus apparuit, à cuius extractione perinde æger, vt anteà habuit: proinde veſperi ex eodem venæ vulnere, iterũ ſanguinẽ fluere in duas permiſimus peluiculas: in prima quarũ ſanguis infectus quoque apparuit: ſed ſecundæ peluiculæ ſanguis corruptione omnimoda vacabat. Vnde iudicio habito, præſagiui hunc breui ad ſanitatem rediturũ: quarto die febris eodem modo erat, & cætera illi annexa: cęterùm in locio pendens nubecula maior conſpiciebatur: vnde bono animo vxorem & aſſiſtentes eſſe iuſſi. Quinto, peius habuit, & nocte anteà non dormierat, pulſus tamen fluctuoſi, vndoſique intercurrentes, quandam præ ſe ferentes vehementiam erant. Sed ecce, in fine quinti, ſudor copioſiſſimus, vniuerſum eius irrigans corpus, ſuperuenit, quem tres vel quatuor horas tulit: poſt quas, arteriæ in genere quietis rariores erãt, in genere verò motus tardiores, & demũ in

genere

genere rhythmi, pulſus ſi nõ eurythmus, hoc eſt conſonus, ſaltem pararhythmus, id eſt, mediocriter cõſonantiæ accedens, dicẽdus erat: exterius tamen carnes bene calebant. Sexto febris parua erat, ſed veſperi nulla, Septimo bene habuit: octauo, pharmacum ebibit hoc. R. Rhabarbari optimi bene contriti drachm. vnam, & alterius mediam, in aquæ endiuiæ vnciis quinque per noctem macera, dein in aurora exprime optimè: cui diluto adde, mannæ electæ vncias duas, Electuarij lenitiui, dicti diaſene lenitiui drach. ſex, electuarij de dactylis, drach. duas: miſce, fiat hauſtus vnus. Quem in aurora bibat, & ſub eum dormiat: quo aluus optimè reſpondit: & tunc pulli gallinacei guſtauit carnes, & vinum optimè dilutum ebibit: quũ tamẽ anteà ſola panatella, & ptiſana, & aqua decoctionis hordei per ſe ſola, aut ſaccharo, aut iulepo, aut vino grana orũ miſta agerer, nono à leuante iniecto clyſteri, & poſteà ſaccharo roſaceo guſtato, rectè habuit, decimo tauricè valebat.

SCOLIA.

Huic ægroto pendens nebula in vrina, quarto die apparuit ſalutis (vt omnes noſtis) ſignum euidens: cæterùm quinto ſequenti die, peiùs habere viſus eſt: pulſus tamen vndoſi, & intercur-

rentes

rentes, crisim futuram præ se ferentes, erant: & eo magis, quia ictuum vehementiam vndosi ij pulsus comitabantur, iudicium validæ & potentis facultatis: vnde Galenus lib. 2. de causis pulsuum, capite octauo, prope finem, inquit, Nam validam facultatē habet vndosus pulsus, quippè magnas sic partes arteriarum poterit attollere. Hactenus Galenus, quem tu intellige de vndoso pulsu eueniente ab humorum multitudine, cùm quandóque euenire soleat, à mollitie arteriarum ob nimiam humiditatem emollitarum, id quod Galenus ipse fatetur libr. 2. de præsagitione ex pulsibus, capite nono: in quo & de vndoso, & vermiculante agit pulsu, ita inquiens: Aliud ad superiora genus est inæqualitatis in vno pulsu, quod non rarò animaduertitur, nec in paucis affectibus: imò præter cætera frequenter, atque in multis, inuenitur hoc, tum, cùm arteriæ propinquior pars principiò priùs mouetur: in quo genere vndosus, atque vermiculans pulsus sunt: quos mollis arteria, & facultas non valida constituunt. Ac vermiculans non modò non validam, sed & infirmam facultatem denunciat: vndosus interdum hoc ipsum duntaxat, significat non firmam esse: non statim tamen infirmam: interdum etiam mediocriter firmam, cùm præsertim decretorium sudorem promittit: in humidis enim inuenitur, & pituitosis morbis: cùm ipsa solida corpora, nimia humiditate imbuta, emollita

lita sint. Id quod potißimùm accidit in morbis lethargicis,& febribus quotidianis,illísque etiã, quas palustres,& typhodes appollant:iam etiam tarditatem, & raritatem, magnitudinémque, pulsus in iis omnibus acquirit: qui si prætereà altitudinem, & vehementiam nactus sit, decretorium sudorum significabit: magis hic sperandus est,si plures vehementes, & alti appareant, quàm contrarij. Qui si æqualiter appareant, salubrem simul & breui sudorem promittunt: maximè si indicia appareant concoctionis morbi. Hæc Galenus,in quibus hæc(vt noscitis) traduntur, primò quòd vndosus,& vermiculans pulsus sub genere inæqualitatis in vno pulsu, & non in aceruo continentur: de quo genere quum dabitur occasio,multa, & præclara dicturi sumus. Secundò traditur à Galeno,quòd pulsus ij, vndosus scilicet & vermiculãs, eueniunt à molli arteria, & facultate non valida: sed hic deest, tertium ab eo dictum lib.2. de causis pulsuum,c.8. à quo quoque vndosus pulsus euenire solet,scilicet humorum copia,ita enim ille. Causæ sunt illorum generationis, facultatis imbecillitas, vel copia humorum, vel summa instrumentorum mollitudo. In quo capite,(vt obiter hoc scitu dignum tradam) Galenus contra Erasistratum agens, pro firmo tenet omnes arteriarum partes,eodem distendi tempore: adeò vt cordi viciniores non primò moueantur,quàm ob eo distantes. Tertiò traditur

ditur à Galeno, vermiculantem pulſum ſemper arguere facultatis imbecillitatem, vndoſam verò potius vehementiam, & eò magis ſi in eo altitudo, & vehementia fuerint. Tunc enim decretorij ſudoris indicium eſt: & eò certius, ſi concoctionis ſigna praeceſſerunt: vt in hoc noſtro ægrotante euenisſe percipitis. Qui ſi quinto die malè habere videbatur, & in ſymptomata deuenit: ea omnia futura criſi tribuenda eſſe, ex Hippocrate didiciſtis, libro Aphoriſmorum, cùm dicat, quibus criſis fit, iis mox antea difficilis eſt. Prudens igitur, & exercitatus, ac generoſus ſit medicus oportet, vt ſimilia adipiſcatur, teneat, & non turbetur: immo futuros euentus tanquam præſentes habeat: & de eiſdem præſagium verum, tanquàm de rebus euidentiſsimis, ferat. Quæ omnia facilius conſequetur, ſi modò pulſuum omnes numeros, & differentias varias memoria tenuerit. Proinde ne ſic ab vndoſo, & vermiculante diſcedamus pulſu, ſcias velim, quòd vndoſus pulſus ab vndarum ſimilitudine dicitur: vermicularis verò à vermibus præcipuè reptilibus. Qui cùm mouentur, vndarum quoque modo mouentur, debilius tamen, & obſcurius, & ea de cauſa vermicularis pulſus facultatis imbecillitatem inſignem ſemper arguit: qui etiam ſæpè ſine febribus, ſolet largis euacuationibus ſuccedere: vt memoria commendauit Galenus libro 2. de præſagitione ex pulſibus, capite citato nono. Cæterùm, vermicularis

hic

hic pulsus, si in extremam incidat debilitatem, paruitatem, & frequentiam, iam tunc non vermiculans, sed potius formicans appellabitur: in quem sæpè labuntur ij, qui iam propè ad obitum veniunt.

Curatio decimaquarta, in qua agitur, de miro quodam artificio ad recuperandã vocem, in totũ amissam, propter vlcus palato innatũ.

GRæcus nobilis, & qui à Græcis imperatoribus originem trahere se iactabat, variis vlceribus à morbo gallico contractis, scatebat: à quibus optimo, sed subtili constituto victus ordine, & ebibito Guayaci decocto ad quadraginta dies: ac posteà à ceratis cruribus, & brachiis, ex mercurio impositis: & posteà iterum repetito guayaci decocto, sanus euaserat. Vno tantùm vlcere, in alta palati parte, permanente, quod nullis medicamentis cicatricem duxit: immo ibi perpetuum foramen relictum est: ob quod, vir hic in totum vsum linguæ, & vocis amiserat. Quo tamen modo tanto malo occurrerimus, vt vir commodè loqueretur: attendite. mirum nanque artificium hoc excogito:

gito: quo ita rectè & concinnè posteà loquebatur, ac si nihil mali vnquam haberet: habet autem artificium sic. Ex auro capitatum clauum per aurificem parari iubeo: claui caput erat rotundum latum, vt vniuersam foraminis circunferentiã contegeret: cuspis verò parua admodùm, & rotunda: in cuius medio auricula, lentis modo, prominebat: in hac igitur claui cuspide, siue spica, spongiola adaptabatur, quam simul intra foramen ægrotus mittebat: quæ humiditate tumida, inibi fixa manebat: vnde ita eleganter loquebatur, ac si nihil mali haberet. Rein verò singulis diebus, bis, vesperi scilicet, & manè, instrumentum deponebat, & spongiolam lauabat, & digitis comprimebat, & iterum instrumentum reponebat, & intromittebat: quo ita concinnè & eleganter loquebatur, ac si nihil mali vnquam haberet: eo enim deposito, Vox in totum deficiebat, quæ (eodẽ intromisso) recuperabatur. Meritò igitur inter alia voci necessaria palatũ numeratur: ex hoc nãque instrumento, arti medicę, gloria, nõ vulgaris, ascita est: quo & nũc dũ hæc Ragusij cõmẽtaremur, simile op⁹ cõfecimus in Samuelo Erquio iuuene Hebræo. Cæterũ, clauus, vt ex auro, ita ex argẽto, vel stagno parari poterit.

Curatio

Curatio decimaquinta, in qua agitur, de duobus ſimilem faciem habentibus, ſimúlque eodem morbo ægrotantibus.

QVum ad cœnobium prædicatorum viſum ægrotantes, de more, accederem: hominem monachum Racanatenſem, annos natum triginta, pleuritide affectum comperio: qui, cùm omnia neceſſaria conficienda (vt decebat) iuſſiſſem: ad alterum in eodem cœnobio viſum diuerti, ætate, tẽperatura, & phyſiognomia, primo ſimilem: qui & eodem die, eodem morbo affligi cœpit. Ambobus igitur curatio ſimilis peracta fuit, & victus ſimilis præſcriptus, & demum ſymptomata omnia paria erant: & vno eodem die ambo ſanati ſunt: erant verò diuerſi patria, & moribus.

SCHOLIA.

Dum hæc commentarer, veniebat mihi in mentem illorum Virgilij carminum.

Glautia Laride Thymbérq; ſimillima proles.
Indiſcreta ſuis, gratúſque parentibus error.

Sed Plinius, & Valerius Maximus, multa de hoc ſimilitudinis genere, memoriæ prodiderũt.

Quod verò magis me in admirationem traxit, duo fratres Hebræi fuere, Hamisij nomine, septimestres, & eodem partu ambo editi: qui ita inter se similes erant, vt ipse familiariter etiam illis vsus, alterum ab altero, nunquam discernere potuerim.

Curatio decima sexta, de febre continuò affligente.

BRandanus nepos meus, nigelli coloris, iuuenis, annos natus viginti, natura biliosus, exustus, vt omnes ferè Hispani sumus. Quum primùm Italiam venit, vt philosophiæ & arti medendi operam nauaret in febrem cōtinuam incidit: huic (eo efflagitāte) nam doctor medicus est, ter secta vena brachij fuit, & sanguis ad libras duas extractus. Nam & syrupos refrigerātes ex succo acetosæ ebibebat, demùm, quinto die ægritudinis in copiosissimum sudorem, vniuersum eius corpus irrigantem incidit: à quo sanus euasit. Nec pharmaco aut aliis medicamentis opus habuit: vsus autē quinque illis diebus, subtili admodùm, & refrigerante victus ratione fuit: prout talibus conuenit febribus. Nam potus, tamarindorum decoctum illi erat.

Curatio

Curatio decimaseptima, de quodam, qui balanum ob præputij stricturam, nudare non poterat, qui morbus Græcis φιμωσίς dicitur.

ALoysius Beneuenutus, iuuenis Florentinus, glãdem præputio per partem frænum dictum, ita hærentem habebat: vt ipsam glandem nudare non posset. Ipse igitur ab eo consultus, illicò, chirurgum accersiri iubeo: qui meis mandatis, eam partem per quam præputium glandi hærebat, & frænum Romanis appellari dixi, vniuersa cum parte decliuiori præputij scalpello acuto præscidit. Breuiter igitur, oui albumine cõstringentibus pulueribus admistis applicito: & tempore sequenti, pauculo vnguento digestiuo simplici, admoto: & albo camphorato superposito: intra octo dies, omnino sanatus est. Dicitur autem morbus hic Celso, ex Græcorum mente, φιμωσίς, libro septimo, capite vigesimoquinto. AEginetæ verò, phymi nomine appellatur: qui & mulieribus in vteri ceruice contingere solet tunc autẽ obturatio seu coarctatio quædã est, in ore aut vteri ceruice: de qua re cũ dabitur occasio agemus. Cæterũ, huic morbo

contrarius alius est, Græcis περιγυμνωσις dictus, & est, vbi glans ita est detecta, vt non possit amplius tegi.

Curatio decima octaua, de intestinorũ dolore, ab humore calido oborto.

PRędicti iuuenis socius, qui simul apud Aloisium pixonium Florentinũ mercatorem agebat, ætate viginti duorum annorum, dolore intestinorum afflictabatur. Huic facies hilaris erat, temperatura sanguinea, iecur calidum, ad quẽ accedens, clysterem ex infuso (vt vocant) communi, iniici iubeo: quo biliosa mera eiecit, in aurora verò, dolores manebant non continui tamen, sed identidem pungentes; quodam per vniuersum corpus, extraneo calore. Quibus omnibus perpensis, iudico: à iecore ad intestina humorem biliosum aliquem delabi, à quo pungentes dolores ij ortum trahebant, tunc verò haustum hunc ebiberet suasi. R. Syrupi rosati solutiui, vncias tres aquæ endiuiæ vncias quatuor: Misce, fiat haustus vnus, quem ieiuno stomacho bibat, quo aliquantulum egessit, & sequenti nocte, absque dolore quieuit: cæterùm, tunc iecur & renum regio ex santalino vnguento

guento rosaceo misto illinebantur, & ægrotus ipse syrupum hunc bibebat.

R. Syrupi de endiuia, lupulorum, cichoreæ, ana vnciam mediam, aquarum cicho reæ, endiuiæ, acetosæ lupulorum, ana vnciam vnam: Misce, fac syrupum, & bibat, ac ter iteret, optimo habito victus ordine. Tunc verò iecoraria vena in brachij curuatura secta fuit, & sanguis ad sex vncias emissus: vnde ita rectè valere dixit, vt non opus fuerit aliis vti medicamentis. Ad nonnullos tamen sequentes dies saccharo rosaceo, ieiuno stomacho, vsus est, quo vniuersa clausa fuit cura: cæterũ huic cibus tenuis erat ad frigidum declinans, potus verò, communis aqua, vino granatorum acetosorum, mista.

Curatio decimanona, in qua agitur de tertiana duplici in simplicem versa, & breui sanata.

EDuardus Gomez Lusitanus, vir grauis, doctus, & Poëta non vulgaris, vt qui Petrarchæ numeros hẽdecasyllabos, & cantiunculas Hetrusca lingua scriptas fœliciter in linguam Hispanicam vertat, ita cordatè, appositè, & suis numeris cõsonè, vt omnibus admirationi sit. Hic anno

ætatis suæ 45. ex Venetiis vbi varia, & ingentia mercium negocia exercet, Anconam venit, vbi ab amicis (vt fieri solet) ad opipara & lauta conuiuia inuitatus, in duplicem tertianam lapsus est. Cæterùm, is secundo elapso ægritudinis paroxismo, vncias tres syrupi rosati solutiui, totidem aquæ Endiuiæ dilutas ebibit: quibus aluus optimè respondit, & humor excernendus excretus fuit: adeò vt paroxismus eo die venturus, non venerit: & sic ex duplici tertiana simplex facta est, nec multùm ab exquisita distans. In qua paroxismus singulis inuasionibus singulas tres horas anteponebatur: adeò vt ad horam vnde cœperit desierit: vt consonum sit dicere, humorem hunc, circulum suo motu perfectum & integrum confecisse, terminabatur autem paroxismus sudore copiosissimo: ad duas & plures horas. Nam cùm primùm ad statum paroxismi febris veniret, multam gelidam ad satietatem vsque bibebat: qua & sudor copiosior illiciebatur, & febris expers tunc manebat. Cæterùm, hic Syrupos de Endiuia, & acetosa, eisdem aquis stillatitiis, vel decocto optimè dilutos bibebat: sed elapso quarto paroxismo, ani venis Hæmorrhoidalibus dictis, duas hyrudines
apponi

apponi iussi: nam sanguinis missionem per venæ sectionem in brachio non admisit. Post sextum verò paroxismum, multa & copiosa apparente in vrina concoctione hoc ebibit pharmacum: quo sanitatem adeptus est. Recip. Mannæ electæ vncias duas, rhabarbari optimi drachmam vnam, Electuarij lenitiui, vnciam mediam, aqua endiuiæ excipiantur: & fiat haustus vnus, super quem dormiat horam vnam vel alteram: quo ita multa biliosissima & peccantia excreuit, vt inde sanus euaserit. Huic porrò, requiei die, pro victu pullus gallinaceus lactuca incoctus erat: die verò paroxismi, aut panatella, aut lactuca ox eleo cocta, mica salis adiecta, vel potiùs per se cruda, pauculo aceto, intincta, & recentes amygdalæ à putaminibus extractæ & dealbatæ, ac aqua frigida immersæ, & cerasa acida saccharo concinnata. Potus verò in vniuerso morbi tempore, aqua fontana per se fuit, aut iulebo mista: fuere autem paroxismi simplicis huius tertianæ septem, duobus prioribus non numeratis.

Curatio vigesima, in qua agitur, de febribus consequentibus charadas, id est, strumas, scrofulas vulgares

dicũt, quæ ægrotum interfecerunt.

FIlius Barbosij illius, quẽ sæuiter & immaniter Turcæ apud Thessaliam interfecerunt, puer annos natus quatuordecim, temperatura sanguineus, præualescente humiditate caliditatem, iandiu chæradas in collo patiebatur, non admodùm tamen eradicatu difficiles: quia supernam corporis partem occupabant tantùm. Cæterùm, quum puer hic nihil doleret, nec mali aliquid à chæradibus perciperet, de eis eradicandis, matri nunquam curæ fuit: porrò, post elapsum vnũ vel alterum annum, à chæradibus puer hic, miti & lenta quadam febricula pertentari cœpit: quàm consideranti in mentem mihi venit Cornelius Celsus libro quinto suæ medicinæ, inquiens, strumæ sæpè febres mouent, quas ego maiori ex parte interficientes dico, proinde cùm febres strumas sequantur, vt strumas eradicemus illicò pro viribus adniti debemus: id quod in puero hoc maximè curabamus. Cæterùm, cùm hæ extipatæ non essent, febres eas consequentes, in dies magis affligebant ægrotum quadam graui cum tussi: sed & temporis processu in Kakexiam lapsus puer hic est: cum faciei,

ciei, & oculorum palpebris tumeſcentia, & pedum edematis, hoc eſt, laxis tumoribus. Cæterùm, huic medicati ſumus prout morbus poſtulabat: & indies ſymptomata apparebant, & pullulabant: demùm, quum morbus omnino ingraueſceret, & vires indies labarentur, ſpuere deſtitit: & phthiſi conſumptus occubuit, cui ſi ſtrumæ dum vires conſtarent, extractæ fuiſſent: proculdubiò, puer hic viueret, vt aliis eueniſſe vidimus.

Curatio vigeſimaprima, in qua agitur de dentium dolore, & optimo contra eum remedio.

MVlier iuuenis Senenſis, & quæ (vt deprehendi) morbo gallico olim infecta fuerat, dentium dolore torquebatur, quos & tremulos habebat: poſt varia (vt illa dixit) exercita medicamenta, ad eam accedens, eius vniuerſum corpus per catapotia à fumo terræ, purgari iuſſi: ac poſteà hoc diluto dentes collui, & optimè habere dixit. Recip. ſandarachæ Arabum optimè pulueriʒatæ, vnciam vnam, aceti acerrimi, vini rubri non dulcis, ana libram mediam: miſce, & ad ignem fiat

ebullitio ſufficiens:hoc enim medicamen to calido, os colluebat, ter & quater die, quod ſibi multum opis attuliſſe dixit: & multò magis, quàm ſi decocto parato ex ligni guayaci ſcobe, roſis, myrtillis, maſtiche: balauſtiis, & variis huiuſcemodi, vſa fuiſſet.

Curatio vigeſimaſecunda, de Cura morbi Gallici, per inunctiones ab vnguento ex Mercurio confecto, ſimulq́ʒ docetur, quomodò euitari debet ſputũ ad os euenire ſolitum.

LApicida, Iuuenis robuſtus & fortis, morbo gallico infectus erat: nam vniuerſam eius faciem, puſtulæ variæ fœdabant: veluti aliquas alias corporis ſui partes: ſed præcipuè inferiores, nihil dolebat: nec mali aliud quicquam habebat, præter puſtularum fœditatem. Cæterùm, hic ab epotis ſyrupis,& repurgato corpore, ac optima conſtituta victus ratione, ex vnguento mercuriali, ſæpè à nobis repetito iis in Centuriis, octies inunctus fuit: & ſanitatem obtinuit. Verùm, vt hic oris fœditatem & vlcera effugeret, quum mihi compertum eſſet humores in motu

eſſe,

esse,catapotia ei propinaui:id autem post secundam, vel tertiam inunctionem facere soleo. Nam eo tempore humores rebelles, & qui vix medicamentis purgatoriis obediũt:commoti, & ad expulsionem acti:à catapotiis propitiis, humores peccantes respicientibus, facillimè foras per inferiora traduntur, purgantúrve. Quo fit, vt superiores partes immunes, & liberæ maneant: nec ita infici soleant: vt per consuetas, similésque inunctiones contingit: cùm ægri, sic ore infecti, vlcera in eo patiuntur & multa,& varia, ad multos dies expuunt non loquuntur: vix liquida deglutire possunt: dentes tremulos habent: qui posteà nigerrimi euadunt: vnde oris, siue habitus fœtor certus pullulat. Quæ omnia, vel eorum magna pars, catapotiis, vel pharmaco (vt dixi) præuisiuo, opportuno tempore exhibito, intercipiuntur: vt sæpè experientia compertum habemus. Simili modo, Luna ad oppositionem veniente,morbos rebelles: & quibus humores eradicatu difficiles insunt,curamus:eo nanque tempore humores natura sua pharmacis resistentes, Lunæ caliditate subleuantur:rarefiunt & expulsioni parati pharmacis obediunt:ac sic facillimè purgãtur,& à medicamẽtis pur-

gato

gatoriis vincuntur: vt olim Romæ, non ſine artis medicæ gloria, variis aliis rationibus, & experimentis, probauimus. Sic autem æger hic, de quo ſermo nobis eſt, à catapotiis eo debito tempore deglutitis, multa egeſſit: & parùm per ſputum purgauit: & intra quindecim dies, penitus ſanatus eſt: vltimò tamen, ob vnguenti ſorditiem derelictam, aqua marina calida ſe totum lauauit. Hoc eodem modo ſanus factus eſt Leonardus Dolarius: ſed hic, ob tumorem in genu habitum, claudicabat: at huius vxor guayaci decoctum magis ebibere voluit, quàm vnguento illini: veluti & Franciſcus, qui arcas parat: ſed hic brachia, ſcapulas, & crura dolebat: & alij duo huius ſodales: nam & iis duo vicini tunc malè habebant. Quorum alter, quum ſegniter ambularet, à deglutitis catapotiis, optimè valuit: alter verò, cùm caput doleret: & ſanguiſugas ano tres admoueret: & oximel, ad nonnullos dies ebiberet: ac poſteà per catapotia purgatus eſſet, rectè habuit.

SCHOLIA.

Placuit hoc loco, argenti viui, vnguentum adornantis, temperaturam veram deſcribere: nè deinceps

deinceps in scholis iuuenes pro vna, vel altera parte digladientur. Nouistis autem alios opinari argentum viuum (Mercurium vocant) calidum esse, alios verò frigidum. Nos igitur dicamus, argentum viuum frigidum, siccumq́; esse: in quo partes subtiles, & acutæ, sed frigidæ: vt in vento boreali, reperiuntur: quibus meditantibus, rarefacit, subtiliat, & penetrat, ac humores in altum ascendere facit: demùm ipsis, omnes suas complet operationes. Harum partium subtilium, acutiem, & acredinem ignorantes medici nonnulli, argentum viuum humidum putrefaciens describunt, nulla fulciti ratione euidenti: quum si alchimicam artem tenerent, & mercurium condensatum viderent, vel inuiti id frigidum & siccum esse faterentur. Inest igitur mercurio, viuacitas, motus facilitas, penetratio, acuties, & humorum subtiliatio: non ob caliditatem, sed ob acutas partes, illi hærentes: quas frigidas siccasq́;, similes illis, quas frigidus boreas poßidet, diximus: cætera verò de Mercurio, in nostro legito Dioscoride.

Curatio vigesimatertia, in qua agitur de febribus continuis.

DIua Myra, iuuenis vidua, & quę asthmate per interualla corripi solet: quum febribus continuis corriperetur, ad eam accersitus, eius iecur calidum admodùm, & renes calidos deprehendi. Huic sym

ſymptomata grauia admodum erant: & ſimilia iis, quæ viduis iuuenibus euenire ſolent. Erant nanque huic pulſus, protenſi, rari, & inæquales, vrina verò iumentorum modo craſſa, turbulenta, ad ruborem vergens: in qua & neſcio quid pinguitudinis conſpiciebatur. Pro hac igitur liberanda muliere ab iis peſſimis affectionibus, optimo conſtituto victus ordine, ex ſaphena primò ſanguinem emitti iubebam: Cæterùm, vena illa pedis, ſaphena dicta, quum penitus lateret: nec artifici, vt feriretur, ſe exponeret: ex iecoraria brachij ſanguinem emiſimus. Poſteà verò elapſis tribus diebus: in quibus ſyrupos refrigerantes, & aperientes bibebat, ad eam venam feriẽdam, quæ ſub genu poſita eſt, & poplitis appellant, deuenimus: ex qua ſanguis abundè effluxit, & meliùs habere videbatur: & re vera, eo die, ſexto ſcilicet, febris ita remiſſa erat: vt eam non febrire, quis diceret. Per interualla tamen vterina ſymptomata eam affligebãt: ob quæ, nonnulli peſſi ex herba mercuriali concinnati, veluti alia metrenchyta non admodùm calida, vtero ſubdita ſunt. Cæterùm octauo ab epoto pharmaco, quo multa egeſſit, etiam torrida, tametſi ſæpè clyſteriis aluus reſpondebat, meliùs habuit. Tunc verò

rò

rò ſequentibus diebus cucurbitæ femoribus ſunt applicitæ: in quibus, & frictiones vniuerſa crura percurrentes, fiebant. Nam & renes, & iecur vnguento roſaceo, & ſantalino inungebantur. Quibus omnibus, intra quatuordecim dies, ſanitatem obtinuit: nè tamẽ in morbos ſimiles incideret, cõſului vt nuberet: ab humore nãq; intra vterum vitiato, morbus originẽ traxerat.

Curatio vigeſimaquarta, in qua agitur de febribus continuò affligentibus.

IOannitius Teuthona, mercator Antuerpienſis, vir annos natus triginta quinque, capillitio ruffus, cùm in æde diui Cyriaci pernoctaret: vt concionem de Ieſu obitu, audiret: in febrem continuã lapſus eſt: quam comitabatur tuſſis, capitis dolor, & ſcapularum grauedo. Huic quum minorãs pharmacum primò propinatum eſſet, & ſanguis ex vena brachij abundè extractus, breui ſanitatem obtinuit. Veluti vxor Frãciſci à Franzini, & illius ſoror, & Ioannes Telinus Florentinus, vt multi alij, ſed tunc filij duo viduę Lætitiæ: febriebant, & multos habebant vermes: qui (vt cæteri) ſani effecti ſunt.

Curatio vigesimaquinta, de morbo gallico, narium interiorem partem occupante.

LIuius à Bertinoro iuuenis viginti natus annos, cùm iandiu morbo gallico laboraret, ex quo tubercula varia in cruribus,& frontis alta parte, & brachiis, contraxerat, intra nares vlcera habebat. Ex quibus, singulis diebus multa pituitosa, torundarum modo, per ipsas nares concreta emittebat. Cæterùm, hic à sua patria,cùm ad me veniret: vt ipsum à tanto malo liberarem, in medio itineris ex equo cecidit, & brachium per tres fregit partes. Cæterùm,hunc vt,à morbo gallico liberaremus, eius fractum brachium (vt par est) sanare primò operæpretium erat: qui vbi ab eo rectè valuit: & si antea syrupos,& purgatorium pharmacum ebiberat, iterum tamen monitis nostris potentiores ebibit. Proindè, eius optimè purgato corpore, ad decoctum rubi viticosi, confugimus: quod ad plures dies ebibit, & rectè valere dicebat: huius nanque radicis decoctum intra nares syphone immittebatur. Quo vlcera lauabantur abstergebantur,& purgabantur: ei tamen quãdoque colaticium mel rosaceum ad-

uin

iungi faciebamus, nonnunquam verò torundæ lineæ, apoſtolico vnguẽto illinitæ, intromittebantur, aliquãdo verò alia remedia varia, vt plumbeum vnguentum, quibus vlcera cicatricem duxerunt, & ægrotus ipſe non amplius concretam ſaniem illam per nares emittebat, ac ſi cùm rectè valeret, ad eius fratres volauit: qui Romæ agebant. Eodem ferè artificio ſanatus eſt Nicolaus Grimaldus Chius, iuuenis nobilis: ſed hic extra nares ruborẽ quoque patiebatur: & vice rubi viticoſi, aſperæ dictæ ſmilacis decoctum guayaci ad quadraginta dies ebibit. Cæterùm, alios non paucos nouimus, qui cùm vlcera intra nares haberent, ni oſſicula primò ex eis dempſiſſemus, nunquam ad ſanitatem perueniſſent.

Curatio vigeſimaſexta, in qua agitur de febre bilioſa continua.

NAaman ſacerdos, qui ex Græcia Anconam reuerſus eſt: vt ingentia mercium negotia tractaret, iuuenis bilioſus exuſtus, ſi quis alter, natus annos viginti quinque, in febrem continuam bilioſam incidit: caput grauiſſimè dolebat, & oris amarorem ingentẽ ſentiebat, & circa ſcapulas dolorem patiebatur. Ad hunc igitur

accitus ipſe, illicò veſperi clyſterem iniiciendum curaui, & in aurora minorans hoc pharmacum ebibit: quod habet.
℞. Syrupi roſati ſolutiui, vncias tres, electuarij lenitiui drach. ſex, aqua endiuiæ excipiantur, trium vnciarum menſura, & fiat potus: quem ieiuno ſtomacho bibat: quo poſtquam multa egeſſit, ita multa billioſa, citrina, & vitellos ouorum referentia, per interualla, euomuit, vt mirum fuerit Grauiſſimus autem (vt ego reor) error fuiſſet, ſi primò huic ſanguis per venę ſectionẽ demeretur: quàm minorans hoc pharmacum propinaretur (vt prima quoque dixi Centuria) ſequenti verò die, meliùs habebat. Cæterùm, vrina cum craſſitudine rubricabat, & pulſus magnus erat: excedebat autem longitudine, latitudine, & altitudine, profunditate dicta: ad hæc, capitis dolor non admodùm intẽſus eum affligebat. Qua de re, præmiſſo leui clyſteri, ex iecoraria ſanguinis vnc. ſex, duabus in peluiculis fluere iuſſi. Ex quibus, ſanguis primus corruptione affectus erat, ſecundus verò abſque vlla aquoſitate ſeroſa, rubricabat: vnde eodem die, melius habere dixit, & re vera, tũc febris minus erat intenſa: ſed tunc ſudore ſuperueniente ex toto, liber hic euaſit. Scire tamen decet, quòd

quòd hic ad oblata malè se habebat, nam eius victus, cucurbita agresta parata erat, aut ptisana optimè concinnata, absque tamen saccharo: aut leuior panatella, agrestæ succo parata, à rebus nanque dulcibus in victu & potu, tanquam ab igne, etiam meis monitis, abstinebat: quæ facillimè in bilem illi vertebantur. Qua de re, syrupum quem ter tantùm repetiuit, ita parabamus. R. Syrupi de agrestæ succo, vnc. vnam, aquarum acetosæ, endiuiæ, lactucæ, portulacæ, ana vnciam vnã misce. Cæterùm aqua huic, quam potus vice habebat, ex acetosa distiliatitia erat: cui non rarò vinum malorum granatorum acetosorum miscebat: vel horum vice, decocto tamarindorum vtebatur, quo multùm in potu oblectari, nõ rarò inculcabat, veluti aceto diluto, porrò iulebo, & sacchareis, ac rebus dulcibus omnino abstinebat. At, post sectam venam, & extractum sanguinem, renes ex refrigerãte Galeni vnguẽto fouebantur, superposito linteo, imbuto aceto rosaceo, & aqua rosacea simul mistis: nec minus iecur vnguento santalino, & rosaceo simul refrigerabatur. Cæterũ, hic (vt audistis) absque dulcibus curatus est, & intra paucos dies repetito leuiori pharmaco, sanatus est.

Curatio vigesimaseptima, in qua agitur de muliere vtero gerente, febri continua laborante.

MVlier Vrbinas, quadragenaria, robusta, vterum ferebat: quæ cùm ad secundum mensem conceptionis perueniret, in febrem continuam lapsa est: qua affligebatur, & multùm cõquerebatur: & ad renes multùm quoque dolebat, & lotium crassum meiebat. Quibus omnibus perpensis, illicò post glandem ex melle paratam, intromissam: & fæcibus excretis: vena communis brachij dextri, secta fuit, & sanguis ad vncias sex extractus. A qua sanguinis missione, melius habuit: adeò vt ex continua, tertiana nocturna simplex facta fuerit: tunc syruporum vice, ex quatuor simul conditis cordialibus, conseruis dictis, singulis diebus, in aurora gustabat: & secundum hæc, aquam endiuiæ ad vncias tres bibebat: & renũ regio ex Galeni refrigerante vnguento fouebatur & vitis folia superponebantur. Cæterùm, elapsis nonnullis diebus, in quibus viguit semper morbus, apparente materierum aliquantula cõcoctione, pharmacum hoc illi concessi. R. Mannæ electæ, vncias duas, rhabarbari optimi pisti, drachmam vnam,

vnam, electuarij lenitiui vnciã mediam, aquæ endiuiæ, vncias quinque: miſce, fiat potus vnus, detur in aurora, & deinde dormiat, ad horam vnam vel alteram. Cæterùm pharmacũ hoc (vt percipitis) ſic conceſſimus: quia mulier hæc magna, corpulenta, & potens eſt: quo optimè & abſque anxitudine, vel ventriculi roſione egeſſit, & melius habuit. Sed non inde penitus extirpata febris fuit: tunc verò ſingulis ex octo diebus ſequentibus, rotulum vnum diarhodonis abbatis ieiuno ſtomacho, comedebat: & tandem optimè valuit. Scire tamen decet, poſteà quàm febris deſiit continuò eam affligere, nunquam mulieri huic abnegatam pulli carnem fuiſſe, & vinum pauciferum: id quod Teutona mulieri huic præſiſtens, multum laudabat. Proximũ erit hîc narrare curationem vxoris propolæ: quæ cùm prægnans ſecundo menſe eſſet, febri continuò affligente correpta fuit: quæ caput grauiter dolebat, & multùm ſudabat: cui illicò externam brachij venam aperiẽdam curaui, & ſanguinis vncias ſeptem fluere: vnde febris, cum capitis dolore repẽtè ceſſarunt. Ad duos tamen ſequentes dies, circa ventriculum, & præcordia, eroſiones & anguſtias perſentiebat: ſed fomento ex

rosis,camæmilla,mētha, & similibus confecto,& philtro excepto,& applicito,omnino sanata est. Sed & mulier vtero gerēs, quinto mense,vxor cuiusdā Mediolanensis claudicātis,ophtalmia graui, vtroq; in oculo corripiebatur: cui cephalica quoq; vena, brachij exterior dicta secta fuit, & sanguis copiosè extractus,& breui melius habuit:adeò vt paucis posteà adhibitis topicis medicamētis ex integro sana euaserit. Nouistis autem cephalicā venā, securiùs prægnātibus, præscindi, tum quia nō ita cum vtero cōmunionem habeat: tum etiam quia sub se nec arteriā, nec neruum teneat:subsistit autem basilicæ,& aliis venis, primò arteria. Dein verò neruus, vt docuit Galen.lib.2.de Locis affectis, cap. 2.& experientia rei,ita esse indicat. Vxor quoque Pādulfini militis Lauretani, quū vtero gereret, ni prioribus gestationis mensibus, illi multum sanguinis ex vena, in brachij curuatura, extraheretur, abortiebat.sanguinis autem quātitas,quadam acredine infecti,abortus causa erat.

Curatio vigesimaoctaua, de cholera morbo, simul febre cōtinua, & intestinorum tumescentia externa, affligente.

IVuenis orientalis mercator, annos natus vigintiocto, temperatura biliosus exustus, in choleram morbum febri cum continua incidit. Nam infrà supraq; multùm materiarum emittebat: & adeò violenter, vt ad tertium diem intestina infra vmbilicum intumuerint: vt mihi tunc nõ difficile fuerit asserere ægrotum hunc colica affectione phlegmonosa laborare, vẽtris nanq; illa inflatione, tumescẽtiá ve non parùm dolebat, & cõtinuò febriebat. Demùm postquam ventris tumor ille apparuit, & febris, & ciborũ fastidium perseuerarent, fluxus tam superior quàm inferior desiit. Tunc in dubiũ vertebatur inflatio: & ea ventris tumescẽtia, illicò ne cum vomitu & fluxu ventris cæperit, an posteà ob morbi violentiã, & dolorem intensum superuenerit, cui quæsito medici, qui primò adfuerant, omnino nescire, responderunt. Multùm nanq; ad curationem (vt tu optimè nouisti medice) interest, an tumescentia illa, primùm cum morbi inuasione cœperit, adeò vt illa præcipuus sit morbus, quem sequerentur symptomata varia, hoc est, febris cõtinua, ventris fluxus, simul & vomitus cholera dictus morbus. Demùm cùm in agone, & dubio hoc essemus, remediorum beneficio, tam intus

aſſumptorum, quàm extra applicitorum, fluxus ventris denuò ſuperuenit ſolus: vnde confeſtim tumeſcentia illa imminuta eſt, & breui ex toto extincta. Cæterùm, nõnullis affectio hæc colica phlegmonoſa videbatur, quam, ob violentiam & ſęuitiẽ, miſerere mei Deus, practici appellãt. Et ea olim apud Luſitanos, mulierẽ quandam obeſam, vterum gerentem, laborare vidi: cuius vi & crudelitate, ea enecta, diẽ ſuum obiit. At vir hic, de quo agimus, liber euaſit: etenim (vt ego credo) ob morbi violentiam, inteſtina ſubleuata ſunt, interueniente humore quoque flatuoſo. Cæterùm medicamenta, quibus hic curatus fuit, pauca fuere: vniuerſus autem noſter conatus eò dirigebatur: vt hic, morbo reſiſteret, & valeret: clyſteribus tamen nonnullis vſi ſumus, & fomentis carminantibus, & flatus diſſoluentibus.

Curatio vigeſimanona, in qua agitur de vera, & indubitata quadam methodo præſeruandi à podagra: ſimúlque de remedijs nõnullis conuenientibus doloribus podagricis, & tophis articulorum, quos Græci πωρὸς appellant.

Metho

MEthodũ præſeruãdi à podagra (quod mirum, ſed verum dixerim) veram & indubitatam deſcribere aggredior : cui, quicunque ſe concredere voluerit, omnes fugiat cauſas oportet: à quibus podagra ipſa, aut chiragra, aut vt in vniuerſum dicam, arthritis, ſiue articularius morbus, ortum trahere ſolet: vt aſſiduas comeſſationes, intempeſtiua conuiuia, frequentes ebrietates, immodicum rei venereæ vſum, à quibus cruditates certę gignuntur: præterea vehementes, & concitatiores deambulationes: præſertim poſt aſſumptum cibum, vt crebrum equitatum: præcipuè abſque ſtapedis, vt meminit Hippocrates, cùm de Scythis agit. Quo tempore non ſolùm Scythæ, ſed Romani abſque ſtapedis, cruribus pendentibus, equitabant, non minus mœrores, curas, vigilias, & reliquas animi perturbationes. Omnia nanque hæc podagram generare ſolent, veluti alicuius familiaris exercitij intermiſſio, & conſuetarum excretionum ſuppreſſiones, pręcipuè hæmorrhoidum. Parcus igitur, & frugalis ille, ſit oportet: qui curationi huic ſubiici debet, aliter ea abſtineat ſuademus. Sit igitur huic cibus, qui parùm nutriendo, extenuet: vt ſunt olera, & ſimilia: proinde oua, niſi imbecil-

lis multùm fuerit, fugiat: carne nisi auium montanarum prorsus abstineat: ea de causa capos, præsertim veteres, fugiat: podagra enim & ipsi affici solent. Vino penitus huic interdicatur: cuius vice, si ventriculum calidum habuerit, nec colicum affectum timuerit, aquam puram bibat: sin minus, aquam decoctionis coriandri, aut aquam mellis, confectam foliis & summitatibus, vel ipsis floribus saluiæ. Aut verò, melle confecto ex floribus saluiæ, saluiatio dicto: quod eo tempore, quo vigent flores, concinnari poterit: aut vua passa, aut floribus roris marini, aut omnibus simul: sit mellis pars vna, sed non nisi optimi & rutili, aquæ verò octo partes: & dum coquuntur, subinde, vel assiduè despumentur, quoad tertia pars absumpta sit. Cætera verò, consultò prætermittimus: quæ in immẽsum protrahi possent: & ad institutum redimus. Galenus igitur in primis occurrit, libro de sanguinis missione per venæ sectionem, qui Arthritide & podagra affici solitos, verna & autumnali sanguinis emissione, & per pharmacum purgatione, sanos præseruabat: hanc, vel illam, aut vtranque simul, secundum humorum prædominium, exercens euacuationẽ: quod nos summopere
laud:

laudamus. Admonentes venæ ſectionem edirectò membri affecti fieri debere: vt ſæpè agendum ſuadet Galenus, tum libro à nobis citato, tum etiam libris methodi medendi. Nam ſi dexter pes dolore affici contingat, vena ex brachio dextro ſecta, ſanguis emitti debet. Quòd ſi verò manus dextra affecta dolore fuerit, venam iuxta poplites, aut eam, quæ talum obrepit, vel huius ramum, qui ad magnum digitum ſolet apparere, ſecãdam credimus: vt fuſius commentariis noſtris, in Auicennæ fen quartam libri primi diximus. Cæterùm, nos, Galeni præſeruatrices vacuationes has, certis, & conſtitutis iis temporibus, exercitas: vt certas & mirificas: non niſi laudibus extollere poſſumus. Speramus tamen, vt quicunque hoc à nobis præſeruante remedio vſus fuerit: nulla ſanguinis detractione, niſi valdè, & plus iuſto fuerit ſanguineus, indigere. Nouiſtis autem vos ex artis exercitio, quòd & priſci medici memoriæ commendauerant. Qui ſæpius podagra, & chiragra ſunt conflictati, plus noxæ, quàm auxilij, ex ſanguinis detractione contrahere: ſed ne iam eos, qui podagra, & chiragra, ac articulario morbo præſeruari cupiunt, amplius remoremur: methodum

hanc

hanc enarrare aggredior. In primis lactis caprini optimi, libras quinque, vel ſex accipito: quod lacte ficus, ſi id tempus anni fuerit, ſi minus, cardui floribus, aut coagulo cogito: cuius ſerum per colum diligenter traiicito: & olla exceptum, ad lentum ignem coquito: & ab eo, dum coquitur, & bullit, ſpumam cochleari, ingenti cura quoad nihil lacteæ ſpumæ appareat, abſtergito: & ſerum hoc ad tertias, hoc eſt, quouſque tertia eius tantùm pars remaneat, bullire ſinito: atque iterum per colum traiicito: ſed hoc quouſque ex eo nihil ſpumæ lacteæ compareat, iterato. Nam tunc defæcatum, & ab ſpuma lactea purificatum ſerum dicemus: quum nihil ſpumæ ſuperſtet dum per colum traiicitur. In hoc igitur, ſerum ita purum, & ab ſpuma defæcatum, foliorum borraginis pugillùm vnum infundito, quòd ſi pituita multa in ægroto dominabitur (vt ſæpe podagricis euenit) adiicito quoque iuæ, betonicæ, ſaluiæ, ana pugillum medium: imò ſi atra bilis adfuerit, addito quoque ſenæ, aut epithimi, vnam vel alteram portiunculam: demùm pro humoris dominantis ratione, ſimplicia hæc vel illa prædicto miſceto ſero. Cæterùm, cùm podagricus dolor nimis infeſtauerit, ſic ſero com

composito, vnam, vel alteram drachmam optimi, & albi agarici, linteo excepti, infundito: & ad ignem simul omnia, sed parũ bullire finito. Demùm percolato sero, à prædictis rebus, eius vnciis decem vel duodecim, plus minus, pro ægrotantis robore, & alui lubricitate, vel constringentia, rhodomelitis, vel oximellitis, vel melius oximellitis scillitici binas vncias adiicito: & sic hoc modo serum apparatum ægroto, quoad ipse calidum ferre possit, in aurora ieiuno stomacho, propinato. A cuius potu, quatuor horas ægrotus ipse, absque cibo & potu maneat: quòd si paululum supra potum dormierit, non erit à ratione alienum, & tunc magis, cùm serum agarico apparatum fuerit. Cæterùm, potum hunc absque agarico, singulis mensibus, septies, vel octies ægrotans ebibere poterit, alternis scilicet diebus, pro alui respondentia: si enim aluus multum egesserit, supersedendum est. Porrò agaricum admiscere, inchoante vere, & autumno, item æstate, & hyeme, concedimus: non secus ac cùm dolor nimis cruciauerit ægrotum: modò venter lubricus admodùm non sit: vel cùm ægrotus ipse timet podagræ inuasionem: tunc verò, hoc remedio præseruatiuo, eius infringimus conatum,

aduentúmve. Eſt nanque remedium hoc tantæ efficaciæ: vt hominem totum liberum à podagra, & articulario morbo præſeruet: ita vt qui eo vtitur, nihil ei opus ſit, de ſanguine extrahendo, aut remediis aliis: vt longa experientia, compertum habetur, ſi modò ægrotãs ſobriè viuat, & ſex rebus non naturalibus temperatè habeat.

Supereſt, vt hic appendamus remedia, paratu facilia, podagræ conuenientia: ea præcipuè, quæ Topica appellamus, & nonnulla alia: quæ Tophos, id eſt, iuncturarum & articulorum nodos, & duritiam, emolliunt, & curant. Cæterùm, in podagræ, & articularij morbi curatione, hoc notum omnibus eſſe velim: vt iis, quæ extrinſecus adhibentur medicamentis, quæ dolores lenire, diſcutere, & moderatè reſiccare ſolent: illicò inchoante morbo, aliqua, quæ conſtringendi facultates habeant, admiſceant: poſt morbi verò initium, ſola diſcutientia applicent.

Topicum remedium, contra podagricos dolores.

Oleum roſaceum omphacinum, pro linendis podagricis, & arthriticis doloribus, linteo exceptum, præſertim, ſi locus rubore

rubore affectus fuerit, optimum est præsidium.

Aliud, ex medulla panis, & lacte confectum.

R. Lactis caprini libram mediam, vitellos ouorum duos, quòd si dolor ingens fuerit, & caliditas, & rubedo ægrotum contristauerint, eorum quoque albumina miscebis: olei rosacei, vnciam vnam: croci scryptulum vnum, medullæ panis contritæ, quantum satis sit, vt cataplasmatis formam recipiant: omnia simul terantur: & fiat cataplasma, & dolenti loco applicetur, porrò, huic cataplasmati, si dolor nimis cruciauerit, adeò vt ægrotus eum ferre non possit, adiungemus cicutæ summitates, aut succum hioscyami, aut semperuiui, aut semina papaueris, & hioscyami, aut opij parum vel multum, pro virium robore, & doloris vehementia. Reminisci tamen oportet, quòd post stuporem inducentium remediorum applicationem, membra refrigerata calfieri & roborari cupiunt, vt pipere, cinnamomo, zinzibere, castoreo, myrrha, croco, oleo lilino, piperato, costino, sinapino, iryno, vnguento althæo, agrippino, aragonio, & similibus.

Aliud

Aliud repercussorium, & discussorium.

R. Ammoniaci, Galbani, aceto dissolutorum, vtriusq; vnciam vnã: thuris drach. duas: croci drach. vnam: olei rosacei, vnciam vnam: aceti vnciam mediam: resinæ drach. vnã: ceræ parum, ad ignem misce: fac emplastrum, vel deposito oleo, para ceratum, & loco malè affecto admoue.

Aliud.

Folia maluauisci aqua cocta, tere, & hordeacea farina excipe, ac oleo rosaceo & camæmelino, quantum sit satis, emplastrum confice: & calidum dolenti loco admoue.

Aliud.

Farinæ seminis lini, rosarum, fœnugræci, fabaceæ, hordeaceæ, camæmelinæ, lentium, ana vnciam mediam: radicis althææ, vnciam vnam: olei rosacei, chamæmelini, ana vnciam vnam: vitellos ouorum tres: rob vini vnciam vnam: omnia decocto rosarum, & chamæmillæ excipiantur, & terantur, & fiat cataplasma: quod calidum applicetur: & sæpè innouetur, & lana succida fascietur.

Aliud.

Atramentum cassiæ Ægyptiacæ, stillaticio, vel decocto solani dissolutum, & linteo exceptum, & applicitum, ab Auicenna proprio

proprio capite de caſſia, laudatus.

Aliud.

R. Ramenti rapæ, & cucurbitæ, vtriuſque pugillum vnum: foliorum caulium, pugillum medium: aqua excipiantur: & ad ignem noua olla parū bulliant: poſteà in mortario optimè terantur: quibus addas, pinguedinis porcinæ vncias binas, oleorum, chamæmelini, roſacei, ana ſeſquiunciam: farinæ fœnugræci, quantum ad cataplaſmatis compoſitionem ſit ſatis: miſce, & vtere calido, nec vt refrigeretur permittas: ſed iterum atque iterum calidum applica.

Aliud, pro abigendis, & emolliendis articulorum duris tumoribus, & tophis, quos Græci πώρος appellant.

Ita tophi, hoc eſt, articulorū duritiæ, & nodi curari debēt: quemadmodum nodi, & tubercula, ac dura curātur apoſtemata. Solent quippe, qui Galeni ſequuntur methodum, libro artis curatiuæ ad Glauconem, & libris methodi medendi, & eius interpretem Auicennam, in curatione apoſtematum durorum, & ſcirrhoſorum, primò emolliētibus medicamētis, poſtea verò diſcutientibus, ac viciſſim nunc illis, nnnc iis, quouſque ſcopum attingant,

vti:quem ordinem in profligandis & abigendis articulorum tophaceis duritiebus summoperè laudo:proindè,primò emollientibus sic vtere. R.Ebulorum,althææ, maluæ, branchæ vrsinæ, ana pugillum vnum:caricarum,numero decem,seminis lini fœnugræci, ana pugillum vnum & medium : chamæmelæ, meliloti, ana pugillum medium : in libris sex aquæ fiat decoctio ad medias, & coletur: cui adde, vini cocti, sapæ dictæ libram vnam: olei seminis lini libram mediam: & misce,qua imbuta spongia optimè calida, membrum malè affectum foueatur, & irrigetur,quousque rubere incipiat:tunc madore absterso,hoc illinatur linimento.

R. Mucaginis fœnugræci,seminis lini, maluauisci, ana vnciam vnam: medullæ cruris vituli,ceruinæ, butyri recentis,ana vnciam mediam:pinguedinis anatis, gallinæ,ana drachmas sex: adipis suilli veteris,vnciam mediam: vermium terrestriũ, vnciam vnam: olei seminis lini, abiegni, terebentinæ, ana vnciam vnam: pulueris chamæmelæ quantum ad spissitudinem mellis sufficiat:misce,& eo calente illinatur membrum affectum: sequenti die, discutientibus vtamur, & primò, fomento discussorio, quod habet. R. Auenæ, vrticæ,

ticæ, hiſſopi, marrubij, anethi abſinthij, tribulorum terreſtrium, abrotoni, chamęmelæ, meliloti, ana pugillum vnum: radicis althææ, brioniæ, ireos, liliorum alborum, ana vnciam vnam: in libris ſex aquę, vel lixiuij, fiat decoctio ſecundum artis miniſterium, & coletur: ex qua imbuta ſpongia, irrigetur locus affectus per dimidiam horam: tandem abſterſo loco, emplaſtrum hoc applicetur.

Emplaſtrum.

R. Emplaſtri de meliloto, de hyſſopo, ana vnciam mediam: ammoniaci, galbanes aceto diſſolutorum, ſtyracis liquidæ, bdeilij, ana drachmas duas: olei irini, vulpini, ana vnciam vnam & mediam: croci drachmam vnam: medullæ cruris vituli ceruini, ana vnciam mediam: vnguenti de althæa, agrippini, aragonis, ana drachmas ſex: ceræ citrinæ quantum ad ſpiſſitudinem vnguenti ſufficit: miſce, & ad ignem vnguentum compone, & morboſo loco admoue: & ſequenti die ad priora remedia reuertere. Dein ad hæc recurre, & circulum hunc ab Auicenna traditum, & ſeruatum procurandis ſephiris, & duris tumoribus imitare.

Aliud.

Ammoniacū aceto diſſolutum, & igne

ad formam cerati redactum, & tophacæis duritiis, & nodis applicitum, summum est remedium.

Emplastrum de marmore, tophaceas duritias dissoluens.

R. Marmoris subtilissimè puluerizati, libram mediam: butyri vaccini, quantum ad spissitudinem prædicti pulueris sufficit: misce, fiat emplastrum, & actu calidum applicetur: & rectè fascietur. est enim à multis expertum.

Præseruantia à podagra, topica remedia.

Caligis, & manicis, ac chirotecis, ex pelle canis ruffi paratis, vti contra podagrã, & chiragram, remedium præseruatiuum, non contemnendum à multis habetur.

Aliud.

Sale minutim oleo trito, membra affligi solita, illinire, bis & ter in die per totum vitæ curriculum, tanquam expertum laudatur.

Aliud.

Succus cæparum illitus, & desuper piperis nigri puluisculus respersus, ac spongia vino decoctionis cymini imbuta, superposita, si bis in die iteretur, manè, & serò magna pollicetur: subtiliatur enim humor, & per sudorem extrahitur: vel saltem per insensibilem euaporationem.

Aliud

Aliud.

Membrum lauare fomento, ex lixiuio parato aqua marina: in quo decoctæ ſunt herbæ, ſtæchas, myrtus, ſaluia, roſmarinum, balauſtium, & cæteræ ſimiles. vt expertum ſcribo.

Aliud.

Lauare membrum, affici ſolitum lixiuio: in quo terreſtres tribuli cocti ſunt, à podagra præſeruat.

Admonendum duximus in præſenti, quòd nodi articulorum, & tophaceæ duritiæ, ſæpè remediis extirpantur: & tamen membrum retractum manet: ſed tunc inſtrumento, membrum extendere faciente, medicus ſapiens vti debebit: prout in Iulio III. Pontifice maximo, actitatum eſſe vidiſtis. Digitum nanque dextræ manus contractum habebat, vnde ſcribendi inhabilitatem cōtraxerat, qui inſtrumento parato, aliquando dicendo, in priſtinū ſtatum, & motum, redactus fuit. Sed hîc occurrit problema ex Galeno decerptum, non prætereundum. Cur nullus vnquam podagricus viſus eſt pati conuulſionem: quæ frequenter ſolet, in neruoſarum partium inflammationibus, aduenire? quum, & ipſos partium iſtarum inflammatio, fatiget. An quoniam neruoſorum omnium

ligamenta tantùm ipsis inflammari, extendique contingit: reliqua verò neruosa, vt tendones, neruiq; proprij non inflammantur: sed tantùm dolent: vt quæ, cum ligamentis simul patiuntur.

Curatio trigesima, de iocinoris inflammatione, cum singultu, ex qua subsecuta est mors.

SAlamon Sagatius, vir annos natus quadraginta temperatura, si qua altera, sicca: hic cùm assuetus esset non adeò optimis vesci cibis, inchoante autumno, conqueri cœpit pedes sibi, & faciem tumere: demum re spreta & tumescentia illa abolita, quæ ex iocinoris vitio ortum, dubiò procul trahebat, in dolorem quendam incidit, iecur & spiritualia membra vexantem: quē comitabantur febris continua, tussis, fastidium, sitis inexhausta, & respirationis aliquanta difficultas. Quibus de causis, medici eum inuisentes pleuritide affectum esse statuerunt: ac illicò, secta interna eiusdem brachij vena, sanguinem emiserunt. Cæterùm, paucis interiectis horis, singultus huic superuenit, ad finem vsque morbi perdurans. Nam prioribus diebus hic expuit, sed posteà elapsis nonnullis, screatus ex toto sunt

cohib

cohibiti, octauo, ad hũc vocatus ipse, eum absque dolore inueni, nihil excreabat: sed, per interualla, singultiebat: &, quod peius est, vires deficiebant: à me enim sæpè dicterij modo vsurpatur, solus defectus virtutis, signum malum. Qua de causa, hunc breui moriturum prædixi, ridentibus medicis assistentibus: sed ille intra triduum obiit, ignorabant autem medici illi, vt morbum, ita pulsuum inæqualitatem, vt tamen horum medicorum error deprehendatur, attendant lectores.

SCOLIA.

Cùm hic iecinoris inflammationem pateretur, medici aßistentes pro pleuritide eum curabant, nescientes inter vtrunque morbum differentiam ponere: cùm tamen eam Galenus ditißimus medicinæ oceanus descripserit, & chartis mandauerit: vt Centuriis iis iam diximus, indicauimúsque ex ipso Galeno, tum alibi, tum etiã ex libro de locis affectis quinto, capite sexto. Iecur affici declarant in dextra præcordiorum parte, grauitas, dolor tota præcordia retrahens, atque ipsius vsque ad iugulum extensio, (nam & hoc nonnunquam euenire solet) exigua tussis, linguæ color. Primò quidem ruber: dein verè niger, ingens fastidium, sitis inexhausta vomitus tum syncere bilis, tum eius quæ ouorum

vitellis aßimilatur: quæ posteà æruginis aliquando colorem referre cõspicitur: aluus quoq; astringitur, nisi vna cum visceris huius imbecillitatẽ inflammationem excitari contingat. Quæ omnia multùm absunt à notis, quæ pleuritidi hærere solent: sed agè, cum iecoris gibbæ vel concauæ variæ affici contingant partes, lectori gratificemur: vt doctus noscat inter vtranque differentiam ponere. Interdum igitur, vt in gibbis duntaxat, ita & in simis, siue cuncauis huius visceris partibus inflammatio oriri solet: quamuis (vt rectè tradit Galenus) inflammatio in neutra partium exquisitè distincta poßit consistere: quoniam gibbarum, & simarum carnes inter sese continuantur. Quando tamen inflammatio simas obsederit partes, tunc dolor ad intestina vergit, & ventriculus magis afficitur: vnde vomitus oritur, nausea, singultus, inconcoctio, fastidium, sitis, & cætera mala, ac vitia, quæ membris nutritioni seruientibus naturalibus dictis, euenire contingunt. Quòd si verò inflammatio gibbas occupauerit partes, tunc iecur tanquam semiluna euadit. Sed signum hoc à paucis deprehenditur: proinde eius vices, supplent notæ hæ videlicet, tußicula sicca, dolor partes ipsas afficiens proprias, veluti & thoracem, & membra spiritualia: adhæc tactus, quo non ita difficulter gibbarum inflammationes percipimus: quemadmodum simarum. Tametsi enim iecur opertum

tum sit peritoneo, ac tribus musculis contegatur recto obliquo, & transuerso ob quos non facilè ad eum topicorum remediorum vires penetrant: nihilominus vtcunque eas percipimus, & assequimur. Caterùm, cùm ægrotus hic magnam pateretur inflammationem in ipso iocinore: factum est, compatiente stomacho, vt singultus superuenerit, qui, (vt ego puto & symptomata ipsa indicarunt) compatientibus primò instrumentis respiratione deseruientibus, euenit: quoniam gibbæ partes grauius afflictæ erant. Nec enim apud me in dubium vertitur, in medio iocinoris inflammationem, vtranque partem afficientem fieri posse: quoniam viscus hoc variis canaliculis perforatum, dissectis humanis corporibus, comperimus: vnde à mediocri inflammatione, vtraque symptomata euenire posse: non est dubium. Galenus tamen, libro sexto aphorismorum, enarratione sextadecima, aphorismi illius, à morbo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuium adueniens, malum, (inquit) cùm partes aliquæ patiuntur, non simpliciter aliæ compati sunt natura aptæ, sed forti cum paßione detinentur. Secundum hoc igitur & hepate fortiter patiente, singultus superuenit, compatiente stomacho: tußis autem & difficilis anhelitus, compatientibus his, quæ respirationi seruiunt instrumentis. Caterùm, cùm hæc commentarer, in mentem venit Galenus, commentario secundo

in librum secundũ prorrhetici, enarratione sexta-decima, qui ad iuuenem hepaticum vocatus, irrisus à medico Thessali discipulo fuit. vt qui per vrinas, iuuenem tali affici morbo, scire contenderet. Nam medicus ille à Thessalo doctus nunquam vrinas contemplatus erat, imò eas contemplantes fullones appellabat.

Curatio trigesimaprima, in qua agitur de papillis, siue mammarum capitulis elongandis, formãdisve.

NObilis Veneta, cùm peperisset, & mammillarum papillas intus abscõditas, contractásve haberet: vt lac nec pueri ore, nec artificio alio euocari posset: magnum dolorem ac ingentem grauedinem in ipsis sentiebat. Ego verò attentiùs rem hanc considerans, sic pro papillis ipsis formandis producendísve, machinor. Vitream phialam, oris non admodùm latam circunferentiam habentem, feruente aqua impleri iubeo: ac illicò ab ea aquam totam deponi, cuius phialæ, sic calentis os ad papillam admoueo (mirum enim in modum attrahit) qua attractione papillæ formatæ & elongatæ manserunt: lactis autem non parua quantitas in phiala ipsa extracta fuit. Vnde mam

mammarum tenſio,& dolor imminui cœperunt, & mulier rectè habere: perſenſit tamen (vt verum fateamur,) nobilis hæc mulier, in phialæ applicatione, non paruum dolorem: quem poſteà in totum contempſit, cùm præcipuè tantum iuuamentum inde ſe conſecutã videret. Fuit nanq; opus hoc mirum, ex quo ars medica non paruam gloriam conſecuta eſt. Qua de cauſa, & medici aſſiſtentes hoc ſummoperè laudarunt: vt qui nunquam antea viderant, nec apud aliquem legerant.

Curatio trigeſimaſecunda, de ſanguine detracto à muliere gracili, cui iamdiu ſuppreſſi menſes erãt, & contra medicorum opinionem, ſana euaſit.

MVlier boni habitus, gracilis reddita eſt: cui menſtruæ purgationes, per ſex menſes iam defecerant, grauabatur, angebatur: & quotidiè non rectè valere nobis inculcabat. Cæterùm huic venæ tumebant, & exertæ erant, ac nigricabant: quibus de cauſis, ex pedis vena, ſaphena dicta, ſanguinem per interualla, ad libras duas, contra medicorum aſſiſtentium

opinion

opinionem demi iussi : aqua sanguinis emissione, optimè valuit : & in pristinum statum reddita est : ac non multo posteà, menses illi suppressi fluxere, & basilicè viuit.

SCOLIA.

Quùm hæc tractarem, in mentem venit Galenus commentario tertio, in librum sextum de morbis vulgaribus, enarratione 29. vbi huic similem historiam enarrat, quam sic habeto. Multi itaque (inquit) non parùm sanguinis habent: qui tamen maximoperè graciles sunt, quemadmodum alij crassi quidem, nec tamen nisi pauco sunt sanguine prædi ti, & quidem mulierem, cui iam per octo menses suppressæ erant menstruæ purgationes, quæq; attenuatissima erat, copioso sanguine detracto, breui tempore ad suum pristinum ac proprium statum restitui, nec secus etiam quamplures alias. Id tamen, quod in ea factum est: quippe, quæ non ignobilis esset, celebre admodum fuit. Præcipuè verò quum alij medici vererentur polliceri, certum ex eo remedio futurum auxilium, immo nonnulli etiam nobis aduersari auderent, qui dicebant non modò ob gracilitatem, sed etiam ea in appetentiam, ex venæ sectione illam fore lædendam. Hæc Galenus: qui paulò post, inquit, Porrò, mulieri, de qua nuper est habita mentio, prima die, sanguinis

sexqui

sexquilibram, id est, libram vnam & alterius mediam, detraxi: postridie libram, tertia verò, non multò plus selibra, erāt siquidem vnciæ octo: & subdit. Porrò, illi venæ exertæ erant, quæ sanguine videbantur repletæ, liuentes, secto autem vase, sanguis atræ pici, tum colore, tum craßitie, similis effluebat: ob id ipsum verò longè magis decreui liberaliùs vacuare. Hæc sanè obiter medicis dicta sint, qui rectè mederi volunt. Hactenus Galenus: cuius doctrina muniti, nos mulierem hanc, de qua agimus, ad sanitatem traximus: quæ & hodie firmata valetudine vtitur.

Curatio trigesimatertia, de obitu cõtracto, ex Diabete, & potu aquarum ex thermis montis Bodij.

ADamans ex Cyrolio, mulier nata annos sexaginta, cùm ab hinc duos annos fluore muliebri vexaretur, multis & variis adhibitis remediis, ad morbum facientibus, conualuit. Cæterùm, paucis posteà diebus in alium grauiorem lapsa est: diabetycam scilicet affectionem, maximo cum ardore afflictâtem. Porrò cùm hanc quoque malam, & pernecantem affectionem leuare, multis machinamẽtis, conaretur, aquam thermarum Montis

Bodij,

Bodij, alumen, ſulphur, & ferrum ſapientium, per quatriduum, ebibit: ex cuius potu, vniuerſa eius facies tumuit: ac poſteà ita malè habuit: vt per quatuor alios dies tanquàm emortua cubuerit. Vix autẽ eius pulſus percipiebantur: ſed poſteà reuixit: & tanquàm ex tenebris in lucem reuocata eſt: mente tamen non exactè cõſtabat: ſic plures dies vixit. Poſtremò, ad obitum veniens, per ſeptem dies, abſque loquela manſit: & pulſus illi ita exiles erant, vt vix perciperentur: quouſque ex toto abſumpta, diem ſuum obiit. Hoc eodem tempore obiit Ioãnes Angelus Caribaldus mercator Mediolanenſis, diues ſatis, ex vrinæ ſtillicidio, maxima cùm acrimonia, & mordacitate, complicato malo. Erat autem vir hic natus annos plus ſexaginta quinque, raro enim ab hoc vitio ſenes liberãtur: vt diuinus Senex, memoriæ commendauit, libro ſexto aphoriſmorum, aphor. ſexto, dicens Renum, & veſicæ vitia, in ſenioribus difficulter ſanantur. Sed tunc eodem vitio afflictum Vincentium fœniculum, rei maritimæ maximum exploratorem, liberauimus: ſenex autem & hic vir erat, ſed robuſtus admodùm. Cæterùm de iis, & ſimilibus curandis vitiis, breui multa & pulchra, Deo optimo, maximo

ximo fauente, chartis mandabimus.

Curatio trigesimaquarta, in qua agitur, de accelerando partu.

PInta vxor Pharasij, musici insignis, quum per triduum in emittendo fœtu, grauiter laboraret, ad eam iuuandam accersiti sumus: ac post multa ab obstetricibus adhibita, & machinata, hoc illi ebibendum dedimus medicamentum.

R. Cinnamomi optimi, trochiscorum de myrrha, croci optimi ana drachmam mediam: omnia optimè, & subtiliter triturentur: & generoso vino excepta, bibenda propinentur: hoc enim epoto, & repetito medicamento, duas peperit puellas, omnino luteas: ob quem colorem assistentes mulieres admirabantur. Cæterùm, nos colorem hunc, à croco ebibito cõtractum esse docuimus, itaque lauatæ puellæ albæ sunt effectæ. Porrò interim hæc agebamus, sternutationẽ ciebamus cõdiso, hoc est, struthio, siue lanaria dicta herba helleboro, pipere, euphorbio, & similibus, prout, nos docuit agẽdũ, nũquã satis laudatus senex ille, naturę verus minister: li-

bro

bro quinto suorũ aphorismorũ, aphor. 35. Dicens mulieri, quæ vterinis molestatur, aut difficulter parit, superueniens sternutatio, bonum: vidimus autem nos difficulter pariẽtes, à repetita sternutatione, breui parere, quia vehementiore concussu, atque feruore, partim quidem naturam excitat, partim verò excernit, quæ partibus corporis firmiter infixa adhærent: sic enim & singultum solet sanare sternutatio. Porrò, ingresso nono mense à conceptione, ventrem vniuersum axungiis, pinguedinibus, & oleis violaceo, amygdalarum dulcium, liliorum alborum, seminis lini, & variis similibus emollire, laxare, extendere, dilatare, & fotum habere, optimum est: siue pariendi difficultas à vitio parientis, aut fœtus, aut secundarum, aut extrinsecus aduenientium accidat. Parturitionis quoque tempore, suffitus ex trochiscis myrrhæ, aut herbarum variarum, iuuat, vt sauinæ, mentastri, calamintæ nepithæ, pulegij, origani, dictãni, artemisię, iridis, rubeę tinctorũ, cyclaminis, baccarũ lauri, & similiũ: quę, sufficiẽti vino albo, odorifero, in olla decoqui debẽt, ac tãdẽ olla ipsa sedili perforato supposita: mulier, vndequaque circũsepta vestimẽtis, illi insideat. Nos instrumẽtum parare iubemus:
quoties

quoties mulier difficulter parit, vt manibus, apprehensa resti, ex alto pendēte, alta maneat parturiens ipsa, ita vt concuti commodè à viro forti possit: id enim ad partum accelerandum multum prodest.

Curatio trigesimaquinta, in qua agitur, de febre continuò affligente, in morbillos terminata.

ABrahamus, ex Cidicariis, puer annos natus decem, obesus, mense Ianuario febri cōtinua, variis cum paroxismis, inordinatis, affligebatur. Huic sexto die ægritudinis, secta fuit dextri basilica brachij vena: ex qua sanguinis vnciæ sex extractæ sunt. Cæterùm, sequenti nocte, puer hic angi cœpit, & lamentari. demùm sanguis per nares, illi ita copiosè fluxit: vt pueri mater de eius vita timeret: nam & ter egessit, fortè ob cassiam ægyptiacam, quā die anteà comederat. Tūc vniuersum huius corpusculū, exanthematis mitioribus, hoc est, morbillis, plenū fuit: à quibus gubernatus (vt decet) puer & abstemius factus, in totum sanus euasit, & liber: fuere autem omnes ægritudinis dies viginti.

Curatio trigesimasexta, de vomitu cuiusdā mulieris, ex quo medicus

quidam contendebat vermem, ſcolopendrum dictum, eiectum eſſe.

QVum mulier quædam nobilis Anconitana, iam diu morbo laboraret, & eum perinique ferret: & inde ſingultiret, ac vomeret: nonnullos vermes cum vomitu emiſit, paruos quidem. Quos cùm medicus conſideraret, fortè fortuna, ſcolopendram, vermem terreſtrem, vnde ceterach, ſiue aſplenium herba, ob ſimilitudinem, ſcolopendra vocatur, inter eos vermes inuenit, magna cum admiratione, cùm tam horrendum vermem, ægrotantem mulierem per vomitum emiſiſſe videret. Porrò illi ſimiles, Bononiæ aliàs euomitos ſub magiſtris vidiſſe, gloriabatur: id quod falſum eſſe, ipſe conteſtatus ſum: cùm opinio eius non aliundè eueniret, quàm ex ignoratione vermis illius, quem ille terreſtrem eſſe, ſcolopendrúmque appellari, ignorabat. Fieri autem poſſe, eo quo euomuit tempore mulier, vermem in eum locum, in quem euomita ceciderant, irrepſiſſe, vel ſi magis placet, id quod non credo, noctu dormiente muliere, & adaperto ore, in eius ſtomachum ingreſſum, vt olim eueniſſe cuidam adoleſcenti, memoriæ commendauit Hippocrates,

crates, libro quinto de morbis popularibus. Et Gatinarius alij contigisse, historiam citat, viuebat autem vermis hic dum ad me delatus est. Cæterùm, cùm vermem agnouissem, terrestrem esse, & in homine non genitum, medici ignorantiam detexi: vnde populus miris laudibus, artem simplicium dignoscendorum extulit, & in nostram iuit sententiam.

Curatio trigesimaseptima, in qua agitur de ascite morbo.

MVlier ad maris portum habitans, annos nata trigintaseptem, ascite morbo laborabat. Cæterùm, elapso nonnullo à morbo, tẽpore, vmbilicus huic ex morbo, similis membro virili factus est, & in eo pustula quædam ingenita fuit, quam mulier vngue cùm scalperet, inde aquositas contenta profluebat: quod aduertentes nos, emissarium natura factum, scalpello dilatauimus, vt humor siue aqua illa contenta, liberaliùs emitteretur. Viuit autem & hodie mulier hæc, & rectè se exercet, & ad functiones obeundas, optimè viriliterque se habet: à qua plus minus libræ viginti aquæ huius, intra menses duos effluxere: magnum tamen splenem (vt sciatis) mulier hæc patitur.

SCOLIA.

Morbum hunc, ita curandum esse, docuit Diuus ille senex, libro de Internis affectionibus, quum ait, Si verò aqua intercus innascatur, & rumpatur in ventrem, iisdem medicamentis, & potibus, & cibis, ac laboribus, quibus priores curato. Vinum verò bibat, austerum nigrum, si verò tibi videatur discessisse ab epate, ferro vbicunque apparuerit, vrito, & aquam paulatim emittito & velut reliquos priores curato: si verò ab his non sanus fiat, temporis progressu corrumpitur, ac moritur. Morbus enim est grauis, & pauci hunc effugiunt. Caeterùm, à natura facta apertura hac, non ita saua, & periculosa est, vt ea quam Salamanticæ, hodie Florentissima, in Hispania, Academia, in alio, ascite laborante, notauimus: de quo prima Centuria sermonem si rectè teneo, habui.

Curatio trigesimaoctaua, in qua agitur de febre continua, eueniente à bile furente, & maligna.

HAbrahamus, Oæffus natus annos viginti quinque, temperatura (siqua altera) sicca, & canina, ad Asculanum portum, febri cõtinua cum laboraret, & eum medici rectè, doctéque tractarent, elapsis quindecim diebus, à morbi initio, Anconam delatus est. Qui quum febri conti-

nua

nua grauiter vexaretur, imum ventrem dolebat,& non quiescebat: imò furibundè cubili huc & illuc mouebatur: idque assiduò, parum dormiebat, nihil sitiebat, & rectè ad oblata se habebat, solus in nocte absque socio dormire formidabat. Cuius rei causam cùm ab assistentibus interrogarem, respondit quidam, quum nuncium hic accepisset de morte amici sibi charissimi, proxima nocte, inter dormiendum, vidisse per somnium se per literas ab amico vocari: expergefactum, terrore affectum fuisse: & inde mœrore & metu concitatum, solitudinem in lecto timere. Quum igitur hic tam grauiter febri laboraret, vt cubili perquiescere non posset, illicò intra huius corpus humores furere, ad quorum motum hic moueretur, coniectura atque argumentis consequor. Proinde illicò purgatorio pharmaco, furentes materias respiciente, euacuauimus: à quibus depositis, ægrotus dolere desiit, & melius habere cœpit. Quanquam febris continuò affligens, vtcunque eum teneret, qua & aluus mediocriter respondebat: sed tunc decoctum hoc præparauimus. R. Ordei mundi, asari, endiuiæ, cichoreæ, buglosi, borraginis, ana pugillum medium: radicum endiuiæ, bu-

glosi,petroselini, ana vnc.mediam : senæ drach.sex, prunorum pinguium duodecim:florum cordialium,capillorum veneris ana pugillum medium:seminis melonis mundi, cucurbitæ,batechæ, ana vnciã vnam:libris sex aquæ,omnia excipiantur: & fiat coctura secundum artis ministeriũ, ad consumptionem tertiæ partis, & coletur. R. prædicti decocti vnc.quinque.Syrupi de pomis saporis,de lupulis,de endiuia,ana vnc.mediam: misce, fiat syrupus, quem in aurora ieiuno stomacho, bibat. At dum hæc pararẽtur, interim iecur huic illinebatur santalino vnguento, & spina dorsi,rosaceo,& os ventriculi,roborante, fouebatur:tunc vrinæ mediocres conspiciebantur. Huic victus, carnes capi erant, & gallinæ iurulentæ,radicibus petroselini vulgati incoctæ. Potus verò, vinum optimè dilutum, ordeacea erat, quandoque communi aqua. Elapsis verò sex diebus, huic catapotia ex tribus cum rhabarbaro, obtuli, scrupulorum pondere quatuor, quibus parum egessit. Cæterùm,hoc tempore, videns morbum præualere, & hunc in dies graciliorem fieri, cùm eum gracilem & siccum esse natura cannina, ac propterea facilè in habitum morbum labi posse viderem,ad balneum eum traxi, ex

aqua

aqua fontana: adiectis paucis herbis, endiuia, lactuca & malua. Duobus autem balneis, intra tres dies peractis, ita rectè valere dixit, vt nunquam anteà. Morabatur autem ferè in balneo horam vnam, cùm eo multum delectari diceret, in fine cuius, ius pulli endiuia alterati, ad vncias octo bibebat: & inde abſterſo, oleo violaceo inungebatur: & vt ne dormiret tunc monebamus. Tunc verò huius vires refici videbantur, & morbus minui: ſed nos ſingulis ſequentibus diebus, ſingulis gabatas prædicti iuſculi capi, ventre vacuo, dabamus, & eum optimis cibariis reficiebamus: & cùm venter non rectè reſponderet, clyſteriis vtebamur, medicamenta purgatoria fugientes: demùm ordine citato tractatus, intra quinquaginta dies ſanitatem obtinuit.

Curatio trigeſimanona, in qua agitur, de oris ventriculi dolore.

QVi de oris ventriculi dolore conquerebatur, vir effœminatus, euomere non potuit. Cæterùm, ab iniecto clyſterio, quo aluus rectè reſpondit, vncias tres aquæ florum chamæmelæ calidæ ebibit, à cuius potu dormiuit, & optimè valere dixit. Eſt ſanè diſtillatitia chamæmelæ

aqua, hoc eſt, ex ipſis chamæmelæ floribus, parata pro iis leniendis ventriculi, & inteſtinorum doloribus, præcipua medicina.

Curatio quadrageſima, in qua agitur de oris tortura.

VIr quadragenarius, morbis variis vexari ſolitus, oris tortura ingenti apprehenſus eſt, à qua vt rectè curetur, in dubium verti decet. Vtrum à paralyſi reſolutione dicta, an à conuulſione ſpaſmo dicto, tortura hæc euenerit: demùm perpenſis, & examinatis omnibus: à paralyſi ortum, morbum traxiſſe comperimus. Erat enim in loco attracto, ſenſus deperditio: cui remedia admouebantur, non deſpecta tamen neruorum origine: vt ſecunda Centuria, vberius diximus. Placet tamen nonnihil de hac re memoriæ euocare: vt ſtudioſi, & qui artem medicam exercent, quidquid in hac curatione deſideratur, in promptu teneant. Vir tamen hic, intra menſem ſanus factus eſt.

SCOLIA.

Eſt oris tortura, in figura vitium, quod ex accidenti contingit, aut à reſolutione neruorum, Græcis dicta, paralyſi: aut conuulſione, eiſdem ſpaſmo dicta. Cæterùm, quum à paralyſi euenit

alterum

alterum duorum, vel ſimul duo, in eodem membro reperiri neceſſum eſt: videlicet, aut ſenſus, aut actionis, aut vtriuſque amißionem: cùm verò à conuulſione euenit, nullum horum reperiri licet. Porrò, cùm altera in parte, reſoluti muſculi ſunt membrũ trahitur à reliquis, qui actionẽ obeunt: & ſic ſana pars ægram trahit: & tunc attractæ parti medicamenta admouenda ſunt: non neglecta (vt dixi) neruorum origine. At ſi muſculi conuulſi, hoc eſt ſpaſmo, ſiue retractione affecti fuerint, ij ad ſe partem valentem alteram trahunt: & ſic attrahenti remedia applicabimus. Nec enim hæc altius repetere decet, quando cætera huic rei conuenientia, ſecunda centuria curationum harum abundè diximus: de quibus & Galenus nonnihil attigit, libro de ſympt. differentiis, quæ percurrere ne pigeat.

Curatio quadrageſimaprima, in qua agitur de anguſtiis & cordis doloribus.

MVlier quædam, quæ puellas legere docebat, nocte quadam, anguſtiis & cordis doloribus valde opprimebatur. Ad eam igitur accitus, breui cucurbitã ad vẽtriculum affigi iuſsi, & illicò ſe ſanam dixit, vt incantationi opus ſimile applauſis manibus exclamaret. Non minus mulier illa, quæ poſt ebibitum pharmacũ purga-

torium, in cordis pressuras, & angustias incidit: ab applicita cucurbitula ventriculi regioni, illicò se sanam dixit: & ad Deũ pro tanto beneficio preces fundebat.

Curatio quadragesimasecunda, in qua agitur de scabie curanda.

IVuenis scabiosus, qui sæpè plus iustò calebat, optimo constituto victus ordine, & ebibitis syrupis, bilem atram respicientibus, & repurgato leuioribus medicamentis corpore, fomento & vnguento sequentibus lauabatur, & illinebatur: & intra mensem sanus est factus: habet autem fomentum sic, R. herbarum fumariæ, rumicis, senæ, mentastri, acetosæ ana pugillum vnum, libris decẽ aquæ fiat decoctio sufficiens: ex qua aqua huius vniuersum corpus lauetur, & posteà abstergatur, ac vnguento sequenti illinatur.

Vnguentum contra scabiem.

R. lithargirij, cerusæ, ana vnciam mediam: olei rosacei, vncias duas: aceti rosati, vnciam mediam: sulphuris viui, drachmas duas, salis drachmam vnam: butyri recentis vnciam vnam, terebinthynæ vnciam mediam, mortario plumbeo omnia tere: misce, & fac vnguentum contra scabiem.

Aliud.

℞. Butyri recentis vnciam mediam, terebinthynæ drachmas tres, aluminis rochæ vsti drachmas duas: sublimati drachmæ quartam partem: succi limonum duorum, oua integra duo: misce, & compone vnguentum. Cæterùm, curationibus Pisaurensibus sequentibus, longè melius aliud comperies remedium: quo purpurati, & nobiles Romæ frequenter, pro deponenda scabie, vtuntur.

Curatio quadragesimatertia, de tertiana, gelida potu expulsa.

IOannes Thomasius, mercator Venetus, & frater pharmacopolæ Venetiis præstantis in officina, triplici corona insignita, quum ex Antuerpia Anconam venisset, ex itineris longitudine, & laboribus contractis, fractus & confectus, in tertianam incidit. Ad quem cùm intraret medicus quidam, & illi minorans medicamentum propinaret, & sanguinem per venæ sectionem extraheret, & syrupos illi concederet, & grauissimè haberet: elapsis quatuor paroxysmis, ad eum sum vocatus die paroxysmi: quem magna, & ingenti febre afflictum, ac validissima siti cruciatum, comperio. In qua accessione

aſſiſtentes illi, aquam obnegabant: ego verò, hominem, ſic eo tempore vexatum, & valde ſiticuloſum videns, linguam admodum quoque aridam habentem: in cuius vrina, neſcio quid ſublimamenti conſpiciebatur, aquam ad ſatietatem bibere concedo. Quam ille auidiſſimè vno hauſto, affatim ebibit: à cuius potu vehementer ſudauit, & ita bene habuit: vt ſequentis paroxiſmi die, immunis euaſerit: ne tamen in morbum recideret, ex manna, & rhabarbari diluto, purgatus fuit, & baſilicè habuit.

Curatio quadrageſimaquarta, in qua agitur, de colico dolore.

PEtrutius Bergomas, Anconæ mercator, quum dolore colico vexaretur, ab iniecto clyſterio emolliente, clyſteribus acribus, & potentibus vſi ſumus, & breui ſanus eſt factus. Non multò poſt tamen in quartanam incidit, præſtans tamẽ clyſter, pro abigendo colico dolore, hic habetur. R. Anethi, chamæmelæ, parietariæ, rutæ, an. pugillum vnum: ſeminis aniſorum, carui, dauci, cumini, ameos, an. vnciam mediam: oleorum anethini, ruthacei, chamæmelini, an. vncias duas: butyri recentis, vnciam vnam, & alterius mediam

mediam vini optimi, librã mediam: aquæ libras duas: ad ignem in olla omnia bulliant, & ſecundum artis miniſterium coquantur, colentur, & clyſterium paretur, ſalis drachma vna, vel altera adiecta: item mellis cocti, vna vel altera vnciola: quod ſi acre reddere cupis, adde trochiſcorum alaandal drachmam mediam plus vel minus, pro ægrotantis virium robore, & morbi indigentia.

Curatio quadrageſimaquinta, de ſanguinis mictu, ob caſum contingente.

PVella annos nata octo, ex alto cecidit, ac prope ſpinã ad lumbos vehemẽter cõtuſa eſt: & in frõte vulnus nõ exiguum quoque accepit. Cæterùm, quum hæc meieret, ſanguinem multũ, & viuidum cum vrina emittebat: ídque non ſemel, ſed ſæpius ad tertium diem: à renum enim regione ſanguinem effluere, tum contuſio exterior, eos reſpiciẽs, tum etiam ſanguis ipſe, & dolor atteſtabantur. Proinde loco exteriori cõſtringens medicamẽtum admotũ eſt, interius verò pulueres adſtringendi vires habẽtes pauco cum philonio perſico ebibendos propinauimus: quos Meſues, capite de rhabarbaro deſcripſit, & demum ſanguis intra tres alios dies cohibitus

hibitus fuit, capitis quoque vulnus posteà ad aliquot dies, coaluit. Cæterùm, nunc, nunc, cùm hæc Ragusij commentarer: Ciuis iuuenis ex alto cecidit, & sanguinem viuidum meiebat, qui eo dicto modo tractatus, sanus euasit: bis tamen illi secta vena fuit.

Curatio quadragesimasexta, in qua agitur de vermibus.

PVeri ab Alba, vermibus vexabantur. Cæterũ, cùm febrirent, & electuarium ex mixariis, sebestis dictis, cui admistum erat parum boli armeniaci pallidi comederent, sani sunt facti. Porrò, puella scarintij, quum vermibus quoque laboraret, & illi tardè medicamentum datum esset, vnum præmagnum egessit vermem rotundum, cuius cùm pater pede caput calcasset, ex eo alij prodiere vermes: puella tamen breui mortua est.

SCOLIA.

Ex verme isto rotundo alij prodiere vermes: quod Hippocrates fieri posse, nõ negat, immo lib. quarto de morbis, rotundos lumbricos intra intestina parere, & fœtare, fatetur: id quod experientia, de rotundo verme isto habita, Hippocratem veridicu

veridicum attestatur: cùm ex eo calcato, & disrupto, alij prodiere vermes ferè ad exitũ maturi. Porrò, vt rotũdi vermes ij, intra intestina, nidificant, fœtant, & pariunt, ita lati nihil horum faciunt: vt citato loco, idẽ testatur Hippocrates, De quo verme lato, lege sextam centuriam sequẽtem, veluti primam, apud curationẽ sextam.

Curatio quadragesimaseptima, in qua agitur de puella à cheradibus liberata, posteà gibbosa facta.

PVella, filiæ, honestæ viduæ brudorum, alteri ex iis, quę à nobis ab scrophulis liberata, sana perseuerabat, post elapsum annum: altera spinæ vertebrarũ exteriùs deducta est: supra quam, muliercula quædam, ex constringentibus rebus emplastrum cùm admoueret, vertebra vtcũque intus sese recepit: sed posteà paucis elapsis diebus, puella hæc gibbosa apparuit. Pro qua curãda, accitus ipse, ex vnguento de althæa, supra gibbam partem, ad aliquot dies inungi iussi: posteà verò constringente cerato, locus munitus fuit: & desuper lamina plumbea superposita. Habet autem ceratum constringens eo modo: quo alibi à nobis, in iis centuriis, descriptum est.

Curatio

Curatio quadragesimaoctaua, in qua agitur, de vrinæ suppressione, ob carunculas in viis vrinariis habitas.

CYriacus Anconitanus, vir robustus, annos natus trigintaquinque: quum lōgo tempore gonorrhœam esset passus, ad quam carunculæ in vesicæ collo, vel vrinariis meatibus, oriri solent, & consequenter vrinæ difficultas: quæ & in vrinæ retentionem sæpè terminatur: carunculis laborabat, & vrinæ retentione. Cui malo occurrentes nos, cùm nec medicamentis, nec caractere immisso quicquam proficeremus: postquam vniuersum eius corpus purgatū fuit, & gonorrhæa ferè extincta: ad carūculas extirpādas nos diuertimus: & scopum obtinuimus: prout ex quarta centuria docui, & sanus euasit. Est sanè morbus hic difficilis curatu, & à paucis cognitus.

Curatio quadragesimanona, in qua agitur de morbo gallico, papulis per corpus efflorescentibus.

ALouisius Florentinus, iuuenis ex Pixonum familia, mercator à muliere meretrice discedens, in plures eius vniuersum

uersum corpus fœdantes papulas incidit: quarum, nonnullas etiam capiti infixas, habebat. Ad hæc in testiculis ingentem, & ad internecionem vsque, sentiebat pruritum, pro quo leuando, domandóve vnguento populeo, nõnullis opij granis, illi admistis, & aceto acerrimo dissolutis, eos inungendos curauimus: & breui à pruritu liber euasit. Cæterùm, pro curatione papularum, & ne in palpebrarũ, & capillorum destluuium veniret: à repurgato optimè corpore, decoctum radicis synarum, ad vigintiquinque dies ebibit: & tandem sanus est factus. Nec enim opus fuit, pro ipsis abigendis papulis, vti aqua forti argentariorum, aut aqua sublimati, aut vnguento aliquo exsiccante: prædicto nanque radicis decocto, penitus extirpatæ sunt. Cæterùm, hic tenui admodùm vsus est victu, & eo quidem exsiccante.

Curatio quinquagesima, in qua agitur de malignis quibusdam tuberculis: quæ in digitorum articulis sæpè oriri solent.

ROsa, mulier Anconitana, sexaginta nata annos, articulario morbo obnoxia, in manus pollice digito, tuberculum articulum prehendens passa est ex eorum

genere,quę dolores,& grauia ſymptomata afferre ſolent,Pro quo domando,illicò emplaſtrum parare iubeo:quo nullũ præſtantius,aut diuinius excogitari poteſt:& ſupra tuberculum admouere. Habet autem remedium ſic. R. Scabioſæ herbæ, pugillum vnum:fuliginis camini,vnciam vnam:albũ oui vnum,vel duo:ſalis drachmas tres:omnia optimè triturentur:& fiat emplaſtrum, & ſupra tuberculum apponatur. Cæterùm, ſi tuberculum tibi incidẽdum videbitur,incide,& aperi:cui quoque ſic adaperto emplaſtrũ admoueatur. Eo enim dolores, & ſymptomata peſſima euenire ſolita,ex iis tuberculis,leniuntur: & ſæpè omnino remittuntur, immo & tuberculum ipſum, hoc remedio minuitur, & deliteſcit. Cæterũ, ſi tibi videbitur corrodẽdam eſſe carnem: prout ſæpè euenit: vtere alumine rochæ exuſto,vel vnguẽto apoſtolico, vel ſimili alio: ſupra tuberculum prædictum ſemper ponendo emplaſtrum:quouſque omnino compos voti ſis.

Sic enim mulier hæc ſanata eſt, nec in digito vitium aliquod relictum fuit: vt ſæpè ex iis tuberculis contrahi ſolet.

SCOLIA.

Est tuberculum hoc, ex eorum genere, quæ tria sæpè citantur: steatoma, Atheroma, & Meliceris, & sic pro contentorum ratione appellantur, in steatomate seuum referens materia cõtinetur: in atheromate pulticula, in melicerid, mel. Cæterùm, id quod in iis continetur tuberculis siue abscessibus, nonnunquam putrescit, quandoque digeritur, quandoque verò ferro exciditur. In steatomate enim propter contentæ materiæ duritiem: nunquàm putrescit, nec digeritur, sed ferro exciditur: vt in Cerdone Pisaurensi actitatum est, de quo curationibus Pisaurensibus, legito. In Atheromate contentum, & putrefieri potest, & excidi. In meliceride putrefieri potest, digeri, & excedi. Cæterùm, emplastrum à nobis descriptum, tantæ potentiæ & dignitatis est: vt etiam ad carbunculos domandos vsurpetur.

Curatio quinquagesimaprima, in qua agitur de quartana curata.

REuerendus Concionator, qui linguam sanctam optimè callebat, ex ordine dominicorum, vir me herclè, meliori fortuna, quàm vt inter monachos agat, dignus: vigẽte autumno, quartana laborabat: quam iam diu patiebatur. Cæterùm, hic ab epotis decem syrupis,

humorem melancholicum respicientibus, & deuoratis catapotiis, nocte, ante diem accessionis, melius habuit. Demùm, epotis drachmis duabus theriaces, singulis diebus, in aurora, ieiuno stomacho, veluti die paroxismi, hora vna ante accessionem intra mensem sanus euasit. Cæterùm vir hic doctus, per manus nostras posse breui curari, sibi persuaserat: quia quartanæ curationem in Centuria nostra prima anteà perlegerat. Cæterùm, cibus huic optimus (vt oportebat) erat, non nisi multo piperi, aromatis, & sinapi mistus: potus verò, vinum meracum, ab aqua verò, tanquam ab igne monitis nostris, fugiebat. Ea enim splen tumescit, fons, & origo quartanæ, si qua tamen aqua ebibi à quartana affectis, permittitur, ea est, asplenio, ceteracha, siue scolopendra dicta herba, incocta, aut capillo veneris, aut tamarice: à lingua verò Ceruina herba, vtpote philitide, meatus obstruente, & constringente, fugiendum, iam olim monuimus.

Curatio vigesimasecunda, de puero continuò febriente, & circa pectus, dolorem, difficili cum respiratione patiente.

Filius

FIlius Zornagæ, cùm iam diú afflicta-retur, & de ventris, & thoracis dolore quereretur : medici iussu, hirudines ano illi applicitæ sunt : & mannam iure pulli exceptam, ebiberat: & dolorum loca linimentis variis illita sunt : quibus morbus grauior euasit. Cæterùm, ad hunc vocatus puerum quinque annos natum cõsidero: obesum, morbo graui laborantem, vires constantes habentem: & cui olim ego (vt mater, & assistentes testabantur) morbo graui, & periculoso laborãti, sanguinem, per venæ sectionẽ, extrahi iusseram. Tunc audacter dextram iecorariam in brachij curuatura aperiri iussi : sanguinísque vncias quatuor fluere: quibus extractis, puer illicò melius habuit : & breui sanitatem exactam obtinuit.

Curatio quinquagesimatertia, in qua agitur, de delendis oculorum nebulis.

PVella, annos nata duodecim: quæ concepta vtero materno fuerat, eo tempore, quo pater morbo gallico laborabat: morbosa erat. Cæterùm, huic post ebibitum decoctũ guayaci ligni, in oculorum nebulas crassas, ob destillationẽ à capite, incidit: pro quibus delendis, à repurgato

corpore:& rubi viticosi decocto ad viginti dies ebibito : non admodum subtili victus ratione constituta, hoc remedio vsi sumus : & sana euasit. R. Mellis ex ipso fauo, libras duas: summitatum fœniculi, florum sambuci, euphragiæ, ana pugillos duos : sacchari candi, vncias quatuor: in duplici vase vitreo, fiat destillatio secundum ordinem chimicum, ex qua nebulæ sæpè inungebantur: & tandem sanata est.

Curatio quinquagesimaquarta, de puero mingente lotium nigrum, qui non febriebat, sed scabiem vlcerosam multam in capite,& collo, patiebatur.

Filius Angeli Anconitani, natus annos quinque, obesulus, cùm bene rectéque (vt parẽtibus videbatur) gubernatus esset, circa præcipuè sex res nõ naturales, in capite,& collo, multã scabiẽ crustosam, vlcerosámve passus est: ex qua ichores, & sanies multę in dies fluebant. Cæterùm, elapso mẽse, à morbo, puer hic lotiũ multũ, nigrum ad tres dies nõ sine acrimonia, & virgæ dolore meiebat: absque tamẽ febre. Porrò rectè gubernato puero, & abstemio facto

facto, mannæ vncias duas iure pulli incocti lactuca, exceptas, bibit: quas illico vomuit: sed posteà ex cassia ægyptiaca atramentum manibus suis exemptum, comedit: quo aluus optimè respondit, & melius habuit. Ad sequẽtes verò octo dies, singulis auroris, singulas gabatas plenas, iusculo pulli incocti malua, & paucis foliis senæ, bibebat: & tãdem sanus est factus: nec enim ad capitis scabiẽ quicquã admouendum permisi, ex se enim posteà sanata est. Cęterùm, lotiũ nigrũ quod puer hic misit, crisis & terminus ferè huius morbi fuit.

Curatio quinquagesimaquinta, in qua agitur, de Angina.

PIstor, Qui ad sacellum Diui Marci habitat, angina laborabat: febriebat, tussiebat, difficulter respirabat, os non aperiebat: ad latus sinistrum phlegmon magis declinabat. Quibus animaduersis, illicò cephalicam, sinistri brachij locum læsum respicientem, secare iussi: & sanguinis vncias decem, per interualla, demere, vires constabant, & emplastrum extra admouere iussi: nam & gargarismo vtebatur. Cuius vsu, & emplastri beneficio, disrupta phlegmone ægrotus, ab orci fauci-

bus reuocatus est. Tunc verò, aqua mellis gargarizabat, & paucis posteà diebus pancraticè habuit. Erat autem emplastrum, ex nido hirundinis, apparatum, vt sæpè iam me fecisse vidistis.

Curatio quinquagesimasexta, de morbo gallico, varijs symptomatis complicato.

LVca, Ligurus, vir robustus, & rei maritimæ maximus explorator: quum ex Alexandria Anconam nauigaret, ita malè affectus, & variis vitiis oppressus erat, vt pedibus deambulare non posset. Nam, morbo gallico vehementissimè vexabatur: & eiusdem vlceribus, ab vmbilico, ad pudenda illi omnes particulæ excorticatæ erant: ad hæc, brachiorum, ita intensum dolorem patiebatur, vt ea mouere non posset, nec eisdem functiones obire, per vniuersum quoque corpus, papulas plures habebat: nonnullas verò crustaceas. Gonorrhæam nanque iam diu illi familiarem, omnibus prædictis coniunctam quoque patiebatur, cum quibus omnibus, vires imbecilles quadam cum febricula erant. Curaturus igitur hunc, primò eum reficiendum, eiusq; vires instau-
randas

randas putaui: deficiente nanque facultate vitali, curatio cassa, & nulla sit necesse est, vt ex Galeni libris, docti euadimus. Interim tamen vlcerum aliqua nobis cura erat, quia eis maximè torquebatur: adeò vt nec syndones, nec stragula opertoria, supra se ferret, tunc ea vlcera lauacro exsiccandi, & abstergendi vires habente, abluebantur: & vnguento plumbeo inungebantur. Refectis tandem viribus, intra octo dies, hunc leuiori quodã pharmaco, purgauimus: quo optimè aluus respondit, tandem pro extirpanda mala qualitate, iocinori, & reliquis membris impressa, quæ prima intentio in curatione esse meritò debuerat, ad decoctum radicis synarum bibendum eum traxi: quod ad viginti quatuor dies ebibit: & eo parum sudabat, aluus tamen, in vniuersa hac curatione, optimè respondit. Cæterùm, vix decimus agebatur curationis dies, quando huic vlcera ex toto sanata sunt: & brachiorum dolores leuati: quibus ita vtebatur, vt se sanum diceret, ad triginta tamen dies, curatio protracta fuit, & rectè habuit. Cæterùm, cùm adhuc sese non omnino sanum diceret, alium accersiuit medicum. Qui ex mercuriali vnguento eum illiniuit: & ita sinistrè, vt per os

vniuersam corporis substantiam spuere illi fecerit: adeò vt tabe, & marcore confectus, diem suum obierit.

Curatio quinquagesimaseptima, de febre continua maligna, alteri febri, superueniente.

IOannes Florentinus, vir annos natus triginta, temperatura biliosa exusta, vt eum sæpè Hispanum appellarem, febri lenta diù correptus fuit: quam acuta posteà subintrauit, maligna cordis humores, & ipsius cordis corpus prehendens, magis tamen humores. Porrò, calor febrilis nunquam intensus fuit: pulsus tamen parui, diminuti, & debiles erant: caput ad anteriorem partem dolebat: & linguam aridam, & nigram habebat: vt vix eius verba ab assistentibus perciperentur. Delirabat, noctu magis, diu parùm loquebatur: & interrogatus rectè respondebat: ad oblata se bene habebat, & aluus vtcunque respondebat, huic vrina pallida erat, parte in superiori nubeculam diuulsam habēs. Cæterùm, iis consideratis: victum huic ex pullo contusum parare iubeo, adiecto ptisanæ cremore: cui puluisculus boli armeniæ pallidi admiscebatur: item, dia-

marg

margaritonis frigidi ſpecies, ſed tunc ex vena communi brachij, ſanguinis vncias quatuor demendas curaui: qui ſanè, non admodùm magnam præ ſe ferebat putredinem, vnde prædixi, omnia proſpera breui futura. Iam & ſi, ex febribus cordis corpus occupantibus, quæ & ipſæ hecticæ ſunt: vt fuſè iam in his centuriis dixi ex Galeno, libris de pulſibus, ſanguis extractus, optimus ferè ſemper eſt. Quare in eis à ſanguinis miſſione, medici prudentes abſtinent, modò tales febres pendentiam ab humoribus, & membris aliis non habeant, vt Ioſepho aurifici Veneto euenit. Qua de cauſa illi ſanguinem extraximus, vt centuriis per Frobenianos, excuſis legitis. Cæterùm, ab hac ſanguinis miſſione ægrotus meliùs habere dixit. Sed tunc ſpuere cœpit: nam circa pectus pondus ſentiebat, & quandoque tuſſiebat: qua de cauſa, decoctum hoc parare iuſſi. ℞. Capillorum veneris, farfaræ, radicum endiuiæ, bugloſſi, borraginis, ana pugillum vnum, prunorum pinguium, decem, ſebeſten, iuiubarum, ſingulorum quindecim, ſeminis melonis mundi, cucurbitæ, batechæ, ana vnciam mediam, glicirrhizæ mundæ vnciam mediam, florum nenupharis, borraginis,

buglossi, violarum, rosarum, ana pugillum medium: excipiantur omnia libris sex aquæ, & fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis, & coletur: cui adde, syrupi violacei, nenupharini, oximelitis, ana vnciam vnam: misce, fiat potus longus, cuius manè & serò, magnam quantitatem bibebat. Cæterùm, linguę nobis cura incumbebat: quæ sæpè semine psillij ex aqua lauabatur, & circunflexa canna abstergebatur: & frontis altæ parti oxyrhodinum admouebatur, veluti cordi epithema refrigerans, quæ sæpè innouabantur. Sed hæc cùm tractarentur, ex naribus ei sanguis fluxit: non multus tamen, dehinc nocte quater egessit, & magis solito delirauit, agebatur autem dies, (vt assistentes aiebant,) octauus à morbo acuto, & maligno introducto. Tunc ego morbum in statu iudicaui, ac victum eius solum ptisanæ cremorem esse iussi: & ad scapulas cucurbitulas quatuor applicandas curaui. Sequenti die, cùm hic magna, & ingenti siti torqueretur: & gelidam vehementer appeteret: tametsi hyems vigeret, aquam ad satietatem ei concessi: qua ipse valdè oblectatus est, & ea multùm sudauit. Proximo die, meliùs habuit, & ptisanæ cremor in cibo auctus est, & mannæ electæ,

binas

binas vncias & tertiæ mediam in decoctione florum & fructuum cordialium, ei propinauimus: quo pharmaco aluus optimè respondit, & rectè tunc habere dixit. Exinde victus, ei pullus aqua coctus, esse cœpit: & alia vires instaurantia: vt vinum vermiculum subtile, quod facilè concoquitur, & membris apponitur confestim. Decimoquarto die, ex toto sanus fuit factus, qui & nunc rectè viuit. Hoc eodem tempore, febribus quoque correpti, conualuerunt, Lazarus iuuenis, qui ex nundinis fulgineis, tunc reuersus erat: vbi à medico cognomento vncia, rectè tractatus erat: Et miles, qui summi pontificis stipendium merebat, qui cùm febri cõtinua corriperetur, tertio die bile suffusus est, pullicari morbo apparente quoque.

Curatio quinquagesimaoctaua, de pleuritide in impiema versa: & hominem, intra quadraginta dies, interficiente.

QVinquala, vir temperatura sanguineus, obesus, natus annos quadragintasex, inspirante vento austro admodum calente, qui sese ad internecionem

exer

exerceret: malè habere cœpit. Cæterùm, tertio die ad noctem, pleuritide sæuissima affligi cœpit: ad quem accitus ipse, eum ita fortiter dolore infra scapulam sinistram, cordis anteriorem partem, prehendente, cruciari inuenio: vt me præsente, bis & ter, in animi deliquium, ob dolorem illum internecabilem laberetur. Totus nanque riguit, quem pannis calidis confertim restituimus: quibus, & locus dolore affectus quoque fouebatur: vt ex millio, & furfure, confecto sacculo, sed interim, dum hæc applicabantur: fomentum hoc apparabatur, quod habet. Recip. rosarum, hordei, fœnugræci, seminis lini, maluæ, violarum, anethi, camæmelæ, parietariæ, radicis maluauisci, ana pugillum vnum: libris decem aquæ omnia excipiantur: & fiat decoctio sufficiens: & coletur. Cui adde, olei rosacei, violacei, camæmelini, ana vncias duas: misce fiat fomentum, & spongia noua, vel philtro, vel meliùs vesica bouina semiplena, supra locum dolentem applica: & sæpè innoua, iis enim dolor ille pernecans lenitus fuit. Sed tunc, ex interna brachij vena, respicientis latus affectum, sanguinis vncias decem demendas curaui: & supra ipsum locum vnguento inungi: constante, oleo

te, oleo rosaceo, violaceo, & pauca cera, lana succida excepto: quibus optimè habuit, & eam noctem absque dolore transegit: in aurora verò ad eum diuertens, eum rectè valere comperi: Nam, optimè spuebat, & parùm, vel nihil dolebat: totum tamen corpus suum tanquàm contusum, & verberibus affectum, dicebat: parùm gustabat, & id quod gustabat, ptisanæ cremor, aut hordei aqua iulebo violaceo admista erat. Sequenti nocte, dulces somni eum tenuere: vt se sanum asseueraret. Tertio die, ex flore sili. quæ Ægyptiæ bolum deglutiuit: quo aluus optimè respondit: & tunc omnia rectè habere visa sunt. Quarto, cùm ex toto se sanum diceret, cum venia discessimus: domi tamen hic ad sequentes octo dies mansit: quibus optimè semper habere dixit. Post octauum verò diem dolore, iterum circa eundem locum, affligi cœpit: non sine febre, & corporis sui lassitudine: ad quem ingressus alius medicus, ita in eo curando segniter, & pigrè se gessit: vt nullo extracto sanguine, solis propinatis syrupis, sexto die illi pharmacum purgatorium dederit: quo die phlegmone disrupta est: & ægrotus empimicus factus. Tempore etenim illo intermedio,

fluxio locum illum debilem repetiuit. vnde phlegmone orta eſt: pro qua curanda, illicò ſanguinis copioſi emiſſione opus erat: quam negligens medicus præteriuit: ſyrupos tantùm dando, oblitus verborum Hippocratis, Vltimis morbis, vltima remedia eſſe adhibenda: & vltimos & exactè peracutos morbos ſumma, & exacta diligentia indigere: demùm ſexto die, ab ebibito pharmaco conceſſo, per medicum indignum, vt medicus dicatur, phlegmone diſrupta eſt: vnde ægrotus malè habere cœpit: empimicus autem (vt dixi) euaſit, à quo die, ægrotus in fluxum ventris incurrit, & ſaniem per os ſcreare cœpit. Nam phlegmonem intus diſruptã eſſe ægrotus ipſe firmabat, quia eam rumpi perſenſit: ſed euidentiores notæ hoc teſtabantur. Thoracis nanque cauitas, ex ipſo pure plena (vt empimicis euenit) euaſit: id autem per os interpellatim ita putidum, & fæculentum, magna quantitate mittebat, & ita peſſimi odoris: vt ægrotus ipſe ampliùs eius emiſſionem ferre non poſſe, aſſiſtentibus nõ raró inculcaret. Imò aliquando, ita coaceruatim, & magna quantitate, tabum, & corruptum humorem hunc, mittebat: vt quis per vomitum emiſſum diceret. Demùm

perſe

perſeuerante ventris fluxu, & putris materiei per os reiectatione, quę magnam, & ingentem viſcerum corruptelam arguebat, tabidus factus, diem ſuum obiit, quadrageſimo die, à morbi initio, non ſine medici illius culpa ingenti: aliter enim non moreretur.

Curatio quinquageſimanona, in qua agitur de dolore oculi.

ANtonius Baptiſtæ filius, iuuenis natus annos vigintiſeptem, quum rectè haberet, repentè dextri oculi dolore cruciari cœpit. Dolebat etiam à capite, perſentiebat autem iuuenis hic, boni habitus, temperatura bilioſus, intra oculum, dolorem pauco cum rubore, abſque tamen febre. Pro quo curando, à depoſitis per clyſterem alui fæcibus ex cephalica externa, ſiue capitali dicta vena, eundem oculum affectum reſpiciente, ſanguinis vncias ſex detraximus: à qua ſanguinis miſsione, illicò ſe rectè valere, nec amplius dolorem perſentire dixit. Ad oculum tamen ſtillatitiam ex roſis, vno vel altero croci grano, intinctam, admouebat frigidam. Vt enim, quæ auribus iniiciuntur calida eſſe oportet ita oculis applicata, frigida, vt ſint neceſſe eſt,

Curatio ſexageſima, in qua agitur de vrinæ acredina, mordacitatéve ob vlcera à morbo gallico contracta.

MVlier, quæ ad portum agit, & iamdiu morbo gallico vexata eſt, vt quoque ex eius facie percipitur: in vrinæ ingentem acredinē, mordacitatémve incidit. Cæterùm hæc, propoſito optimo victus ordine, & caſſiæ ægyptiacæ pulpamento bis, atque ter deglutito, ac ebibitis decoctis, quæ materiam morbi gallici reſpiciunt, guayaci decoctum ad quadraginta dies ebibit, & ex toto ſanata eſt.

Curatio ſexageſimaprima, in qua agitur de quadam mala affectione derelicta, à quaterna febre.

RAphael Thadæus, iuuenis Florentinus, & qui Anconæ apud Aloiſium Pixonium mercatorem agebat: quum Antuerpiæ quartana laboraret, in Italiam ſe recepit: & ab ea curatus ſanus euaſit. Cæterùm, inde eius facies pallida admodum contracta eſt, vt alio grauiori morbo iuue

bo iuuenem hunc affligi, quiuis diceret: patiebatur nanq; lienis & corporis meatuum obſtructiones. Pro quibus abigendis, ab ebibitis ſyrupis, & apozematis de obſtruentibus, & repurgato corpore, decoctum radicis ſynarum ad vigintiquinq; dies ebibit: & floridum colorem ſolitum adeptus eſt: fiſtula tamen ano infixa detecta eſt, quam anteà (vt ille aiebat) non perceperat. Pro qua curanda Hipp. conſulendus eſt, proprio huic dicato negotio libro, hoc eſt, de fiſtulis.

Curatio ſexageſimaſecunda, in qua agitur, de Ramice inteſtinali, ruptura dicta.

ESau Martilinus, iuuenis Florentinus, abſque procathartica cauſa (vt ille aiebat) in herniam inteſtinalem incidit: quæ deſcenſus inteſtinorum in ſcrotum, ob omenti rupturam deſcribitur. Cæterùm, huius curam ſuſcipientes nos, à depoſitis alui per clyſterem excremẽtis, inteſtina per chyrurgum leniter intus reducenda curauimus: tandem accinctus eſt faſcia inguinali, optimè compoſita: ſub qua, ad rupturam, ceratum noſtro modo apparatum ponabatur. Cuius beneficio,

& ſyruporum, etiam infrà dicendorum, potu, intra menſem ſanatus eſt. Agitur autem iam biennium à curatione iſta: ille verò (vt ait) ita rectè habet, ac ſi nunquam hunc paſſus ſit morbum. Habet igitur ceratum mirum, contra rupturam, hunc in modum, Recip. gummi tragacanthi, arabici, carabe dicti ſuccini, ana drachmas duas: bdelij aceto diſſoluti, acaciæ, maſtichis, hippociſthidis, thuris, ſandarachæ, boli armeniæ, ſarcocollæ, ana drachmas duas: & tertiæ mediam, ſanguinis draconis optimi, lapidis hæmatitis veri, mucaginis veſicarum vlmi, ana vnciam mediam: viſci quercini vnciam vnam, glutinis taurini aceto diſſoluti, drachmas ſex, ceræ, reſinæ, ana vncias duas, terenda, terantur, & ſecundum artis miniſterium, fiat ceratum: primò ceram & reſinam in cacabo liquefaciendo, dein cætera mittendo: vltimò viſcum, & glutinum, tandem ceratum para, me hercle diuinum dices.

Syrupus bibendus.

Recip. Biſtortæ, oſsium myrobalanorum citrinorum, mumiæ, granæ tinctorum, radicum conſolidæ maioris & minoris, ſarcocollæ, ana vnciam mediam, rubeæ tinctorum drach. mediam: ex his omni

omnibus fiat puluis. R. prædicti pulueris ſcrupulos duos, rob Myrtillorum vnciam vnam: decocti rerum prædictarum constringentium vncias tres: miſce, fiat ſyrupus: quem ieiuno ſtomacho bibat, & ſæpe iteretur: iis enim vir hic ſanus (vt dixi) intra menſem euaſit: qui & nũc apud Ægyptum merces exercendo tauricè valet.

Curatio ſexageſimatertia, in qua agitur de puero tumorem prædurum, & ingentem in occipitio patiente, vnde paralyſis illi superuenit, & posteà obitus.

PVer proxenetæ à Lanxiano, annos natus duos, magnus & obeſus, tumorem in occipitio prope nucham ingentem, & prædurum paſſus fuit. Pro quo curando, accerſitus fuit chirurgus, qui emplaſtrum (neſcio quale) tumori ſuperpoſuit, quo breui tumor delituit. Cæterùm, paucis interiectis diebus, puer paralyſi correptus fuit, adeò vt brachium ſiniſtrũ illi ita reſolutum fuerit, vt motus in vniuerſum expers manſerit: & oculus dexter ita infectus, & peruerſus, vt ſtrabo puer factus ſit. At puer hic, paucis poſteà diebus, febri correptus eſt, multis & variis exanthema-

tis nigris corpuſculum occupantibus: vn de intra octo dies diem ſuum obiit.

SCOLIA.

Ob tumoris materiam retroducentem, ad interiora ſupra neruorum originem, obſtructio facta eſt, quam conſecuta eſt paralyſis: ſed & oculus paralyſi quoque affectus eſt: qui vt ſtrabonibus apparet, peruerſus erat, & vix à palpebra claudebatur. Nam oculum ipſum, cum ipſa palpebra ægrotus non mouebat: quem caſum, non rarò ante nos, priſci multa laude digni, notarunt: vt accuratè Aetius ſermone ſeptimo ſuæ rei medicæ, cap. 49. pertractat, quem percurrere ne pigeat. Lactauerat autem puer hic matris ſuæ lac, quæ hectica febre, & phthiſi laborauerat: & ex ijs conſumpta non diu ante tumoris apparitionem obierat, vnde fortè puer morbum contraxit, & obitum. Hoc eodem tempore, huius pueri patrem ab hectica liberauimus: quam contraxerat ab vxore: quæ paucos anteà dies phthiſi, & hectica conſumpta, diem ſuum obierat: quam ipſe diu curauerat, tractaueratque.

Curatio ſexageſimaquarta de febre ardente, cum pulicari morbo.

VXor piſcatoris, mulier procera, & corpulenta, quadraginta nata annos, ardétiſſima febri corripiebatur. Ad quam accerſitus, eam ſic ardenti illa febri, pulicari

cari

cari ſymptomate per vniuerſum corpus floreſcente, vexari comperio, multis rubris, paucis verò liuidis exantematis apparentibus: vnde huic illicò ſanguinis vncias decem demendas curaui: ex brachij dextri vena baſilica: erat autem ſanguis non admodum corruptione affectus. Cæterùm, victus ratione, prout ſimilibus febribus correptis, fit, conſtituta: & propinatis ſyrupis ex ſucco acetoſo, & acetoſitate limonum, quinto die, per nares, ſanguinis fluxum adeò copioſum incurrit: vt opus fuerit retractionibus, frictionibus, vinculis, ac ad nares torundis pulueribus conſtringentibus oui albumine exceptis, vti: imò ad tempora & frontem, gypſum, oui albo miſtum, & plagulis exceptum admouebatur, tunc ſanguis deſiit per nares fluere, & in os cadebat. Cæterùm, ab oxicrato ore detento, ſanguis ex toto cohibitus fuit, & mulier ex toto libera. Hoc eodem tempore huius mulieris filiæ duæ, eiſdem febribus, & ſyptomatis correptæ erant: quæ & ipſæ ſanatæ ſunt.

Curatio ſexageſimaquinta, in qua agitur de aurigine morbo, ſimul cum tertiana duplici infeſtante.

AMoretus iuuenis Florentinus, natus annos tres supra viginti, temperatura biliosa (si qua altera) aurigine morbo, simul & tertiana duplici laborare cœpit. Cæterùm, huic occurrens ego, in brachij curuatura internam secari feci venã sanguine ad vncias octo diminuto: syrupos quoque iecur respicientes, & eum ab obstructionibus liberantes exhibuimus: vltimò deniq; pharmaco purgatus ex rhabarbaro & electuario à dactilis, in quo oximelitis parum affusum erat, composito, bene habuit: & sequentibus nonnullis diebus rhodosaccharum ieiuno stomacho comedebat, & stillatitiam cichoreæ suprabibebat, ac tandem sanatus est. Erat autem huius lotium, adeò croceum: vt familiaribus admirationi esset. Hoc eodem tempore, in eadem barberinorum domo, Petrus Franciscus à terra noua, mercator diligentissimus, à nobis ex articulario morbo, curatus est, qui & ipse sanitatem obtinuit.

Curatio sexagesimasexta, in qua agitur de veteri fluore, rubricante.

VXor Orientalis mercatoris, qui ad ædem Diui Rochi habitat: postquam abortiuit, fluxum ordinatum passa est:

eſt: qualem tamen parientes vel abortientes, ſolitæ ſunt pati: à quo optimè valuit. Octauo poſtea die, fluor muliebris rubicans, qui à toto corpore decidi ſolet, illi ſuperuenit: ita copioſus, vt ſæpe mulier hæc animo linqueretur. Ad hanc igitur vocatus ego, poſt ſeptimum diem, eam habitu gracilem, viribus tamen vtcunque valentem deprehendi: quæ ad ea quæ illi offerebãtur, mediocriter ſe habebat: tunc verò vniuerſa intentio noſtra eò dirigebatur, vt hunc compeſceremus fluxum: quando ex illo mulier hæc ſæpe in animi deliquium incidebat, vt timor eſſet aliquando, ne ex toto deficeret, & moreretur. Cæterùm, quia mulier hæc etiam de ſtomacho querebatur, & ad gulam neſcio quid perſentire ſe aiebat, vomitoriũ medicamentum hoc paro, vt humorum fieret auerſio, retractione. R. Seminis raphani, cumini, rapæ, cæparum, anethi, ana drachmas duas, ſeminis ſtaphiſagriæ ſcrupulum vnum: in libris duabus aquæ para ad ignem decoctum, & cola: cui adde, agarici optimi, candidi, in puluerem redacti, drachmam mediam, oximelitis vnciam vnam, & alterius mediam: miſce, fac vomitorium, & tepidum bibendum trade. Nouiſti tu, quæ tepida ſunt, ſtoma-

chum diſſoluūt, & eum ad vomitum pronum reddunt: hoc etenim vomitorio medicamento multa euomuit. Dein verò ex diacitonite ante eſum parùm guſtauit, vt eius ſtomachus roboraretur: qui laxus & diſſolutus erat. Hujus victus, capi, aut hædi, carnes erant, aſſæ potius quàm aqua coctæ: quibus aſſis ſiue elixis, aromatum vice ſpecies hæ iniiciebantur. R. Seminis ſummachiorum optimè piſtorum, drachmas ſex, coriandrorum præparatorum, drachmas tres, boli armeniaci pallidi, drachmas duas, cariophillorū drachmam mediam: miſce, & tere, & fac puluerem: cuius pauxillum pro vice infunde: ſed in potu vinum rubrum auſterum aqua calybeata dilutum habebat: ſed interdiu & noctu iulebum hoc bibebat. R. Aquæ plantaginis, ſtipitum roſarum, ana libram vnam, rob myrtillorum, vncias duas: miſce, fac iulebum longum, de quo bibat: & eò minùs quò potuerit: iis enim ordine digeſtis, radicibus mammillarum, cucurbitulas duas magnas affigi curaui: poſt quas fluxus non ita copioſus erat: imò tunc ex ſe, materia per ſeceſſum deriuata eſt: ſæpe nanque egerebat, & tunc, vt conſequens erat, ex vtero fluor imminutus eſt, ſed cùm poſteà ventris fluxus reſtri

restrictus sit, ex vtero fluxus iterum ad solitum suum cursum rediit. At cùm tunc ad manus esset ceratum contra rupturam paratum: curaui, vt obstetrix ad os ventriculi, eius parum in panno coccino admoueret, veluti & parũ quoque ad imum ventrem. Quibus, prædicto regimine, ita fluor hic restrictus fuit: vt intra octo dierum spatium, post meum accessum sanata fuerit: rarò sanè morbi ij curationem recipiunt, & eò magis si iam veteres sunt.

Curatio sexagesimaseptima, de puero continuò febriente, cui datum est purgatorium pharmacũ: quo mirum in modum sudauit, & liber à febri mansit: quæ postea in quintanam degenerauit.

PVer Alpharinorum, quum febri continua laboraret, & bene haberet: non multùm posteà, ab ingestis pomis viridibus in febrem recidit, huic post per iniectos clysteres, deposita ventris excrementa, sequenti die ad eum accedens, syrupi rosati solutiui vncias duas, tribus aquæ portulacæ mistas, ieiuno stomacho, propinaui: quibus ita in sudorem copiosum, vniuersum eius corpus irrigantem: ad

ad tres horas peruenit: vt inde liber à febri maneret: ex pharmaco autem purgatorio, per ſudorem euacuans humores factũ eſt: Cæterùm, elapſis poſteà quinque diebus, puer hic, febri correptus eſt, à qua ſudore mundus euaſit: poſteà, quinto altero ſequenti die, eadem febre in eadem hora oppreſſus fuit, à qua & ſudore liber euaſit: ſed & quinto altero ſequenti die, ſimili paroxiſmo vexatus eſt: à quo & ſudore in totũ ſanatus eſt: Quintani autem tres ij paroxiſmi à me in hoc puero deprehenſi ſunt: adeò euidentes, & manifeſti: vt ex tertianis quotidie percipiuntur. euenere autem hæc, menſe Iunio.

Curatio ſexageſima octaua, in qua agitur de ægylope, à morbo gallico, in angulo oculi, contracto malo.

MVlier, quæ ex Sancto Lupidio ad me delata eſt, morbo gallico laborabat. Nam eo, maritus anteà laborauerat, ex quo Romæ curatus fuerat. Cæterùm, hæc ex ipſo morbo vlcus in naribus contraxerat, & ad oculum in magno angulo, hoc eſt, intra nares, & ipſum oculum, ægylopem, non admodum tamen inueteratum malum

malum: nondum enim in fistulam dehiscerat: & in capite tuberculum magnum patiebatur, & prope alterum oculum duritiem quãdam: quam omnes affectiones, ac vitia, capitis ingẽs dolor comitabatur. Erat autem mulier hæc, annos nata, quinque supra triginta cuius aluus, nisi clysteriis, aut balanis irritaretur, sex, & octo dies, absque secessu permaneret, causa nõ parua: vt morbus hic difficilis, & grauis, in dies magis, & magis foueretur, maligniórque euaderet. Omnia igitur hæc, ipse considerans, quæ symptomata anteà cùm essent, morbi euaserunt: sic victum huic instituo, quantitate, prout longitudo morbi, & ipsius vires postulabãt: qualitate verò, cibaria optimi succi essent, cõmendauerã. potus verò, aqua decoctionis cinnamomi: iis enim ordine digestis, syrupos hos, hæc bibere cœpit. R. Syrupi de fumo terræ, de epithinio, de elleboro an. vnciam mediam: infusionis senæ, vncias quinque: misce, fac syrupum, quem ieiuno stomacho, ebibebat, & octies repetebat, in fine quorum hæc deglutiuit catapotia. R. Pilularum de nitro Alexandri, scrupulos duos: aurearum, de fumo terræ, an. scrupulum vnum, diagridij, grana tria, trochiscorum alhandal, grana duo, omnia

syrupo

ſyrupo de fumo terræ excipiantur: & formētur pilulæ quinque: quas hora ſeptima noctis deglutiuit, & inde nocte dormiuit: quibus aluus optimè reſpondit: tunc verò ad decoctum radicis ſynarum eam traximus, quod ad triginta quinque dies ebibit: ſubtili admodùm victus ratione inſtituta, & abſtemia facta. Cæterùm, paucis interiectis diebus, poſt potus initium, narium vlcus, vbi os denigratum comparuerat, candente ferramento, leniter exuſſimus: & (vt decet) tractauimus: ſed ægylopem ita tractauimus: vt pro ea curanda non vſi ſimus vſtione: nondum enim os corroſionem, aut ingentem putrefactionem in ſe contraxerat: quanquã non tantùm quartum diem: ſed alios plures ægylops ipſa, tranſegerat. Et hoc eſt, de quo Gal. contra Apollonium, & Archigenem conqueritur: contra primum, vt qui nulla pharmaca ad ægylopas deſcripſerat: quia fortè, quũ morbus hic acribus curari debet, ab eis oculus officitur, & affectę partis inflãmatio magis augetur. Item quia pernecesſaria ad affectionem curãdam, pharmaca liquida maiori ex parte ſunt: quæ cùm locus non tolerat, quia neceſſariò ex eis in oculum aliquid influit, ideò poſtponenda ſunt. Cõtra Archigenem verò, quia
perpau

perpauca ſcripſit remedia, pro hoc curando morbo, dicens, morbum hunc per chirurgiam curari debere: ſed Galenus, Archigenem, toto cœlo errare, contendit: cùm morbus hic non ſubiiciatur manuariæ operæ: ſed pharmacis potius ſecũdum genus, & id magis quando nondum vlcus ad oſſa vſque dehiſcit in fiſtulam. Galeni igitur doctrina munitus ipſe, morbũ hũc topicis remediis profligandum curaui: proinde, ad emplaſtrum à nobis iandiù deſcriptum: pro hoc eodem morbo eradicando: cuius iam anteà longam habueram experientiam, confugi, ex cuius applicatione, res ita felicem habuit ſucceſſum: vt nullo alio remedio vti opus fuerit. erat autem durities ad angulum magnum, prope nares, ingens, & orbiculata. Cæterùm, intra oculi ipſius angulum, foramen paruũ erat, per quod ſanies effluebat, vnde oculus totus malè affectus euaſerat: immo ex ipſo angulo, palpebrarum circũferentiæ duræ, ſcabræ, & cõtortæ apparebant. Aduertendum tamen duximus: quòd ſingulis curationibus, anteà quàm emplaſtrum admoueretur, à nobis inferius deſcribẽdum, ex ipſo decocto radicis ſynarum, oculus, & nares, immo & tuberculum capitis, lauabãtur: fouebantúrque: ſic

ſic enim intra triginta dies ægylops ex toto ſanitatem obtinuit: ex narium verò vlcere, elapſo quinquageſimò die ab vſtione tria excēpta ſunt oſſicula: & viginti aliis ſequentibus, clauſa vniuerſa curatio fuit. Porrò, tuberculum capitis, prædicto decocto radicis ſynarũ quoque, fouebatur: quod poſteà abſterſum, ex vnguento ab althæa, pauco argēto viuo miſto inungebatur, fricabatúrve: ſic enim ex toto mulier hæc intra hoc prædictum tempus, ſanata eſt. Habet autem vnguentum, ſiue ceratum ex noſtra deſcriptione, contra ægylopas, ſic. R. Pulueris teſtarũ coclearum drachmas duas, myrrhæ, aloes lotæ, thuris, an. vnciam mediam: ſarcocollæ, ſanguinis draconis, ceruſæ, an. drachmas tres: opopanacis aceto diſſoluti, lapidis hęmatitis veri, an. drach. vnam, & alterius mediam: croci ſcrupulos duos, ceræ, reſinæ, an. vnc. tres. miſce, & ad ignem, ſecundum artis miniſterium, para ceratum, & angulo oculi admoue.

Curatio ſexageſima nona, Piſauri habita, in qua agitur de ramice carnoſo variis aliis affectionibus complicato.

Piſau

PIſaurum venimus, vrbem antiquam, de qua Catullus dixerat,

Sedes moribunda Piſauri.

Nunc verò ciuitas nobilis eſt, & magnifica: in qua ita ſalubri aëre, & clementi, amænáque aura fruitur: vt nuſquam (quod ſciam) ſalubrius aut vegetius viuatur, ſed id in cauſa eſſe, à ſenioribus ciuibus accepimus, in totum exſiccatas lacunas, à quibus olim inficiens & peſtilens aër expirabat: item, quia ſilicibus munitæ viæ, nunc lateribus ſunt ornatæ. Cæterùm, Piſaurũ, ita fructibus, & ad victum hominis, pernecеſſariis bonis abundat: vt hodie Italiæ totius hortus dicatur: & meritò, quum inde ingẽs tritici, vini, fructuum, & frugum copia, per varias totius Italiæ partes diſpartiatur. Hæc dum ſcriptis mãdaremus regnabat Guidus Vbaldus Illuſtriſsimus Vrbini Dux quartus, & Piſaurenſium dominus clementiſſimus, & liberaliſſimus: qui, vt eſt omni genere literarum ornatus, & in gerendis bellis alter Mars: ita Iuſtitiæ adminiſtratione alter Traianus habetur. Sub cuius tutela Piſauri aliquot menſes moratus ſum, & ex pluribus quibus medicati ſumus ægrotantibus, paucas has curationes memoriæ commendauimus: quarum prima ſequens habetur.

Iacobus Mantuanus, mercator Pisaurensis tres supra quadraginta annos natus, temperatura biliosus, & cui ad rixas ita promptus est: vt vel ex facili causa, moribundus ad arma currat. Hic adeò morbosus est: vt in hoc vitæ suæ cursu, magnã partem affectionum, quæ homini euenire solent, sustinuerit: nam à capite destillationẽ patitur, ex qua grauissima tussis per interualla oritur: quæ ipsum insomnem tenet: quas affectiones comitantur scapularum, & coxendicum dolores: veluti coli intestini affectio: & renitens curationi ramex carnosus. Pro quibus abigendis, profligandísve tam variis, támque cõcatenatis, ac contumacibus affectionibus, multi multa, & doctrina, & artis excellẽtia præstantes viri machinati sunt. Nam, & decoctum guayaci illi ebibẽdum tradiderant: quo peius habuit: & Thermarum aquas non paucas Patauij ebiberat: sed frustra: quo tempore ramicem, ita sinistrè medici tractarunt: vt ipsis in testiculis cauernosum vlcus fieri permiserint: sed tunc docti medici Veneti ad nucham, fontem siue vlcus, candente ferramento excitarunt: per quem paratum fonticulum musci & solitæ destillationes, foras vtcunque exibant: adeò vt curandis testiculorum vlceribus

ribus locum præstiterint, & cæteræ affectiones non ita sævè cruciarent: carnosus tamen ramex, cum iis contumaciter vigebat. Ad hunc igitur accersitus ipse, præter citatas affectiones, alias nonnullas pati deprehendo: iecur nanque calidum admodùm habet: in lotióque album pituitosum multum emittit. Gonorrhæam non patitur, sed eam longè anteà viderat, proinde curationem sic adorior: & primò, vigebat nanque hybernum tempus, minorans medicamentum illi ebibendum dedi: sequentibus verò diebus, ex decocto sequenti, vncias decem in aurora, ieiuno stomacho bibebat. R. Myrobalanorum citrinorum, chebulorum, indorum, ana vnciam mediam: polipodij quercini recentis, vnciam vnam: ligni sancti vncias duas: corticis eiusdem, vnciam mediam: radicum cichoreæ, endiuiæ, ana pugillum vnum: seminis melonis vnciam vnam: ordei integri pugillum vnum: passarũ de corinthio vncias duas: foliorum, & folliculorum senę, an. vnciam mediam: rosarum rubearum pugillum medium: libris septem aquæ excipiantur omnia: & fiat decoctio secundum artis ministerium, quousque maneant libræ tres, facta colatura, & expressura: adde syrupi de

lupulis, de fumo terræ, de endiuia, an. vnciam vnam, miſce. Ex hoc cæterùm apozemate, vt dixi ſingulis diebus, ſingulas decem vncias bibebat, quibus in dies ter, & quater egerebat: vt triplicato apozemate hoc, non opus fuerit illi purgatoriũ aliud medicamentum propinare: quo ita rectè valere inculcabat: vt nunquam antea. Tunc verò ad ramicem carnoſum, ceratum hoc deſcripſi: quo ita imminuta carnoſitas & durities illa fuit: vt ægrotãti, & aſſiſtentibus admirationi fuerit. habet autem ceratum ſic. R. Ammoniaci pinguis, & optimi, vncias tres: in aceto eas macera: & ad ignem, cerati modò, redigẽ: & poſteà illi adde, marchaſitæ argenti, & auri, in puluerem redactæ, πυρίτην Græci, latini ignarium lapidem appellare ſolẽt, vnciam vnam & mediam: & in aluta, ad equi ferri figurã, aut diadematis, aut lunæ falcatæ effigiem extendatur: & loco affecto ſuperponatur. Cæterùm, ne deſtillatio virum hunc nobilem malè afficeret, ad ſiniſtrum brachium, fonticulum machinati ſumus: quatuor ab humero digitos, ſequenti hoc veſicatorio, vt tyrunculi addiſcant. Accipe, cantarides ex aceto maceratos, quindecim, euphorbij ſcrupulos duos, in mortario in puluerem redige: &

fermen

fermento excipe: veſicatorium, ex quo caput cauum glandis infarciatur, & loco ſignato infigatur: modò in eius circuitu, ceratum in medio perforatum circumponatur: & aliud ac manutenẽs ſuperponatur, ne hinc inde currendo, locellos exulceret. Sequenti verò die diſrupta veſicula, loco exulcerato, granum ciceris adaptato: & parũ prædicti cerati ſcilicet, diachilonis, vel ſimilis ſuperponito: & faſcia optimè faſciato, & ſingulis diebus, granum bis innouato: ſic autem factitãdo, fonticulus abſque dolore apertus manebit, per quẽ, mucorum & deſtillationum, magna diuertitur quantitas. Cæterùm, iis intra menſem, hic ita rectè valere dixit: vt nunquam anteà. ſolent autem pro ſimili teſticulorum atterenda duritie, vti medici fomentis, linimentis, cataplaſmatis, vnguentis, vaporationibus, ſuffumigiis, veluti variis aliis, quæ referre non vacat. Porrò hæc Raguſij cùm commentaremur, occurrit Hilarius Senenſis, vir trigintaſeptem annos natus: qui ramicem aquoſum, & prædurum patitur: ex quo cùm ſingulis ſex menſibus, (ſcroto inciſo) humorem contentum foras trahat, rectè habet: immo ſi non coit, peiùs habet.

Curatio septuagesima, in qua docetur quòd propagines venæ aiugos, id est, venæ paris expertis, coniungun tur ramulis venæ cauæ, thoracis internas partes nutrientibus.

NOllem, quis mihi vitio vertat, quòd Vesalij Bruxellensis opinionem memoriæ reuoco: quā curationum medicearum harum centuria prima, ab hinc octo annos confutaui: est nanque Andreas Vesalius Bruxellensis vir medius fidius doctus: & honore multo dignus: vt qui magna cura, & ingēti solertia, ac non vulgari labore, rem anatomicā, hac ætate illustrarit: & ita illustrarit, vt primas in hoc munere inter medicos obtinuerit: coactus tamen, eius opinionem (testis est Deus) in mediū affero: ob quā vim, vnum pulchrū accedit, quòd ratio propter quam in pleuritide dextra, axillaris dextri brachij secatur: in sinistra verò axillaris sinistri, illustratur. Prædixi nanque prima centuria Andreā Vesalium, Caroli quinti Imperatoris medicum, non rectè dixisse, quando in pleuritide, siue phlegmone partes occupet dextras, siue læuas: dextram axillarem semper secandam esse: ex eaq; sanguinem mitten

mittendum, memoriæ commendauerit. Credebat nanque Vesalius, quia vena aiugos, quæ à vena caua iuxta cor, in dextra parte oritur, & ad inferiora reflectitur: crassa, & multo sanguine refecta est, optimum consilium fore, si semper, quacunque in pleuritide dextra, siue sinistra, axillaris vena secetur, ex eaq́; sanguis mittatur: quam opinionem Vesalicam, vt erroris plenam, nos citato loco cõfutauimus. Quia in corporibus humanis, à nobis magna dissectis diligentia, comperimus, ea quæ venam hanc sine pari intrant, non ampliùs remeant, nec foras transmittuntur: obuiãtibus, impedientibusq́; ea, ostiolis quibusdam, quæ ad recipiendum aperta prostant. Cæterùm, ea quæ recipiunt, nunquam remeare sinunt, proinde credens Vesalius in axillaris dextræ venæ sectione, magna sanguinis quantitas per venam sine pari phlegmonem alente, extrahitur, quod summum remedium sit, axillaris dextri lateris vena, in omni siue dextra, siue sinistra pleuritide, secetur: sed ille ignorans, per venam illam, nihil sanguinis foras euocari, hanc in lucem misit opinionem. Quam postea Leonardus Fuchsius Germanus libris suis Anatomicis, veluti commentariis suis in Galeni

librum, de ſanguinis miſſione per venæ ſectionem omnibus vulgarem fecit: & ita pro coronide habet: ſi pleuritis latus dextrum, tam in parte alta, quàm in parte infima, occupauerit, ſanguinis miſſio ex axillari dextra fieri debet. Si verò ſiniſtrũ offenderit, diſtinguendum, vel dolor laceſſit coſtas tres ſuperiores: vel nouẽ inferiores: ſi tres ſuperiores, ex latere ſiniſtro ſanguis demendus eſt: ſi nouem inferiores, ex brachio dextro ſanguis extrahendus eſt. Quoniam nouem hæ coſtæ, (vt ille ait) aluntur: propaginibus & ramulis venæ aiugos, id eſt, paris expertis venæ, quæ ad latus dextrum iacet. Cæterùm, cùm à nobis compertum ſit, per venam ſine pari, ſanguinem foras non venire, nec remigrare, conſequens eſt, Veſalij & Fuchſij ratiocinationem, caſſam & vanam eſſe: vt Commentariis meis, quos ſupra Auicennæ Fen quarta, libri primi conſcripſi, vberiùs dixi: præfixo etenim Auicennæ textu, per Iacobum Mantinum Hæbræum, fideliter verſo: & à nobis reuiſo, & latiniori facto: commentarios ſcripſeramus, meherclè, vt ab iis, quibus legendos dedimus, accepimus, non obſcuros. Quos Anconæ in ea bonorum direptione, vna cum vniuerſa mea ſupellectili, & non paruo argen

argenti pondere, ac non contemnēda bibliotheca, amisimus: speramus tamen, ad aliquot dies, resumptis viribus, hos commentarios. denuò parturire, ædere, & in lucem mittere: vt noscant omnes, meos illos esse labores, non illius, qui alienis se plumis ornare cupit. Sed de iis satis, & proposito redeuntes, scire decet, quòd cùm hæc de pleuritide prædicto in loco tractassemus: vt rem claram, & omnibus euidentem faceremus, indicaremusq́; causam: ob quam in pleuritide, interna secanda sit vena, dextra in dextra, sinistra in sinistra, dixi: quod rami venæ sine pari coniunguntur, & copulātur osculis venarum propagatarum à vena axillari, quæ internas thoracis altas partes alunt. Id quod nunc ita esse firmamus, quandò sic in corpore vno, vel altero, à nobis dissecto, euenire obseruauimus: quanquàm variis aliis in corporibus, venæ huius aiugos ramos, non omnino coniungi, & copulari propaginibus venæ axillaris in thoracis interna alta parte percepimus: sed ita oscula osculis sunt propinqua, vt non difficilis sit transitus humorum contentorum ab vnis venis, ad alias: adeo vt si non copulentur copulari tamen, & coniungi videantur: vt in omnibus ferè euenire per-

cipimus. Nobiſcum hac in re eſt, Bartholomæus Euſtachius ducis Vrbinatis medicus: qui ita rem haberi, per literas è Roma mihi ſignificauit: vt prope diem, docto, & eleganti libro ſuo de Anatomia in lucem futuro, omnibus palam faciet. Cæterùm, vt de hac re pleniùs dicamus, ſcitatis, quòd rami venæ paris expertis, qui per inferiores coſtas diſtribuuntur quandò verſus ſternum reflectuntur, non ſolùm coniunguntur, ſed eædem euadunt cum ramis venarum, quæ ſub os pectoris currunt, quæ originem à vena caua in iugulo anteà quàm diuidatur, habent. Item, vt ſupremam, & vltimam manum huic rei imponamus, dicimus, quòd venæ inſitæ ſpatiis intercoſtalibus inferioribus, ex ſe mittunt venas iuſtæ craſſitudinis, & notatu dignas, ad thoracis externas partes: quæ coniunguntur propaginibus, & ramis thoracis in parte exteriori: qui ortum habent à vena axillari: & ſic quoque vena ſine pari cum axillari conſenſum habet, ex eodem loco, & parte. At hæc ita ingenti ſpeculatione, diligentia, & cura: vt adipiſcantur, indigent: vt perpauci hodie extent, qui rem hanc ita ſe habere noſcant: non vulgari igitur diligentiæ deditus ſit, immò ingenti labori, & aſſiduo ſtudio incum

cumbat oportet, is, qui ad artis medicæ cacumina peruenire debet: prout de virtute acquirenda, ex Hesiodo, decantatur. Hæc porrò si Syluius Parisiensis in sua (vt ille ait) contra Vesalium Apologia, sciret, nunquam me herclè sileret: ac sic ex tam multis debachationibus friuolis, futilibúsue depulsionibus, aliam veram in lucem mitteret.

Curatio septuagesimaprima, in qua agitur de Ischuria, id est, vrinæ suppressione, ob vrinæ fistulam crassis, & lentis humoribus constrictam.

VIr Venetus nobilis, qui Pisauri agebat, & vrinæ omnimodam suppressionem, propter crassos, & lentos multos humores, vrinæ fistulam obstruentes, patiebatur: ita afflictabatur: vt in vitæ desperationem veniret: quum non nisi accersito chirurgo, & immisso catectere, meiere posset: proinde vt nobilis vir hic expeditè meieret, ne catectere, nec chirurgo opus haberet: sic curationem adorior: ebiberat autem anteà plures syrupos, & pharmaca purgatoria varia. Recip. radicis raphani,

phani, fœniculi, apij, ſaxifragiæ, ana vnciam mediam: corticis radicis anonis vel ononis, dictæ remoræ aratri, vnciam vnã: capillorum veneris, agrimoniæ ana pugillum vnum, baccarum Alkekengi numero viginti: ſeminis aſparagi, ruſci, vrticæ, cari, ana vnciam mediam: florum ſambuci, camæmelæ, ana pugillum vnum: in libris ſex vini optimi albi, fiat decoctio: quouſque remaneant libræ tres. Facta colatura, & expreſſione forti, adde theriaces optimæ, ſi quæ habetur, vncias duas, miſce, fiat potus longus, ex quo ieiuno ſtomacho bibat vncias octo, vel decem: ſed exteriùs, ad partes inferiores, etiam intra teſtes, & anum, hoc illinebatur linimento. Recip. aquæ vitæ vnciam vnam: olei ſcorpionum, vncias duas: Mithridati antidoti optimi, vnciam vnam: & alterius mediam: cantaridum panno lineo exceptarum, numero duas: cum cera ad ignẽ fiat linimentum ſecundum artis miniſterium. Cæterùm, linimentum præcedebat balneum, ex oleo communi apparatum: in quo incoctæ erant nonnullæ ex citatis herbis: quibus ita rectè habuit: vt deinceps non opus habuerit caractere, aut chirurgo, expeditè autem meiebat. Porrò, pro hac complenda operatione, ſuccus limonis pondere

trium

trium vel quatuor vnciarum, approbatiſſimum habetur remedium: ſua nanque acutie, craſſas, & lentas attenuat, & ſubtiliat materias. Qui quoque pro extinguenda gonorrhæa, primatum habet: vt millies experientia compertum habemus: cautè tamen limonis acidi ſuccus bibatur, decet: cùm impotentem ſæpè hominem reddat: & ad procreandam ſobolem inhabilem, vt cuidam ex principibus Italiæ, ſuperioribus annis, in bello Germanico euenit. Cæterùm, ad ægrotũ, de quo agimus, redeuntes, interim dicta parabantur: hic optimo victus ordine vtebatur: veſcebatur autem ficedulis, & aliis auiculis montanis, perdice, turdo, veluti & pullo gallinaceo. Ex herbis verò aneto benè olente, fæniculo, petroſelino, caro, mentha, cerepholio, cappare, & ſimilibus: quæ aperiendi, & incidendi vim habent: eius nanque potus vinum album generoſum erat, non enim iecoris, aut renum caliditatem extraneam timebat.

SCOLIA.

Trifariam vrinæ meatus conſtringi contingit (vt memoriæ commendauit Galenus, libro primo de Locis affectis, capite primo) aut enim

veſicæ

vesicæ corpus inflammatione, vel scirrho, vel abscessu, vel alio quouis tumore, ita in tumorem insignem attollitur: vt eius meatus adeo occupetur, & constringatur, vt per eum vrina reddi nequeat: Secundò, vrina supprimi solet, ob rem præter naturam, quæ meatus innascitur, vt lapidem, callum, carunculam, quam semper vlcus præcedere solet, & vlcus hodie gonorrhæa, aut grumum, aut pus, aut lentum crassumq; humorem, prout in casu nostro contingit, qui (vt citato loco adnotat Galenus) ex ijs est, quæ longo temporis spatio, & paulatim nasci solent. Cæterùm, habet vnaquæque harum rerum suas notas, per quas coniectura artificiosa, deprehendit medicus exercitatus vnam, vel alterā in causa esse, quòd vrina suppressa sit. Qui igitur ad Curationes accingitur, primò sub magistris exercitatus accedat oportet. Nos vero, hunc virum, hanc affectionem à craßis, & lentis humoribus trahere deprehendimus: ijs præcipuis notis, quia non à lapide, non à grumo, non à caruncula, non à tumore, ergo ab humoribus craßis, & lentis: & eo magis quia immissa argentea fistula, catectere dicta, illicò meiebat: & cum vrina ipsa, craßi, & lenti humores excernebantur. Item quia vir erat in otio educatus, & multis cibarijs, crassos, viscososq; humores generare potentibus, fuerit vsus. Cæterùm, affectio hæc ischuria vocatur: quæ & ob renum vitia non rarò euenire contingit: & tunc periculosißima

losißima est, vt Anconæ semel notauimus in dulcicario homine magno & robusto: qui in foro fonti habitabat: & Ragusij in homine obeso, & grandi: sed ij inde diem suum obiere.

Curatio septuagesimasecunda, in qua agitur de dolore gallico, cream, tibiæ anteriorem partem infestante, & per theriaces applicationem amolito.

QVi patiebatur morbum gallicum, & malè habebat, post remedia adhibita, meliùs habuit. Cæterùm, circa cream, id est, tibiæ anteriorem partem semper doluit: pro quo propulsando dolore, multa & varia topica remedia, aliquando calida, aliquando frigida, admota sunt: sed frustra, immò ad opium peruentum est: & nihil contulit. Proinde considerans eo in loco, nullum esse humorem, nullam qualitatem manifestam, in mētem venit, qualitatem venenosam aliquam à maligno humore derelictam, tibię particulam illam infestare. Pro qua abigenda, domandáve theriacam, summum futurum antidotum, coniecto, & re vera, à ratiocinatione hac mea, minimè sum defraudatus.

tus, cùm post applicitam theriacam dolor ita euanuerit, ac mus, cõspecto fele. Nam theriaca adulta, calida est, & potens, vtpotè ex tam multis, & potentibus, ac præclaris simplicibus composita. Cæterùm, similibus doloribus, quoties theriaca non opitulatur: illi adiungendum suadeo oleum ex guayaco ligno paratum: sic enim theriaca oleo huic mista, similes facilè detrudit dolores.

Curatio septuagesimatertia, in qua agitur de angina sæua delitescente, & hominẽ posteà interficiente.

LAurentius de Gentilibus, publicus notarius Pisaurensis, vir annos natus quinquaginta, temperatura biliosus, com positione verò siue habitu gracilis, & qui (vt audio, & eius attestatur facies) morbum gallicum passus est: in anginam lapsus est: & eam quidem grauissimam, sæuissimamq;. Quæ ita hominem lancinauit, vt intra quinque horas, linguam crassam admodùm habuerit: vt nedum loqui, sed nec vocem formare: immò verò ne aquam deglutire posset. Ad eum igitur accersitus hora noctis, hoc est, decima post morbi initium, illicò iniecto clysteri,

ſteri, degrauato ventre, ſanguinem ex cephalica ſiniſtri lateris, ad vncias ſex, demere non niſi per interualla, admoto digito vulneri, iuſſi: erat autem humor inflammationem faciens, ſanguis pituitæ miſtus. Cæterùm, ex ſiniſtro brachio ſanguis extractus eſt, quia in colli parte ſiniſtra, tumoris nonnihil aliquid apparebat, & in eo loco æger magis dolebat: conſtabant autem vires, tunc verò affecto loco, topicum remedium hoc applicitum fuit. R. Foliorum maluarum, parietariæ, roſarum camæmelæ, ana pugillum vnum, radicis maluauiſci, pugillum medium, nidi hirundinis numero vnum, caricarum pinguium, quatuor, in aqua ſufficienti fiat decoctio ſecundùm artem, & depoſita aqua omnia in mortario tractentur, triturentúrve: quibus adde, olei camæmelini, roſacei, ana vnciam mediam: butyri recentis vnciam vnam, farinæ ordei, vnciam vnam, & alterius mediam: cum decocto prædicto: miſce, & fac emplaſtrum, & calidum loco affecto applica: item vt gargarizet, ſic perſcriptum fuit. R. Aquæ hordei libram vnam, ſyrupi acetoſi ſimplicis, vnciam vnam, & alterius mediam: diamoronis vncias duas: miſce, fiat gargariſmus. Tertia hora noctis quum mor-

bus ingrauesceret, ad sectionem venarum sub lingua deuenimus: quæ quum difficulter secari possent, parum vel nihil sanguinis ex eis defluit, parùm tunc dormiret, consului, in aurora verò cùm morbus ad statum peruenerat, & materia fluxa ferè erat, nihilominus ex eodem secto loco sanguinis vncias quinque effluere feci: constabant autem vires. Paulo posteà interiecto tempore cucurbitulas collo præcipuè, & scapulis, secta cute, chirurgus admouit: nam licet deriuatio hoc tempore quàm reuulsio magis conueniret, nihilominus multùm iuuare opus hoc, vel ex hoc deprehẽdimus: quia de nouo aliquid humoris ad locum affectum semper effluit, & ea de causa in Scirrho Galenus etiam repellentia desiderat, quanquam & opus hoc à deriuatione non multũ abhorret. Cæterùm, horula vna vel altera interiecta, iterum ad venarũ sub lingua sectionem peruenimus: quibus omnibus peractis, gargarismo vtebatur sequẽti. R. Florum camæmelæ, radicum maluauisci, ana pugillum vnum, caricarum pinguium decem, in aquæ libris duabus, fiat decoctio secũdum artem, facta colatura, & expressione: adde oximelitis simplicis vnciam vnam, & alterius mediã: diamori vnciam

mediam,

mediam, ſtercoris canis prærodentis oſſa optimè triti, vnciam vnam, croci drachmam mediam, myrrhæ ſcrupulos duos: miſce: fiat gargariſmus: quo tepido, aſſiduò gargarizet: ſed tunc emplaſtrum, ſequens loco affecto applicabatur. R. Nidi hirundinis, numero vnum: caricarum numero decem, radicum maluauiſci, florum camæmelæ, ana pugillum vnum, foliorũ maluarum, pugillum medium, in aqua fiat decoctio ſecundum artem, & coletur. Cæterùm, omnia in mortario iuſtè terantur, quibus adde butyri recentis vncias tres, olei camæmelini, anethini, farinæ lupinorum, camæmelæ, hordei, ana vnciam vnam: miſce, fiat emplaſtrũ: quòd ſi huic adieceris ſtercus pueri comedentis lupinos, longè præſtantius effeceris. Iis enim eo die non nihil melius habuit, vt iulebũ violaceum, aquæ hordei miſtum deglutiuerit, ſequenti verò die, ad eum diuertens, in medio colli, ex directo gutturis dolere dixit (loqui nanque iam cœperat) quo conſpecto loco, tumorem inibi deprehendi: effluxerat nanque humor à ſuperiori parte, ad inferiorem. Admoto tandem ſupra nouum tumorem, emplaſtro prædicto, tumor delituit: & ex ea materia nouus, ſupra pectoris altam partem ortus

eſt tumor, tunc expeditè loquebatur iam, & quę illi offerebantur, comedebat: Supra quem tumorem emplaſtrum admotũ eſt, & ſequenti nocte, inde humor effluxit, & tumor euanuit: ſed humor effluens, in coſtas dextras, & thoracis anteriorem partem cecidit: ſed quanto dolore ægrotantis, ipſi & aſſiſtentes nouimus: vt qui eum totam noctem gemere, moríque velle, dicere audiremus: difficulter nanque tunc reſpirabat, imò ea nocte, ſepties, vel octies egeſſit, omnia pauca, liquida, putulenta, ingentem præ ſe ferētia corruptionem: Inde enim malè de ægrotante ſuſpicari cœpimus: vt ex ſcolio rationes colligetis: tunc verò ſupra latus dextrum ſeptē vel octo cucurbitulas apponendas curauimus: poſt quas non ita dolere dixit, amotis porrò cucurbitulis, eum vniuerſum locum linimento hoc inungi iuſsimus: quod habet, R. Olei violacei camæmelini, ana vnciam vnam, butyri recentis, vnciam mediam, ceræ, axungiæ gallinæ ana vnciam vnam, ad ignem miſce, fiat vnguentum, quo locus inungatur. Item vt expeditè ſcrearet, ita perſcriptum fuit. R. Loch de althæa, de farfara, ana vnciam vnam, ſacchari candi violacei, penidiarũ, diadragacanti, ana vnciã mediam, ſyrupi capillo

capillorum veneris, ſyrupi violacei, ana drachmas ſex: miſce, fiat eclegma, ex quo aſsiduò lambat: veſperi verò, quia dolor perſeuerabat, fomentum parari iuſsi, & loco affecto admouere, & ita habet. R. Radicum maluauiſci, camæmelæ, fœnugræci, ſeminis lini, maluarum, hordei, violarum ana pugillum vnum: in libris quindecim aquæ fiat decoctio ſufficiens: cui adde, olei camæmelini, roſacei, ana vncias tres: miſce, & filtro imbuto applicetur, & ſæpe innouetur. Cæterùm, cùm dolor perſeuereret, ab iniecto clyſtere lauante, hora ſecunda noctis, ex axillari dextra, locum dolentem reſpiciente, ſanguinis vncias quatuor demi (nam robur virium, vtcunque conſtabat) & fomenta iterari iuſſi: ſed ſequenti nocte, peſſimè habuit: & vires labefactari cœperunt, & ſpuere deſiit. Animalis tamen facultas ſemper immunis manſit: rectè nanque loquebatur, ratiocinabatur, & auxilia expoſcebat: quia intẽſiſſimè dolebat. Demùm, facta omnimoda naturæ proſtratione, ſuum obiit diem: ſexto die ab anginæ ortu, à pleuritide verò infeſtante, ſecundo, demùm obiit in pleuritidis augmento. Nobiſcum hac in curatione erant Baptiſta Gualterius, & Hieronymus Carm-

nas, ambo ex conducto Medici Pisauri: vigebat autem solstitium hyemale.

SCOLIA.

Quod ægrotus hic moriturus esset, duo præcipua attestabantur: alterum, humor anginam faciens, in thoracis dextram partem cadens, & pleuritim gignens: quod quàm perniciosum sit, testatur Hippocrates in aphorismis, dicens, quicunque ab angina liberantur, iis ad pulmonem vertitur, & septem diebus pereunt: si verò has effugerint, suppurantur. Nam licet Hippocrates annuat, ad pulmonem verti, exitiosum esse: satis tamen esse exitiosum creditur, si ad succingentem costas, membranam, talis humor decubuerit, & eò magis subiecto imbecilli: vt in hoc euenit casu. Posset tamen quis argutè in eos debacchari, præsagium nostrum infringendo, cùm ex ea anginæ permutatione (Hippocrate teste) potius bonum, quàm malum præsagire debeamus: sic enim Hippocrates libro sexto aphorismorum, trigesimoseptimo aphorismo, ait, ab angina habito, si tumor fiat in collo, bonum: foras enim morbus deducitur, & aphorismo, quinquagesimoprimo, libri septimi, ab angina habito, tumor & rubor in pectore superueniens, bonum: extra enim vertitur morbus, Cùm igitur materia anginam faciens, euanuerit, & extra in collo ac pectoris alta, sed exteriori parte apparuerit:

conseq

consequens est inde optimum desumamus præsagium. Nos huius tergiuersatoris facilè diluimus obiectiones: dicentes ab interioribus partibus ad exteriores humoris mutationem fieri, optimum esse, vt docuit senex: & ratio dictat, quia à membris præcipuis ad minus præcipua humorum fit permutatio. Verùm vt hæc optima dicatur permutatio, decet exteriori in parte, humor, quietus, & fixus maneat, vt inibi concoqui, suppurari, aut difflari poßit. Nam aliter talis permutatio nullius dicetur iuuamenti, vt in hoc contigit homine, in quo humor anginā faciens, extra per transennam in thoracem ruens, apparuit.

MICHAEL. *Quid igitur, ô Amate, deinceps, quoties ita euenerit, vt ex angina humor in thoracem ruens, extra apparuerit, & ibi aliquot horas commoratus fuerit, agendum arbitraris?*

AMATVS. *Pulchrè me herclè quæris Michaël, & hoc quidem quæsitum non philosophicum, aut logicale est: sed ex ijs maximè quæ naturam humanam multum iuuare possunt. Ego verò cùm hæc coniecto, nihil melius hac in re fieri existimo, quàm quoties per transitum humor ille apparuerit, candente ferramento, decliuiori in parte exurere: si modò locus consenserit: sin autem, caustico medicamēto, & hoc siue humor crudus fuerit, siue coctus, candens tamen ferramentum hoc in negotio magis laudarim. Secundum indicans huius obitum, alui profluuium est, post*

habitam pleuritim eueniens, quod teſtante Hippocrate, malum eſt: ſic autem ille libro ſexto aphoriſmorum, ſextodecimo aphor. tradit: à morbo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuium adueniens malum. Et, vt Galenus rectè admodum in enarratione ait, à laterali morbo, id eſt, pleuritide habito, hoc eſt, detento, ſiue fortiter vexato, profluuium alui ſuperueniens, malum, vt huic euenit ægrotanti. Cæterùm, an humor ille ad alui profluuium faciens, potio fuerit illius cadentis ab angina per œſophagum: & inde per pylorum & inteſtina, vel potius ex eo, qui pectus infeſtauit: & inde ad ſtomachum peruenit: quod & fieri poſſe, Medici non inficias eunt, & Galenus fatetur. An potius virtus extimulata, ex venis ipſum ad inteſtina traiecit, in dubium verti poſſet: probabilius autem mihi videtur, ex ſuperiori parte ad ventriculum deſcendiſſe. Cùm eo tempore ventriculum multum doluit: reuera ex quocunque loco deciſum dixerimus, ipſum ægrotantis pernitiem protendere notius eſt, quàm à me multis explicari poßit: nimiam nanque humorum corruptelam atteſtabatur, & morbi ſupra naturam victoriam.

Curatio ſeptuageſimaquarta, in qua agitur de vlcere vterum occupante confirmato dicto.

Mulier

MVlier propola, quæ ad Diui Dominici cœnobium habitat, intra pudibunda grauissimè torquebatur, dolebat: & maximo cum labore, & ardore meiebat: & cum vrina multas carunculas, maximam quoque saniei copiam emittebat. Cæterùm ad eam inuisendam vocatus, paucis adhibitis remediis, præsagio habito, discessimus, adeò enim vlcus exedens, corrodénsve erat, vt prædiceremus fore, vt intra paucos dies intestina quoque corroderentur, & perforarentur: ita vt per ipsam vuluam, vrina & stercus simul egrederentur: vt aliis, ita euenisse, obseruatum habemus.

Curatio septuagesimaquinta, in qua agitur de morbo grauissimo, & sæuissimo: ex quo ægrotans, bis, ter, & pluries, in die corripiebatur: & ita sæuè, vt à mulierculis assistentibus ab spiritu demoniaco eam vexari crederetur.

DIua Clara ex Gallis, animæ dotibus satis ornata, & optimæ habitudinis virgo, nata annos octodecim: cùm aliàs

ſyncopi corripi ſolita erat, nunc demùm ob mœrorem, & longam habitam triſtitiam, in grauiſſimas lapſa eſt affectiones. Nam ſingulis diebus, bis & ter, ita affligitur, & membrorum omnium concuſſione torquetur, vt à ſpiritu maligno, vexari, & corripi aſſiſtentes mulierculæ affirmarent. Eo nanque tempore, quo ita correpta eſt, nihil ſentit, vel percipit: imò omnes ſenſus ſopitos habet, ingenti cum cordis motu. Adhæc dentes clauiculatos ita retinet, vt os aperire illi impoſſibile ferè fuerit: tanto tamen impetu, & furore, hora vna vel altera mouetur, vt robuſtiſſimos quoſque homines eam amplectentes, lapſos defatigarit: poſt quæ ipſa ita feſſa, & immobilis ſemihoræ ſpatio manet, vt eam ad obitum perueniſſe, quis dixerit. Agitur nanque tertia hebdomada, ab huius morbi initio: quo tempore, & eius læuum brachium, paralyſi affectum fuit. Cæterùm, huius morborum, & ſæuarum affectionum, ortum inueſtigans, comperio, iuuenem hanc, menſium ſuorum reſpondentiam debitam non habere. Et id in cauſa eſſe puto, cotyledonum, ſiue orarum venarum, ad vterum peruenientium obſtructionem, à craſſa, & viſcida pituita, multo ſanguini miſta,

geni t

genitam: vnde quoque humori atrabiliario: qui sæpè per menses expurgari solet, via abdita, & occlusa cùm sit, maximè dominatur, & viget: qui sufficiens est vterum ita malè afficere: vt inde symptomata prędicta oriantur. Quibus accedunt (vt dixi) pituitæ non exigua quantitas, vt ex excrementis coniicio: veluti non contemnenda seminis genitalis redundantia, iuuenis (vt dixi) est: in delitiis agens: bonis fortunæ affluens: quæ omnia ita vterum afficiunt: vt eam in prædicta trahi symptomata mirum non sit. Ex vtero enim ipso, humor cor petit: dein capiti, ac neruorum origini obrepit: vnde cordis extraneus motus, veluti paralysis, & membrorum ingens concussio ortum traxere. Meminit nanque Hippocrates Diuinus, libro sexto Epidemion, Melancholicos magna ex parte comitiali morbo affici: & contrà, morbo comitiali laborantes affici melancholia: atque horum vtrumlibet magis accidere: prout vel in hanc, vel illam partem infirmitas vergat: & (vt Galenus libro tertio de locis affectis interpretatur) si atra bilis in corpus cerebri cadit: ex ea epileptici fiunt. Si verò, in mentem siue temperaturam ipsius cerebri, melancholici redduntur: quippe, epi

pe, epi

pe epilepſiam, quam vocant morbum comitialem : non ſolùm pituita efficit , ſed etiam atra bilis, ea præcipuè, quam fæcis ſanguinem, vel melancholicum ſuccum, aut ſanguinē melancholicū appellamus. Qui humor, in quibuſdam plurimus prouenit, vel à temperatura ab initio contractus, vel à cibis : qui cùm in venis conſequuntur , in huiuſmodi humorem tranſmutari ſolent : vt prædicto libro , capite quinto , memoriæ cōmendauit idem Galenus:quo in loco ſapiētiſſimè adnotat ex Hippocratis ſententia, animam eſſe temperamentum quatuor qualitatum actiuarum:aut ſaltem eam ab ipſarum temperatura permutari. Vnde (vt receptui canamus)quum primùm melācholicus humor cor, dein capitis meatus occupauit,& neruorum obſtructionem genuit , & eorum origini vitium impertiuit:omnia hęc pullularunt. Nam quoties exacta obſtructio fit,nulla fit neruorum retractio:ſed magis exolutio:vt in apoplexia, & paralyſi, euenire percipimus: in ſemiobſtructione verò,neruorum fit conuulſio:& retractio,ac membrorum concuſſio,vt huic euenit iuueni,& fuſius noſtra prima diximus Centuria.Nec eſt quod dubites,de brachij paralyſi , quum ſic affectum brachium , non
moue

mouetur, nec concutitur, impediente neruorum & musculorum obstructione: spirituum transitum, qui sensum, & motum, prædicto impartiri solebant brachio: Cæteri verò nerui, non sic affecti habebãtur, vnde cætera mẽbra concutiebantur. Hanc igitur curaturus, cùm alij medici multa iam essent machinati, sic curationi initiũ dedimus. R. Pilularum fœtidarum scrupulum vnum, diagridij grana duo: melle rosaceo colatitio excipiantur: & fiat pilula vna: quam hora septima noctis inauratam deglutiat. Cæterùm, catapotio hoc, aluus respondit, (clysteres nanque non admittebat) nec est, quod obijcias, catapotium hoc non cõuenire, ob brachij paralysim. Quoniam medicea regula est, vt in huius morbi initiò, potentia, & humorum dissoluentia medicamenta non dentur: quia medicamentum hoc potens cùm sit, exigua datur dosi: vt potens debile, à iunioribus dicatur medicis: itẽ quia morbi initium elapsum iam diu erat. Missa facimus tot, & tam varia: quæ paroxismi tempore administrabantur: & decoctum sequens describemus: quo ipsa vsa est. R. Foliorum, & folliculorum senę, thymi, epithymi, radicis hellebori nigri ana vnciam mediam: polypodij quercini recẽtis,

& con

& contuſi, radicis petroſelini, ruſci, fœniculi, aſari, ana vnciam vnã: hermodactylorum, drachmas duas: paſſarum de corinthio, vncias duas: pomorum appianorum numero ſex: ſeminis aniſi, carui fœniculi, ana drachmas tres: in libris ſex aquæ, fiat decoctio, quouſque maneant libræ quatuor, facta colatura, & expreſſione, adde, ſyrupi de epithymo, de matricaria, de pomis, ana vnciam vnam: miſce, fiat potus longus, de quo ſingulis diebus, ſingulas octo vncias, ieiuno ſtomacho calidas bibat: totidémque duas horas ante cœnam. Porrò origini neruorum, & brachio ſic deſcripſi. R. Olei vulpini, chamæmelini, liliorum alborum, ana vnciam vnam: ceræ parùm, ad ignem fiat linimentum, iis enim intra triduum ita rectè valuit: vt brachium paralyſi affectum non eſſe: ſed magis ob labores paroxiſmorum ſic malè affectum reliquiſſe, in dubium verteram. Porrò, cùm iuuenis hæc, optimæ ſit habitudinis, & natura ſanguinea, ex pedis vena illi ſanguiné emittere iuſſimus: cęterùm, cùm ſaphena nunquam apparuerit, ad venam iecorariã brachij deuenimus: ex qua bona fide, ſciſſa vena, ſanguinem emitti ad viginti vncias permiſi, tum quia vires conſtabant, tum quia ſanguis

guis admodum crassus, niger, & atrabiliarius expeditè fluebat: tum etiam, quia nisi sanguis ita copiosè demeretur, nullum ex sanguinis missione iuuamentum ægrotans consequeretur, sed magis nocumentum, cùm ex acetabulis, siue cotiledonibus, hoc est, ex oris ipsis venarum: quæ ad materiam terminãtur, sanguinem euacuare: & obstructiones reserare, necessarium erat. Hoc enim sanguine deposito, melius ægra hæc habuit: & intra quatuor dies libera à tanta sæuitie, & tormento fuit, non sine omnium admiratione: & artis medicæ ingenti gloria.

SCOLIA.

Iubet Hippocrates, & Galenus assentitur, libris de ratione victus in morbis acutis: tum sæpè alibi, in pleuritide sanguinis missionem copiosam fieri: vt etiam in ipsa inflammatione sanguis contentus euacuetur: adeò, vt pro rubro liuidus sanguis euadat, vel contra. Proinde nos tantorum virorum consilium sequuti: quum huiuscemodi affectiones, & symptomata ab obstructionibus impactis cotyledonibus, pendere sciremus: optimum, imò consilium summum fore duximus: si saphenam præcipuè in iuuene sanguinea, & boni habitus aperiremus: & sanguinem copiosè

demer

demeremus. At quia pedis vena, etiam diligenter inquisita, nunquàm comparuit: de basilica eum demere, necessarium esse deliberauimus: ideò copiosè eum emitti constituimus: vt etiam (vt verum fateamur) ad libras duas deuenerimus: nisi enim tantus demeretur sanguis, proculdubio, hæc peius haberet: & in deterius rueret. Quia symptomata magis durarent: & in dies sæuius cruciaretur: quum optimus sanguis deponeretur, & pessimus obstructione facta, remaneret: demum (vt multa paucis dicam) aut ita copiosè sanguis ex interna brachij vena emitti deberet: aut omnino supprimi. Cæterùm, crurũ scarificationem, hoc in morbo, perutilem esse, nisi ad aras vsque eam respueret, omnes nouistis: hac enim copiosa sanguinis emissione, hæc sana euasit, & pulchrè valet.

Curatio septuagesimasexta, in qua agitur, de humida qualitate absque humore, hominem ad perniciem trahente.

MErcator orientalis, qui cubiculum testudine lapidea cameratum habitabat: & in eo dormiebat: ita ab humida qualitate, absque humore vexabatur: vt parum abfuerit: quin in tabem veniret. attestabantur autem notæ hæ, morbum immaterialem hunc humidum esse, quia ab

aëre

aëre illo ambiente humido, grauedinem corporis totius contraxerat, & eius facies tumeſcẽtiam, albido quodam colore, præ ſe ferebat, & humiditates in eius corpore non paucæ accreſcebant: vt nulli ſit dubium morbum hunc à nuda qualitate humida ortum trahere. Cęterùm, cùm homo hic ſic affli ctaretur, eum ab eo cubiculo in alterum, ſicciori aëre perflatum venire curauimus: & exſiccante victu conſtituto: nonnullis adhibitis frictionibus, & exercitio admiſſo, intra menſem ſanitatem obtinuit.

SCOLIA.

Humida qualitas, veluti qualibet alia, per ſe ſola ſufficiens eſt, corpus humanum deperdere, & deſtruere: vt huius rei autor eſt Ariſtoteles, & Galenus: quibus cæteri philoſophi adſtipulãtur. Vnde hominem hunc ſic ab immateriali humiditate affligi, & in vitæ ſuæ pernitiem deuenire, ni malo obſtitiſſemus, mirum nõ eſt: cùm iis tamen, humiditas abſque humore ſufficiens non eſt dolorem excitare: vt huius rei autor eſt Galenus, libris de facultatibus ſimpl. med. & de ſympt. cauſis: in hunc differens modum: Porrò, vehementes eueniunt in tactu à naturali habitu tranſmutationes, ob violentum calidi, frigidique occurſum: atque ob eas res, quæ contundere, ſecare, extẽdere,

aut erodere possunt: nã siccitas, humiditásque nisi calori, frigorı́ve coniungantur, occursu suo vim inferre non consueuere. Hæc Galenus, quorum rationem, nos ex eo ibidem collectam, subiungimus: quia nulla res dolorem excitare potest, nisi eius occursus sit vehemens, & repentinus. Cæterùm, cùm humiditas, & etiam siccitas, nullam violentiam, aut molestam sensionẽ in corporibus sensu præditis, introducere natæ sint, consequens est, dolorem non inferant: in summa, humiditas, qualitas nuda, non est sufficiens dolorẽ excitare: quia subitò, & repentè, tristem, & molestam sensionem inducere non est potens: cùm hoc tamen ipsa per se sola, absque humoris complicatione, humanam naturam exoluere: & deperdere paulatim absque dolore: & tristi introducta repẽtina alteratione, potest. Vnde Consiliatorem, dictum Petrum Abanum, differentia 193. aberrare certum est: cùm humiditatem, phthisim gignere non posse nisi caliditati, aut frigiditati, aut humori catarrhali iunctam dixerit. Experiẽtia nanque, variis in animantibus à nobis dissectis, cõpertum habemus: eorũ pulmones malè esse affectos, nullo in eis comperto humore. Cæterùm, Mesuem, & alios de hac re loquentes, cõsultò prætermittimus, veluti Auicennam, qui hemicraneam ab intemperie nuda fieri non posse contra Alexandrum Trallianum contestatur. Sed, qua ratione, vos ipsi iudices estote.

Curatio

Curatio septuagesimaseptima, in qua agitur, de visu diminuto, & corrupto, simúlque scotomia, ob suffusionem, & crassam nebulam, in altero oculorum apparentem.

MAalem ex Castris, Hebræus, vir, qui Solimani Turcarum Imperatoris in Ægypto omnes reditus in cura habet, diminutè, & corruptè videt, & Scotomia laborat: dextro nãque in oculo nubeculam crassam, & magnam patitur. Is Pisaurum venit, vt à nobis curaretur. Cuius affectiones intimius consideranti, in mentem venit: quòd omnes ferè Ægyptij homines duo morborũ genera patiuntur, aliud oculorum obtenebrationem, aliud verò, testiculorum rupturam. Euenit nanque oculorum morbus, ex assidua eleuatione, & depressione fasciæ turbinatæ, capiti obuolutæ: vnde capite sudore perfuso, & nimis calido existente, de repentè, eleuata fascia capiti obuoluta, refrigeratur: & humor ad oculos fluit, vnde obstructio sæpe fit: & scotomia, & nubeculæ, & suffusiones oriuntur. Iis adde, aëris ipsius siccitatem, & acutiem ingentem, qui suffi-

ciens eſt, humores ſubtiles , & fluxiles ita reddat: vt in oculis morbi ij pullulent: & eò magis concurrente puluere, continuò à vento eleuato:qui oculos ferit,& percutit, ex qua percuſſione, & aëris caliditate, & acutie, ad oculos humores fluunt. Ex quibus omne genus morborum ipſis euenire poterit, præcipuè ophthalmia, lippitudo dicta: & ſuffuſio , vulgò cataracta, Græcis ὑπόχυμα, dicta: viſus obſcuritas, dicta omnimoda vel maxima ex parte videndi interceptio, Græcis Αμαύρωσις: dilatatio & diminutio pupillæ, Græcis Μυδρίασις. Nuſcitioſa affectio: in qua interdiù, ęgrotantes vident, ſole verò accidente, obſcurius: ſed noctu omnino nihil. Sed hæc, ad mentem Galeni, ſint dicta, non verò ſecundum Herodotum, in ſuo introductorio, & definitionum libris, Galeno attributis: in quibus longè aliter ille de hoc morbo ſentit: vt legenti manifeſtum euadet, accedunt morbis, ægyptiis hominibus venientibus. ὄνυξ. ſiue vngula, quam practicarum autores ſaniē intra corneam appellitāt, & Græcis, aliis vocibus πύρωσις, vel πωπίον vocitatur: accedunt iis, albugines, ſiue nubeculæ, aut nebulę, quę ſi oculi ſuperficiem tantùm attingunt, νεφελία dicuntur

euntur: si verò altius radices pertingunt λευκίματα, vocantur. Vtræque verò si, ab vlceribus curatis remaneãt, cicatrices appellari merentur: & albugines, quia in nigro oculi omnes cãdidę cernũtur. Vlcera, quæ plerũque in adnata membrana, nunc in cornea, interdiu etiam in palpebris, & oculorũ angulis fiunt: veluti phlyctænæ, dictæ pustulæ exiguæ, & pterygion, id est, neruosa adnatæ mebranæ eminentia: quæ ab angulo maiori oritur: & ad irim oculi, siue coronã dictam progreditur: Latinis, vnguis dicitur: veluti variæ aliæ affectiones oculis venire solitæ: quas silẽtio, prætcrimus: quæ in Ægypto hodie frequentissimè veniunt, & ipsis homines inibi hodie miserrimè vexantur, vt Glaucedine: quæ nihil aliud est, quàm christallini humoris in cœsium colorem mutatio: quæ fortè curationem nõ admittit, vt inferius patebit latius. Cæterùm, in ramices quoque incurrũt Ægyptij homines: quia multam aquam ad extinguendam continuam sitim, & arcendum ingentem feruorem, bibunt: ob quam inferiora laxantur, & dissoluuntur, veluti ex assiduo balneo, & frequenti coitu. Pendent enim illis genitalia membra, neque enim bracchati incedunt: vnde facilè laxantur, &

& omentum rumpitur, & ad inferiora intestina descendunt. Hunc igitur curaturus, nosco eum temperatura biliosum exustum, ætate quinquagenarium: qui sinistro in oculo, suffusionis initium habet; quam Auicenna guttam oculi appellat, vulgò verò cataractam: in dextro verò oculo, nubecula se offerebat, coloris subnigri: alteram ex quatuor membranulis, corneam scilicet, occupans: quæ nubecula phlyctena appellari meretur. Quum ex pustula exigua in ipso oculo: aliis etiam variis exanthematis faciem fœdantibus, ortum traxerit: subtus quam, & suffusionem esse, augurabar: ob quam ipse parùm videbat: immo in circuitu tanquam muscas percipiebat: & candelam accensam tanquàm duas cõspiciebat. Cæterùm, pro ea deponenda nubecula, ipse collyrium quoddam suo modo apparatum, habebat, quod habet. Recip. aquæ super cannas in nocte cadentis, libram mediam: viridis æris, drachmam: sacchari candi, vnciam vnam: aloës, drachmas duas, camphoræ scrupulum medium, sief albi, vnciam mediam: moschi scrupulum medium: misce, fiat collyrium: ex quo penna intincta sæpè oculo admoueatur. Ego verò post vniuersum huius corpus sæpè purgatum: &

eius quoque caput mũdatum: immo post propinatum decoctum radicis synarum, ad viginti dies, in quibus varia collyria ipsis oculis admouimus: nubeculã ipsam, subtilem adeò reddidimus: vt sub ea suffusionem latitasse deprehẽderemus. Altera verò alterius oculi, tantum abest, vt medicamentis obedierit: vt potiùs incrementũ nõ exiguũ acceperit. Qua de causa, vtrãq; permittere ad perfectionem venire, optimum consiliũ fore duximus: vnde ab omni curatione abstineret, consuluimus: immo oryza, caseo, bubula carne, farro, & aliis eduliis, crassum & lentum humorem gignẽtibus, vteretur, monuimus: iis enim suffusiones, crassitiẽ exactã, perfectionẽ, & complementum: vt opera manuali extrahantur, adquirunt. Quibus depositis, ægrum rectè valeturũ haud ambigimus, vt etenim apparebat suffusio hæc, ex iis erat, quæ curationem admittere solent.

SCHOLIA.

Ὑπόχυμα, Ypochyma, Romanis suffusio dicitur, & est (vt res ipsa indicat, & omnes medici describunt) humoris aquei inter chrystaloiden & corneam concretio, differt à glaucomate, siue glaucedine: quòd glaucedo chrystalini hu-

moris in cœsium colorem mutatio est: quæ fortè nullam admittit curationem: suffusio verò vt inferiùs dicetur, maxime Auicenna fen tertia libri tertij, sui canonis, morbum hunc, aquam appellat. Alij verò practicarum authores Kataractam, alij guttam, nonnulli verò imaginationem, hunc eundem morbum appellant, diuersimodè tamen, quoniam in principio, cùm imaginationem appellant: quandò præcipuè ægrotus imagines non veras recipit. Sed hîc aduertendum duxi, quòd imaginationes siue imagines hæ, vt indicium sunt suffusionis, ita si sexto èlapso mense, post earum apparitionem, suffusio non apparuerit: tunc imagines siue imaginationes hæ reducendæ sunt ad caput de vertigine, siue scotomia: non verò ad caput de suffusione. Sic enim hodiè cùm hæc literis commendaremus: mulier quædam imaginationes patiebatur: in quas, ab hinc biennium, lapsa erat: ad quam vocati nos ignorantibus nonnullis medicis, conclusimus: morbum non esse initium suffusionis, sed magis eum esse reducendum ad caput de scotomia: quum imaginationes hæ quando suffusionem arguunt, ad summum sextum mensem non superexcedunt: sed intra hoc tempus, suffusio apparet, & deocculatur. Quòd si tempus hoc transgreditur, & suffusio ipsa non deocculatur: tunc iam non suffusionis argumentum esse dicemus: sed magis (vt dixi) scotomiæ, nomine morbus meretur, vt Auicenna

citato

citato loco memoriæ commendauit: & ante eum, Græci authores. Caterùm, suffusionum varias species, curabiles, & non curabiles, colliges ex practicis. Hoc te vnum scire vellem, quod si is, qui suffusionem patitur, nihil lucis, aut claritatis percipit: etiamsi radios solares intuetur: talis sanus non euadet: secùs autem, qui aliquid claritatis percipit, vt monacha diui Bartholomæi: & Hæbraus, à quibus me præsente, nursinus, suffusiones extraxit: & posteà rectè viderunt. Item, percipitur suffusio apta opere manuali, quoties clauso altero oculo, alter digito compressus, & repentè apertus, in eo suffusio dilatatur: sed non diuiditur. quòd si oculo compresso, & confestim aperto, suffusio in partes diuidatur, & separetur: tunc imperfecta, curationem per acum non recipit: & tunc ægrotans cibarijs crassum gignentibus succum vescatur, decet. Quòd si oculo compresso, & illico aperto, suffusio non mouetur: sed sic (vt est) immobilis manet, talis crassa admodùm est, & acu extrahi non poterit. Plura verò de ijs consultò prætermittimus, de quibus cùm dabitur occasio sermonem faciemus.

Curatio septuagesimaoctaua, in qua agitur, de tuberculo capiti exorto.

QVi mecum olim ab hinc vigesimum quintum annum, oceanum nauiga-

uit, nunc Pisaurum venit: vbi, cùm testudineam cameram habitaret, ob varias (fortè quas habet merces) in capitis sincipite, dextram partem respiciente, tuberculum passus est: tactu durum, sed doloris non expertem. Ex quo, & humor ad oculum dextrum descendit, ipsum quasi ex contusu, denigratum reddens, cum quibus & caput vniuersum dolebat: & aliquantulùm febri pertentabatur. Vir etenim hic robustus est: temperatura sanguineus, annos natus quadraginta: quem curaturus, primò deonerata per clysterem aluo: ex eius cephalica vena, locum affectum respiciente, sanguinis vncias octo demere iussi: & tuberculum hoc linimento inungi. R. olei rosacei vnciam vnam: pulueris rosarum, camæmelæ, ana drachmas duas, ceræ parùm: misce fiat linimentum: oculus tamen rosacea aqua lineo panno excepta fouebatur: ac sępè innouabatur. Cęterùm, quum hæc machinabamur, corpus vniuersum syrupis ex endiuia & rosaceo simplici, præparatum, purgauimus: ac posteà ab oculo, inflatione & nigritie leuata: capitis tuberculum diu perdurans, ex ammoniaco, ad emplastri formam redacto, sæpè applicito, euanuit, & ægrotus ipse sanus euasit.

Curatio

Curatio ſeptuageſima, de vlceribus in viјs vrinæ, maximo cum ardore derelictis, ex curatione caruncularum.

ABrahamus, qui Piſauri habitat, & iam diu ob carunculas in collo veſicæ habitas, difficulter meiebat: cùm à gallo empyrico curaretur, in grauiſſima ſymptomata, & vitæ ſuæ periculum incidit. Nam vlcera grauia, in viis vrinariis, facta ſunt: ob quæ cùm meiebat, ita acritudine intenſa, & maxima cruciabatur: vt alta voce exclamaret. Immo ob ea collum veſicæ ita contrahebatur: vt raró meieret. Cæterùm, vt hunc à tanto malo liberaremus, primò ſymptomata, hoc eſt, vrinæ ardorem, ſupprimendum, ſiue leuandum putauimus. Proinde ſyphone, ſiue iniectorio, per virgam lac muliebre recens mulctum immitti iuſſimus: vtq; hoc ſæpè actitarent commendauimus. Dein verò, lactis vice, ad collyrium ſequens deuenimus, quod habet. ℞. roſarum ſiccarum pugillum medium: ſeminis lini, ſeminis maluarum, ana vnciam mediam: ſeminis citruli, melonis, cucurbitæ, portulacæ, papaueris, ana drach. duas: ſeminis halikakabi,

kabi, numero 10. in libra vna & alterius media aquæ fiat decoctio, ſecundum artem, & coletur. Cui colaturæ adde, trochiſcorum alkakengi, halikakabi dicti, vnciam mediam: ſacchari candi vncias duas: camphoræ drachmam vnam, miſce, fiat collyrium. Quo collyrio per ſyphonem iniecto, & vrinæ acredo infringebatur: & vlcera eluebantur, extergebanturq́;: & vrina liberè eiaculabatur. Quandoque verò trochiſcus ſiue paſtillus halichachabi, vno vel altero grano opij, adiecto, iniiciebatur. Non me latet, paſtillos hos halichachabi, opio etiam parari, ſed apud me abſque opio parati magis laudantur: cùm medici iudicio, opium addi, & minui poterit: ſed tunc lacte dilui poſſunt, aut aqua roſacea, vel plantaginis, vel portulacæ, veluti paſtilli diaphiſalidæ: ſed tunc vnguẽtum roſaceum, & populeon renum regioni, & virgę radici, ac inter teſticulos & anum applicabatur. Quibus remediis, ſtatuto optimo victus ordine: hoc eſt: ex pullo contuſo, & portiuncula ptiſanæ, vel per ſe ſola ptiſana, vel panatela ſimplici: aut ex pulli iure parata; & ordeacea aqua in potu admiſſa, intra octo dies liber euaſit. Syrupos tamen violaceum, & capillorum veneris, decocto ſupra ſignato, dilu-

tos,

tos, iis diebus bibebat: ſed & clyſteres, vt aluum reſpondentem haberet, iniiciendos tunc curauimus. Cæterùm, hic, cùm rectè valeret, ſed adhuc nonnihil ſaniei per virgam emitteret, elapſo menſe, cùm vxore coiuit: vnde teſticulus ſiniſter craſſus maximo cum rubore, & dolore eſt redditus. Cæterùm, ex fabacea, & ordeacea farina, adiecto oleo roſaceo, parato emplaſtro: optimo præſtante victus ordine: ſanitatem exactam adeptus eſt. Nobiſcum hac in curatione erat Laudadeus Blanes, Hæbræus, Reuerendiſſimi Cardinalis Criſpi, medicus doctus & probus.

Curatio octuageſima, in qua agitur, de cruſtis, pueri caput occupantibus, & ad oculos deſcendentibus.

SAmuelis Catalani puer recens natus, cruſtas in capite patiebatur: quę ad oculos deſcendebant: & ita eos occupabant, vt timor eſſet, ne in ipſis vitium aliquod impingeret. Nos igitur huic occurrentes vitio, iubemus, vt nutrix optimo victus ordine vtatur: ſimulq; parte, & optimis eduliis veſcatur: atque vt ex vbere ſuo, vlcera ipſa multo lacte, irroret, ac poſteà, coronali capitis parti, verſus ſinciput, folium

lium caulis tepidum admoueat: ac sæpè innouet. Iis enim facillimis remediis puer liber intra paucos dies fuit. Possent quoque huiuscemodi crustæ è capite leuari decocto maluarum, & furfurum, veluti aqua lauati panis, adiecto butyro, vel oleo rosaceo, aut vtroque simul: nonnullæ verò mulierculæ, foliis hederæ adplicitis, opus hoc complent. Cæterùm, cùm olim alter huius viri filiolus similem pateretur affectionem, & sinistrè eum medici tractarent: miserè puerum, in vtriusq; oculi suffusioně traxerunt: qui & nunc elapso triennio, eodem laborat morbo: nõdum autem exactum incremẽtum suffusiones adeptæ sunt: vt opera manuali extrahi possint.

Curatio octuagesimaprima, in qua agitur de febre diaria, ob frigus eueniente. simul, quòd omne genus febris, cor pro subiecto habet.

QVi frigus passus est ingens, domum cùm se reciperet, febri correptus est, ad hæc, caput dolebat, & non leuiter affli-ctabatur. Cæterùm, ad eum accersitus, arteriarum pulsus non admodum extra naturam suam, nec longè à propriis dissi-

dem.

dentes comperio: ſed & lotium non admodum à naturali diſſidebat: immò corporis functiones, ſiue actiones omnes non multùm læſæ erant. Qua de re, febrem ipſam diariam eſſe prædixi: id quod ita eſſe, ſucceſſus probauit: per leuem autem quendam madorem exoluta febris ſequenti die fuit.

SCOLIA.

Frigus diariam febrem ex accidenti gignit: quia expiramenta, & cutim claudit, & denſat: vnde effluuium quoddam ſolitum cohibetur: quòd ſi calidum, & acre eſſe contingat, febrem gignit, ſin benignum, plenitudinem. Cæterùm in omnium medicorum ore eſt, febris diariæ ſubiectum ſpiritus eſſe, veluti putridæ, humores, hecticæ verò cordis corpus: & pro exemplo adducunt famigeratiſsimam apud Galenum, & cæteros medicos ſimilitudinem. Diaria ſic febris dicta, quòd vnum tantummodo diem durat, ſimilis eſt vẽto calido: qui vtri includitur: vt enim aër calidus vtrem, cui includitur, calefacit: ita ſpiritus plus iuſto calefactus, corpus calfacit. Diariæ febris igitur ſubiectum, iij ſpiritus conſtituunt, veluti putridæ, humores: quoniam quoties in humoribus ſuccenditur calor cum putredine, febris oritur, quam putridam medici ap-

pellamus: estq́; similis aquæ calidæ: vt enim aqua calida vas frigidum, cui infunditur, calfacere potest: ita & humores plùs iusto calefacti corpus calfaciunt. Non mirùs, si calor præternaturalis contingat in membris accendi solidis, hectica resultat: quæ assimilis vasi est calido: quemadmodùm enim vas calidum, aquam frigidam, quæ infunditur, calefacit: ita hectica, quæ membris fixa est, humores omnes corporis excalfacere potest. Cæterùm, similitudo hæc, vt à tantis viris celebrata, ita pro vera & optima, reputanda est: non eo tamen inde arguere quis poterit, diariæ spiritus subiectum esse, nec putridæ humores, cum re vera, omnis febris subiectum, cordis corpus sit. Non enim febris res inanimata subiectum esse potest: vt humores, & spiritus, qui dubiò procul inanimati sunt: necesse est igitur cordis substantia, omnis febris subiectum dicatur. Erit igitur spiritus, calore febrili succensus, causa diariæ febris: quia carnem siue cordis substantiam inficit: affectus igitur ille, actiones cordis primariò lædens, morbus siue diaria febris dicetur. Veluti putrida, quoties humores putridi, & febrili calore infecti cor petierint: & inde cætera membra, veluti hectica, quoties cordis ipsius substantia apprimè à calore febrili infesta, euaserit: vt huius rei Auicenna quoque author est fen prima, libri quarti.

Curatio

Curatio octuagesimasecunda, in qua agitur de Aphtis.

PVer Abrahami Catalani,qui aphtas in lingua, palato & labiis patiebatur: & ex eisdem multum torquebatur, à colluto ore,hoc lauacro optimè habuit. R.Rosarum rubearum, summachiorum, summitatum rubi, balaustiorum, ana pugillum medium, in aqua fiat decoctio sufficiens. Facta colatura & expressione, adde sacchari candi vncias duas, aluminis rochi crudi vnciam vnam: misce,fiat lauacrum, ex quo lineus pannus imbuatur, atque eo os colluatur. Quandoque verò puluisculus hic intra os indebatur, quibus intra octo dies sanitatem obtinuit:habet autem puluisculus sic, Recip.pulueris rosarum rubearum, summachiorum, balaustiorum,ana drachmam vnam,& alterius mediam,sacchari albi,& fini,drachmas duas, aluminis rochæ crudi drachmam vnam: misce, fiat puluis, cuius portiunculam in os mitte.

Curatio octuagesimatertia, in qua agitur de symptomatis quibusdam mulieri cuidā sterili, nōnulla ebibēti,vt pragnās euaderet, obortis.

MVlier infœcũda,& ſobolis procreandæ auidiſsima, tum vt viro placeret, tum quia à parentibus audierat, hominem ſine liberis decedentem malè apud inferos cruciari, ab obſtetrice auertendæ ſterilitatis remedium petit. Obſtetrix verò (vt omnium aliarum mos eſt) remedium non deeſſe: imò experimentum apud ſe tale haberi, vt eo plures ad conceptionem præparaſſe mulieres, effuſis multis & variis verbis affirmaret. Cæterùm, hæc auidiſſimè remedium expoſcens, quod non aliunde quàm ex puro pipere, & gingibere, paratum habebatur, ſumma cum voluptate ebibit. Poſt cuius potum, altero interpoſito die, ita anguſtiis, & cordis preſſuris tenebatur, ad hæc fauciũ ſtrictura, ardoréve, veluti pulſuum minutionibus, & vigilio, vt eam breui morituram aſſiſtentes crederent. Ego verò, bona ægrotantis fortuna, vt qui alteram ab eadem obſtetrice, ita tractatam iam curaueram mulierem bono eſſe animo iuſſi, & contra prædictas affectiones, ita inuado, & primò fæcibus per clyſterem ex aluo depoſitis, iecur hoc linimento illini feci, quod habet. Recip. vnguenti ſantalini, vnciam vnam, & alterius mediam, roſacei vnciam mediam, aceti

roſacei

rosacei parum: misce, fiat linimentum, quo leniter iecur inungatur. Cæterùm, cordis regio quoque inungebatur, sic. R. vnguenti de nenuphare vncias duas: pulueris coralij rubri drachmam mediã, aceti rosacei parum: misce, fiat linimentum. Timor nanque erat, vt ne hæc in hecticam laberetur febrim: ad collum tamen, vt quæ tanquam strangulata, ob nimium ardorem in eo perceptum iacebat, deforis hoc admouebatur linimentum. R. Vnguenti rosacei, populeonis vtriusq; vnciam vnam, camphoræ drachmam mediam, aceti parum: misce, fiat vnguentum: porrò, vt gargarizet, hoc decocto frequenter vtatur suasimus. R. ordei, rosarum, violarum, nimphææ, foliorum plantaginis ana manipulum vnum: in libris tribus aquæ, fiat decoctio secundum artem: facta colatura, & expressione: adde rob mororum, syrupi acetosi simplicis ana vnciam vnam, camphoræ drachmam mediam: misce, fiat gargarismus: vt quoque in aurora biberet, sic præscriptum fuit. R. foliorum endiuiæ, lactucæ, cichoreæ, violarum, rosarum ana manipulum vnum: calicum papaueris albi, pugillum medium, seminis melonis mundi, vnciam vnam, & alterius mediam,

prunorum pinguium decem, sebestem, iuiubarum, ana num. x I I. tamarindorum vnciam vnam, santalorum rubeorum vnciam mediam, in libris septem aquæ, fiat decoctio, quousque maneant libræ quinque. Facta colatura, adde syrupi de cichorea simplici, vncias tres: misce, fiat Iulep. longum: de quo ieiuno stomacho vncias octo bibat: nocte verò, cùm it dormitum, diacodij simplicis, orbiculo vno vel altero, drachmæ pondere vtatur. Victus huic præscriptus, contusum pulli, cum parte altera ptisanæ erat: potus verò hordeacea aqua: iis enim post elapsos quadraginta dies sanitatem adepta est. Admissus est autem in hac curatione Marcus, ducis Vrbinatis Illustrissimi, Medicus doctus, quum eo tempore, ingenti colico dolore ipse cruciarer.

SCOLIA.

Quum varia sint sterilitatis causæ, variæ sint indicationes curatrices, & varia ipsa remedia decet. Ex remediis tamen, quæ empiricè accipiuntur, nulla seruata indicatione, aut à mala qualitate vterum inficiente, aut à mulieris, vel viri intemperie, aut variis aliis, quæ non vacat, nec puto esse operæ pretium referre, Aloë est, quæ tum ieiuno stomacho, tum quando vadit dormitum, mulier deuorare debet: ita enim experimentum

tum

cum hoc, pro certo habetur, vt non dubitem mulieres eo vtentes mihi pro eo gratiam habituras. dosis autem pulueris scrupulus sit decet, aut semidrachma, nebula abscondita, ac pauculo iulepo, vel in bolo caßiæ, qui deuoratur, fieri solet: amarißima etenim (vt nostis) est aloë, quæ ad aliquod dies, sic deuorari debet.

Curatio octuagesimaquarta, in qua agitur de quodam monacho, qui amore cuiusdam puellæ captus, seipsum (veneno hausto) interemit.

PAulus monachus, ex ordine cruciferorum, iuuenis viginti annorum, & ex Aquila oriundus, Pisauri apud Cœnobium sancti spiritus, cùm ageret, puellam nomine Catharinam Ariminensem, & filiam fortè Ortulani, orti monachorum curam habentis, amare cœpit. Quam successu temporis, ita impatienter amabat, & deperibat, vt sæpe puellam in vxorem ducere, cum eáque, repudiata cuculla, & monachali voto, ad Germanos confugere, promitteret: vnde flexis genibus, eam non rarò ita orabat, vt illius misereretur, vt nisi eius votis, & precibus annueret, aut mœrore se moriturum, aut sese interfecturum asseueraret. porrò, mo-

nachus hic, puellæ huius amore ita deflagrauit, vt eam, cùm iam in amorem suum trahi non posse persentiret, animum despondcrit: clàm enim ex officina pharmacopolia emptum vitriolum deglutiuit, à quo exhausto, malè habere monachus cœpit: ita vt in ventriculi erosiones, & vomitum, & secessum deuenerit: ad hæc, linguæ nigredinem, & ipsius crassitiem. Demùm symptomatis auctis, & prostratis viribus, rem aliis patefecit monachis: sed accersiti ad eum Medici, breui ipsum deploratum reliquerunt: & meritò, quum eo die, vitam cum morte commutauerit, & amoris bonus monachus pœnas luerit. Pisauri hæc euenere, quinto die mensis Februarij, 1556.

Curatio octuagesimaquinta, in qua agitur de puero commorso à cane, plaustrum continuò comitante.

PVer natus annos duodecim, à cane plaustrum continuò comitante, in crure demorsus fuit: sequenti verò die, eadem hora, puer rigore, succedente ingenti posteà febri correptus est. Ad quem vocatus ipse, & accersito chirurgo, locum demorsum scarificare iubeo: nonnisi profundioribus quibusdam vulnusculis, & calido

calido vino lauare: posteà verò, crure optimè absterso, loco affecto hoc emplastrum admoueri iubeo: quo breui meliùs habuit: & intra paucos dies, ex toto sanitatem adeptus est: sic autem emplastrum habet. Cepam vnam acrem accipe, alliorum caput, siue radicem mediam, theriaces optimæ vnciam mediam: foliorum balotes, id est marrubij fœtidi, melissæ, ana pugillum medium, rubiæ minoris vnciam mediam, fermenti vncias duas: omnia pistentur, & loco affecto superponantur: quibus, vt dixi, sanitatem breui obtinuit.

SCOLIA.

Omnes canes aliquid venenosi in se habere, præter quod omnes docti firmant Medici, historia illa, quæ de Baldo iuris peritißimo circum fertur, attestatur. Nam cùm sapiens vir ille, à caniculo in delitiis habito, demorsus in labro esset, & Medici præsentes, parum venenosi morsus recordati, vulnus ad cicatricem breui traxissent, inde mortem contraxit, vt latius aliàs diximus.

Curatio octuagesimasexta, in qua agitur de sanguinis reiectatione.

DIua Luna, vxor Magnifici Leonis Abarbenelij, vtero cùm gereret, vt ipsa

credebat, ſed falſo, & quartum ageret menſem ſuppreſſionis menſium, ob mœrorem & mœſtitiam repentè euenientem, menſtrui ſanguinis nonnihil emiſit, adeò vt ne in abortum laberetur timeret. Cæterùm, ſexto menſe à retentione menſtruorum, dulcedinem in ore perſenſiſſe, me certiorem fecit, quam ex ſanguinis redundantia eueniſſe conieci. Porrò, elapſis tribus diebus, hæc in ſanguinis ſputum incidit, quem nonniſi tuſſi reiectabat: adhæc, in pectore dolorem perſentiebat, & ſanguis eiectus non admodum multus erat, nec rubicundus, ſed potius ſubnigrans, & grumoſus, vt in pectore affectionem eſſe, nemini dubium eſſet, à thorace etenim concretus ſanguis ad pulmones, ingenti tuſſi tranſmittitur, & inde diſſoluitur: & poſteà iterum cogitur, & concretus expuitur. Cæterùm, cùm huic nonnulla, me abſente præſcripta eſſent, ſequenti die ad eam accedens, & omnia conſiderans, ex interna dextri brachij vena, ſanguinis vncias ſex demere iuſſi, qui omnino billioſus & floridus erat, à quo extracto, melius habere cœpit, vt ſequenti die, ex toto ſanguis cohibitus eſſet. Huic aër frigidus erat, & ſomnus longus permittebatur: nam & ſi ſomnus

internis

internis affectionibus noceat: quia in eo ſpiritus, & ſanguis intro abeunt: nihilominus in hac affectione, eum multum afferre iuuamenti, ſcimus: quia tuſſis cohibetur, & vena conſolidatur, & conſequenter ſanguis conſtringitur: quod potiſſimùm in hac curatione eſſe, & à medico in primis conſiderandum, docuit Galenus, libro de Compoſitione medi. S.L. Proinde ceruicalia, & culcitras, penna conſitas, fugiebat, non minus ac veſtes pellibus fulcitas. Cibus porrò, quia nunquam febris apparuit, primò ex amylo parabatur: dein verò, pullus oriza, & pauco ſummachiorum ſemine, aromatum vice, aqua calibeata incoctus fuit. Quanquam poſteà, caput cinaræ (chichophilum dicimus) adiectum in pulli coctura fuit: nonnunquam verò vice chichophili, radices ſimphiti, in taleolas redactas, iniiciebamus: quas interdiu noſtris monitis, aqua refrigeratas, ſic crudas guſtabat: & earum vice, eclegma ex ipſis, & pauco bolo armeno, ac pauco gũmi dragacantho, ſyrupo myrtino exceptis, lambebat. Hæc porrò, noſtris monitis, acuta omnia fugiebat, vt acetum, ſal, ſinapim, vinum, cuius vice, aquam bibebat, & aromatum omne genus, veluti acria omnia,

in aurora verò, ieiuno ſtomacho, ſyrupum hunc deglutiebat. R. Syrupi roſacei de roſis ſiccis, myrtini, ana drachmas ſex: aquarum portulacæ, plantaginis, farfaræ ana vnciam vnam: miſce, fiat ſyrupus. Cæterùm, & ſi tribus diebus ex toto bene haberet, nec ſanguinẽ amplius eiectaret: in eodem tamen regimine ad aliquot dies, meis monitis, perſeuerauit, & regiè viuit.

SCOLIA.

Sanguis per os reijcitur vario modo: aliquando ab ore, & tunc ſola expuiſione eijcitur: aliquando effluit à faucibus, & tunc ſcreatu ſpuitur: aliquando à gula, ſiue ſtomacho, vel eius ima parte ventriculo dicta, & tunc vomitu foras tranſmittitur: aliquando à membris ſpiritualibus, & tußi pellitur. Cæterùm, cùm ægrotans hac tußi ſanguinem ſpueret, cõſequens erat aſſerere, ex ipſis ſpiritualibus membris ſanguinem ſpueret: nec enim à capite in pectus, vt ſæpe fieri ſolet, ſanguis cadebat, quod Galenus ſummoperè notandum ſuadet, 4. libro de locis affectis, capite ſexto, nonnullos imperitos Medicos vellicando. Cùm igitur ex ſpiritualibus membris ſanguis reijciebatur, dignum quæſitu eſt, an ex pulmone, vel potius ex ipſo thorace: ſed quod non ex pulmone, vel ex ijs probatum habeo: quia ſanguis

sanguis non spumosus erat, nec subalbidus ex interuallo prodiens. Quanquam in hoc signo, de sanguine spumoso, Auicenna fen decima, libri tertij, capite de Sanguinis reiectione priscos tacitè suggillat: cùm sæpe ex trachæa arteria, sanguis spumosus, veluti à thorace quoque effluat, & non à pulmone. Proinde fallax signum spumosum sanguinem esse Auicenna credit, cùm hoc tamen verum hoc esse scimus: quod nunquam à pulmonibus sanguis effluit, qui non spumosus, & subalbidus sit. Ad hæc, tametsi sanguis à pulmonibus effluat, absque dolore, tamen exit, cùm pulmones neruis careant: vel saltem perexiguos, & paucos habent, quibus dolorem non percipiũt: quum igitur in pectore dolor percipiebatur, probabilius erat asserere, ex thorace sanguinem effluxisse. Refert autem Galenus libro citato, de Locis affectis, capite sexto, Quæcunque thoracis parte dolente, si quis sanguinem non multum, nec rubrum, sed magis nigricantem, & grumosum spuerit: huic pectus primaria affectione affici, certum esse: quæ sanè doctrina, vt certa, ita aphoristica sit meretur. Cùm igitur huic ægrotanti omnia hæc euenerint, consequens est affirmare, sanguinem ex thorace effluere. Cæterùm, an ex vena dirupta, vel exesa, an ex eius osculo, plus iusto laxo, & aperto hoc opus hic labor est: habet autem vnaquæque harum malarum affectionum, suam peculiarem affectionem. Nam si

vena

vena disrupta fuerit, cõsolidantibus medicamẽtis curari debet: si exesa, siue corrosa, optimis cibariis, corrosionem resarcientibus: & nonnullis pharmacis, ad carnis generationem facientibus. si verò, ob osculum venæ plus iusto laxum, obstruentibus. Sunt autem obstruentia, contingentia omnia: quorum magna sylua extat: quam nec vacat, nec puto esse operæpretium recensere. Receptui igitur canentes, venam thoracis hanc, ex qua sanguis effluebat, non fuisse disruptam, vel ex hoc probatum esse dicemus: quia nulla causa procathartica antecessit: ex qua, vena plerunque disrumpi solet: non casus, non vociferatio, non ponderis alicuius grauis subleuatio, & eò magis pectus comprimentis, non huiusmodi alia. Adhæc, quòd in venæ ruptura, sanguis copiosus exit nec admodùm difficilis curatu est: modò medicus dexter, & diligens illicò in principio curationis sit, retractiones, euacuationes, & deriuationes exercendo: & pernecessaria remedia adaptando: sed quòd non sit exesa vena, patet: quia non destillatio vlla præcesserit, vel tanta, quæ excedere, & venam corrodere valeret. Difficulter autem vena exesa curatur: & eò magis, si à destillatione euenerit: vt Galenus refert, libris methodi medendi. Consonum igitur asserere erit, sanguinem hunc, ob venæ osculum plus iusto adapertum, exire: Nam quum hæc mulier iuuenis sit, & in delitiis agat, optimis assueta cibariis: & cui

& cui sanguis menstruus retentus est: non mirandum, si sanguis copiosus subtilis, & bilem præseferens, oscula venarum dissoluat, laxet, & aperiat. Diximus igitur, si ob venæ osculū laxatum, sanguis effluere contingat, cōstringentibus, siue obstruentibus, curationem perfici debere: quibus (vt docet Galenus) aliquod aperiens, & viam sternens medicamentum, misceri debet: non eo tamen magna in quantitate, vt constringentiū vires hebetet, attenuet, & minuat: sed magis, vt eas citò validas, & potentes, ac manuducentes, ab stomacho ad iecur: & ex iecore per venam cauam ad cor: & inde ad locum affectum penetrare faciat. Nouistis autem ex prima harum medicearum curationum centuria, quæ pectus per tracheam arteriam intrare debent, eam lambendo assumi deberi, homine non nisi supino stāte, hoc est, capite ad dorsum reflexo. Quod verò ad præsagium attinet, audi, tradit Hippocrates libro quarto Aphor. sanguis qualiscunque sursum, malum: quem intellige, per os, & si magna copia fuerit, & cum febre. Quòd verò ita Hippocrates intelligendus sit, ipse se ipsum exponit, libro septimo, eiusdem voluminis: cùm dicat, Quicunque sanguinem euomit, si sine febre, sine periculo est: cum febre verò periculo non vacat. Memini me apud Castellum album, iuuenem quendam cognomento syluam, sanguinis reiectione, intra diem obiisse. Nam hic cùm rectè valeret, &

vxorem iuuenem craſſam, & magnã, incubam, hoc eſt ſupra eum cubantem, ſapè faceret, in vena caua rupturam deuenit: & breui effluxo toto, ex corpore, ſanguine, vitam cum morte commutauit.

Curatio octuageſimaſeptima, in qua agitur, de muliere, quæ cùm vterũ gereret, melancholica euadebat.

MVlier Piſaurẽſis, & vxor fortè illius, qui viperas nobis Anconã pro conficiendis theriacis, paſtillis, deferebat, facie nigricans, cùm, in vtero gereret, melancholia morbo detinebatur: & ita varia, & multa effutiebat: vt omnibus admirationi eſſet: ob retentos fortè menſes, melancholiam præ ſe ferentes, morbus hic originem trahebat. Memini autem me, aliam Anconæ vidiſſe, quæ cùm pariebat, melancholica quoque euadebat (vt in primis dixi centuriis) ita enim varia, & multa pro varia melancholiæ miſcella euenire contingunt, oporteret igitur, ante conceptionem mulierem hanc, de qua curatio noſtra agit, optimè purgare.

Curatio octuageſimaoctaua, in qua agitur, de mira quadam carnea excreſcentia, à mulieris inguini-

bus

bus pendente, põdere vigintiquinque librarum.

IN hoſpitali Piſaurenſi, mulier nata annos quadragintaquinque, carnoſam quandam excreſcentiam, ab inguinibus naſcentem, pondere ferè vigintiquinque librarum, patiebatur: quæ non minus illi inter crura pẽdebat, ac ramex inteſtinalis: qui viris ſæpè euenire contingit, & ſacci inſtar inter crura pendet. Hæc cum à me viſa eſſet, paucis interiectis diebus, diem ſuum obiit, Quam illicò conuocatis vndique medicis, & chirurgicis, diſſecuimus: & prominentem carnoſitatẽ dictam, per mediũ ſcidimus: in qua nec inteſtina aſſeruabantur, vt nonnulli putabant: nec intus vterus cõtinebatur, vt alij credebãt: ſed nec in ea aquoſitas aliqua erat: ſed tota ipſa pendula caro erat, alba, pituitoſa, vberis carnem præ ſe ferens. Nam vuluæ os, in parte huius pendulæ alta, continebatur. Cæterùm, hac deformi carnoſitate inciſa, & rectè viſa, ad membrorum naturalium cõtemplationem, nos diuertimus. Nam huius iecur, ita magnum, & craſſum videbatur, vt ſex æquaret libras nulla in eo diuiſione conſpecta: proinde deſinat Syluius in Veſalium maledicta profun

profundere, doctus nanque est **Syluius** Parisiensis, & cuius doctrinę, ego multum tribuo. At, cum veritas ipsa, ante omnia sit præferenda, iubente sic Platone, vel meliori autore, ea de causa, Vesalio, quam Syluio adhærendum putarim. Sed & lien, in hoc corpore, crassitie, lẽtore, & magnitudine, non rectè valere indicabat, vnde membra hęc naturalia cum infecta essent, & malè haberent, vice sanguinis, pituitosum excrementum gignebant: quod ad locum decliuem illum transmissum, deformem hanc carnositatem genuit. Intra annum autem, pendula hæc admirandam magnitudinem accepit. Cæterùm, huius mulieris vterus, ita intra intestinum rectum, & vesicam contractus locabatur: vt altera vesica ab imperitis, & parùm in Anatomia exercitatis crederetur: solet autem huiuscemodi vterus in nonnullis mulieribus non rarò conspici, præcipuè sterilibus, & quæ nunquam pepererunt: sed iis quoque mammillæ paruæ, & contractę sunt: vt ex illis, vteri paruitas & exiguitas etiam arguatur.

Curatio octuagesimanona, in qua agitur, de topico quodam remedio, optimo & tuto scabiei cõueniente.

Vt

VT Scabies facilè decidat, pręſertim à corporibus delicatis, accipe, herbarũ fumi terræ, ſenæ, lapathi, ana pugillum vnum: hellebori nigri vnciam vnam: in aqua iuſtæ quantitatis omnia infundãtur, & bulliant parùm: ex quo decocto, ſcabies lauetur ſed poſteà, abſterſo corpore, hoc linimento ſcabiem inunge: & breui decidet. Accipe olei communis, vncias duas: aceti mediam: ſulphuris in puluerem redacti & lineo panno excepti, vnciã vnam: omnia in ollulam iniicito: & ad ignem bullire ſinito, quouſque acetum abſumptum ſit: hoc enim linteo continente ſulphur, ſic oleo illo inuncto, ſcabiẽ inunge, & facilè decidet, etiam non præcedente herbarũ lauacro, opus breui conſequêris, ſi ter, quatérve, in die illines ſcabiem.

SCOLIA.

Eſt ſulphur medicamentum ad ſcabiem ſatis idoneum, & ſecurum: vt de quo dicat Galenus, quod intus nõ remittat, ſed magis foras extrahat, vt apud eum legitur libris de facult. ſimpl. med.

Curatio nonageſima, in qua agitur, de punctura ex piſcis ſpina, in digito oborta.

ANna Pinta, mulier honeſta, quę apud anglos diù egit, & vxor illius, qui apud Indos, multos egit annos, & multas callet linguas: Piſauri, cum piſces deſquamaret, fortè in piſciculum paruum ſubalbidum, quem Araneum vulgus appellat, incidit, qui in dorſo, vt habet alā paruam, ita ſpina, & aculeo vno vel altero, inſignitam, armatámve: quibus pollicē digitum imprudens transfixit, tanto dolore, & ſæuitia, vt mortem precaretur. Neruus autem punctus fuit, ob id ſeca punctura hæc appellabitur: ad quam accedentes nos, illicò per chirurgum ſcalpello puncturæ ſo tamen dilatari iuſſimus, vt ſi quæ ineſſet ſpinæ alicuius portiuncula auelleretur: ac poſteà ſcarificare mandauimus. Aderat autem mulieris huius alia amica, quæ ore ſuo ſanguinem à digito ſic ſcarificato ſugebat: quoad nobis ſatis viſum fuit, pro curationis ratione. Cæterùm, puncturæ, topicum remedium hoc admouere mandauimus. R. Sagapeni, kalbanes, terebenthinæ, ana drachm. mediam: olei roſati completi, vnciam mediam: theriaces drachm. vnam: pulueris radicis cannarum, drachm. mediam: miſce, fiat vnguentum ſolidum, & admoueatur: quo intra quatuor dies, ſana euaſit, nec ſanguinem

mittere

mittere, per venæ sectionem, opus fuit.

SCOLIA.

Pro salute huius mulieris, in dubium versum fuit: an tunc, hoc est, puncturæ initio, affligente dolore, & tumescēte manu, & brachio, defendēs, siue repercutiens aliquod medicamentum, quod frigidum natura esse solet, applicare deberemus: vt humorum fluxus cohiberetur, coerceretúrve. Et demùm, post multa hinc inde adducta, & dicta, cōclusum fuit: quòd non: iubente sic Galeno, libro sexto de Morbis curandis, non procul à principio: vbi historiam enarrat iuuenis philosophiæ dediti, in medio articulo manus, puncturam habentis, & ita inquit, Nam id quoque, vel in primis semper habendum cura est: ne quid ex iis, quæ vulnus contingent, frigidum sit. Quandoquidem ipsa laborans pars, & sensilis maximè est: & principium partium primati continua, & temperamento suo frigida: quorum omnium occasione, & ex facili à frigido offenditur: & suam offensam impertit cerebro: quòd si ex iis fuerit, quæ in musculos perueniant, etiam conuulsionem facilè accersit, Siquidem mōstratum est: musculos voluntarij motus, instrumenta esse, idem fore, & in tendonibus expectabis, iisdem de causis. Cæterùm, cùm memoratum remediū tum vulneri ipsi, iuuenis imposuissem, tum verò partium, quæ su-

pra erant non parùm eodem complexus fuissem, quæ circa axillas, collum, capútque eius erant: omnia calente oleo aßiduè madefeci. Hac Galenus, per quæ nos docet, frigida in nerui punctura fugiamus omnia: quia facilè, exangues nerui cùm sint, & frigidi, ascititia frigiditate, eorum originem, cerebrum, & nucham, refrigerabunt, & conuulsionem creabunt. Proindè, vel punctura in digito stante, oleo sabino calēte, vel aliquo simili, ab axillis ad digitum malè affectum, sæpè manus foueri debet: id quod clarius paulò inferius tradit: cùm dicat, ac quæ ad vlceris curationem attinent, hîc quoque sunt eadem. Cæterùm, detrahere largius sanguinem, ac tenui magis quàm in illis vti victu, tum in quiete omnino, ac lectulo molli, hominem continere oportet: tum oleo calēti, vbertim in axillis, collo, tendonibus, ligamentis, & capite, vti: quòd si vulneratus neruus ex iis sit, qui in crure habentur: sicuti cùm in manu erat, alæ, ita in iis bubones largo oleo imbuendi, tum per totam spinam, ad collum, & caput ascendendum. Hactenus Galenus, qui paucis citatis iis, ita rem haberi indicat: vt non opus sit, illius varios nunc adducere locos: vt ex libris de comp. med. S. L. Cæterùm, euphorbium consultò prætermisi, quo in hac curatione Galeno suadente, tutò vti poteramus: cùm neruus denudatus non apparebat, abnegat autem Galenus, in neruo denudato euphorbium, veluti acria, & irritantia medicamenta.

menta. adeò vt Terebinthinam non nisi elotam admittat: sed tunc, vnguentum ex calce elota, summoperè extollit, veluti ex pompholige, non minus & medicamentum diacalchiteos dictum. Quæ omnia remedia, ex libris de compos. medic. S. Genus petenda sunt. Cæterùm, in horum remediorum vsu, & applicatione, hominis temperatura, ac compositio, consideranda est, robustus enim vir, fortia & acria, magis fert medicamenta, quàm imbecillis: item vir potius, quàm fœmina: iuuenis, quàm mollis puer: vt Galenus nos docet. Nos verò in præsenti Galeni methodum legenti proposuisse, prout nostra exposcit Curatio, satis duximus.

Curatio nonagesimaprima, in qua agitur de quodam puero, qui ob esum calcis viuæ, diem suum obiit.

FIlius Hioseppi Chirurgici, annos natus octo capillos, & parietum cretam assuetus cùm esset comedere, semel in calcem viuam incidit: ex qua cùm abundè comederet, in grauia lapsus est symptomata, intensissimè febricitabat, sitiebat, & multùm bibebat: sed eius sitis nunquam extinguebatur: ad fauces dolebat, & de ventris dolore conquerebatur, non egerebat: nihil apparebat: sed ea, quæ illi of-

ferebantur, reſpuebat, & nihil guſtabat. Ad hũc tertio die ingreſſus ipſe, præſagio habito, quod hic breui moriturus eſſet, lac illi copioſum bibendum darent ſuaſi: vel ſaltem ius aliquod præpinguis carnis: ſed & clyſteres ex malua, ibiſco, ſemine lini, paratos adiecto butyro, & oleo ſeminis lini, illi iniicerent, mãdaui. Cæterùm, cùm is nihil per os admitteret, ſexto ſequenti die, obiit: agebatur autem nonus dies tunc à morbi initio. Cæterùm, de iis Dioſcorides libro ſexto, nonnulla memoriæ commendauit: quem per ocium legere ne grauemini.

Curatio nonageſimaſecunda, in qua agitur de ſymptomatis obortis, ob multarum herbarum eſum in oxyporo.

DAuid Bonus, iuuenis annos natus viginti, habitu gracilis, & tẽperatura billioſus: cui ſæpè ſanguis per nares effluebat multus, herbis valdè in victu oblectabatur. Cęterũ, hic cũ ſemel plus iuſto herbarũ in oxyporo victitaret, malè habuit, de dolore capitis conquerebatur: circa os vẽtriculi, eroſiones patiebatur: calorẽ prętet naturalẽ, per vniuerſum corpus, perſentiebat:

tiebat: nũquam ea nocte quieuit: sed eam insomnis exegit: nausea affectus, nunquã vomuit, sed bis vel ter aluus illi commota est. Ad eum igitur diluculo accedens, omnia citata contemplor: quæ ex bile prassina, ab herbis illis plùs iusto ingestis, exorta, originẽ trahere, certo comperi. Proinde, deinceps iuuenis hic, ab esu herbarum abstineret, suasi: quando ventriculi calor non ita est potens: vt herbarum ita ingentem molem ingestam cõcoquat: ita enim huic, ex vsu herbarum multarum euenit: quemadmodum monacho Recinensi: qui Anconæ agebat, & capparorum ingenti copia vtebatur: vt secunda Centuria dixi. Cæterùm, aliis simile euenisse ob fabarũ, & eruiliarum, veluti capitum cinaræ, & pomorum esum, non rarò notauimus: proinde qui sanitatem seruare studuerit, hæc & similia fugiat oportet. At æger hic, de quo sermo agitur, euocato vomitu, & multa eiecta bile prassina, conualuit. Porrò deinceps, herbis cùm abstinuit, rectè valere dixit.

Curatio nonagesimatertia, in qua agitur de optimo quodam remedio, contra dolores & termina in dysenteria.

QVum puer ille nobilis torminibus, hoc eſt, doloribus dyſenteriam conſequẽtibus vexaretur, iuſſimus hircos mactare, ac eorum omentum (zirbum Arabes, retem vulgus appellant) ita recens calidum ſupra pueri ventrem extenſum admouere: & faſcia faſciari: idq́; bis, & ter, iterari mandauimus. Quo remedio à doloribus puer liber breui euaſit: & conſequens, adplicitis aliis machinatis remediis, ſanus omnino eſt factus. Cęterùm, topicũ remedium hoc ſecurum, & optimũ: vt ab hircis parari diximus: ita à veruecibus, & aliis animantibus accipi poterit: vt in curationibus racuſinis videre licet.

Curatio nonageſimaquarta, in qua agitur de opera naturæ, artis operibus reſpondente.

VIr natus annos quinquagintaquinque, facie pallida, & emortua: vt qui ſingulis diebus per hemorrhoides ſanguinis magnam copiam mittebat: febri cõtinua inchoãte menſe Maio, corripi cœpit. Ad quẽ cùm inuiſum accederemus, eum grauiſſima febri teneri, inuenimus. Nam huic pulſus vehemens, magnus, frequens, & celer erat: lotium rubrum, & craſſum: vt

hunc

hunc ſanguinis miſſione indigere, nemini dubium eſſet. Diluculo igitur eum cùm ſemel inuiſerem, intra duas horas rediturus: vt me præſente illi venã aperiat chirurgus: ita contigit: vt, vix me ab eo diſcedente, in tantam ſanguinis per nares eruptionem perueniret vt cùm poſt horas illas duas ad eum redirem, opus arte conficiundum, à natura cõpletum inuenerim: ac ea de cauſa, refectis viribus per biduũ, & propinato pharmaco ex rhabarbaro, & ſyrupo roſaceo ſolutiuo cũ drachma vna vel altera electuarij de dactilis breui ſanitati reſtitutus fuerit. Hinc enim videre licet, quàm vera, & præſtãs ars medica ſit: quamq; ſaluberrimis, & veridicis remediis ornata, vt quæ ipſa aggredi deberet, natura per ſe primò compleat: & quæ natura ipſa exequi debuerat, ars ſuppleat. Erat autem opus, huic ſanguinem mittere: quem intra duas horas extrahendum decreueramus: at natura ex ſe, ſapiens, & prouida, opus agẽdum anteceſſit: & tanto operi inuida, operatrix, & victrix euaſit.

Curatio nonageſimaquinta, in qua agitur de Gigante Senogalliæ nato, crura tumefacta ad ſummum cum vlceribus habente.

HOmo ingentis magnitudinis, ita vt gigas ab omnibus dicatur, & meritò: quia communis hominis ſtaturam, cubito excederet. Nam eius manus, hoc eſt, ab initio metacarpij: ad apicem vnguium, dimidium cubitum (dempto digito altero latitudinis) continet: quin, & eius pes, calapodio viginti continente punctos, clauditur, dentes trigintaduos habet, ſexdecim pro ordine, & eos quidem ingentes, ſed raros, ſeparatóſve: reliquáve iis citatis, proportionata putato. Nam, vt de viribus dicam, hic ſalmam tritici Senogalliæ, ſexcentas paruas libras continentem ex terra eleuat: & eam ſuis imponit humeris: eamq; ferens, ſine labore incedit. Cæterùm, hic cùm Senogalliæ, vbi fortè natus eſt, ætatis ſuæ vigeſimo anno, malè haberet, contigit, vt Guidus Vbaldus ſecundus, Illuſtriſſimus Vrbini Dux quartus: qui, vt eſt princeps omnium virtutum genere ornatus: ita regnum ſuum, magna cum iuſtitia, ſuſtinet: eoq; non raro per eum traſcurrit: vt cuique petenti, de iure audiat: & quod vnicuique debetur, tribuat: in Senogalliã veniret: & hominem tam vaſtæ magnitudinis cerneret: & fortè eo tempore malè habentem, Pietate, ac miſericordia, peripatetica virtute ſumma

com

commotus, eum, Pisaurum deferri curauit, vt ibi omnia pernecessaria illi in prõptu essent: ab optimisq; medicis curaretur: vlcera nanque, cum pedum ingenti tumefactione, patiebatur, qui vtrum ad sanitatem restitutus fuerit, ignoro: breui nanque tunc discessimus à Pisauro. Eius nanque curam habebant, Marcus medicus doctus, & Abrahamus Aloya Lusitanus Iudæus, Pisauri ex conducto chirurgus, nobis autem satis est hominis gigantis nostræ tempestatis memoriam fecisse.

Curatio nonagesimasexta, in qua agitur de destillatione oculorum.

LVdouicus Corradus Mantuanus, vir hac ætate doctus: & qui nobis Philotheum Græcum in Hippocratis aphorismos, Latinum fecit, destillationem ad oculum sinistrum patiebatur. Contra quam hoc vsus est remedio, & breui sanus euasit. Tutiam præparatam linteo rarò excipe, & filo liga: & in vino Cretensi austero immerge: & ea sic pãno excepta, oculum laua: breui enim, vel intra triduum sanus euasit: bis autem, vel ter, in die iterari debet.

Curatio

Curatio nonagesimaseptima, in qua agitur de affectionibus quibusdã, & symptomatis eueniẽtibus ab ingẽti caliditate iocinoris, et cerebri.

IOannes Victorius, vir nobilis, & confalonerius Pisaurensis, annos natus sexagintaquinque, temperatura biliosus, & boni habitus: variis symptomatis laborabat, à iocinoris, & capitis intemperie euenientibus. Nam ingentem caliditatem, per vniuersum corpus, persentiebat: veluti sitim inextinguibilem, cum linguę quadam ariditate, & scissura: ad hæc, destillationem à capite persentiebat: salso quodam cum sapore: sed non tussiebat: sed per interualla quasi syncopi detinebatur: quia eius loquela intercipiebatur, & nisi staret fortè caderet. Agebatur sextus mensis, ex quo morbo isto vexabatur: quibus, per vniuersum corpus, scabies ipsum detinebat: sed nunc phlegmones varij, eius vniuersa membra, corripuerunt: sunt sanè phlegmones ij, dicti herisipelatoides: quorum materia, si magis exassaretur, in carbunculos, siue carbones, conuerterentur Sunt igitur consideranda in hoc corpore, tubercula, vocis interceptio, caliditas

tas accidentalis, vniuerſum corpus prehendens: veluti principalium membrorum caliditas: de qua paulò inferiùs. Ad hæc, deſtillatio ſalſa, & virtus, morbos, & ſymptomata hæc ferens: quæ ſanè virtus, etiam ſi in ſene, conſtans tamen, & potẽs habetur: cùm autem de virtute loquimur, de vitali intelligatis oportet: ſed hic optimè concoquit, & optimè digerit, ac diſtribuit, quęcunque in victu habet: diu autem eſt, ex quo à deſtillatione cõqueritur iſta: pro qua abigẽda, variis vſus eſt remediis, veluti aquis thermarum, à valle ſancti Martini. Cęterùm, nos curaturi hominem hunc, ſic orſi ſumus: & primò ſtatuentes in ſene iſto, iecur, cor, & cerebrum, membra tria præcipua calida cùm ſint, eius vniuerſum corpus calidum eſſe: vt Galenus docuit, libro artis medicinalis. Eius tamẽ iecur, cùm ſupra modum calidum ſit, ſanguinem biliosum reddit: & malè morigeratum: vnde ipſe ſanguis ad vniuerſum corpus delatus, caliditatem illam extraneam inducit. Cæterùm, cùm virtus excretrix, ſiue expultrix, valida, & potens eſt: quadam veluti criſi, ad exteriora, hoc eſt, ad cutim materiam hanc tranſmittit: vnde phlegmones ij oriuntur, quandoque duo, quandoque tres, & plures: quia mala

qua

qualitas iocinori impressa, in dies nouam materiam gignit: ex qua alij, & alij ortum habent. Ad caput igitur obrepens humor hic siccus, immistus capitis humiditati, salsus euadit: non minùs, ac lixiuium salsum, ex cinere aquæ misto factũ. Cæterùm, quia, per tracheæ arteriæ parietes, humor hic cadit, tussim non facit, sed ea mala qualitate spiritus lancinat, & afficit, adeò vt vox ipsa intercipiatur, & æger ipse lipothymia quadã detineatur. Quanquàm vocis huius interceptionem, euenire ab humore isto, neruos recurrentes, propè asperam arteriam opprimente, non absurdum crediderim: vel, si magis placet, ob portiunculam ad ventriculi os delatam: vnde consortij ratione, cor patitur, & consequens lipothymia illa, cum vocis interceptione, ortum habet. Vt igitur vir hic nobilis, à tam variis symptomatis liber euadat, sic curationem incepimus: & primò quia nuper bis sanguinem, per venæ iecorariæ incisionem, abundè extraxerat: & cassiæ Ægyptiacæ atramentum, non semel, deuorauerat, & decoctum ex endiuia, lupulis, sena, fumaria, buglosso, & similibus herbis, paratum, biberat, commendaui: vt ad venas hæmorrhoidales tres iuberet applicare hirudines, quæ sanguinem

guinem ſugerent, quouſque ſponte ſua caderent, ac ſingulis octo diebus, per eaſdem, hæc iteraretur vacuatio: interea dum hæc perdurat curatio. Dein verò, aquam lactis oximellite, à lacte ſequeſtratam, ebiberet: non quidem (vt vulgus aſſueſcit) cyathum ſingulis auroris: ſed priſcorum more, ad heminas, ſiue libras tres: &, vt ego propinare ſoleo: ad quatuor & quinque, modò ventriculus ferat. Eo modo, quo hodie aquæ thermarum bibuntur: per cubiculum deambulantes, euntes, & redeuntes ægrotantes, per interualla, pocula illa lactis aquæ, exhaurientes: ſic autem tanta corporis ſiccitas, & membrorum ariditas humectatur: & refrigeratur. Cùm verò tubercula ſana euaſerint, iubeo: vt hic, alternis diebus, ex aqua potabili, balneetur tepida, in qua incocta ſit malua, maluauiſcus, endiuia, & nymphææ flores, & ad iecur epithema ex ſucco endiuiæ, cichoreæ, lichenis, cum pauco aceto roſaceo admoueatur: ac ſæpè innouetur, ſuadeo. Aut eius vice, vnguento ſantalino, miſto roſaceo, adiecto pauxillo aceto, illinatur. Sed capiti quoque irrigationes fiãt moneo, ex papaueris calcibus, ſenæ foliis, roſis, ſalicis foliis, endiuia, floribus nymphææ, & ſimilibus: in iiſq; diu

agen

agendis perseueraret, optimo præstante victus ordine ad frigidum, & humidum inclinante, non nisi optimum generante succum vino huic interdicere satius erat: quia aqua cõtentus euadebat: si eo tamen vtebatur, eo quidem oligophoro, paucifero, & optimo: iis autem, & paucis aliis: quæ referre non vacat, bonus hic vir sanus intra mensem euasit.

Curatio nonagesimaoctaua, in qua agitur de puero, qui, ob esum cicutæ, diem suum obijt.

FIlius Mercatoris Pisaurensis, annos natus vndecim, cùm extra vrbem, cicutæ summitates, ieiuno stomacho, comederet: & ad torridum solem illicò dormiret, breui mortuus fuit. Nam cùm à somno expergisceretur, non videbat: nec mente constabat. Ad domum igitur portatus, breui diem suum obiit. Pisauri hæc euenêre, in calce mensis Maij 1556.

SCOLIA.

Hæc scribenti, mihi in mentem venit Socrates diuinus ille: qui à maleficis hostibus improbè accusatus: succi cicutæ potu interemptus est: ac-

celer

celerante carnifice, motum: vt apertis meatibus, & corporis viis, frigiditas celerius cor peteret, & interficeret. Caterùm in Italia cicutam venenosam reperiri, quemadmodum apud Græcos, ex pueri huius successu, satis constat. At, vt puer hic mortem euaderet, meracioris vini copiosi potu opus habebat, vt Galenus suadet, & Plinius non siluit.

Curatio nonagesimanona, in qua agitur de scirrho ingenti in ore nato, & à multis pro cancro habito.

Credo, qui ad diui Dominici Cœnobium habitat, scirrhum prædurum, sed non omnino doloris expertem, in ore habet, qui ex maxilla sinistra superiori ad palatum, ab hinc duos annos ortum traxerat: & ita ingentem magnitudinem occupauerat, vt ex dente inferiori, illi respõdente ex directo, ita fortiter comprimeretur, vt Medici consilio, dentem illum, album, solidum, & apprimè fixum extrahere curaret. Cæterùm, hic ad manus duodecim Medicorum, pro salute sua (vt aiebat) iam conuenerat: quorum nonnulli affirmabant morbum huius generis esse, vt eo scisso, aut perforato, illicò vitam cum morte commutaturus esset æger: fortè putantes cerebri medullam

ad eam partem descendisse, & similem, hunc esse casum illi, de quo prima nostra Centuria harum medicinalium curationum, diximus: præcipuè de puero corniculum in capite habente. Alij autem morbum hunc cancrum esse prædicabant. Reliqui verò, morbum nũquam anteà ab eis visum, ac ea de causa, nolle illius aggredi curationem, nec de eo periculum facere affirmabant. Ad hunc igitur aduocatus ipse, tumorem prædurum, solidum, decliniori tamen in parte, aliquantulum mollem, animaduerto: qua de re, purgato ex leui pharmaco, corpore, in mentem venit, quòd tumor hic prædurus, cùm sit, & locus minimè idoneus, vt emolliẽtibus medicamentis, & aliis ad curationem facientibus, vti liberè possimus, candente vti ferramento, summum in hoc casu esse remedium duximus. Eo enim humorem illum frigidum, saxi duritiem præ se ferentem, caliditate ignea emolliri: & ea ipsum ad optimam viam excerni, credibile erat. Proinde, ore adaperto, instrumento vulgari, ad id adaptato, tumorem hunc ignito ferramento perforo: ex quo aquositas nulla tunc, sed posteà, sanguis ac aqua dilutus exiuit: tunc tumor minor factus est, colore rubicundus, tactu mollis, & mitis:
qui

qui eo tempore, vnguento à pinguedinibus variis parato, colluebatur. Cæterùm, elapsis duobus diebus, hic febri pertentari cœpit,& de capitis dolore conqueri: sed sequenti die meliùs habuit, vlcus tamen ex se, putorem quendam emittere cœpit, vt æger ipse de eo conquereretur. Cæterũ, vlcere sæpe colluto, ex decocto parato, rosis,& orobo meliùs habuit: vt omnibus iam spes esset, hunc ad sanitatem peruenturum: semituberculi autem quantitas absumpta erat. Demùm, vt multa paucis contrahã,hic posteà ter exustus fuit, & ad radices tuberculum extirpatum videbatur: pro cuius seminariis eradicandis,oleo vitrioleo vti opus erat: sed interea Ragusium tunc,dimisso Pisauro,me contuli.

Curatio centesima, in qua agitur de vlceribus renibus præfixis, maximo cum vrinæ ardore.

ILlustris Comes Iulius, à Monte veteri, vir insignis,& alto loco natus, vlceribus renibus præfixis,& confirmatis laborabat, vt ex eius lotio sabuloso, & terreo deprehendebatur,simul dũ meiebat, magnũ ardorẽ incendiúmve in virga persentiebat,

Sed hic præterire non eſt, dubium ſingulare, cur eſt, quòd ij qui renum, & veſicæ vitia patiuntur, cùm meiunt, ardorẽ tantùm in virgæ ſeu glandis apice, supremáve parte, ſentiunt: percipiúntve. An fortè, quia neruus à renibus per veſicam delatus, in virgæ apice, pauca contectus carne, apparet, & ferè diſcoopertus, ab iis qui corporis fabricam contemplantur, cernitur: vnde eo in loco ſenſus, quàm cæteris in locis vrinæ, clariùs percipitur. Cæterũ, ad illuſtrem virum hunc vocatus, præſagio habito, quòd breui moriturus ſit, cùm annos ſit natus quinque ſupra ſexaginta: ex quo morbo, ſene diuino præſente, maiores natu non euadunt, illius curam habere nolui. Etiam ſi multa & magna nobis pollicebantur: quando certò ſciebam eius renibus vlcera complantata, & confirmata ita eſſe, vt æſtuante tempore, hunc è vita deceſſurum dicerem. Quòd ita eueniſſe nunc cùm hæc Raguſij commentamur, audimus. Cæterùm, habebat illuſtris hic vir, etiam rectè valens, pulſum dicrotum, id eſt, bis ferientem: qui & facultatis vitalis robur, & arteriæ tenſionem præ ſe ferebat, vt Galenus non rarò libris illis ſeptemdecim de pulſibus memoriæ commendauit, quem pulſum quoque olim

Anton

Antonius Nebriſſenſis, ſi rectè recolo, habebat, is eſt Antonius Nebriſſenſis in politioribus literis (vt paucis plurima comprehẽdam) Hiſpanus Varro. Sed cùm hæc ſcribo, ſubit mihi doctiſſimi, & innocẽtiſſimi ſenis fortunas miſerari: is enim in Gymnaſio Salmaticenſi, à Caſtillio adoleſcente, & eius diſcipulo, publicis ſuffragiis victus eſt, & quod magis mirum ſit, cùm vterque grammatices rudimẽta, quæ quidem ipſe Antonius compoſuerat, de ſuperiori loco interpretaretur, præmium erat, annuum trecentorum aureorum ſtipendium, præter honorem, qui à magnis viris multò pluris æſtimatur. Ceſſit ergo vir doctiſſimus, à parum docto victus: illud Africani ſuperioris ſubinde repetens, Ingrata patria, ne oſſa quidem mea habebis. Hæc ſcripſi, vt intelligãt lectores fortem fortunam in omnibus, & per omnia dominari, parúmq; literas, & eruditionẽ valere, niſi propitia adſit Rhamnuſia. Et hic finis eſto, quintæ huic, Curationum noſtrarum Centuriæ, quam Piſauri abſoluimus: ſub id tempus, quo Ferdinandus Albæ regulus, Teatino Põtifici Romano infenſus, Philippi Regis auſpiciis, bellum Romanis inferre parabat.

FINIS.

AMATI LVSITANI, MEDICI PRÆſtantiſsimi, curationum medicinalium ſuarum,

CENTVRIA SEXTA.

Amati introitus ad curationes Raguſinas, in quo introducuntur, Ioannes Gradius, Simon Beneſius, Paſchalis Ceruinius, nobiles Raguſæi.

GRADIVS.

VT parum proſpiciũt oculi mei, aut Amatum Luſitanũ Medicũ video. BENESIVS. Imò nihil te fallunt oculi tui, vt qui Amatum vtriuſq; noſtri amicum cõmunem, vides. GRAD. Salue, ô Amate, te ſaluum aduenire gaudemus: imò gratulamur & tibi, & nobis: ſed iſthec miſſa faciamus, & ad quendam ex noſtratibus patritium inuiſendum accedamus

cedamus. BEN. Orsatũ Gondulanũ fortè? GRAD. Ipsissimum, & quem Medici deploratum reliquerunt. BEN. Et ego vicissim te rogo, eum videre digneris Amate. AMATVS. Accedamus bonis auibus, quoniam nihil est mihi gratius, aut cordi fixius, quã vobis inseruire. CERVINIVS. Hæc domus est, ingrediamur. AMATVS. Quem igitur morbum patitur hic ægrotus? CER. Febrem continuam maximo cum delirio. AMATVS. Ex relatis, & symptomatis, ac morbo ipso, & eius tempore, ac anni tempore, & constitutione (viget nanque æstas) indico iuuenem hunc temperatura sanguineum: febri sinocha laborare, qui, breui etiam si malè habere videtur, ab hoc liberabitur morbo. Nam præter cætera, eius pulsus id mihi satis testantur: & delirium hoc effugiet illicò, si modò frontis hanc venam secueritis, & inde sanguinis vncias quatuor emiseritis: aut si hanc sanguinis emissionem timueritis, cucurbitulas scapulis, secta cute, affixeritis: in reliquis verò, prout vobis imperauit primus Medicus, state: & si quid euenerit, me certiorem facite: valete. CER. Salue Amate. AMATVS. Et tu quoque saluus sis. CER. Ægrotus noster iubet te saluere: cui, iuxta quod imperasti,

ſanguis miſſus eſt: & nunc reſipiſcere, & mente conſtare incipit, vt præſagium tuũ verũ eſſe omnes iam teſtari audeant: nam & meliuſculè guſtat,& omnia proſpera & felicia ægrotanti noſtro euenire vidẽtur. AMA. Eum rectè valiturum breui, exactè noui. Sed nunc cùm exactè ciuitatem hãc veſtram Raguſæam, contemplatã & conſideratam habeam, ad eam deſcribendam me diuertam. Quod, vt primum,ita optimum officium Medici prudentis,& rationalis eſſe,teſtatur ſenex diuinus.

RAGVSII CIVITATIS BREuis deſcriptio, per *Amatum Luſitanum.*

Raguſium,vrbs parua, ſed antiqua, & Venetiarum ſimia, ad mare Illyricũ inter rupes ſedet, & meridiem ſpectat: & propterea auſtralibus ventis eſt obnoxia, in qua hyemem homines grauiùs & frequẽtiùs morbis vexantur. Vina potentia, ſed inſalubria fert:fructus paucos,triticum,vt quæ campis careat,nullum: republica gubernatur, admiſſis tantùm nobilibus: qui & politici ſunt homines, & diuites ſatis, ac ſobrij. Præter nobiles, populus numeroſus eſt: cuius pars altera, mercatores

ſunt,

ſunt, homines ciuiles ſatis, merces vt nobiles, per plures orbis partes, ingentibus, ac miris ſuis nauibus exercentes: reliqua pars populi miſera eſt, & pauperie afficitur.

Curatio prima, in qua agitur, de herpete, à thoracis alta parte, ad teſtes vſque fœdante.

Hieronymus Bucignolius Patritius Raguſæus, tẽperatura bilioſus exuſtus, annos natus ſexaginta duos: caſu crus cùm luxaret, victu exiccante, calfaciẽteq; longo vſus eſt tẽpore. Vnde cacochymia orta, & humores ſubtiliati, ac ſupra modum calfacti, corpus infeſtarunt: quos natura, tanquam criſi quadam, extra ad partes cutaneas tranſmiſit. Quo factum eſt, vt Herpetem à thoracis alta parte, ad teſticulos vſque fœdantem creauerint, vt ſæpe fieri ſolet, & Galenus libro tertio de Temperamentis memoriæ commẽdauit, cùm dicat magna ex parte, Cutis, quoniã in hanc, excrementa quę in habitu corporis colliguntur, natura expellit, multis, & aſſiduis vlceribus afficitur: quippe, cancri, phagedenæ, herpetes erodentes, carbunculi, & quæ chyronia & telephia vocantur, milléque aliæ vlcerum generationes,

ab huiusmodi cacochymia nascũtur. Cæterùm, hæc affectio cutem, rubore ingenti relicto, corrodebat: vnde sæpe cutis ipsa decidebat: denuò alia, & alia ad casum parata: sed quod grauius erat, ita ingentem per interualla lancinationem secum ferebat: vt nobilis vir hic, vix eam ferre posset. Ad eum igitur accersitus, hominis temperaturam, ac eius habitum coniecto: dein exedentem ruborem hunc ingentem considero, qui vniuersum thoracem, ventrémque ad pudenda vsque, magna cum brachiorum, & crurium parte comprehendit. Corroditur autem hac in affectione cutis suprema pars, quæ exsiccata decidit, & denuò alia magis squamosa, quàm furfurosa oritur, & quæ & ipsa exsiccata cadit: sub ea tamen (vt æger ipse mihi referebat) aliquando ichores asseruabantur. Est autem morbus hic, Herpes à bile flaua syncera, nullo alio humore admista excreta, ortum habens(vt Centuria secunda harum medicearum curationum, fusè diximus) aliquãdo tamen ichores subtus continebantur, ob alicuius aquosæ humiditatis cum bile miscellaneam, vt sæpè fit, & herpeti miliari quoque euenit. Nos tamẽ intereà, dum in hac fuimus curatione, nunquam ichores hos vidimus

vidimus:proinde omnibus prænecessariis in ordinem digestis : curationem sic aggressi sumus. Et primo pharmacū hoc lene illi tribuentes,quod habet. R. Tamarindorum vnciam mediam: hordei excorticati, vnciam vnam : florum cordialium drachm.mediam:seminis melonis mundi drac.duas:in libra vna aquæ fiat decoctio secundum artem : & coletur. R. Prædicti decocti,vncias quinque,floris cassiæ fistularis drac.decem:misce fiat potus,adiecta vnciola vna syrupi rosacei solutiui:quem ieiuno stomacho,ante prandium duas horas, ebibit: & eo aluus optimè respondit. Cæterùm, altero interiecto die, locus rubore affectus, sic inungi cœpit. R. Succi plātaginis,semperuiui,solani, ana libram mediam:aceti rosati: vncias duas:olei rosati vnciam vnam, & alterius mediam: lithargyrij, cerusæ, ana vnciam vnam : in mortario plumbeo omnia tractētur quibus adde,oua integra,demptis putaminibus,numero duo:misce, & fiat linimentū, quo vniuersus ille locus rubore affectus inungatur:& desuper pānus lineus imbutus iis succis admoueatur : sic habēt succi. R. Succi solani,semperuiui, plantaginis, ana libram vnā, aceti rosati, vncias duas: misce. Porrò cùm hæc parari cœperunt,

illico

illico decoctũ hoc paratum fuit. ℞. Endiuiæ, borraginis, lupulorum, ana pug. vnum: hordei mundi, vncias duas: florum cordialium drach. vnam: prunorum pinguium num. 10. polypodij quercini recentis, & contusi, vnciam vnam: senæ vnciam mediam: tamarindorum vnciam vnam: passarum de Corinthio, vnciam vnam: libris sex aquæ, fiat decoctio: quousque maneant libræ quatuor: & coletur.

℞. Prædicti decocti vncias quinque: syrupi de succo cichoreę vnciam vnam: violati vnciam mediam, misce, fiat syrupus: quem in aurora bibebat: & eo aluum lubricam habebat. Cæterùm, prædicto vnguento, quod loco affecto admouebatur: post elapsos priores dies addidimus, antimonij, vnciam vnã & alterius mediam: mercurij extincti succo limonis vnciam vnam: & in mortario plumbeo, vt prius rectè tractabatur: & eo inunctio fiebat: bis scilicet, in die, manè, & serò, & aliquandò ter, superaddito lineo panno succis prædictis imbuto. Cæterùm, elapsis nonnullis diebus, ab applicatione huius vnguenti: æger aurora quadam rigore affici cœpit: febrim tamen nõ habuit: imò tũc expuere cœpit: adeò vt ex ore multa mucosa, & viscosa ad quatuordecim dies emiserit,

mercu

mercurio nanque opus hoc tribuendum nostis. Porrò, ab sputo, duos dies, in hominis ore vlcuscula floruerunt : ob quæ valde angustiari cœpit : continuus autem sputator,& screator erat,& nihil comedebat:nec noctu dormiebat. Quæ omnia laboriosa noscens, homini præsertim seni, temperatura sicco : & in marasmum , ac extremam siccitatem,labi prono:illico ex pullo contusum, vt biberet parandum curaui : veluti ex aqua dulci , balneum, quo vniuersum eius corpus,dempto capite,irrigabatur : & eo multum oblectabatur: septies verò vel octies, balneum per totidem dies iteratum fuit. Quin,& gargarismus vnus vel alter, cõficiebatur: quandoque ex aqua hordei,adiecto pauco syrupo rosaceo de rosis siccis : quandoque melle rosaceo colato:quãdoque apparabatur ex summachio , balaustio, plantagine,rosis, hordeo:omnibus aqua incoctis:adiunctis alumine, & rosaceo melle colato: & similibus ad rem facientibus : quibus scopum intra dies quatuordecim cõsecuti sumus. Scire tamen decet,quòd cùm sputũ apparere cœpit:illico ab applicatione vnguẽti destitimus : veluti à propinatione syrupi, verum vnguenti prædicti loco, albũ camphoratum receptũ fuit : quo locus illinebatur:

batur:& lineus pannus imbutus ſuccis citatis ſuperponebatur:ſed ſyrupi vice,ſaccharum roſaceum vtcunque diglutiebat: hordeacea ſupra bibita. Iis enim citatis, quibus (vt audiſtis) multa tam ſupra, quàm infra excreta ſunt:truculentus morbus hic extinctus fuit : & æger intra menſem,ex toto ſanus euaſit,vir proculdubio, bonus & liberalis.

Curatio ſecunda,in qua agitur,de dyſenterico puero, topico quodam remedio curato.

PVellus ſex,vel octo tantũ natus menſes , & filius Benedicti Gõdulæ iunioris, patritij Raguſæi: quum dyſenteria laboraret:& multa viridia,lutea,& aliorum colorum egereret:& anxiè ferret,ac doloribus cruciaretur: ita vt lac ſugere nõ valeret:in dubia ſpe erat.Ad eum itaque vocatus, adductum veruecem, intra cubiculum , vbi puer erat , mactari iuſſi, ac diligenter exenterari:à quo calens omentum (zirbum Arabes vocant)ſic extractum, ſupra ventrem pueri extendendum curaui: & faſcia faſciari : hoc enim topico remedio, intra tres horas, puer melius habuit, egeſtiones enim, minui cœperunt : & dolores ex toto leuati ſunt.Iuſſimus tamen,

vt nutrix pullo gallinaceo, calybeata aqua incocto, adiecta oriza vesceretur: & vini vice, calybeatam pluuialem aquam biberet: ac à coitu abstineret: & cornu rubro fructu, tunc maximè abundante, pro cibo vteretur, iussi. Cæterùm, post elapsas quatuor horas: & è pueri ventre leuato omento veruecino: eum vnguento (è comitissa dicto) inungi iussimus: & aquam, ex pullo, per campanam destillatitiam: adiectis coralio, margaritis pręparatis: ac cotoneorum frustulis, simul mistis: per os illi iniiciendam curaui. Iis enim, sequenti nocte puer benè habuit, & quieuit, ac dormiuit, & lac suxit: nec amplius torminibus tentatus fuit.

SCOLIA.

Omentum supra ventrem extendi, & sæpe iterari, optimum, esse scire vos velim: plures igitur verueces, aut arietes, aut hircos mactare, & confestim exenterare iubete: est enim remedium hoc singulare.

Curatio tertia, in qua agitur, de morbo sæuo, & crudeli, in quo ægrotans trecentos egessit iustæ magnitudinis vermes.

Marcus

MArcus annos vndecim natus, filius Hieronymi Basilij, patritij Ragusęi, præfecti, insulæ mediæ: in qua cùm forte puer licētiosè vagaretur: & fructuum atque esu piscium copiosiori, vteretur: in febrem lapsus est ingentem: vnde illico Ragusium delatus est. Ad eum inuisendum sum vocatus, sex à morbi initio, elapsis diebus: quibus, vt ab assistentibus acceperamus, nihil quicquam gustauerat: atque inde eum ita imbecillem, & viribus prostratum inueni: vt ea ipsum nocte mori: ni obuiam tanto malo iremus, certum esset. Pulsus non apparebant: sed foris frigidus, & algidus totus puer ipse erat: ad hæc circa guttur laqueum habere, & veluti eo strāgulari inculcauerat, cubili prostratus cùm iaceret, non quiescebat: sed furibūdè huc, illuc mouebatur. Quæ omnia non aliunde venire quàm à vermium multitudine puerum infestātium, mihi fides erat: proinde breui, clysterium sequens paratum, iniiciendum curaui: quo duodecim illico egessit vermes tam crassos, & ingentis magnitudinis, vt puer illico melius habere dixerit. habet autem clyster sic.

R. Coralinæ, portulacæ, graminis, ana pugillum vnum: betæ, maluę, mercurialis, ana pug. medium: coriandrorum præparatorum

ratorum, vnciam mediam: ſeminis ſancti, drachm. duas, in libris duabus aquæ fiat decoctio ſufficiens: & coletur. R. Prædicti decocti, vncias quindecim: olei roſati, vncias duas: caſſiæ extractæ drachm. ſex: hieræ picræ drach. duas: mellis violacei, vnciam vnam: ſalis drachm. vnam: miſce, fiat clyſter: quo (vt dixi) duodecim egeſſit vermes: craſſos, & longos ſatis: & tunc meliuſculè habere viſus eſt. At, vt vires robore afficerentur, ex pullo aquam deſtillatitiam parare in hunc modum iuſſi.

R. Carnis pulli Gallinacei vncias duodecim: coralij præparati, margaritarum pręparatarum, an. ſcrupulos duos: ſeminis ſanctonici drach. vnam: ſeminis limonis drach. mediam: miſce, & in balneo mariæ fiat deſtillatio: ex qua deſtillatitia aqua nonnihil deglutire, ac ebibere cœpit. Id quod aſſiſtentibus mirũ viſum fuit: quãdo per ſe illos priores dies nihil quicquam deglutiuerat: ſequẽti verò die, chyſterem ſimilem iterari iuſſi: quo tãtam vermium proluuiẽ egeſſit: vt omnibus admirationi eſſet: ſed tunc meliuſculè guſtabat, & ad oblata meliùs habebat. Pulli autem contuſum bibebat, imò ex ipſo pullo, & ficedulis nonnihil pitiſſabat: ſemper puluiſculo coralij pręparati ſuperaddito: pro potu

verò, aquã coriãdro incoctã vino gr anatorũ mistam habebat. Cæterũ, in aurora, ieiuno stomacho, syrupum hunc bibebat. R. Seminis acetosæ, portulacæ, sanctonici, ana drac. duas: coralinæ drachm. tres: seminis citri, limonis, coriãdri præparati, an. drac. vnã: herbę acetosę, scordij, portulacæ, graminis, pimpinelæ, ana pugillum medium: in libra vna, & alterius medio aquæ, fiat decoctio, quousque maneat libra vna: & coletur. R. Prædicti decocti, vnc. quatuor: oxisaccharæ simpl. vnciã vnam: misce, fiat syrupus, quẽ, vt dixi, ieiuno stomacho bibebat: sed interdiu ex electuario sequenti miris prædito viribus, pro detrudẽdis vermibus, lingebat. R. Seminis sanctonici (sancti, vel alexãdrini dicti) vnciã vnam: contundatur: & per duas horas in aceto acerrimo maceretur: ac posteà coletur: & semen melle discocto excipiatur: & fiat cõditum, electuarium primas contra vermes habẽs, dignum, vt appelletur, paratu enim, vt est facile, ita viribus, & facultatibus mirũ. Hoc enim per interualla adhibitum gustabat, & si placebat: ex prædicta aqua vino granatorũ mista superbibebat: iis enim puer hic, intra decem dies, quod mirum: sed verum dixerim, trecentos egessit vermes, & eorum plures,

crassos,

crassos,& ingentes,ac viuos omneis, stercori liquido,& putido mistos. Cæterùm, cùm intra decem dies, à vermibus corpusculum hoc liberum esset, & iam omnino rectè valere videretur, adeò vt sequenti aurora parum rhabarbari, & agarici dare deliberarē, vt postea incolumis insulam mediam se reciperet,in qua pater, vt dixi, Gubernatoris officio fungebatur : Ecce, noctis initio, puer rigore affici cœpit, quē postea subsequuta fuit febris, ad octo horas postea sudorē terminata, sequenti nocte, eadem hora, similiter correptus fuit, minori tamen paroxismo,tunc verò,pharmacū ex rhabarbaro & agarico, prædicto à nobis decocto,exceptis, propinauimus, quo multa, lutū referētia subnigra, pauca liquida, citrina, nullo cōspecto verme,egessit, & optimo appetitu, atq; auidè tūc comedit,sequenti nocte, paroxismus exiguo frigore puerū corripuit, sed febris vt antea erat , in qua madores à pectore ad caput vsq;,apparebāt,demū febris hæc pituitosa,quotidiana,deocultata est, nocturna tamen , quæ vt Hippocrati in Epidimiis placet,lethalis, & mortifera est,huic calor humentior erat quadam cum acrimon a, quā non protinus admota manu, sed ; ermanente , sentiebamus , copioso

nanque vapore obruta acrimonia, quam putris fumus parit, non ita primo occurſu percipitur, huic pulſus parui admodum erant,& tardi,vrina tenuis, ſubrubra, ſitis nulla, ſicuti nec ſymptoma aliquod puerum affligens, præter frigus nocturnum paruum admodum,acceſſionem indicãs,à qua, decem & octo horas puer febri correptus, ferè ſemper dormiens, quietus manebat, nec niſi appellatus quicquam loquebatur, ſex verò aliis horis non ex toto à febre mundus, meliuſculè haberi videbatur, tunc nanque loquebatur, & aliquid guſtabat, ſed vires in dies magis & magis languebant, & corpus exolui videbatur, & morbus creſcebat,omnibus conatibus, nobis reſiſtentibus. At, quum morbus natura ſua lethalis eſſet, puerum ad interitum traxit, obiit autem nono die Auguſti,non ſine parentum ingenti dolore,nam vnigenitus illis erat,credere enim eſt, tantam vermium colluuiem, puerum exuccum reliquiſſe, cœpit ægrotare puer ſic duodecimo die Iulij,& decimooctauo ſequẽti, ad eum inuiſendum peruenimus. Porrò, vigeſimooctauo, cum à vermibus liber & ſanus videretur, febri corripi cœpit,& in dies deteriùs habuit,tãdem obiit nono die Auguſti,hoc eſt vndecimo die à febre

febre corripiente, ab initio verò morbi, vigeſimoſeptimo.

Curatio quarta, in qua agitur, de ſanguine ex pectore reiecto, & ſucco vrticæ cohibito.

QVi ſanguinẽ ex pectore reiectarunt, & à medicis tanquã deplorati ſunt habiti, ſolo vrticæ ſucco ebibito, conualuerunt, poſt multa autem machinata remedia, nullum remedium ita contulit, vt ſanguis hic cohiberetur ac ſuccus vrticæ, quem ad quinque, vel ſex dies ebiberunt, ſingulis nanque diebus, ſingulas quatuor vncias ieiuno ſtomacho bibebant, imò & ipſam vrticam incoctam iure pulli, aut veruecis ſæpe comedebant, ex iis alter, prædicti Bucignolæ nepos erat, alter verò Raguſæus patritius quoque.

SCOLIA.

Vrticam hoc munus conficere poſſe, difficile creditu eſt, Dioſcorides tamen, de ea ita inquit, Vrticæ folia profluuia narium cum ſucco ſiſtunt, trita impoſita, & vltimo, vrticæ ſuccus, vuam gargarizatus reprimit, inquit.

Curatio quinta, in qua agitur de puero loquente, qui postea ob morbum sæuum superuenientem, mutus factus est.

NIcolaus, filius Blasij Darsæ, viri spectabilis Ragusæi, puer annos natus quinque, temperatura humidus, hic ætate cùm esset annorum duorum, rectè prout illa ferebat ætas loquebatur. Cæterùm, cùm illi febris ingens superueniret, & à medicis deploratus relinqueretur, mulierculæ dissectos, & exenteratos catulos, inter cætera parabilia remedia, capiti admouerunt, vnde fortè fortuna, à tam rabida, & mordaci febre, intra octo dies, liber puer, in sæuiorem morbum labitur, eius nanque crura ac brachia paralysi sunt affecta, sed præcipuè lateris sinistri, ad hæc, quum puer antea loqueretur & rectè audiret, loqui & audire desiit, vt muti nomẽ mereatur, cœpit autem febris, quintodecimo die, mensis Iulij, quæ vt dixi, octo tantùm dies viguit, sed paralysis per totam hyemem, ad Aprilem vsque durauit, adeò vt Maij mense sequenti, iam liber ex toto à paralysi puer, nihil tamen audiat, nec loquatur, credere autem est, puer temperatura humidus cùm sit, caput quoque humi

humidum & excrementitia materia refertum cùm habeat, febri, & catulorum calore, capiti admotorum, ipſam in ipſo capite eliquari & fundi materiam, vnde ad neruorum origines fuſa, & delata pituita hæc craſſa, obſtructionem procliui & prono in corpore, genuit, facta autem obſtructione, ac impedito ſpirituum tranſitu, per neruorum origines, per quos patet tranſitus motrici facultati ad muſculos, paralyſis ſiue membrorum reſolutio orta eſt. Cæterùm, quia non modò nerui, qui motui præſunt, obſtructi fuere, ab ea craſſa & frigida materia, ſed ij qui auditui & loquelæ inſeruiunt, & fortè reuerſiui, factum eſt, vt puer non ſurdaſter, ſed ſurdus & abſque loquela euaſerit, grauis autem morbus hic eſt, curabilis tamen, vt qui neruorum obſtructio ſit Nam vt ea quę impediebat crurum & brachiorum motum obſtructio, ex toto ab hinc biennium leuata eſt, ita ſperandum quoque, vt hæc ex qua ſurditas, & loquendi impedimẽtum ortum habent, ad aliquod tempus extirpetur, hac enim fulciti ſpe, puerum hunc curare aggreſſi ſumus, & eo magis, quia in hac ætate vis caloris natiui magna eſt, & facultates naturales quarũ ope præſertim id genus morbi curatur,

maximè validæ ſint, quo fit, vt pueri ſi benè, & rectè gubernentur, longè maiores difficultates ſuperare ſoleant. primo igitur in vniuerſum, eam conſtituimus victus rationem, quæ attenuandi vim habeat, à natura enim morbi, vt noſtis petenda eſt remediorum ratio, morbus autem is (vt diximus) cum à craſſis lentiſq; humoribus ſit excitatus exiccãtia iuuant. Oportet tamen non admodùm ſiccitate excellant, cùm à puerili ætate indicatione ſumpta, valde exiccantia pueris non parum aduerſentur. Cæterùm, cùm Raguſium in meridiem vergat, & ideo auſtralibus ventis, qui inſigniter caput replent, ſit expoſita, conſonum fuit, vigente ætate, vt quæ non ita huiuſcemodi ventis ſit obnoxia, curationẽ aggredi, permittentes, vt puer modeſtè exerceatur, etiam pulchro, ac ſereno die, extra domum, non tamen illico poſt ſumptum cibum, ne & cibi coctio impediretur eo motu, & ita caput repleretur, in ſomno quoque, vt qui pueris admodũ familiaris eſt, plus illi indulgẽdum, quàm in cęteris, putauimus, modeſtè tamen, vtilior enim ad has diſcutiendas materias, & eas abſumendas vigilia eſt, quàm ſomnus, præſertim tamen cauere eſt, ne ſtatim ab accepto cibo dormiat, maximè ve-
rò

rò meridie, euitetur timor, & mœſtitia, quod ſi aliquando ſubiraſcatur, non erit à noſtro inſtituto alienum, curauimus tamen conſuetas excretiones de more haberet, in cibiſq; fugeret ea quæ humectāt, & refrigerant, veluti, quæ caput humore replent, vt fructus, & olera, quantum per hanc ætatem fieri potuit, item & lacticinia, & piſces, præcipuè recentes, ſalitos nanque lubētius in hoc caſu admitterem, parua tamen quantitate, legumina quoque omnia improba ſunt, cicerū iure excepto, pro oxiporo, ac acetario, cappares oximellite paratos, concedimus, abnegato tamen omni genere humidarum carnium, vt ſunt, agni, ſuis, veruecis, caſtrati, imò & caponum ſaginatorum. quæ verò rationem victus attenuantis conficiunt, ſunt, pullorum gallinaceorum, palumborum, hædorum, leporis iunioris, auium ſylueſtrium, vt perdicum, turdorum, phaſianorum, auicularum nemoralium, vt ficedularum, & ſimilium, quæ aſſæ magis, quàm aqua coctæ permittebantur, vt ſaluia, menta, maiorana, rore marino, petroſelino, cerepholio, ſerpillo, & ſimilibus, adiecto cinnamomo, pipere, & aromatis ſimilibus, oua recentia, vt boni ſucci admittuntur. Vinum in totum abnegatum

est, quia vinum, multum pueris obest, & caput fumis replet, eius ergo vice vtebatur aqua incocta saluia, aut cinnamomo, aut betonica, aut pipere. Iis igitur in ordinem habitis, quoniã morbum difficilem curatu, & eum non nisi assiduo & longo medicamentorum vsu, curari & absolui prædixeramus, iuxta carmen prouerbiale, *Aßiduo illisu, durum cauat vndula saxum.* Iis medicamentis vti cœpimus, quæ ad morbum faciunt, puerilis ætatis ratione habita, & ita initium habent. R. betonicæ manipulum vnum, florum roris marini pugillum medium, seminis anisorũ drach. duas, libra vna aquæ fiat decoctio ad tertias, & coletur. Recip. prædicti decocti, vncias tres, oximellitis, syrupi de betonica, ana vnciam mediam, misce, fiat syrupus, quem auidè in aurora, ieiuno stomacho, puer bibebat, sed ebibitis nonnullis syrupis, catapotia hęc rectè deglutiuit. Recip. Agarici nquiter præparati scryptulos duos, diagridij, granum vnum, misce. f. p. tres, quas inauratas, quando ibat dormitum deuorauit, & eis aluus optimè respondit, tunc verò, sequentibus diebus, conditum hoc in aurora comedebat.

Rec. conditi de betonica, de floribus rorismarini, de saluia, ana drachmam vnam

& me

& mediam, cum ſyrupo de corticibus citri, fiat miſtura, quandoque verò ex omnibus, vnciam integram deuorabat, porrò tribus poſtea horis, irrigatione, ſiue embroca, pueri caput irrigabatur, quæ ita habet. Rec. betonicæ, maioranæ, ſaluiæ, ſtæcados, ana pugillum vnum, origani, pulegij, foliorum lauri, ana pugillum mediũ, in libris quindecim lixiuij communis bar bitonſorum, fiat coctio ſufficiens, quouſque maneant libræ decem, & coletur, ex qua calida, irrigatio ſuper caput, ad ſinciput præcipuè fiat. At, ab irrigatione exiccatum caput, hoc illinebatur vnguento.

Rec olei camomillini, anethini, laurini, ana vnciam vnam, ceræ parum ad ignẽ miſce, fiat linimentum, ſiue vnguentum molle, quo caput, antea à capillis denudatum illinatur, ſed per aures hoc infundebatur oleum.

Recip. olei amygdalarum amararum, vncias duas, vini optimi albi, vncias duas & alterius mediam, maioranæ pugillum medium, ellebori nigri, ſcryptulum medium, miſce, & ad ignem fiat decoctio vſque ad vini conſumptionem: & fiat expreſſio, & colatura, cui adde, moſchi grana duo, miſce, & vtere, ac per aures ex eo parum infunde, quod moſcato goſſapio,

occlu

occludebatur, item, ſuccum hunc per nares attrahebat.

Rec. ſucci maioranæ, betæ, ana vncias tres, radicis pyretri, drachmas duas, ellebori nigri, ſcryptulum medium, miſce, & ad ignem fiat decoctio, & ſucci purificatio, ſiue defęcatio, & coletur, cui adde, Ambari griſij, grana duo, moſchi, grana totidem, miſce, & vtere, iis enim, etiam repetitis, ad quinquaginta dies vſus eſt, nullo tamen conſecuto iuuamento, oporteret autem curationem hanc in longius protrahi tempus. Cæterùm, cum hæc operaremur, occurrit quoque puer annos natus duodecim, filius Hieronymi Gradij patritij raguſæi, qui ad ætatem hanc vſque cum pro muto haberetur, nunc demum loqui cœpit, ſcatebat enim puer hic quibuſdam excremẽtitiis humiditatibus quibus tẽporis & ætatis ſucceſſu conſumptis, expeditè, & concinnè, cũ loqui ſperamus, ad nucham nãque laqueum inditum fuit, quo capitis humiditates ſuperfluæ, apprime extinctæ ſunt, vnde ipſe loqui cœpit.

Curatio ſexta, in qua agitur de fluxu ſanguinis narium, cum mala ventriculi intemperie frigida.

Marinus

MArinus Gradius, Patritius Ragusęus, vir annos natus sexagintaquatuor, temperatura biliosus, vt qui caput, iecur, & cor, membra præcipua calida habeat, vẽtriculum verò admodum frigidum, sic olim à mala curatione pro restituendo se à morbo antiquo, contractũ, ab hinc quin quennium in tantum sanguinis per nares fluxum incidit, vt intra octo horas, (vt ille ait) duas adimpleret pelues, vigintisex libras continentes, nunc verò narium sanguinis profluuio laborat, pro quo compescendo, bis illi secta est vena, nam ex brachio dextro & sinistro, sanguis missus est, tum hypochondriis & scapulis incisa cute, cucurbitulæ admotæ, ad hæc, fronti, fincipiti, medicamenta refrigerantia, & contingentia, immo intra ipsas nares imposita sunt, nihil tamen contulere. at, quia vir hic solitus erat per hęmorrhoides multum sanguinis mittere, & ab hinc annum vnum in totum cohibita euacuatio hæc est, iussimus hirudines plures ano admoueri, easq; per medium postea dissecari, quia retractione euacuationéve, sanguis è naribus quoque fluebat, nec à cursu suo desistebat, tunc ligaturæ, frictiones, & retractiones sunt factæ, & testiculis gelida aceto mista sæpe admouebatur, immo sincipiti

cipiti,depositis capillis,& fronti,remediũ nobis familiare ex gypso ouorum albo excepto, applicitum fuit, quo peius habuit,dixerat autem æger, eo caput magis calefieri, sed eo deposito, & sanguine ex sinistra nare tantum fluente, iussimus ex sinistro brachio sanguinẽ demere, & guttatim, ac per interualla fluere, tunc verò sanguis fluere desiit, sed non multò pòst, in lipothymiam, siue animi defectum incidit,cui reuocato,ius pulli cum oui vitellis oblatum fuit,cæterùm,tunc embrocha siue pro capite irrigatio, parata fuit sequens. R. Foliorum lactucæ,semperuiui, portulacæ,plantaginis,solani, poligonij, corigiolæ dictæ,florum violarum,rosarũ, nenupharis vtriusq;, sumachiorum,corticum granatorum, hioscyami, lysimachij, ana pugillum vnum, radicis mandragoræ,vnciam vnam, capitum papaueris, sex numero, in libris viginti aquæ, fiat decoctio secundum artem, & coletur, ac supra caput irrigatio fiat, facta irrigatione, capiti exiccato,hoc applicetur ceratum.

R. Olei nenupharini, vnciam vnam & alterius mediam, rosacei vnciã mediam, seminis rosarum,pulueris rosarum rubearum,ana vnciam mediam, pulueris corticum granatorum, balaustiorũ,ana drachmas

mas duas, ſucci lyſimachiæ herbę, vnciam vnam, cerę quantum ad ſpiſſitudinem ſufficit, miſce, fac vnguentum, & capiti ſed præcipuè ſincipiti applica, cæterùm, cùm ſanguis conſtrictus eſſet, non permiſimus irrigationem hanc, nec vnguentum admi niſtrari, cõſilium tamen dedi nobili huic, & patritio viro, vt rhabarbarum ex tamarindorum decocto ebiberet, vt ſanguinis feruorem, biliſq; acrimoniam infringeret, domaretq;, qui vbi cõſilio paruit, opti mè valuit, & baſilicè viuit.

Curatio ſeptima, in qua agitur de lyenteria.

PVer qui lactabat, natus menſes viginti, & filius Sarcinatoris Raguſini, ob nutricis malum regimen, ea quæ comedebat, incocta & cruda per inferiora remittebat, aſſeruabatur autem in eius ventriculo, mucago quædam, quæ cibum lubricum faciebat, impedimento enim erat, retẽtrici, ac cõcoctrici facultatibus, hunc igitur cum viderem puerũ, nutrice exacte purgata, ac vt oportebat gubernata, oximel per interualla, ipſi puello cocleari trado, poſtea verò oximellitis paululum ex diluto rhabarbari, & agarici, puluiſculo hieræ picræ adiecto, propinauimus, à

quo

quo potu, mucagines in ventriculo contentæ, euacuatæ sunt, & sequenti die, roborato per ceratum ventriculo, rectè habere cœpit, & ea quæ comedebat, rectè concoquebat, nec amplius ea incocta, aut cruda remittebat, malè dubio procul consultum esset, si contentis in ventriculo mucaginibus ipsis, extra admouerentur constringentia, cresceret nanque lyenteria, & puer in vitæ periculum incideret.

Curatio octaua in qua agitur de quodam qui cùm duplici tertiana laboraret, in diaphragmatis abscessum incidit, & breui Medici negligentia obijt.

AVrifex Racusinus, iuuenis natus annos triginta, temperatura biliosus, cùm, vigente canicula duplici tertiana laboraret, vt qui eius curam habebat, medicus referebat septimo die malè habuit, & ex brachij curuatura vncias tres sanguinis, prædictus medicus demere iussit, & peius habuit: dolere autem ad costas dextras notas cœpit, simul & mente priuari, octauo, cùm ad eum essem vocatus, in septo transuerso, diaphragmate dicto, inflammationem subortã esse, tum ex ipso dolore

dolore intensissimo ad prædictas costas, tum ex febre acutissima, & ex mentis alienatione conieci: phrena enim eo dici puto septum transuersum, quia cum mente, & cerebro communionem ingentem habet: phrenas verò & Homerus, & alij grauissimi viri, pro mente sæpenumero vsurpant, vt Galenus quoq; aliquando scriptis mãdauit, vt libro quinto de Locis affectis, capite tertio, & alibi sæpe. Cæterùm, huic vires ita deiectæ & imbecilles erãt, vt intra paucas horas hominẽ moriturũ prædixerim: quod ita posteà euenit: oportebat autem huius morbi initio sanguinem copiosè demere, id quod Medici negligẽtia, ne dicã ignorantia, prætermissum est.

Curatio nona, in qua agitur de puero ex fenestra cadente.

FIlius Nicolai Bonij, patritij Ragusæi, è fenestra (bona sua fortuna) stomacho vacuo cecidit, & corpusculum contudit, nulla fracta, aut disrupta eius aliqua particula, quum nec scarificationem crurum, nec cucurbitularum admotionem, cute scarificata, admitteret: erat autem annos natus quatuor, iussimus pelle arietina recens calida, aut sindone imbuto vino, rosis, & myrti summitatibus incocto,

inuolui, vt Centuriis iis iam meminimus. Cæterùm, poſt conuolutum puerum, ſindone ex vino prædicto imbuto, in potu mumiam ex Meſues deſcriptione ebibit, & ſudauit, & rectè habuit.

Curatio decima, in qua agitur de phthiſi, hoc eſt, vlcere pulmonis.

SEcundus, Dominici Cladorouichi mercatoris, Raguſæi filius, annos natus viginti, ab hinc tres menſes, multum ſanguinis tuſſiendo ex pulmone reiecit, ſed ex qua cauſa, aut vnde euenerit, aſsiſtentes, vt incertum referunt; poſt reiectationem ſanguinis febri continua correptus fuit, & malè habuit, cum qua quandoque in publicum exibat, quandoque domi ſe continebat, tandem poſt elapſum tertium menſem, à morbi initio, ad eum vocatus, ipſum phthiſi affectum, & conſumptum, ac maraſmoide detentum comperio, contradicente tamen Medico illo, qui primo eius curam habuerat: mordicus nanque contendebat, vlcus in pulmone ægrotum non habere: cùm tamen ſputa aſſidua tuſſi, putida & omni putrilagine affecta, ægrotus ipſe excrearet, elleboro igitur indiget talis Medicus, & vt ad Anticyras releget

relegetur dignus eſt, quando hecticam tertia ſpecie conſtitutam, nondum nouerit, quam vel barbitonſoribus notam tradit Galenus. & omnes ita eſſe norunt. Cæterùm, paucis tentatis remediis, breui hic diem ſuum obiit: ſolent autem ij etiam loquendo expirare, vt huic euenit iuueni, qui ob Medici huius ignorātiam, in ſummam pernitiem, & obitum deuenit. inter parata tamen remedia, ex aqua dulci balneum habebatur, veluti ex cancris fluuialibus reſtaurans medicamentum, quod habet. Accipe cancros fluuiale tres, quos primò iugulabis, & aqua fontana incoques, quoad exoſſari videātur: dein exanteratis, & exoſſatis, interanea pulpamenta ab oſſibus exime, quæ ter calido lixiuio lauabis, & totidem aqua calida dulci, & totidem quoque frigidiola, ac poſteà in aqua roſacea, & violacea, per dimidiam horam macerari ſines: tunc verò accipe horum trium cancrorum fluuialium, vel nemoralium: ſic præparata pulpamenta, caponis carnis, vncias duas, amygdalarum dulcium mundatarum, vncias duas, piſtaciorum vnciam vnam, lactis vncias tres, ſacchari albi, penidiarum, ana vnciam vnam & mediam, ſeminis papaueris albi drachmam vnam, ad ignem lentum:

misce, fiat electuarium, ad formam loch, ex quo ad lubitum deglutiebat. Item ex cancrorum eo modo apparatis pulpamẽtis, & pulli carne, contusum confice, admisto saccharo, & aliis, vt nosti, reliqua referre non vacat.

Curatio undecima, in qua agitur de puero dysenteria affecto.

FIlius Nicolai Palmotæ Patritij Ragusæi, annos natus tres, dysenteria laborabat: intestinorum autem inferiorum rasuras mistas sanguini egerebat, cui cùm primùm occurrerem, iubeo pullum aqua calibeata adiecta oryza, ac nonnullis immaturis sorbis incoqui: ex quo pullo comedebat, & ex aqua pluuiali calybeata syrupo myrtino mista bibebat. Cæterùm, ad ventrem vnguentum comitissæ, vel illud aliud, ex corticibus castanearum dictum, admouebatur, & iis ac paucis aliis, sanitatem obtinuit, nec constringendi vim habentibus clysteribus vti opus fuit.

Curatio duodecima, in qua agitur de puero meiere non potente.

PVellus natus menses sex, & filius Petri Catarini, mercatoris Ragusæi, quum nutricem mutaret, & meiere non posset, sic de

ſic deſcripſimus. R. Olei ſcorpionum, liliorum alborum, anethini, ana vnciã mediam, dialthææ drach. duas, ceræ parum: miſce, fiat linimentum, quo ab vmbilico ad inferiora omnia, etiam inter anum & teſtes, inungantur. Item, Recip. Radicum petroſellini pugillum medium, cyperi, ſcinanthi, aſari, ana drachmas duas, in libra vna aquæ fiat decoctio, quouſque remaneat tertia pars, & coletur. R. prædicti decocti vncias tres, ſyrupi de quinque radicibus vnciam vnam, ſyrupi roſati ſolutiui, vnciam mediam: miſce, & cochleari per interualla propinetur: iis enim & egeſſit, & optimè minxit, & puer rectè habuit: poſteà verò puer deiectus aliquantulum cùm manſiſſet, ita fuit recuperatus. R. carnis pulli, vncias ſex, aſari, florũ violarum keiri, borraginis, ana pugillũ medium, ſeminis melonis mundi vnciã mediam, in vitrea campana omnia ſimul deſtillentur: ex qua deſtillaticia aqua, cochleari per interualla detur puero, quam optimè deglutiebat, & rectè habuit: ex craſſiori autem lacte guſtato, lenta quædã humiditas ingenita eſt, tranſitum vrinæ impediens, quæ prædictis remediis leuata eſt. Cæterùm, de nutricis lacte, nobis non parua poſteà cura fuit.

Curatio decimatertia, in qua casus citatur mirus, de puero ob timorem breui emortuo.

IAcobus, filius alterius Nicolai Bonij, Patritij Ragusæi, annos natus quatuordecim, quum Augusti die secundo, pila aliis cum adolescẽtulis luderet, fortè fortuna euenit, vt ex illis vnus repẽtè ob rem malam ab eo visam occlamaret: hic verò Iacobus quum hæc audiret, tanto timore perculsus fuit, vt omnibus animi potentiis expectoratus, parum abfuerit, quin illicò mortuus conciderit, ad domum tandem reuersus, rem ex toto matri, & assistentibus enarrat, affirmans cùm alium puerum ita terrore affectum audiret, sibi cor distrahi, ac veluti ad inferiora descẽdere sensisse, atq; ideo animo se consternatum esse, ita vt sese moriturum credat: post hæc dicens, cubile conscendit, & malè habere incipit, febricitat: quarto die rem nigram ore euomuit: quinto obiit: qua hora obitus, per os & nares, illud idẽ virus nigrum eiecit. Cæterùm, sanguinis missione per venę sectionẽ illicò hic opus habuerat, quæ à Medico prætermissa est.

SCOLIA.

Animi affectiones grauiores esse corporeis, omnes

omnes qui animam corpore præstantiorem existimant, norunt: quo fit, vt earum diligentior habenda ratio sit: miras enim in corpore humano animi affectiones inducunt alterationes, & præcipuè timor, & pauor: ad interiora enim præsertim ad cor, tanquam ad arcem & scatebrã suam in timore spiritus & sanguis sese conferunt, vbi spiritũ suffocatione extincta animula, algescentibus externis partibus, breui mors subsequitur.

Curatio decimaquarta, in qua agitur de dysenterico vario ceræ vsu curato.

POrtonarius, qui ad montem habitat, & alterius portæ ciuitatis curã habet, dysenteria quũ laboraret, febriq; careret, iubeo præter alia pullo colũbino asso, sed cera infarcto vescatur, ad hæc, pomũ cotoneum excauatum, cera quoque repletũ, & ad ignem exassatum, ieiuno stomacho, comedat, nihilque supra bibat, suadeo: iis enim non sæpe iteratis conualuit.

SCOLIA.

Ceram dysentericis conuenire tradit Dioscorides libro secundo sui Medici operis, capite de cera, ad hunc modum dicens: Cera datur in sorbitionibus, dysentericis, cui suffragatur Galenus, & cæteri post eum Medici. Cæterùm, nonnulli, ceræ, mastichem adiungunt.

Curatio decimaquinta, in qua agitur de errore quodā, à multis Medicis commisso, in prabenda cicorea discocta febri laborantibus.

QVum iuuenis Ragusinus febri laboraret,& Medicus de more illi cicoream discoctam oxeleo paratam cōcederet, illi obuiam iuimus, ac eum de errore notauimus: quia febris illa cùm ab obstructionibus pendeat, discocta cicorea magis hominem constringeret, obstrueret, & febrem augeret: nam ita cicoreę euenit, ac brassicæ,& lenti: cicorea nanque frigida sicca temperatura quum sit, partium subtilium ratione aperit, & meatus reserat, vt notat Galenus lib. de Comp. med. s. l. capite de iecinoris affectionibus, vnde cruda opus complet, aut eius decoctum primum, in quod partes illæ subtiles abeunt, aut eius distillaticia debito ordine extracta aqua, crasso,& terreo, ac constringente manente eius corpore: proinde aduertant Medici Italiæ, quibus nihil est in vsu mediceo frequentius, quàm febri laborantibus cicoreum coctum in victu porrigere, parum alioquin aduertentes coctam cicoream constringere, & meatus ac vias obstruere, dysentericis igitur,

igitur, aut alui fluxum patiẽtibus, ex herbis discoctam cicoream securè concedemus, non ignorantibus nobis, eius decoctum quia aperit, & lotium prouocat, diuersionis ratione, apprimè quoq; eisdem conuenire: qui igitur erraticis febribus, autumno præcipuè tempore laborat, ab esu discoctæ cicoreæ abstineat: eius nanque esu facilè in quartanam labetur, & in grauiores morbos incidet.

Curatio decimasexta, in qua agitur de fluore muliebri.

VXor Mudai, nata annos trigintaseptem, magnam sanguinis viui copiã per os vteri, abhinc sex menses emittit, & intra corpus, ac extra, veluti ad pedum plantas, ingentem caliditatem persensit, abundè sitit, noctu non dormit, & ad ilia cum vniuersa ea parte, in qua præcingi solet, intensè dolet. Ad quam vocatus, comperio hanc multos ieiunasse dies (Hebræa nanque est) vnde supra calfacto ac subtiliato sanguine, fluor hic ortum traxit. Perscripto igitur huic victu, vim refrigerandi, & condensandi habente, & quiete habita, ex interna brachij vena dextra, sanguinis vncias quinque demere

feci,& ſyrupos denſandi, & adſtringendi facultatem habentes, manè & ſerò, bibebat, quibus peius habebat, nam ſanguis copioſior fluebat,qua de re, iis poſthabitis,& demiſſa aqua chalybeata, cuius vice vinum rubrum,craſſum, & adſtringens in potu intro miſſum eſt,ad mammas cucurbitulas duas magnas multa flamma ignitas affigi curaui,ex quibus ſiniſtra fixa illico fuit,dextra verò, nunquam affigi potuit, ex quo mulier hæc ſibi magnum futurum iuuamentum augurata eſt, quia omne malum ad læuam eius partem ſtare contendebat,ac ea de cauſa,cucurbitulam in ea parte fixam per totũ ferè diem manſiſſe,illi fides erat, & re vera, cucurbitulæ huius beneficio, & pulueris albo oui excepti,& ebibiti, in aurora ieiuno ſtomacho ,& noctu quando ibat dormitum, ita rectè valere dixit, vt intra tres dies ſequẽtes ſanguis ex toto ferè cohibitus eſſet, habent verò puluercs ſic. R. Gummi tragacanti, erabici, vtriuſque vnciam vnam, ſanguinis draconis veri,boli armenię pallidi, ſuccini, terræ lemniæ: vulgò dictæ boli armeniæ, lapidis hæmatidis, ana drach.vnam,& alterius mediam, ſe. lactucæ,portulacæ,cicutæ,papaueris, hioſcyami, radicis mandragoræ, ana drachmas duas:

duas:omnia terantur, & fiat puluis: cuius drachmã ieiuno ſtomacho albo oui exceptam deglutiat, & noctu quinta hora à cœna, alterã eo modo ebibat: cæterũ, iliis & ad renum regionẽ hoc vnguento illinebatur, quod propriis manibus domi parabat. ℞. Ceræ albæ racuſinæ, vncias duas, aqua & aceto quinquies lauẽtur: cui poſteà adde olei roſacei omphacini, vnc. duas, ceruſæ vnciam mediã, aceti roſacei vnciã vnã: miſce, & ad ignẽ fac vnguentũ molle, quo inungebatur, & ſupra pannũ imbutũ oxicrato, ſiue poſca, ponebat, & aſſiduò mutabat: hæc cũ aliquot dies rectè valeret, & poſteà profecta eſſet caſtellũ nouũ, olim numeroſi militis Hiſpanici cruẽtum macellũ recrudeſcente morbo obiit.

Curatio decimaſeptima, in qua agitur de cruſtoſis, & concretis quibuſdam turundis muſchoſis, per nares emiſſis, à mala quadam capitis affectione, ortũ trahentibus.

FRanciſcus nummularius Raguſinus, per nares cruſtaceas quaſdam turundas, ac concretos quoſdem mucos, mittere ſolebat, non ſine capitis tamen dolore, cui occurrentes nos, à purgato corpore,

pore,

pore, & capite particulariter tum errhinis tùm maſtichatoriis medicamentis, decoctum radicis ſynarum ad viginti dies exhibuimus, & ſanus factus eſt.

SCOLIA.

Qui ex Alexandria, & Memphi ciuitate populoſiſsima, hodie ad nos veniunt, ibi radicem ſynarum ita apparari à Mauritanis, apud quos in pretio habetur, affirmant, radicem hanc in ſcobem redigunt, & melle exceptam, ac coctam, ſemiunciam pro vice ægrotanti comedendam porrigunt, ſupra quam cyathum decocti eiuſdem radicis ebibendum offerunt, & hoc mane & veſperi, ac ſic curationem duodecim dierum tempore, abſoluunt: porrò, nos huic, de quo agimus, ægrotanti, radicis decoctum ſolito noſtro modo concinnatum dedimus, & ſanatus eſt.

Curatio decimaoctaua in qua agitur, de ophthalmia, ſiue lippitudine.

TVrca Imin, ex Duratio, qui Solimani turcarũ Imperatoris redditus extra vrbem Raguſiũ colligit, lippitudine, ſiue oculorum ophthalmia grauiſſimè laborabat, vt penitus nihil videret, nec oculos aperiret, intus inde rubicundi, & ſanguinolenti videbantur, ad hũc vocatus, tenui victu conſtituto, ad frigidum declinante,

primo,quia clysteres hic non admittebat, bolum hunc deglutiendum tradidi.
℞. Floris cassiæ nouiter extractæ,drachmas sex,diaphiniconis, electuarij lenitiui,ana vnciam mediam, specierum hieræ picræ, drachmas duas, saccharo omnia excipiãtur,& fiat bolus,quo optimè egessit,tunc verò,sequẽti die,ex externa vena brachij, sanguinis vnciæ quindecim extractæ sunt,à qua sanguinis missione, melius habere cœpit, tũc verò oculi,hoc collyrio fouebantur, lauabantúrve. R. Sief albi,sine opio,drach.vnam,cãphoræ scrupulum medium,aquarum plantaginis,rosarũ,an.vncias duas:misce,fiat collyriũ,& pẽna sæpè applicetur,item, vt aluus lubrica huic esset, & singulis diebus responderet, & caliditas extranea infringeretur, decoctum hoc parauimus. R. Cicoreæ, endiuiæ,lupulorũ,euphragiæ, an. pugillũ medium, foliorum senæ,foliculorũ senæ, vtriusque, vnciam mediam, florum boraginis, buglosi, nenupharis, rosarum, ana pugillũ medium, prunorũ damascenorũ, duodecim, libris quatuor aquæ, omnia excipiãtur, & fiat coctio ad medias, & coletur. R. Prædicti decocti, vncias quatuor,syrupi de cicorea, vnciam vnam,rosacei simpl. vnciam mediam: misce, fiat

syrupus,

ſyrupus, iis enim tertio die, ſanus euaſit, nec aliis opus habuit remediis.

Curatio decimanona, in qua agitur, de caſſia Aegyptiaca, viridi, & recenti ſaccharo condita, quæ ventrem ſoluit.

PAulus Gradius patritius Raguſæus grauiſſimus, natus annos octoginta, cũ difficulter egereret, & oris amarorem ſentiret, & multum ſitiret, ob bilem fortè altam ſtomachi partem fluitantem, ſemiunciam caſſiæ Ægyptiacæ ſaccharo paratæ meis monitis comedit, qua bilis exactè purgata eſt, tandem ipſe breui rectè ſe habere dixit, vt poſteà plures alij, qui Ægyptiaca hac caſſia ſic ſaccharo condita, vſi ſunt.

SCOLIA.

AEgyptiaca hæc caſsia, interim dum viridis eſt, & parua apud Memphim vbi naſcitur, quãdoque integra, quandoque verò in parua fruſta ſciſſa, ſaccharo conditur, cuius vncia ad ſummum comeſta, aluum lenit, mouet, & purgat, ſecure, benigne, & abſque labore, qua de cauſa à principibus & regibus in pretio maximo habetur. Cæterùm, Aegyptia hæc caſsia, interea dum viridis eſt, guſtu acerba eſt, non minus ac ceratium xilocaracter & carubium dictum.

Curatio

Curatio vigeſima, in qua agitur, de ſanguinis reiectatione.

VIrgo abſcondita & ſecreta, quæ raro patuerat virorum aſpectibus, vt illam religioſam appellaremus, ſanguinis reiectatione laborat, cui abſenti, (apud Canalem oppidum nanque agebat) cum ſanguinem ex ſaphena demere mãdaremus, ecce illi cõſueti menſes reſponderunt, vnde illico ſanguinis ſputus conſtrictus eſt, quibus poſtea paucis interiectis diebus, ſuppreſſis, ingẽti tuſſi, in eandem ſanguinis reiectationem rediit, magno dolore, & ingenti caliditate in ore ventriculi percepta, qui retractionibus, & ligaturis mẽbrorum extremitatibus factis, & ebibitis pulueribus deſcriptis curatione prima quintæ Centuriæ, albo oui exceptis, ex toto reſtrictus eſt, porrò, ad ſedandum dolorẽ oris ventriculi ingenti illa caliditate perceptum, portulacam aceto coactam ac tabefactam, & calidam, ſic illi imponebant, & melius ſe habuit. Cæterùm, tunc curaui ſaccharum roſaceum miſtum bolo armeniæ pallido, pauculo robo myrtillorum exceptum, ad multos dies, nucis magnitudine, ieiuno ſtomacho comederet, ſimúlque quando iret dormitum rotulum

ex diacodio ſimplici ingereret, vel granum vnum, vel alterum thuris deuoraret, & vino omnino abſtineret, veſceretur tamen pullæ carnibus portulaca incoctis, aut ſorbis, aut mali cotonei fruſtis, aut ſymphiti radicibus, aut ſemine ſumachiorum, aut ſimilagine ſuaſi, quibus optimè valere dixit. Gracilis puella hæc eſt, collũ altum, & pectus ſtrictum habẽs, cuius altera ſoror, & frater vnus, phthiſi cõſumpti, diem ſuum obiere. Cæterùm, hæc elapſo menſe, Raguſium delata eſt, quæ noctis certa & deputata hora, ſeptima ſcilicet, tuſſiebat, & ſpuebat, pauca, alba, viſcida, durabat autem tuſſis parum. At, interdiu ſpuebat quidẽ ſed non tuſſiebat. Cęterùm, à prandio febriebat, aliquãdo intenſe, aliquando verò remiſſe, & lotium optimum, quãtitate, qualitate, & cõtentis in vniuerſo huius morbi inceſſu, habuit. porrò, vniuerſus noſter conatus eo dirigebatur, vt capitis deſtillatio in ſubiectas thoracis partes, ſiſteretur. Proinde à purgato per catapotia ex agarico, corpore, nã de hiera catapotia, in hoc caſu nonnullis medicis ſuſpecta ſunt, & propinatis variis aliis medicinis reſpiciẽtibus malam intemperiem frigidam capitis cũ materia, ad ſinciput, ſacculum ex rebus exiccantibus, &

robo

roborantibus calidis, compositum, admouimus, & tunc saccharum rosaceum bolo armeniaco pallido mistum, quando ibat dormitum, nucis magnitudine, comedebat. Cæterùm, hæc cùm viscidam multam pituitam, non saniosam ad multos dies tussiendo screaret, quæ à capite ortum trahebat, in capitis cõmissura, eam cauterio indigere, exposuimus, quæ cum non paruit, sic incuratam reliquimus, agebatur autem sextus mẽsis curationis. Cæterùm, hæc elapsis aliis duobus mensibus, hoc eodem morbo ad summum consumpta, diem suum obiit.

Curatio vigesimaprima, in qua agitur, de remediis partum accelerantibus.

HVius soror, filia Dominici Cladorouichi, mercatoris Ragusini, primipara, tẽpore partus difficulter cum pareret, & in angustiis esset, ad eam accersitus, vt eius partus acceleraretur, sic descripsi.

℞. Radicum maluauisci, petroselini, rubeæ tinctorum, ana vnc. mediam, dictami cretensis, dictami albi, origani, pulegij, hyssopi, calamenti, mentastri, nepitæ, ana pugillũ vnũ, seminis seseli, rusci: cumini, fœniculi, ana drachmam vnã, libris tribus

aquæ, & vna vini generosi, fiat decoctio sufficiens,& coletur,cui adde,cinnamomi optimi,drach. duas,croci drachm.vnam, trochiscorum myrrhæ drachmam vnam, & alterius mediam , antidoti emagogi, drachmas tres:misce, fac potum, de quo vncias octo , vel decem,tepidas parturiẽs bibat. Cæterùm,vt expeditè pareret, curaui,chordam ex alto pendentem, manibus apprehenderet, ita vt erecta staret, & si fieri posset , à viro robusto cõcuteretur, item , vt huius aluus oleo amygdalarum dulcium foueretur , aut oleo seminis lini, aut oleo liiino,aut linimento sequenti.

R. Olei amygdalarum dulcium , butyri recentis , ana vnciam vnam, pinguedinis gallinæ, vnciam mediam, ceræ, parum: misce,fiat linimentum ad ignem,quo illinatur aluus , item , vt sternueret , sic præscriptum fuit. R. Condisi , assæ fœtidæ, ana drach.vnam,ellebori, scrupulum medium, euphorbij, grana decem:misce, terantur,& fiat puluis,& gossapio exceptus, formentur errhina medicamenta , aut sic per se naribus præsentetur , iis enim ita mulier hæc iuuata est , vt intra diem puerum peperit, cùm enim sternuit , puerum misit, nec enim obstetrices permisimus vnquam,manibus violentum aliquod tractarent,

ctarent, prout illis moris est, quando ex illa violenta attractione, multa vitia, & fœdæ affectiones oriuntur. Cęterùm, post partum, hæc ad vtranque sciam doluit, quem dolorē, olim eo tempore quo menses illi consueti, fluere incipiebant, sentiebat, & tunc eum sic sedauimus. R. Olei hypericonis, vnciam mediam, ca[illegible]meli-ni, rosacei, ana vnciam vnam, pulueris rosarum camæmelæ, an. drachm. duas, ceræ parum: misce, fiat linimentum, & vtrūque locum dolore affectum illine, quo breui rectè habuit, & sanata euasit.

Curatio vigesimasecunda, in qua agitur, de gallica scabie, manuum palmas, papulis, & scissuris inficiente.

MArinus Gondulanus, nobilis iuuenis Ragusæus, ex Memphi apud Ægyptum, Ragusium morbo gallico infectus, reuersus est, circa genitalia vlcera passus est & mento, & facie, papulas non paucas habuit, à quibus remediis propitiis adhibitis, breui sanatus est. Cæterùm, in ipsis manuum palmis papulæ, quæ eas infecerāt, & in scissuras euaserāt, reliquerunt, pro quibus abigendis, & in totū ip-

ſius ſcabiei ſeminariis extirpandis, iuueni huic annos nato vigintitres, decoctum radicis ſynarum ad quindecim dies, habita optima, & ſubtili victus ratione, ebibendum dedimus, in quorum ſingulo, ter & quater, eodẽ decocto manus lauabat, demum, iis citatis intra prædictum tempus, ſanatus eſt, victus huic, panis nautici vnciæ quatuor in prandio circunſcribebantur, totidem in cœna, potus ea ipſa aqua, ſiue decoctum radicis ſynarum erat. Cæterùm, vltra panem, in prandio ſemipullum gallinaceum inaſſatum, vel decocto ipſius radicis ſynarum elixum abſque ſale, huic concedebamus, in cœna verò, pugillum paſſæ vuæ, & paucas dealbatas amygdalas.

Curatio vigeſimatertia, in qua agitur, de febre tertiana, continua, maligna, pulicari cũ ſymptomate.

PEtrus Ioannes Bonius, ex Patritia Raguſæorum gẽte, adoleſcens annos vndeviginti natus, temperatura bilioſus, habitu gracilis, colore ſubnigro, cùm extra vrbem refractario equo, curreret, mulierem obuiã impetuoſe ad terrã proſtrauit,

vt

vt eam tunc emortuam, ipſe putaret, vnde mœrore affectus, multa vomuit, & in febrim incidit, primò lentam, dein vero acutam, & malignam. ad hunc igitur acceſsitus vndecimo die ægritudinis, eum ingenti febri oppreſſum cõperio, ad hæc, ſiti ingenti, lingua arida, & nigra, retro collum ad ſcapulas variis exantemathis efflorescentibus, nõnullis rubricantibus, paucis ad nigredinem vergentibus, vrina huic citrina, cruda, nihil concoctionis indicans, erat pulſus varius, nunquam ſudauit, nec ſua ſponte egerebat, ſed aluo clyſmis, aut balano irritata. Cæterùm, ad hoc vſque tempus plures ebiberat ſyrupos, ſed nullam habuerat notatu dignam vacuationem, duodecimo ſequenti die, ad eum de more accedens, exantematha aucta eſſe, & vniuerſam poſteriorem partem corporis occupaſſe, cõſpicio, vnde ea non diu antea initium habuiſſe, ſatis euidens mihi argumentum erat, proinde aluo per chyſmum irritata, ex baſylica vncias decẽ ſanguinis diminuo, qui non admodũ magnã præ ſe ferebat corruptionẽ, hic ſummopere vinum appetebat, cuius vice, potũ hunc deſcripſimus. ℞. Tamarindorum, vnciam vnã, radicis bugloſi, ordei mundi, ſeminis melonis mundi, cucurbitæ, batechæ, ana

vnciam mediam, florum cordialium, ana pugillum medium, prunorum pinguium, decem numero, libris quinque aquæ fiat decoctio ſecundum artis miniſterium, & coletur, cui adde, ſyrupi de acetoſitate citri, vnciam vnam, miſce, aquarum acetoſæ, portulacæ, ana vncias tres, miſce, fac ſyrupum, & ſtomacho ieiuno propina. vt vero huius lingua abſtergeretur, canna curua, & pſilij ſemine humectaretur, aſſiduo curabamus. cibus huic, contuſum ex pullo herba acetoſa incocto, erat, portiun cula ptiſanæ admiſta, cui puluiſculus diamargaritonis frigidi reſperſus fuit, veſperi huius diei, ita habuit, & peius, quia acceſſio eum grauiter afflixerat, eſt nanque febris hæc tertiana continua maligna, no ctu melius habere cœpit, & recte dormiuit, decimotertio, ita recte habere dixit, vt nunquam antea, melius & reuera, tunc vri na quantitate, ſubſtantia, & contentis, optima apparuit, & pulſus meliores, qui vrina certius indicare ſolent, tunc frictiones exercebantur, & cucurbitulas varias corporis variis locis affigi curauimus, & ſyrupum hunc deſcripſimus. Rec. ſyrupi acetoſi ſimplicis, de cicorea, ana drachmas ſex, decocti florum nenupharis, acetoſæ, cicoreæ, ordei, vncias ſex, boli armeniaci

niaci pallidi, tantopere à Galeno decantati, scriptulum vnũ, misce, fac syrupum, & propina, ieiuno stomacho, quo, sequenti quartodecimo die, hunc sudaturum assistentibus tunc prædixi, quod ita futurum, pulsus fluctuosi recurrentes, mihi satis indicabant, & ita euenisse ipsi assistentes obseruarunt, sudauit quidem, sed parum, à quo sudore melius se habuit, sextodecimo, pharmaco composito manna, & rhabarbaro, purgatus est, quo optimè egessit, & qualia purgari debuerant, purgata sunt, sed tunc vinum illi paucum sed optime dilutum concessimus. decimoseptimo, ab iniecto clysteri lauante dicto, saccharũ rosaceum pauco bolo armeno mistum, comedit, nec amplius sudauit, fortè quia materia sudoris purgatorio pharmaco vacuata fuit, rectius tamẽ æger ipse habebat, pulsus tunc optimi erant, & lotium tum substantia, & contentis optimũ, à prandio tamen aliquantulum febriebat, qua de re, syrupum aperiendi facultatem habentem, singulis auroris bibebat, & aquam hordeaceam iulebo mistã, pro potu habebat, vigesimoprimo die, ex se natura mota est, bis nanque ægrotus ipse egessit, multa & citrina, sed à prandio, solito modo caluit, 23. & 24. & 25. eædem erant, clys-

mis tamen aluus irritabatur, 26. iterũ purgatus, ſanatus eſt, eius tamen venter ad multos dies reſtrictus, non niſi clyſmis, & infuſis irritatus reſpondebat, ad ſolitum tamen ſuum curſum redit, epoto iure pulli, aut veruecis, incocto malua, & mercuriali, aut beta, aut omnibus ſimul.

SCOLIA.

In iis peſtilẽtibus & malignis febribus curandis, duæ habentur viæ, altera Galeni, & Græcorum, altera vero Mauritanorum: nam Galenus, vt cæteri Græci, iubet pro iis curandis febribus, aperire, vias reſerare, & totius corporis expiramenta patefacta habere, vt apud ipſum quis legere poterit, libro ſecundo, de differentiis febrium, Auicẽna verò, & Mauritanicæ factionis Claſsici medici, res frigidas & ſtypticas, ac cõſtringendi facultatem habentes, potius concedunt. Nos vero vtranque viam optimam eſſe nunc doceamus, donec nanque peſtilentis febris caliditas viget, & feruet, rebus frigidis, ſtypticis, ac acidis vtimur, vt putredo infringatur, coerceatur, nec amplius ſerpat, item ne hoc veneno lancinati ſpiritus breui deficiant, ad quorum difflationem, & reſolutionem, vita amittitur, & mors introducitur. Cæterùm, remiſſo huius peſtilentis febris incendio, furoréve, tunc ad ea quæ aperiendi, & ſudorem euocandi facultates habent, confugimus, ea ægrotis

ſimilibus

ſimilibus propinando, vt in hoc de quo agimus ægrotante, à nobis factitatum eſt. At, hæc ita breuiter per tranſennam dixiſſe volui, quando de ijs quoque me dixiſſe nõnulla puto, Centuria tertia, harum curationum noſtrarum.

Curatio vigeſimaquarta, in qua agitur, de febre continua epidemica.

STephanus Mænſſius, Patritius Raguſinus, annos natus vnum ſupra triginta, cùm apud ſtagnum ciuitatẽ, prætoris officio fungeretur, febri grauiſſima correptus eſt, & ea quidem tertiana continua epidemica, eſt enim vir hic temperatura ſanguineus, vt ex notis elicitur, nã, hic magnus, longus, carnoſus, muſculoſus, & hirſutus admodum eſt, genas rubricantes habens, in eo tamen humiditas ſuperat caliditatẽ, vt excrementa varia atteſtantur, & paulo inferius interpretabimur, huius caput humidum & calidum eſt, caliditatem indicant, capitis magnitudo, oculi ingentes, foras prominentes, vt Alciatus iuris peritiſſimus doctor, hac noſtra ætate phœnix, habebat, qui Ferrariæ leges publicè profitebatur, eo tempore, quo & nos Galenũ, & Hippocratem eiſdem in ſcholis interpretabamur. Cæterùm, huius ægrotãtis capitis humiditas deprehenditur, ex variis, &

multis quæ ab ipſo capite continuo defluebãt humiditatibus excrementitiis,ſed & cor huic calidum & humidum quoque eſt,vt eius atteſtãtur arteriæ magnæ,molles,& craſſæ, veluti pectus perlatum, magnum, & bene hirſutum, ſed iecur huic, calidum quoque eſt & humidum,id quod venæ admodum craſſæ, latæ, & ſanguine refertæ, ſatis approbant. cum igitur præcipua tria hæc membra calida ſint, vniuerſum corpus calidum ſit decet, quin & cum ipſa humida ſint, & vniuerſum corpus humidum dicatur oportet, vt ex Galeno ſæpe repetiuimus. Cæterùm, cum hic humida calidaq; tẽperatura præditus ſit, omnium temperaturarum peſſima,& corruptioni magis obnoxia,ſi modo Galeno fidem damus, & multis & variis cibariis aſſuetus,contigit,quod cum apud ſtagnũ, vt dixi, ciuitatem Raguſæorum imperio ſubiacentem,prætoris officio fungeretur, in febrem grauiſſimam, ſæuiſſimamq; laberetur, & eam quidem epidemicam, bilioſam:ſolent autem huius ciuitatis incolæ certis,& ſtatutis anni temporibus, fere omnes febribus ſimilibus corripi, ob cauſam communem, aërem ſcilicet,morbificum & infectum, à quibus plures eorum euadunt, vnde peſtis dici non debet,eſſet nanque

nanque pestis, si omnes vel maior ægrotantium pars, morerentur. is igitur, cum corpus multis refertum excrementis haberet, non difficile fuit, ab aëre illo alterari, & affici, vnde in tertianam continuam lapsus est, à bile vitellina pendentem, qua eius caput multæ pituitæ mista refertum erat, vt eius indicabat grauedo, pituitæq; descẽsus ad maxillarum, & faucium musculos, vnde dentes dolebat, & lingua crassa, & fere contracta reddita, non recte loquebatur. ad hæc, non sitiebat, id quod & in stomacho humiditatum redundãtiam arguit, sed magis, nausea, si ie ad vomitũ procliuitas, imo rerum pituitosarum, & variarum copiosus aliquando cum verme vno vel altero, vomitus: hic cæterum, multa cum abundet pituita, tamen non dormit, ob fumos forte, ad caput delatos, biliosos siccos, ob quos inappetẽtiam quoque incurrit, vel quia humiditas pituitæ stomachum laxat, multum quoque ad appetentiam refert, pituitam altam stomachi partem occupare, vel eius infimam, nec enim omnis frigiditas causa appetitus est, sed verius ea quæ acerbitatis nonnihil habet, vt melancholiæ. Cęterùm, hic ventrem constrictum habet, nec nisi clysteri adiutus egerit, solet autem sæpe na-
tura

tura infusis, & clysteribus assueta, pigra fieri, nec excrementa, nisi eisdem, aut balano irritata, mittere. Ad hunc igitur, accersitus ego, trigesimoquarto ęgritudinis die, eum cubili prostratum comperio, tertiana continua, à vitellina bile pendente, laborantem, qui, ob prædictã à nobis causam, non recte loquebatur, porro, huius pulsus digitis nostris admodum resistebant, latitudinem, longitudinem, & profunditatem satis amplam præseferentes, febrilis porro calor non admodum acris erat, sed lotium rubrum, & crassum videbatur, in quo concoctio, vt assistens medicus aiebat, apparuerat, tunc nanque delituerat, item nocte antea multum sanguinis per nares illi effluxerat, quibus omnibus perpensis, & examinatis, iudico, & si huic sanguis semel abunde ex brachij curuatura missus fuerit, & per hirudines, venis hæmorrhoidalibus admotas, tũc quoque summum remedium esse, scissa brachij vena, sanguinem emittere. erant autẽ notæ sanguinis missionem exposcentes, pulsus plenitudo, quam pręseferebat arteria, veluti ipsius magnitudo, digitis maximè renitẽs, & lotium crassum & rubrum, ad hæc, morbi magnitudo, hoc est, febris continuo affligens, & sanguinis è naribus fluxus

fluxus, nec morbi longitudo eam impedie bat, vt monet Galenus, libro de ſanguinis miſſione per venæ ſectionem, & ſexcentis aliis locis, aut ſi hanc nolent exercere vacuationem, per cucurbitulas ſecta cute, & ſcapulis applicitas, ſaltē extraherent, conſului, de qua re, ignorantiſſimus quidam ex conducto hic medicus, admiratus, reſpondet, ſtante humorum abundantia, cucurbitulas non eſſe affigēdas: ſed hic, cum artem medicam omnino ignoret, ſatius eſt, illum innominatum relinquere, quàm eius opinionem refellere, vt noſcant tamen qui hæc legerint, ſi quis modo legerit, ſciat is velim, Galenū, & poſt eum omnes medicos, etiam initio morborum, iubere, vel ſaltem non negare, per cucurbitas ſecta cute, euacuationem moliri, cum, vt Auicenna ait, cucurbitulæ vicariæ ſunt phlebotomiæ, abnegat autem Galenus, veluti cæteri medici, plethora ſtante, cucurbitularum, vt aiunt ſiccarum admotionē, id quod Cumanus hic aſinus, capite clitellatus, diſtinguere neſciens, ita vt audiſtis effutiuit, edoctus tamen inde, ſequenti die mulieri ſanguine à febri laboranti, hic illico morbi initio, per cucurbitas coſtis affixas, cute ſecta, euacuationem tentauit, ad quam eo die accerſitus ipſe, opus

vt au

vt audiſtis confectum inueni, cum tamen ſecta in brachio vena rectius, & ſecurius eſſet euacuationem exercere, menſes nanque muliercula hæc diu erat perdiderat, de qua poſtea ſermo fiet. Applicitis igitur ſcapulis cucurbitulis ęgrotãti, de quo agimus, & extracto ſanguine ad vncias ſex, melius habere cœpit, qui poſtea, paucis ebibitis medicamentis de obſtruendi facultatem habentibus, veluti purgatoriis, paulatim priſtinam ſalutem conſequutus eſt.

Curatio vigeſimaquinta, in qua agitur, de ſurditate contracta ob malum vitæ regimen.

SEbaſtianus Bubalius ex Raguſæis patritiis, annos natus trigintaquatuor, iam diu eſt, morbo gallico afflictus fuit, qui poſtea immoderatis rei venereæ vſibus deditus, & aëri nocturno aſſiduo expoſitus, in capitis grauedines, & ipſius vertigines, multo cum flatuoſo ſpiritu, vtranque aurem infeſtante, incidit, vnde diminute audire cœpit, qui etiã ab eo vitæ inordinato regimine, tot mala illa aſcita ſibi eſſe non ignorans, nihilominus in eodem perſeuerabat, in dies minus audiens, quouſque ex toto ſurdus factus eſt, eſt autem vir

vir hic robuſtus, fortis, temperatura optima præditus, multam tamen præſeferente humiditatem, præcipue in ipſo capite. Cæterùm, ſurdus hic eſt, id eſt, ſenſu auditus omnino ſpoliatus, quod accidere ſolet ex læſione nerui auditorij, vel eius partis cerebri, ex qua oritur, nõnunquam etiam ex intemperie, aut tumore contra naturam vel ex obſtructione, vel ſolutione continui, vel vt Galenus commentario primo, in librum primũ prorrhetici, enarratione trigeſimaſecunda tradit, fit ſurditas & ob humorem quendã, in auditoriis meatibus impactum infarctúmque nihil quod malignum ſit, habens: fit quoque & interdum extincta audiendi facultate, quam in acutis turbulentis morbis contingere cernimus. Hæc Galenus. Porrò ægrotus noſter ſurditatem à craſſis, glutinoſiſq́; humoribus, præcedentibus procatarticis dictis cauſis, cõtraxit: id quod Paulus Ægineta dignoſcendum docuit, cùm dicat, libro tertio ſuæ medicinæ, cap. 23. Sonitus qui fiũt à craſſis, glutinoſiſq́; humoribus cognoſcũtur, quòd non vniuerſim, ſed paulatim increſcunt, ac naſcuntur. Cæterùm, cùm ęgrotus hic ſonitum vtraq; in aure illicò à morbi initio perſenſit, & in dies maiorẽ & crebriorẽ, quemadmodum

& nunc ſurdus factus, conſequens eſt dicamus, ab iiſdem humoribus capiti infixis ſurditatẽ ortũ traxiſſe: non verò aliunde ad eum dilatis, qui meâ ſententia, auditum, & aurium meatus obturant: vnde ſurditas prognata eſt: quæ, vt ingenuè fateamur, immedicabilis eſt, quum hucuſq; viderimus tam multa & egregia remedia pro hoc leuando morbo nihil contuliſſe: celebrata nanque fuit ſanguinis miſſio, vt agendum ſuadet Paulus libro tertio ſuæ rei medicæ, dicens, Ex crudis craſsiſque humoribus prognatas ſurditates, vel grauem auditum, curato venæ inciſione, aut omnino purgatione ex hiera, non minus materia hæc ante eius purgationem oximellite vulgari, veluti Iuliano tributo, præparata fuit: quæ poſteà etiam vniuerſo purgato corpore, particulariter vacuabatur, apophlegmatiſmis, errhinis, & ſternutamentis, veluti variis aliis, quæ incidunt, & attenuant craſſos & viſcoſos hos humores, etiã per calamos perforatos eorum ſublatus ad auditoriũ meatũ vapor. Nos tamen poſt multa & aliis adhibita, & exercita, hæc pauca illi cõceſſimus. R. Ligni Guayaci, contriti, & in ſcobẽ redacti, libram mediã: infundatur in libris decem aquæ fontanæ per totam noctẽ: cui adde,

maiora

maioranæ, ſtœchados, ana pugillũ vnum, menthæ, pulegij, hyſſopi, origani, ana pugillum medium, ſenæ vnciam vnam, polipodij quercini vnciã mediam, thymi, epithymi, ana drachmas tres, paſſarum de corinthio vncias duas: omnia ſecundum artis miniſterium bulliant, ad medias, & coletur: cuius decocti ieiuno ſtomacho in aurora, vncias nouem, vel decem, optimè calidi, ebibebat, quo aluus illi optimè reſpondebat, & rectè quoque ſudabat. Item, caputpurgium, ſiue errhinum dictum medicamentum, ita adaptabatur. R. Succi maioranæ, ſucci foliorum capparum, betæ, ana vncias tres, pulueris corticum, radicis capparorum, piretri, ellebori nigri, ana drach. mediam: clarificentur ſucci ad ignem, & naribus trahendo vtatur. Item, fomentum hoc pro irrigãdo capite apparatum ſic fuit. R. maioranæ, ſtœchados, betonicæ, ſaluiæ, origani, pulegij, hyſopi, chamæmelæ, meliloti, anethi, rutæ, ana pugillum vnum, ſeminis aniſorum, fœniculi, ameos, ana drachmas tres, garyophillorum, macis, ana vnciam mediam, foliorum lauri, pugillum medium, libris quinque aquæ, & decem vini, & quatuor aquæ vitis, omnia excipiantur, & fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis, ſecun-

dum artis ministerium, & coletur, optima facta expressione: quo fomento depositis capillis caput irrigabatur, saltem per mediam horam, tandem exiccato ab humiditate capite, hoc illinebatur vnguento. R. vnguenti aragonij, agrippini, althææ, ana vnciam mediam, olei rutacei, laurini, ana vnciam vnam, pulueris stœchados, pulegij, maioranæ, ana drach. vnam mastichis, garyophillorũ, macis, ana drach. mediam, aquæ vitis optimæ, vncias duas: omnia simul bulliant, ad aquæ vitis absumptionem: cui posteà adde cerę citrinæ parum: misce, fac vnguentum, quo, vt dixi, caput inungat. Sed vt in aures distilletur: sic quoque paratum fuit, R. Olei de castoreo, liliorum alborum, ana vnciam vnam, anethini vnciam mediam, ellebori drachmam mediam, aquæ vitis vnciam vnam: misce, & in balneo mariæ bulliant omnia, quousque aqua vitis absumatur: posteà per colum traiicito, & calidum in aures infundito, gossapio moschato superimmisso: iis enim optimo victus ordine seruato, intra viginti dies, saniem ex vtraque aure emittere cœpit, aliquando albã: nonnunquam verò nigram, quam curiosè admodum abstergendam curabamus: vnde sonitum illum vniuersum caput apprehenden

hendentem, circa aurium meatum perſentiebat: aliquando tamen percepto dolore, non admodum tamen offendente. Cæterùm, iis non contentus, chirurgum accerſiuit, qui eum ceratis ab argento viuo confectis, illeuit: vnde peius habuit: nouiſtis autem ex Auicenna, argẽtum viuum, natura ſua auditui obeſſe, tum etiam quòd materias ad partes ſuperiores idipſum trahat, quæ dubio procul infrà trahendæ erant, vt docet Hippocrates variis ſententiis ſuorum aphoriſmorum, & Galenus firmat ſexcentis ſuæ doctrinæ locis, veluti Auicẽna fen 4. libri primi: nũc verò ita hic habet, vt immedicabilis maneat.

Curatio vigeſimaſexta, in qua agitur de tribus pueris fratribus eodem morbo correptis.

FIlij Manuelis Fragoſij, viri qui apud Indos diu egit, quum veherentur naui, & multam aquam per menſem integrum, nec adeò bonam biberent: ad hæc, pane nautico, & variis aliis craſsis, & obſtruẽdi facultatem habentibus cibariis veſcerentur, in febrim inciderunt continuam, quibuſdam apparentibus excreſcentiis, ab obſtructionibus pendentem. Nam eorum

ventres tumebant,& pedes œdematoſi videbantur: quin & eorum facies tumore pallebant, ſed præcipuè oculorum palpebræ: eſt autẽ minimus annos natus duos: ſecundus, annos quatuor: maior verò, ſex: ad quod accitus ipſe, videns omnes ſimili morbo laborare, eadem curatione omnes indigere iudicaui, habita tamen ratione ætatis, & variarum eorum temperaturarum: primùm nanque, optimam victus rationem illis propono, refrigerandi,& deſtruendi facultatem habẽtem: proinde victus illis, pulli caro vulgati petroſelini radicibus elixa erat, aut perdix, aut turtur, aut indumentis vigentes auiculæ, aut panatella ſemine melonis parata, aut ptiſanæ cremor, aut amygdalatum, ex amygdalis & melonis ſemine concinnatum, pauco adiecto ſaccharo, aut ex internis pulpamentis pulli paratũ contuſum: pro potu verò aquam parare iuſſi ex hordeo integro, apij communis radice adiecta: deinde, vt quiſque horum puerorum vnam vel alteram vnciam ſyrupi roſati ſolutiui, adiecta portiuncula electuarij lenitiui, quod vulgò Medici, Diaſene linitiuum appellare ſolent, ebiberet, curauimus: tandem vt obſtructiones amolirentur, eorum ventres ſequenti

vnguen

vnguento inungebantur, quod habet, ℞. Succi de cicorea, vncias duas, apij, petroselini, vulgati, absinthij, menthæ, ana vnciam vnam, olei capparorum vncias duas, pulueris ceterachi vnciam mediam, corticum radicis capparorum drachmas duas, ceræ parum, ad ignem misce, fiat vnguentum molle etiam cum ipsis succis, quo bis eorum ventres in dies inungebantur, manè & vesperi: & ita respondebant, vt bis & ter eorum quisque in die egereret: quum tamen anteà eorum ventres satis constricti habebantur. Ita enim iis, pueri ij rectè habere cœperunt, vt corporis inflationes & ędemata imminui cœperint: qua de re syrupum hunc illis descripsimus. ℞. Radicis petroselini, cicoreæ, hordei, ana pugillum vnum, seminis melonis mundi, vnciam vnam, passarũ de corinthio, vncias duas, in libris tribus aquæ fontanæ fiat decoctio ad tertiæ partis absumptionem. Recipe, Prædicti decocti vncias sex, syrupi acetosi simplicis, vnciã vnã, mellis rosati colati, vnciã mediam, syrupi capillorum veneris, vnciam vnã, & alterius mediã: misce, fiat syrupus: cuius partes ita distribuãtur puero paruo, duas propinato vncias, & tertiæ mediam, sequenti, tres vncias: maiori verò residuũ:

iis enim ad aliquot dies tractati habita consideratione accessionum, in quibus à cibo fugiebant, cùm concoctio in lotio apparere cœpit, vnum vel alterum pharmacum illis dare decreueramus. Cæterũ, quum pueri sint, & nollent obedire, nec pharmacum bibere: sic optimo constituto regimine vitæ, eos seruauimus, contenti ea vnguenti inunctione, & pauco concesso vino, prædicta diluto aqua. Cæterùm, meminisse decet, horum maiori, quia grauius & intensius febri affligebatur, ex basilica brachij vena sanguinis vnciæ tres extractæ sunt: à qua sanguinis missione, rectè habuit: porrò, ille alter, quatuor natus annos: ob patris auaritiam me absente ita timuit, vt inde suum diem obierit: terebenthinæ autem vsu opus habebat.

Curatio vigesimaseptima, in qua agitur de plenitudine.

HOrum puerorum pater, vir annos natus quinquaginta, temperatura biliosus exustus: vt qui diu apud Indos egerit, in ano fistulam patiebatur: ex qua puris multum continuò emittebat, morbo laterali correptus fuit, continuò febriebat, ad costas dextras multum dolebat, tussiebat, & difficulter ingenti cum capitis dolore respira

respirabat. Ad quem accedens, post quatuor vel sex horas huius morbi apprehensionis, illicò accersito chirurgo, ex interna eiusdem brachij vena, vnde erat dolor sanguinem mittere ad vncias sex feci: qui sanè in totum corruptus,& putore affectus erat, à qua sanguinis missione, aluus sua sponte commota est: sæpe nanque egerebat, pauca pro vice, biliosa, putida, & corruptione affecta, tunc syrupum ebibit violaceum,& de endiuia, prædictis dilutum aquis,& in cibo illi ptisanę cremor erat: pro potu verò aqua hordei. Cæterùm, doloris locus fouebatur sequenti fomento. Recip. Hordei,rosarum, matrum violarum,parietariæ,chamæmelæ, fœnugræci, seminis lini, maluarum, summitatum maluauisci, ana pugillum vnum, libris quindecim aquæ fiat decoctio secundum artis ministerium: facta colatura, & expressione: adde olei rosacei, violacei, ana vncias duas: misce, & vesica semiplena,vel filtro,vel spongia, loco dolenti applicetur, & sæpe innouetur: locum verò abstersum, & rectè exiccatum hoc linimento illine. Rec. Axungiæ gallinæ, vnciam vnam, olei rosacei drachmas sex, violacei, vnciam mediam, chamæmelini, drachmas duas, butyri recentis, vnciam

mediam, pauca cera alba, ad ignẽ misce, fac linimentum: sequenti die etiam circa locum dolebat, & intensè febriebat, & caput dolebat: quibus de causis, iterũ ex eodem facto vulnere, totidẽ vncias sanguinis demere curaui: qui ita corruptionẽ affectus erat, ac primus. Vltimus tandẽ rubicundus apparuit, vnde meliùs habere cœpit: dolor nanque minui cœpit, & febris remitti: sed & capitis dolor ferè eodẽdie leuatus fuit: ad os tamen amarorem persentiebat. Cæterùm, primò die morbi, hic per interualla syrupum violaceum simplicem, cochleari lingebat: quibus paucis, multum excreabat, & ad septimam vsque diem melius semper habuit. Aduertendũ tamen duximus, quòd tertio die, ptisanæ loco, amygdalarum cremorem saccharo concinnatum habebat: quinto ius pulli ebibit: sexto ad alas ipsius pulli deuenit: imbecillis nanq; factus erat, & eò magis, quia per fistulam illam antiquam multũ puris emittebat. Porrò, quia bilẽ per cassiæ ægyptiacæ pulpamentum purgandam decreueramus: & ille non obediuit, pessimè habuit: & morbus ita contractus fuit, vt mirum fuerit: quòd ex eo diem suum non obierit: post duos tamen menses valetudini integræ restitutus fuit.

Curatio vigesimaoctaua, in qua agitur de cordis angustiis, & animi anxietudinibus, ob suppressos menses euenientibus.

HVius vxor, quum mensium respondentiam exactam non haberet, ita vt vtero gerere firmiter crederet, mentis obtenebrationibus, & cordis angustiis, ita sæpe detinebatur: vt omnes, etiam sibi charissimos filios odio haberet: quo tempore paroxismi, vestiũ omne genus, ex pectore, veluti quæcunque in capite gestabat, deponebat, & reiiciebat. Quæ omnia secta ex brachio interna vena, abundéque extracto sanguine, in totũ atro, & crasso, libera euasit. Nam pedis saphena, vt quæ meritò secanda erãt, vt quæuis alia pedis, nunquam apparuit. Cæterùm, elapsis posteà paucis diebus, menses cursum solitum suum habuere, & basilicè habuit.

Curatio vigesimanona de febre interficiente.

STephanus Aranius ex patritia Ragusæorum gente, iuuenis quinque & viginti annos natus, robustus, & musculosus, & otio deditus, crapulæ, & veneri, vt

nobiles adoleſcētes factitare ſolent, multùm indulgebat. Quare in ſtomachi imbecillitatem, & meſeraicarum venarum obſtructiones, atque duritiē incidit: quoties verò largiore potu vtebatur, in ſæuiſſimum inteſtinorum, & ventriculi dolorē incurrebat: quo adeò miſerè vexabatur, vt crebrò illud ex ſacris, repeteret, In manus tuas domine, &c Habebat prætereà & capitis vertigines, & animi deliquium. Cæterùm, hic, circa idus Octobris febri corripitur biliosa, & nunquam intermittente, quibuſdam tamen excreſcentiis ſatis apparentibus, quas à vitellina bile originē trahere, pro certo habebamus, vt paulò inferiùs dicetur. At hic, ſub initium mente parùm valebat, ſitim non habebat, fortè ob multam in ventriculo congeſtam pituitam. Febris tactu non adeò intenſa erat, immò omni morbi tempore, mitis ſemper apparuit: vrina craſſa, turbata, & veluti ſubiugalis, pituitoſa in ea reſidentia, apparebat: quam ex gonorrhæa prouenire, familiares aiebant. Pulſus tactui valdè reſiſtebant. Cæterùm, vomitiones praſſinam bilem referebant: quæ res, vt de iuuene malè ſuſpicaremur, effecit: ob nimiam autem iecinoris, & venarum caliditatem, eam prouenire nón verò ob ciborum

borum cruditatem, multa fidem faciebãt. Primò enim, pituitosa in ventriculo contenta euomuerat: ex assata autem bile flaua, vt Galeno placet enarratione.38.commentarij secundi prædictionum Hippocratis, vitellina euadit: & inde ex vitellina prassina, ex prassina eruginosa. Tandem ex eruginosa atra bili, sicca & ferues consurgit. Ad hunc igitur accersitus ipse, cùm iam ægrotus leniens medicamentum ebiberat, per assistentem medicum perscriptum, consultum fuit, de sanguinis missione: vnde tunc sanguinis vnciæ octo extractæ sunt. Cæterùm, septimo die morbi, ad eum reuersus, inuenio insomnem noctem cum delirio transegisse: & tunc pulsus illi imbecilliores erant, lotium turbatum, immò per interualla ægrotus ipse non rectè mente constabat. Varia nanque effutiebat, immò (vt tunc ab assistentibus mihi relatum fuit) tres antea noctes non dormierat: quibus ad oblata, vtcunque se habebat: vnde ea consultatione, hunc moriturum prædixi: scapulis tamen cucurbitulæ, secta cutæ infixæ sunt: & sanguis per eas abundè extractus: quin & ano hirudines admotæ, & cordi, refrigerans epithema cordiale dictum, veluti capiti irrigatio quoque pro somno conciliando, refrigerandi

gerandi

gerandi vim habens. Cæterùm, cum iis pulſus imbecilliores erãt, & ægrotus ipſe omnia cibaria iam abhorrebat, tunc ad capi deſtillatitiam aquam deuentum eſt. Hic demùm nihil mali perſentiebat: ſed gemitus ingentes per interualla, ingẽtem ſpiritus difficultatem præ ſe ferentes: imò certum obitum, emittebat: tãdem, viribus omnibus proſtratis, initio decimi diei, obiit, non ſine matris mœrore, vnicus illi erat, & diues ſatis, obiit autem die plenilunij, quando ex directo luna ſoli opponitur, & plena dicitur.

Curatio trigeſima, in qua agitur de dolore in iocinore.

DIdacus Pyrrhus, vir Græcè & Latinè peritiſſimus, & magni nominis poëta. Cùm in ſuburbio Raguſij ageret, (recens enim ex Byzantio venerat) vbi peſtis graſſabatur, ob eſum fortè pomorum crudorum & cibariorum malorum, bilis vitellina in eius ſtomacho genita eſt: quæ ad iecur deſcendens, magnum dolorem inferebat, vnde febris orta eſt: & ſiniſtræ manus ſtupor inſignis. Cæterùm, hic cùm Byzantij ſimili morbo correptus eſſet, & medicorum cõſilio illi ſecta eſſet brachij vena, & extractus bis ſanguis, ad vncias viginti

viginti, vt propè obitum esset: de morbo timuit: quare cùm malè sic haberet, de sanguine extrahẽdo solicitus erat. At ego materiam extra venas dignoscens à sanguinis missione fugiẽdum iudicaui. Secta nanque vena, humor iocinoris simas partes infestans, intra iecur & venas magnas retraheretur, vnde morbus ingrauesceret, & ex facili difficilis euaderet (vt Byzantij euenit) proinde iudicio habito, vomitum prouocauimus, & multam vitellinam euomuit bilem. Tandem clysteri vno vel altero, aluum deonerãte iniecto: & ptisana, pro victu, habita: ac supra dolorem vesica semiplena ex decocto rerũ anodinarum, & dolorem sedantiũ adplicita, melius habere cœpit. Tandem pharmaco leniente ebibito, intra quatriduum sanatus est: magna artis medicæ laude: vt qui tam facillimis, à tam graui morbo, & à quo vix Byzantij euaserat, liberatus est.

Curatio trigesimaprima, in qua agitur de punctura scorpionis.

VIr, qui ab scorpione in manus digito punctus fuit, multum dolebat, & refrigeratus, totus contremebat: & per corpus dolores, cute tota, quasi acu puncta, formicantes patiebatur. Cæterùm, hic ab

scorpio

ſcorpione punctus, illico eum interfecit, & contuſit: & contuſum puncto digito ſuperpoſuit: & breui à dolore liber fuit. Ad aliquot tamen dies, digitus totus excoriatus fuit, & quaſi ab igne exuſtus redditus, & ex toto ſanatus.

SCOLIA.

Scorpio qui læſit contritus, & ſuper locum impoſitus, iuuat, vt teſtatur Dioſcorides, ſic dicens, libro ſexto ſuæ Medicinæ. In remedio erit ſcorpionis puncturæ ſcorpio ipſe, qui læſit, contritus, & ſuper locum impoſitus, tanquam iniuriæ vindex, & perniciem, quã intulit, corpore ſuo luens, dominante illa rerum diſsidentia, vt conſtat, & ſubdit, Prodeſt, & ſcorpius quicunque tritus cum ſale, ac lini ſemine, & althæa herba impoſitus.

Curatio trigeſimaſecunda, de febre continuò affligẽte: cui poſteà ſanguinis reiectatio ſubſecuta eſt, & poſteà ſanguis per ſeceſſum exiuit.

MIles temperatura ſanguineus, pluuioſo tempore iter cùm ageret, domum reuerſus in febrem continuam incidit: caput dolebat, ſitiebat, & valdè conquerebatur. Acceſſitus itaque ad eum, illico ex communi vena, in brachij curuatura, ſanguinis vncias quindecim demere curaui:

curaui: qui quidẽ ſanguis, taurinam craſſitudinem præ ſe ferebat. Ab inciſa vena, vt primò febriebat:& ſanguinem, ingenti tuſſi, reiectabat:& pectus nõ dolebat: multa egerebat, liquida, & varia ingentẽ atteſtantia corruptionem. Quinto die, per ſeceſſum, ſanguinem purũ, & bene flauum bona quantitate, abſque ventriculi, & inteſtinorum dolore vllo, eiecit. Septimo, febri, & ſymptomatis aliis, liber euaſit: imbecillis tamen, & ex altera aurium ſurdaſter, à qua ſurditate, paucis poſteà diebus, immunis quoque & liber fuit.

SCOLIA.

Sanguis per os, ingenti illa tuſſi, ex thorace reiectabatur: qui poſtea per ſeceſſum eiectus eſt. Nec enim mirari eſt, ſanguinem thorace contentum, per ſeceſſum emitti. Quando ille cor petens, per venam putealem, cauam dictam, tranſmitti ad iecoris ſimas poterit, & inde ad inteſtina: vnde poſteà per ſeceſſum emittitur. Caterùm, tradit Gale. lib. 6. de Locis affectis, cap. 4. nos pulmonis vomicam per vrinam: thoracis autem per inteſtina, & aluum expurgari vidimus. Quanquàm in primis ex pulmone, per renes, tranſitus nullam, re vera, dubitationem excitare debet. Etenim, vt à caua vena, ita ex magna quoque arteria rami deſcendunt ad renes.

Curatio

Curatio trigesimatertia, in qua agitur, de dolore stomachi, cordis quoque regionem, infestante, ab humore melancholico, & viscida pituita eueniente: simúlque de podagra.

PAulus Gradius iunior, Patritius Ragusæus, annos natus quadraginta septem: temperatura melãcholicus, vigente autumno, quo atra bilis, (vt nostis) viget, de dolore stomachi, & cordis: ac posterioris partis, illi respondentis, conquerebatur. Sed noctu magis, redũdabat autem in huius venis melãcholia, veluti in eius ore vẽtriculi viscida pituita, à quibus dolor hic originem habebat. Audistis autem alias à me, ex Galeni præclara doctrina, sanguinem vena caua contentum, & cordis corpus ingrediẽtem, non nutrire cor, cùm cor à sanguine coronali vena contento nutriatur, sanguis tamen hic crassus cum sit, à natura in cordis ipsius priore ventriculo contentus, vt ipsum cor in medio thoracis rectè stare facit, contingit, quod crassior quàm deceret, euaderet, id quod attestabantur, tempus fouens sanguinis crassitiem, & rerũ melãcholicarum longus

longus esus, cordis dolores & ipsius nocturnæ diuturnæque angustiæ, ac pressiones, quibus fauebat viscida pituita ore vẽtriculi cõtenta, quam, linteolo fricata lingua, nobilis vir hic euomebat. Cæterùm, vt nobilis vir hic ab hac affectione euaderet, sic curationẽ orsi sumus. R. Floris cassiæ nouiter extracti, drachmas sex, pulueris senæ præparatæ, drach. vnã, electuarij lenitiui, vnciam mediã, pulueris seminum anisorum, scrupulum vnũ, sacharo omnia excipiãtur, & fiat bolus, detur ante cibum duas horas, quo multa egessit, nigra, & aquosa, pauca verò viscida, sequẽti verò die hunc descripsimus syrupum.

R. Radicum buglosi, borraginis, petroselini, ana vnciam mediã, senæ, epithymi, an. drach. tres, polipodij quercini recentis vnciam vnam, glicyrrhizæ rasæ, & recẽtis, vnciam mediam, hyssopi herbæ, absinthij, ana pugillum medium, pomorum appianorum, num. sex: seminis anisorum, drac. duas passarum, de corinthio vncias duas, corticum myrobalanorum indorum, chebulorum, an. drac. duas, in libris quinque aquæ fontis, fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis, & coletur. R. Prædicti decocti, vnc. quinque syrupi de pomis compositi, vnc. vnam, oximellitis vnciam

mediam: misce, fac syrupum, & ieiuno stomacho, propina, & repetatur sæpè. Porrò secundo die, hirudines tres, venis hæmorrhoidalibus apponi iussi, quas per medium cum primũ tumescere incipiebant, calẽte supposita aqua, præscindi fecimus. Ita enim per medium sectæ hirudines, auidius & magis attrahũt, dein verò iterato pharmaco ex rhabarbaro, Ægyptiæque siliquæ atramento, cum hieræ picræ speciebus melius habuit, non ab re tamen fuerat, sanguinem ex interna brachij vena ob sanguinem crassum corde contentum, demere. Cæterùm, quia per mariscas extractus sanguis multum attulit iuuamẽti, ab ea destitimus euacuatione, tunc verò foris ventriculus ipse quodam inungebatur linimento, & singulis auroris, rotulum vnum vel alterum diarhodonis abbatis, ægrotus comedebat, habet autem linimentum sic.

R. Pulueris comæ centaurij minoris, absinthij, farinæ loliaceæ, an. vnciam mediam: seminis cumini, anethi, apij, fæniculi, ana drach. vnam, & mediam, scinanthi, spicæ indicæ, mastichis, an. drac. vnã, oleorum laurini, rutacei, anethini absinthini, ana vnciam mediam, vini optimi vnciam vnam, & alterius mediam: misce, & ad

& ad ignem ſecundum artis miniſterium cum cera fiat linimentum, quo ſuccida lana excepto, os ventriculi fouebatur, præmiſſo antea fotu ex fomẽto prædictis rebus, & ſimilibus apparato. Cæterùm, eo tẽpore quo fotus, & inunctio fiebat, durities, & tenſio, perceptæ, aliquantulũ circa ipſum os vẽtriculi dolebant, demum cum ſic incederemus, elapſis octo diebus, iam nihil dolebat, imò durities & tẽſio illa, ex toto extirpata erat. Sed audi, à deuorato rotulo illo diarhodonis, vinum pitiſſabat generoſum, tunc verò poſt extirpatã tenſionem & duritiem, vt ventriculus robuſtior euaderet, ſaccului hunc parãdum curauimus, qui habet ita. R. Abſinthij, mẽthæ ſiccæ, roſarũ ſiccarum, aniſorũ, an. vnciam mediam, ſpecierum aromatici roſati, drachmas duas, maſtichis, macis, thuris, ana drachmas duas, & alterius mediã, ſpicæ, nardi, ſcinãthi, cariophilorum, cinnamomi, ana drach. vnam & alterius mediam, galangæ minoris, drachm. tres: galliæ moſcatæ meſuæ, drachmam vnam, omnia terantur. Et fiat puluis, ex quo paretur culcitra zẽdalo rubro conſita, & intercipiatur, quam generoſo vino irroratam ventriculo admouebat, & rectè valebat: victus huic, carnes perdicis ſunt, aut

pulli, circa potum verò ſcire licet, quod hic poſtquam ab hinc ſexennium Conſtantinopoli podagra correptus fuit, vino abſtinere ſibi propoſuit, vnde abſtemius euaſit. Cæterùm, ob ventriculi imbecillitatem, & humoris atribiliarij redundantiam, me authore, victus rationem mutauit, & pauciferum vinum ebibere cœpit, à cuius potu, vt ille aiebat, melius habebat, & ventriculus rectius cõcoquebat. Porrò, exacto menſe vno vel altero, animi excandeſcentia correptus, in podagram recidit, mirum dictu, vt nunquam vir hic in podagrã incidat: ni primo ira, aut merore corripiatur. Contra podagrã itaque morbum remedia adhibere inſtituimus: erant nanque illi ad digitum craſſum inflati pedes, & in ſuris cõtractio quædam neruorum percipiebatur, leuiter nanque dolebat, & ab ore multam ſaliuam reiectabat, dormiebat verò ſuauiter: & ciborum paulò iuſto erat appetẽtior, aluum non iuxta reſpondentem alternis diebus infuſo lauabamus. At, quia topica remedia adhibere ſibi nunquam permiſit, ad hoc ſequens decoctum recurrimus, quod habet.

R. Radicum bugloſi, endiuiæ, cichoreæ, ana vnciam vnam, roſarum ſiccarum, pugillum medium, paſſarum, vnciam vnam, polipo

polipodij quercini recentis, & contusi, vncias duas, hordei integri vnciã vnam, florum cordialium omnium pug. vnum, in libris quinque aquæ fiat decoctio quousque remaneant libræ tres, & coletur, cui adde, syrupi rosati de rosis siccis vncias duas, syrupi rosati solutiui, vncias duas, & alterius mediam: misce, fiat potus longus, de quo singulis diebus ieiuno stomacho, singulas octo vncias calidas bibat. Hoc etenim decocto, destillatio à capite illico coërcita fuit, & aluus rectè respondebat, tandem intra viginti dies, à podagra sanatus est. Cæterùm, in huius morbi inclinatione pedes lauati sunt, & ab eis vngues, & crustosæ superfluitates plantis hærentes, cultro præcisæ, habet autem lauacrum hoc modo.

A. Summitatum myrtillorum, rosarum rubearum, balaustiorum, ana pug. vnum, camæmelæ pug. medium, nucum cupressi, numero sex, in libris octo aquæ, & duabus vini rubri optimi stipticitatem præ se ferentis: misce, & fiat ebullitio sufficiens, & fiat lauacrũ, quo vniuersa curatio clausa fuit. Cæterùm, vt hic ab ouis abstineret suasi, veluti à rebus aperiendi vim habentibus, familiarem tamen sibi orizam haberet, veluti similaginem, & farrum,

maluam, mercurialem, betam, pruna, caules, & ex carnibus, optimas permisi, vinum porrò, vt dixi, fugere sibi proposuerat, cuius loco aquam mellis introduxit, sic à nobis apparatam.

R. Coriandri præparati, vnciam vnam in libris decem aquæ fiat decoctio sufficiens, & coletur, cui decocto adde, mellis despumati optimi libram vnam, ad ignem lentum coque sufficienter, semper spumam demendo, vel loco mellis communis, mel saluiatum mittebat, quod ita meis mandatis parabatur. Mellis optimi rutili, & rectè despumati libras viginti quinque, accipito, in quod, florum saluiæ recentium libras quindecim, per horas vigintiquatuor, macerari finito, ac postea floribus ipsis torculari optimè expressis, & abiectis, iterum totidem florum saluiæ libras prædicto melli adiicito, & per vigintiquatuor quoque horas maceratos finito, & vt primo torculari exprimito, & postea abiicito, quod & tertio repetito, quod mel tandem per colum laneum traiicito, & ad ignem admoueto, & coqui finito, quousque syrupi rationem obtineat, aliter autem ob humiditatem à floribus contractam, breui rancidum cuaderet, & non perduraret,
sed

sed corrumperetur, ex hoc igitur saluiato melle, aquã mellitam parat, quam sibi familiarem habet, & ea per totum annũ vtitur, & basilicè valet, quod verò ab animi affectionibus fugiat, illi cura est, quoties autẽ excandescit, illico podagra afficitur.

Curatio trigesimaquarta, in qua agitur, de puero sæpè in febrem cum vermibus propter obstructiones, & malum vitæ regimen incidente.

IVnius Gradius, Patritij prædicti nepos, optimæ habitudinis puer, annos natus octo, variis quum cibariis, & fructibus autumnalibus multis indiscretè, vt à voracibus pueris fieri solet, vesceretur, in mesenterij & venarum meseraicarum obstructiones lapsus est, vnde febrim per interualla patiebatur, cum qua & vermes multos sed paruos egerebat, ad vmbilicum dolebat, & tactu eo in loco obstructiones esse percipiebamus, subduriusculus nanque locus quãdam cum tensione erat, pro quibus omnibus deponendis affectionibus, optimo victus ordine constituto, & à fructibus & rebus obstructionem parientibus alienato, sic orsi sumus.

R. Floris caſſiæ nouiter extracti, vnciã mediã, ſpecierum hieræ picræ drachmas duas, pulueris, glicyrrhizę drachmam me diam, miſce fiat bolus, quo rectè egeſſit, poſtea verò ſyrupum hunc deſcripſimus.

R. Radicis petroſelini, apij, graminis, ruſci, fœniculi, ana drach. duas, ſem. ruſci vnciam mediam, capillorum veneris, coralinæ, ana pugill. medium, ſenæ, drach. vnam, polipodij vnciam mediã, paſſarum de corinthio vnciam vnam, libris duabus aquæ fontis excipiantur, & fiat decoctio ſecundum artis præcepta, ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur.

R. Prædicti decocti vncias tres ſyrupi de duabus radicibus vnciam vnam, miſce, fac ſyrupum, quem cõtinuè interim dum decoctum durauerit: itẽ, foris locus prædurus ſequenti vnguento inungebatur.

R. Succi abſinthij, apij, cichoreæ, petroſelini vulgaris, foliorum raphani, ana vnciam mediam, olei capparorum, amygdalarum amararum, ana drach. ſex, pulueris cæterach. capillorum veneris, corticum radicum capparorum, camæmelæ, ana drachmam vnam, ceræ, quantum ſufficit: miſce fiat vnguentũ molle, quo bis in die venter illinatur, porrò, ebibitis quinque ſyrupis, & nonnulla apparente, cõcoctione ma

ne ma

ne materiarum, hoc ebibit pharmacum.

R. Rhabarbari optimi, & pisti per noctem infusi in vnciis duabus destillatitiæ fœniculi, drachmam vnam, in aurora fiat expressio fortis, & prædicto diluto, adde, mannæ electæ vnciam vnam, & alterius mediam, electuarij lenitiui, drach. duas, cinnamomi scrupulum mediũ, iuris pulli parum: misce, fiat haustus vnus, detur in aurora, & suprà dormiat, quo aluus rectè respondit, & optimè valuit, ad aliquot tamen dies, singulis auroris, singulos rotulos drachmales gustabat. Cæterùm, puer hic, cùm manus verrucis variis, & ingentibus satis fœdatas haberet, ignitis sarmẽtis dextrè adhibitis, absque dolore vllo, intra octo dies sanus, & ab hoc fœdo vitio liber, & immunis euasit.

Curatio trigesimaquinta, in qua agitur, de febre cum dolore, ad costas nothas, simul quòd cucurbitulæ, secta cute, morborum initio rectè exerceri possunt.

HVius ancilla muliercula Illyrica, annos nata sex & quadraginta, quæ Byzantij apud Hebręum Hispanum seruitutem seruiuit, febri laborabat cõtinua, qua

& caput continuò dolebat, & per vniuersum corpus lassitudinem persentiebat, & ad costas mendosas dextri lateris dolorem patiebatur, ad quam vocatus medicus, cucurbitulas secta cute scapulis affigi iussit, & sanguinis vncias quinque demere, cùm tamen anteà duos dies, medicus hic cùm apud Stephanum Mensæum Patritium, qui malè habebat, essemus, & propositum à me esset, de affigendis cucurbitulis scapulis cum scarificatione, firmiter contendebat, Galenum nunquam vsum fuisse cucurbitis, stante repletione, ignorabat autem ille Galeni doctrinam, vt qui cucurbitulas eo in casu, siccas quod aiunt, absque sanguinis extractione, abneget, secus autẽ cute secta, & extracto sanguine, id quod Auicẽna interpretatus est, candidè cùm dixerit, cucurbitæ cum scarificatione, vicariæ sunt phlebotomiæ, proinde hic doctus factus mulieri huic cucurbitulas secta cute affigendas curauit, & sanguinis vncias quatuor demere, ad quam sequenti die accersitus ego, eam prædicta febre continua laborantem inueni, cum qua & lotium crassum rubrum apparebat; & dolor ad nothas costas dextras eam vexabat, qui dolor, non à phlegmone, vel pleuritide, ortum trahebat, sed potius

tius à flatuoſo quodam ſpiritu, eo in loco occluſo, malam qualitatẽ, & ſolutionem continui inducente, quanquam, vt verùm fateamur, & ad Galeni mentem loquamur, alterum horum ſæpè ſit ſatis pro inducendo dolore interno dicamus, ſecus autem in externis doloribus, in quibus & mala qualitas & ſolutio continui ſemper neceſſe eſt reperiantur & concurrant, vnde Galenus in ſua doctrina, alterum horum per ſe natum eſſe introducere dolorem, quandoque meminit præcipuè quando de internis doloribus corporis interiores partes occupantibus loquitur, cum à minori cauſa, & facilius alterari poſſunt interiora, quàm exteriora. Sed hæc, quaſi per tranſennam ſint dicta, & ad inſtitutum noſtrum reuertentes, dicamus, quòd dolor mulierem hanc infeſtans, à frigore tanquã à cauſa procatarctica ſanguinem mouente ortum traxit, vigebat autem hyems. Iis igitur perpenſis, iuſſimus, vt hæc vini loco, aquam decoctionis cinnamomi pro potu haberet, in victu verò offam iure pulli intinctam, & parum martij panis comederet, inſtituimus. Cæterùm, locus dolore affectus ex vnguento anodino dolorem ſedante, & reſoluente illinebatur, demum humoribus per ſyrupos

ebibi

ebibitos præparatis, ad expulsionẽ, concoctione apparente, pharmaco purgata est, & melius habere dixit, postea tamen ad cutem exantematha, qualia ex sanguinis redundantia oriri solent, floruere: error nanque fuit, quando cucurbitulæ admotæ fuerunt, vena secta non fuit, & sanguis abundè extractus, præcipuè ex interna brachij eundem locum affectum respiciente, vtcunque tamen septimo die, rectè valuit, & nunc firmata valetudine vtitur.

Curatio trigesimasexta, in qua agitur, de muliere continuo febriente, cum tussi, & purulento screatu.

VXor Georgij à Martinis, ciuis Ragusini, aliquando sanguinem ex pectore reiectauerat. Cæterùm, nunc continua febre laborat, tussiebat, & screatum purulentũ mittebat, & ad pectus dolebat, huic occurrentes nos, cum sanguinis missionẽ renueret, ab ebibito pharmaco mãna composito, melius habere visa est: Cæterùm, duobus elapsis mensibus, phthisi consumpta, diem suum obiit, contraxerat autem, vt intelligo, à matre morbũ, ex quo quoque decesserat.

Curatio trigesimaseptima, in qua agitur, de muliere pariente geminos, marem & fœminam, quæ nõ rectè purgata est, vnde diem suum obijt.

VXor Michaëlis Scipionis Bonij, ex patritia Ragusæorum familia, annos nata sex & triginta, Geminos peperit facili, vt ab obstetrice percepi, partu, marem & fœminã, ex quibus mas illico obiit, fœmina superest. Cæterùm, hæc nono à partu die, quum suo, & assistentium muliercularum iudicio, abundè purgata videretur, febri continua corripitur, qua & per interualla non mente constabat, sed multa effutiebat, & delirabat, non sitiebat, nec eius lingua admodũ arida aut denigrata erat, non egerebat sua sponte, sed irritata balano, aut clysteri aluo: est sanè febris hæc synochus, ortum à sanguine menstruo cotyledonibus retento, & putrefacto, habens, qui per putidos fumos continuò cor petens, & lancinans, febrem hanc gignit, & inde caput obrepens, & animales spiritus malè afficiens, delirium parit, non sitiebat, nec linguam aridam, aut denigratam habebat, ob nimiam humiditatem capite, & stomacho contentam, cùm quibus

continuò vigilabat ob calidos, fortè & ſiccos continuò aſcendentes fumos, qui cùm malam qualitatem in ipſo capite imprimerent, & membranularum diſtenſionem facerent, dolorem continuum inducebant, quem ipſa perſentiebat. ad eam igitur accerſitus medicus de ſanguine detrahendo, ex ſaphena contendebat, quod cùm ab illa impetrare non poſſet, erat enim valde timida, venæ ſectionis vice ad varia conuertitur remedia, nam frictionibus, retractionibus, cucurbitulis, non minus ſyrupis aperiendi, & menſes educendi facultatem habentibus, non admodum tamen natura calidis vtebatur, quin, & membrorum extremitates fomento infrigidandi, & ſomnum conciliandi, vim habente irrigandas iuſſit, ad hæc, temporibus vnguentum populeum naribus, auribus, & brachialibus, poſtea illini curabat, doctè admodum morbi cauſam, & febrim, ac ſymptomata conſiderans, Nam morbi cauſa, ſanguis obſtructus & retentus, ac refrigeratus ipſis in cotyledonibus eſt, qui prouocatione, inciſione, apertione & ſubtiliatione indiget: pro quibus complendis operationibus, mèdicamentis calidis indigemus: quæ dubio procul febrem acriorem reddunt, intendunt, &

ſym

ſymptomata omnia augent: & conſequẽs mulierem hanc in delirium maius traherent: vnde de phrenetide timor erat, quòd ſi contra febrem tentare propoſuerit, frigidis vtatur decet, quæ ſanguinem denſant, meatus obſtruunt, & morbi cauſam fouent magis & augent. Ad hanc igitur vocatus ego, quinto die morbi, eam eo dicto modo afflictam inueni, cui vires vtcunque conſtabant, & ad ea quæ illi offerebantur rectè ſe habebat: eius tamen lotium craſſum, turbulentum, & ſubnigrum, quantitate multum erat, quod menſtrui ſanguinis ſubſtantiam præ ſe ferebat: vnde quum mulierem hanc ita afflictam conſidero quæ ob timorem ſanguinis detractionem (ſecta vena) renuebat, hæmorrhoidibus, quas pati ſolebat, & mulieres aſſiduò parere ſolitæ, ſæpe incurrunt, quatuor hirudines admouere, & eas ſemiplenas per medium ſecare curaui, ac perforata ſella ſedens ad calentis aquæ vapores ferè libram ſanguinis fluere permiſimus: tunc victus huic, ptiſanæ cremor miſtus pulli cõtuſo multo ſemine melonis apparato erat: potus verò hordeacea ex pullo nõ admodũ diſcocta, ſed ea nocte parum dormiuit, & multũ delirauit

rauit, & floccos ab ſtragulis euellebat, & feſtucas colligebat, & manus ſæpe porrigebat, & eas ita contrahebat, & euertebat, vt exteriores articulorum partes intus conuerti viderentur: ſpaſmoſum nanque motum patiebatur, nam lecto nunquam quieta manebat: porrò media nocte huic ius pulli, aut ſimile offerebatur, & in aurora ſyrupum hunc bibebat. R. Capillorũ veneris manipulũ medium, ſeminis melonis, citruli, cucurbitæ, omnium mundatorum ana drach. duas, radicis endiuiæ, bugloſi, petroſelini, ana drach. vnã & mediam, hordei pugillum vnũ, cicoreæ manipulum medium, prunorũ pinguium numero decem, florum cordialium, ana pugillum medium, in libris tribus aquæ fiat decoctio ad conſumptionẽ tertiæ partis, & coletur. Rec. Prædicti decocti vncias quinq;, ſyrupi de duabus radicibus, de cicorea, oximelitis ana vnciã mediã: miſce, fac ſyrupũ: nã tunc melius habere viſa eſt, & ante prandiũ ſuris & femoribus frictiones exercebantur, & cucurbitæ ſcapulis veluti brachiis retractiones, & ligaturæ adhibebantur, & tunc lotium clarius apparuit, & febris minui cœpit, & non delirabat, & quæ illi offerebantur, comedebat: imò tunc cõqueſta eſt, quòd à tam multis remed

remediis illi adhibitis fuerit vexata: ſepti-
mo non dormiuit, ſed delirabat: qua de re,
oxirhodinum capiti applicitum fuit, &
peſſus ex ſucco mercurialis & mytridaceo
antidoto conſitus, ad os vteri intromiſſus
eſt, tunc in lecto meiebat, & conſpurcaba-
tur. Cęterùm, à prandio febris intenſa eſt,
ſed veſperi remiſſa At ante cœnam clyſte
rium paratum fuit: quo immiſſo, ægre tu-
lit, imò in animi deliquium deuenit, adeò
vt eam emortuam aſſiſtentes putarēt: ſed
poſteà optimè egeſſit, & ita rectè habere
viſa eſt, acſi nihil mali haberet, optimè lo-
quebatur, & febris lenis & remiſſa erat, &
de conuulſiuo motu nihil tunc in arteriis,
aut manibus percipiebatur: poſteà tādem
ita peſſimè habuit, vt frictiones, & retra-
ctationes ante cœnam ſolitas, aſſiſtentes
mulieres prætermitterent: imò tunc pa-
rum cœnata eſt, & à cœna duas horas, re-
quiei Nicolai deſcriptione drach. vnam,
& alterius mediā ex lactucæ decocto ebi-
bit, & vnguento ſomnum euocante, tem-
pora, aures, nares, frons, & brachia lia illi-
nita ſunt, quibus etiam totam noctem nō
dormiuit: vnde à pharmaco, quod illi ebi-
bendū decreueramus, abſtinuimus: octa-
uo omnia in delirium verſabantur, & vri-
næ excretionem abſque recordatione pa-

tiebatur, parũ loquebatur, ſed contractis manibus flocculos colligebat: tũc abraſis capillis, irrigatione ſomnum conciliante caput irrigabatur: quæ habet. R. Hordei mundi, florum nenupharis, foliorum lactucæ, endiuiæ, portulacæ, ana pug. vnum, hyoſciami, pug. mediũ, roſarũ, violarum, anethi viridis, ana manip. vnũ, corticum radicis mandragoræ, vnc. mediã, calicum papaueris albi & nigri cum ſuis ſeminibus, ana numero tres, ſem. lactucæ, portulacæ, endiuiæ, an. vnc. mediam, camæmelæ pug. medium, in libris duodecim aquæ fiat decoctio ſecundum artem, & ſpongia noua ex alto caput irroretur ad minus per mediam horam: tandem abſterſo capite, illinatur hoc vnguento. R. Vnguenti populeonis, vnciã vnam olei violacei, ana vnciã mediam, opij grana quinque, aceti drach. mediam, ſucci hioſcyami, pulueris radicis mandragoræ, ana drach. vnã, ſem. lactucæ, portulacæ, pulueris camæmelæ ana drach. vnam, & mediam, ceræ parum, ad ignem ſecundũ artis miniſteriũ fiat linimentũ, quo & tẽpora, & nares, & aures, & brachialia illinebantur: imò ſpongia linimento imbuta ad nares appoſita eſt: quod ſi tunc mandragoræ, aut eius generis varij pomũ aliquod luteum haberetur

prope

prope nares admitteretur. Cæterùm, cùm hæc agerentur, destillatitia ex capo aqua illi bibenda offerebatur, quemadmodum iam anteà institueramus, veluti & pulli contusum hordeaceæ ptisanę admistũ: sed hæc somnũ nunquã conciliare potuerunt: proinde ad clysteres sic confugimus. R. Corticũ mandragoræ vnc. mediam, hordei mundi pug. vnum, calicum papaueris cum suis seminibus, numero tres, seminis endiuiæ, lactucæ portulacę, ana drachmas duas, foliorum violarũ, maluarũ, ana pug. vnum: in libris tribus aquæ fiat decoctio ad consumptionẽ tertiæ partis. R. Prædicti decocti vncias quindecim, olei rosacei, violacei, nenupharini ana vnc. vnam, sacchari vnc. vnam, cassiæ extractæ vnciã vnam, salis drach. vnam, ouum integrum optimè conquassatũ, vnum: misce, fac clysterem, nono die: omnia eadem erant, in quo lunæ coniunctio soli vigebat: quo factum est, vt syrupum de papauere cõpositum cũ decocto lactucæ, & foliorũ & florum nenupharis, post cœnã ebiberet, aut eius vice, requiei Nicolai descriptione drach. duas, decocto lactucæ, & florum nenupharis, cum calicibus papaueris, parato exceptas, assumere: & interim quum hæc exercebantur, sequentem syrupum

bibebat. Recipe, Syrupi de acetositate citri, vnciam vnam, de succo acetosæ vnciam mediam, decocti florum nenupharis, lactucæ, acetosæ, vnc. quatuor, misce. Cæterùm, febris hæc variè habebat, cùm quandoque eodem die insurgebat, & valida ac intensa apparebat: quandoque verò deprimebatur, & remissa percipiebatur: adeò vt eodẽ die, ternas & quaternas mutationes febris hæc faceret: vnde mihi in mentem venit Hippocrates libro primo Prorrhetici, textu 27. dicens, Frequentes in phreneticis permutationes conuulsionem indicant: erat autem mulier hęc conuulsione (vt dixi) maximè affecta. Cæterũ, Galenum aliter Hippocratẽ interpretari in iis citatis verbis me non latet: nec enim credere est, febris varietatem hanc, ex varia febrium complicatione gigni. Demũ, cùm hæc vigil semper maneret, morbus increbuit, & præualuit, eius viribus succumbentibus, adeò vt illi phrenitis confirmaretur: duodecimo die huic crura frigida ac emortua sunt facta: quia à caloris fonte longinqua: vnde pedum arteriæ motus, quæ ad digitum magnum percipiuntur, deficiebãt, & non apparebant: demùm tertiodecimo die, suum diem obiit: apud me tamen opinio semper fuit, quòd mulier

mulieris huius morbus, ab ipſo die partus cœperit: nam & amaricatum oris, & febrim, & corporis totius laſſitudinem illicò perſenſit: quæ omnia mulieres aſſiſtentes in lactis generationem reiiciebant.

Curatio trigeſimaoctaua, in qua agitur de papillarum dolore, & earundem ſciſſuris, ac contra eas remedio.

ENixæ mulieres, poſt partũ ſæpe conqueri ſolent de papillarum dolore, & earundem ſciſſuris: pro quo leuando malo, nullum præſtantius, nec votis magis reſpondens remedium, hoc vno infrà ſcribendo comperi, quod habet. Rec. Vnguenti populeonis, de plumbo, ana vnciá vnam, opij thebaici grana quinq;: miſce, fac vnguẽtum, & eo inunge mamillarum papillas, quas quum mulier puero lac dare voluerit, vino diluto lauet: & poſteà iteret: eſt ſanè remedium hoc certum & indubitatum. Cæterùm, vxor Salomonis Erguij, dolore & ſciſſuris ingenti cum febre torquebatur, cui bis vena ſecta fuit, & ſanguis abundè extractus, & inde admoto topico remedio citato, breui ſanitatem adepta eſt.

Curatio trigeſimanona, in qua agitur de ſplenis duritie, ex quartana contracta.

QVi ex Theſſalonica ad me venit, mercator cognomento Criſpinus, natus annos triginta, temperatura bilioſus, coloris nigelli, lienis magnitudinem ingenti cum duritie patiebatur, quam ex quartana olim habita contraxerat: ſolet autem ſplen, vt noſtis, obſtructionibus, & ſcirrhis facilè tẽtari: præſertim iis in corporibus, quæ quartana longa laborarunt, & gelidam multam biberunt: nihil enim ſpleni malè affecto magis aduerſatur, quàm aqua: qua de cauſa ſuadeo, quoties Medicus quartana laborantem ſibi curandum propoſuerit: cuius quartanæ, lien fons & origo ſæpe eſt, aut induratos lienes minuere decreuerit, quòd ægrotantes non ſolùm ab aqua abſtineant pura, ſed etiam ab ſtillatitiis herbarum curet: quarum vice, decocta ex ipſis herbis ad rem facientibus parare facillimè poterit: quæ per ſe propinari poſſunt, vel ſyrupis miſceri: ſed hæc tanquam dicendorum præfatio ſic, cùm multa & pulchra pro liene curãdo in ſcolio habebis. Hunc igitur curaturus, ſanguinis miſſione omiſſa, vt quæ

vt quæ huic casui tunc non conueniebat, sic orsi sumus, Constituta primo optima victus ratione, quæ extenuans esse debet. Nam Galeni præceptum est, ex libro vndecimo Methodi med. decerptũ, & à Medicis in vsum praxis adductum, & hodie obseruatum, obstructa non sunt aperienda priusquam plenitudo vacuetur: & quoniam purgatio non rectè celebratur ante corporis præparationem, iuxta illud Hippocratis satis triuiale, cùm quis vult purgare, oportet prius fluida facere: proinde hunc ad euacuationem primo præparatũ purgauimus: sic autem euacuationi præparatio anteiuit. Recipe, Herbæ fumiterræ, lupulorum, scolopendriæ, capillorum veneris, ana pugillum vnum, cuscutæ, betonicæ, ana pugillum medium, epithymi, drachmas duas, seminis anisorum, fœniculi, ana drachmam vnam, & mediam: in libris aquæ tribus fiat decoctio secundum artis ministerium, ad consumptionem tertiæ partis, & coletur.

Recipe, Prædicti decocti, vncias quatuor, syrupi lupulorum, de fumoterræ, syrupi acetosi diarhodonis dicti, ana vnciam mediam: misce, & fac syrupum: & donec decoctum perdurat, iteretur: posteà verò bolum hunc illi obtulimus, qui

habet. Recipe, Electuarij lenitiui vnciam mediam, agarici recens præparati ſcrupulos duos, confectionis amech. drachmas tres, ſaccharo omnia excipiantur, & fiat bolus, quem in aurora vt decet, capiat, quo aluus rectè reſpondit. Cæterùm, poſt hæc peracta, ad lienem ipſum induratum emolliendum, & minuendum, vniuerſus noſter conatus verſabatur, non ſolùm intus exhibitis, ſed foris admotis: proinde ſic deſcripſimus. Recipe, Corticis thamariſci, radicum capparorum, ana pugillum vnum, radicum fœniculi, apij, ruſci, aſparagi, ana vnciam mediam, ſeminis anethi, fœniculi, apij, aniſorum, carui, foliorum matris ſyluæ, periclymeni dictæ, ana drachmas duas, ſenę vnciam mediam, polipodij vnciam vnam, cuſcutæ, epithymi, myrobalanorum Indorum, citrinorum, chebulorum, ana drachmas duas, herbæ ceterach manipulum vnum, libris ſex aquæ: omnia excipiantur, & ad ignem fiat decoctio ad medias, ſecundum ordinem pharmacopolium, & coletur: cui poſteà adde aceti acerrimi vncias tres, & iterum ad ignem parum ferueat: ex quo in aurora vncias ſeptem, vel octo, ieiuno ſtomacho, bibat, & totidem ante cœnam, duas horas, quia eius ventriculus optimè ferebat,

bat,& ad oblata rectè se habebat, successu verò temporis, huic apozemati, aceti scillitici portiunculam addebamus, Galeni præceptis innixi, libro de Facultatibus simpl. medic. quinto, capite vndecimo, sed extrinsecus, fomentum ex multis citatis herbis,& flore genistæ, semine lini, fœnugræci, malua, radice althææ, ireos, cucumeris asinini, absinthio, cuscuta, asaro, flore camæmelæ, meliloto, semine anisorũ, fœniculi, carui, aqua & aceto incoctis quoque parabatur. Sæpè autem dixi, acetum tam intus quàm extra spleni maximè conuenire, & opitulari, vt Galenus sæpè docet, præsertim citato à nobis loco, post fotum verò lienem, & rectè abstersum, atque optimè frictum, ammoniacum aceto dissolutum ad vnguenti formam redactum,& lana succida exceptum, superponebatur, quod medicamentum in emolliendis huius visceris duris tumoribus, Galenus summopere laudat, & nos ipsi pręstans esse, sæpe experti sumus. Sic enim Galenus, libro quartodecimo Methodi medendi, capite quinto, inquit. At in liene & carnosis musculi partibus scirrho affectis, tutus aceti est vsus, quippe raræ sunt naturaliter hæ partes, nec est quod metuas, ne quis neruus eius vi lædatur, ac

ammoniaco quidem thimiamate cum aceto, etiam alij non pauci lieni impotentes vtuntur, ad luti, ſcilicet craſsitudinem, quod ex vtriſque miſtum eſt redacto, idq; ſolum ei curando ſatis fuit, & cætera, quæ Galenus inibi tradit. Porrò, ſplenem quoque fouere aceto acerrimo, in quo marchaſita dicta lapis pyritis candens, & ignita extincta fuit, ſpongia vel filtro exceptum ad Galeni mentem optimum eſt remedium, non minus vinum decoctionis radicum filicis ad medias, & ebibitum per viginti dies ſplenis duritiem minuit, Galenus quoque libr.2. artis curatiuæ ad Glauconem, cap. 6.tradit, lienem aut flatu, aut ſcirrho, facilè affici: quocirca, quum flatu lien, at potius ædemate tumuerit, abſinthio perfundi poſtulat, ac poſteà emplaſtro foueri ex ſulphure & plurime alumine conſtante. Quòd ſi ſcirrho lien occupetur, digerendi facultas præpollere debet, aſtringendi verò exigua portio admiſceri, vt in flore ſalis exterius ſupra ipſum lienem lineo panno excepto, & applicito, reperitur. Cæterùm, horum remediorum maiori parte, nos pro liberando hoc Hebræo, vſi ſumus, & ſanus euaſit. victus huic, extenuans erat, ex rebus

bus quæ facilimè concoquuntur, & succum bonum,& tenuem adgenerant,potus verò, vinum erat, ex decoctione asplenij herbæ,dictæ citrach.

SCOLIA.

Lien viscus est,ex iis quæ sanguinem expurgant,vt Hippocrati & Platoni placet,referente id Galeno lib.2.de Facult.naturalibus, cui insita vis est melancholiam ad se trahendi,non propterea humore crasso nutritur, sed verius nigro subtili,subtiliori autem succo lien nutritur quam iecur,vt alias ex Galeno dixi,qui lien per intestina expurgari debet, non verò per vias vrinæ, vt Galenus candidè docet, libro methodi medēdi tertiodecimo, ad hunc modum dicens, In liene verò alterā dūtaxat esse superflui vacuationem, cùm quæ per renes agatur nulla huic visceri vacuando via pateat, proinde vbi phlegmone premitur, deiectoriis id medicamentis, tum detergemus,tum laceßimus, quo remittat deponátque superflua, & cætera.Per quæ verba Galenus satis clarè docet,quòd à liene ad renes nulla pateat via, per quam purgari poßit, sed magis ab ipso liene ad intestina,ac ea de causa per clysteres & medicamenta aluum purgantia, Lien curatur, vnde Martinum Achachiam, & Andream Lacunam Secobiensem, ac plures alios viros doctißimos

ctißimos in hac re hallucinatos iudicamus, ÿ enim libr. 2. de arte Curandi ad Glauconem capite 2. lienem cũ renibus per meatus vrinarios purgandum esse, literis mandarunt, quod quantũ errent, & à Galeni mente deuient, paucis indicemus, Achachia nanque qui Galenum citato libro vertit, & commentariis illustriorem reddit, ita citato loco habet, quod verò in gibbis iecoris per vrinas, simis verò partibus per alui excrementa ducere oporteat, visceris ipsius situs indicat, quódque thoracem ac pulmonem tußi repurgare conueniat, ventrem ac stomachum vomitu, interanea alui deiectione, quẽadmodum lienem quoque & renes per vrinas, hactenus Galeni per Achachiam versio, qui lienem vnà cum renibus per vrinas purgari debere, ait. Andreas Lacuna, vir doctus, in suo breuiloquo Galeno, ita quoque habet, ventriculum, & stomachum expurgabis per võmitum, intestina per deiectiones, quẽadmodum per vrinas & splenem, & renes. Hæc Lacuna ex Galeno, quæ perinde sunt ac ab Achachia tradita, sed quanta inaduertẽtia, vel ex citato à nobis Galeni loco, lib. 13. methodi medendi, satis clarum euadit, & eo magis si cum Lacuna locum legerimus, vt in suo breuiloquo Galeno legitur, sic, lieni sanè, per renes nulla administrari potest vacuatio, sed tantummodo per intestina, & cætera, iis enim verbis luce meridiana clarius claret, lienem per intestina repurgari debere, non

verò

verò per vrinas. Caeterùm, vnde docti viri ij, errorem traxerint, paucis aperiam. Leonicenus, Vir cui mortales multum debent, vt qui ex densissimis tenebris artem medicam in lucem reuocauerit, ita elegantissimè primò locum hunc Galeni interpretatus est, & quidem laborantibus gibbis epatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat, concauis autem per excretionem inferiorem situs ipse visceris indicat, atque etiam thoracem & pulmonem per tusses expurgare, ventriculum autem & stomachum per vomitus, intestina autem per inferiores excretiones, quemadmodum & splenem, & renes per vrinas. Hactenus Galenus, interprete Leoniceno, quibus in verbis, prima facie videtur asserere, splenem veluti renes per vrinas repurgandos esse, sed mea sententia, longe aliter Galenus sentit, & Leonicenus interpretatur, quoniam sic hoc loco Galenus legendus venit, intestina autem per inferiores excretiones, quemadmodum & splenem, vt finis sententiae & punctus hic sit, & postea sequatur, & renes per vrinas. At, cum viri ij haec minus aduerterent, in errorem lapsi sunt, parũ alioquin Graecanicum exemplar curantes. Receptui igitur canentes, dicamus, Lien per intestina purgari debet, non verò per vias vrinae.

Curatio quadragesima, in qua agitur de muliebri fluore, à multa pituita ve

ta veniente, cui febris pituitosa continuò complicata erat, à ventriculi, veluti & ipsius vteri frigida intemperie, ortum trahente.

VXor Natalis proculei, patritij, Ragusini, vteri fluore pituitoso, febri pituitosæ continuæ complicato, iam diu est laborat, est autem mulier hæc frigidæ & humidæ temperaturæ, vterum frigidum, veluti ventriculum & cor habens, obesa autem mulier hæc est, coloris albi, annos nata, vigintiquinque, quæ arterias & venas paruas, nec adeò pulsantes habet, vnde cor frigidũ esse arguitur, vterũ quoque frigidum eã habere, vel ex hoc indicatur, quia in coitu, parum (vt maritus ait) delectatur, & pudẽda paucissimis, pilis illi decorentur, sed stomachus, siue ventriculus quoque frigidus est, multa redundans humiditate, quam & ipsa persentire aiebat, qua de re, nec cibaria retinet, nec ea rectè concoquit, vnde ventriculum intemperie frigida materiali, malè affectum, fontem & originem huius morbi esse dicendum reor, viget nanque pituita in hac muliere, natura pituitosa, hyeme vigẽte, vnde mirandum non est, si ab hac pituita fluor hic ortum traxerit, id quod ex excũtibus mutatis

tatis clarius & euidētius percipitur. Nam sanguis exiens vt ex intinctis sudariolis, saltem exiccatis, percipiebamus, coloris albi est, imò sanguis ipse pituitam viscidam & lẽtam, præsefert, veluti vrina subalbida & aquosa, quando clara & à sanguine immunis apparebat. Cæterùm, cùm ventriculus frigida intemperie laboraret, & refertus multa esset pituita, ingesta non rectè concoquebat, nec iecur exactè ea alterabat, nec in sanguinem vertebat bonum, vnde natura eum tanquam inutilem ad cotyledones remittebat, qui eorum oscula suo pōdere & mala fortè qualitate aperiebat, & consequens in vteri cauitatem cadebat, & inde foras veniebat, quo assiduo fluxu, venæ ipsæ ad vterum terminatæ cotyledones dictæ, veluti & ipse vterus, in dies imbecilliores & frigidiores euadebant, vnde non tantū ventriculi intemperie, sed membrorum iniuria fluor hic perseuerabat, quem cum multa pituita (vt dixi) crassa & viscida comitaretur, non mirum est obstructiones inde oriri, & tādem ex ea putrefactiones, ex quibus febris pituitosa, lenta, & mitis consurgit, quæ fluorem comitatur. Solent nāque morbum hunc sæuum comitari ciborum inappetẽtia, & eorum incōcoctio,

& ic

& iecinoris imbecillitas, vnde chachexia, totius corporis malus habitus, dictus morbus pullulat, palpebrarum tumescẽtia, ac pedum lenis quædam inflatio, & consequens hydrops, ad obitum certa via, ex quibus symptomatis, & malis affectionibus, nullam hucusque euidenter nobilis hæc mulier incurrit, quanquam morbi huius agatur tempus sexaginta dierum. Pro hac igitur curanda nobili muliere, sic agendum decreuimus more Galenico è libro de præcognitione, in Curatione vxoris Boëtij consularis Romani, quam ipse Galenus ex simili morbo rebus incidentibus & aperientibus, curauit. Proinde tentatis iam per medicum alium variis remediis, nos primò per vomitum euacuationem moliri cœpimus, à qua non adeo frustrati sumus, ac postea decoctum hoc sic parauimus. R Capillorum veneris, hyssopi, menthæ, melissę, an. pugillum vnum, asari, pugillum medium, radicis petroselini, vnciam mediam, seminis anisorum, drachmam vnam, in libris duabus aquæ fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis, & coletur. R. Prædicti decocti, vncias quatuor, mellis rosati colatitij vnciam vnam, oximellitis vnciam mediam: misce, fiat syrupus, quem in aurora ieiuno

stomac

ſtomacho, bibat, in cuius potu diu perſeuerauit, quia eo rectè ſe habebat. Cæterùm, ſingulis diebus, ſingulos clyſteres ei iniiciendos curabamus, & ad ventriculum ceratum hoc admouimus.

R. Ladani optimi & puri vnciam mediam, menthæ ſiccæ, cinnamomi, gariophillorum, galangæ paruæ ana drachmas duas, roſarum pugill. medium, malobatri dicti folij, quod ex India verum & germanum habemus, drachm. mediam, ſpicæ indicæ, ſcrupulos duos, reſinæ, terebinthinæ, ceræ ana parum: ad ignem miſce, & fac ceratum, quod in panno cocco infecto ad ſcuti figuram redacto extende, & ventriculo admoue: non minus aliud ſimile ſub vmbilico impoſitum eſt, veluti alterum ad renum regionem, non tamen ex ita calidis medicamentis compoſitum. Iis enim ita cœpit valere mulier hæc, vt intra viginti dies ex toto fluor cohibitus fuerit, & ipſa à febre immunis euaſerit, & pancraticè habuerit, cibus huic contuſum ex pullo erat, ſuperingeſtis duobus, vel tribus bolis carnis pulli, & deſuper bibebat, bibebat autem aquam decoctionis gariophillorum, pauca miua cidoneorum adiecta. At, poſtquam rectè valere cœpit, rotulum vnum vel alterũ diarhodonis ieiuno ſto-

macho, quandoque interdiu gustabat, sed tunc vinum illi rubrum pauciferũ & optimum concessimus. animaduertant igitur medici, qui omnes huiuscemodi fluxus, medicamentis frigidis & stypticis, tam ebibitis quàm extra applicitis, curare contendunt, nobiscum autem erat in hac curatione Iacobus Bononiensis medicus doctus, qui difficulter nobis in propinatione illius citati decocti assentitus est. Cæterùm, cùm rem ad votum succedere videret, acquieuit, sunt enim, vt videtis omnia decoctum componẽtia calida & aperientia, quo artificio olim me quoque curasse adolescentulam quandam Anconitanam, memini, vt duodecima Curatione, quartæ Centuriæ legitur.

Curatio quadragesimaprima, in qua agitur, de remedio singulari, contra podagræ ingentes dolores.

QVi podagræ ingentes dolores patitur, capram intra cubiculum suum apportare, ac ex ea lac supra membrum dolens, & malè affectum emungere curabat, quo, dolores diminui & meliusculè se habere euidẽter sentiebat, nec quidem

iniuria, nam lac ſic recens emulctum dolores demulcet, & mitigat, ac remittit: eſt autem remediũ hoc Turcarum Principibus commune & familiare ſatis, à te qui lucrum & honores quæris in pretio habendum.

Curatio quadrageſimaſecunda, in qua citatur caſus mirus de quodã nobili Gallo, imaginatricem corruptam habente, & eiuſdem curatione faceta.

IAcobus homo Gallus, & Henrici Francorum Regis in orientali plaga procurator, Argentonij prætereà illius qui Gallicam hiſtoriam ſui tẽporis præclarè ſcripſit, vt ille ait gentilis, morbo patrio, hoc eſt, Gallico laborabat, pro quo abigendo, multa & varia remedia fruſtra expertus erat, in quem quum extremo hyemis Raguſij recideret, lecto ſe cõtinebat, nec tantùm morbo ſed curis etiam grauatus, in melancholiam morbum facilè incidit, delirabat autem, & inſaniebat continuò, vnde in capite morbum & eius cauſam eſſe, ac, vt aiunt, per primogeniã affectionem, ſiue proprio affectu caput affici euidens deſumitur argumentum, imaginatricem,

nanque facultatem corruptam habebat, ſalua tamē ratiocinatrice, nam abſceſſum ſiue apoſtema ad latus dextrum habere ſe continuò querebatur, medicúmque qui illum curaret, & aperiret, magna promiſſa mercede, accerſebat: ego cum ad eum venirem, hominē baſilica valetudine inuenio, facie erat ſatis viuida, conſtabant pulſus, tauricè comedebat, bibebat gallicè, & profundè dormiebat, ab inſania tamē nullo modo deduci poterat, claráque voce ab ipſo abſceſſu, putidos & mortiferos vapores ad nares ſibi leuari inculcabat, quódque magis ridiculū erat, ſputum albiſſimum illud quidem, & ſatis ſpiſſum digitis oſtentabat, eóque res deuenerat, vt teſtamentum conderet, quæque illi domi erant, veſtem, aurum, equos, & precioſam ſupellectilem, vel inter ignotos, de manu diuideret, nec quicquam ſibi præter lagenam reliquit, quàm non ſecus ac elegantem puellam cōtinuò amplexabatur, vino ſanè generoſo plenā. ad hunc itaque hominem ſanādum accitus, primum hæc paro. R. Rubi viticoſi, zarzæ parrilliæ dictæ, quam hederā ſpinoſam eſſe olim patefecimus, vncias duas, conteratur, & infundatur per noctem in libris quatuor aquæ, & duabus vini albi, & boni, cui adde,

hellebo

hellebori nigri præparati,pręparatũ dico, intereà dũ eſt viridis, ex eo eſt cor exemptum, drach.tres, ſenæ, vnciam mediam, polipodij quercini recentis & cõtuſi, paſſarum de corinthio, ana vnciam vnam, epithymi, pugillum medium, terantur, & ſcindantur, & in panno lineo ligentut, & ſuſpendatur in olla, coctionis tempore, ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur,ex quo decocto,in aurora ieiuno ſtomacho bibat vncias decem calidas, & antè cœnam totidem, quo bis & ter in die egerebat. Cæterùm, ex eadem cocta radice, linteo ex contentis abiecto, ſecunda apparabatur aqua, ad medias cocta, quæ pro diluendo vino, & interdiu bibendo, deſeruiebat, vel melius,ex alia noua radice, aqua pro vino diluendo parabatur, cùm vbique radix hæc, creſcat, & vigeat: reſtabat, abigenda corrupta illa imaginatrix de infixo ad latus dextrum abſceſſu, ſiue apoſtemate, pro qua profliganda, in mentem veniunt doctorum & ſapientum medicorum hiſtoriæ, qui etiam inſanientes imaginatricem corruptam habentes, vario modo curarũt,liberarũntque: nam, Alexander Trallianus, vir medicus inſignis, & poſt eum alij varij iuniores, multa dicunt: hiſtoriam tamen texunt hanc:

Curabat medicus ægrotum, cui ob insaniã serpentem se in corpore habere, persuasissimum erat, nec ab ea opinione deduci poterat, prouidus itaq; medicus serpentem in lasanum poni curat, vbi verò ægrotus alui onus deposuisset, ille quasi excrementa inspecturus alta voce clamat, serpentem ab ægrotante per inferiores partes eiectum, magnoq; iudicio virum prædicat, qui opinione sua falsus non erat, habebat etiam medicus nonnullos assistentes, qui partem fabulæ peragerent, & quasi in admirationem ducti, tum demum conualuisse ægrotantẽ dicerent, illiq; magno applausu, vultu verbisq;, restitutam valetudinem gratularentur. Quid multis? credit ægrotus, & ita ab ea insania liberatus est. feruntur & alię istiusmodi fabellę, nec insuaues, nec inutiles, quas enumerare supersedeo, ne lectori fastidium pariã. nunc ad Gallum nostrum, versabatur vniuersa huius insania, (vt dixi,) circa abscessum lateri dextro infixum, cùm tamen nullum haberet, pro qua leuanda ita illi assentiẽs non rarò dirum abscessum habere, putidum, & fæculentum inculcabam, in quam sententiam ibant assistẽtes huius rei conscij, quos ego præmonueram, pro quo leuando emplastra, cataplasmata, vnguen-

ta,

ta, linimenta, illi loco affecto apponi hac non nisi habita præfatiũcula, curabamus, rudis, & crudus abscessus hic est, quem cùm primum ad suppurationem traxerimus, eum posteà candente ferramento aperiemus, assentiebatur ægrotus ipse, sed quasi in desperationem veniebat, quòd non illico apostema aperiebamus, sed ad triduum opus differebamus, tandem conuocatis medicis, & chirurgis, & variis aliis domesticis huius rei consciis, octauo die mensis Martij 1557. lateris dextri falsum apostema aperire, magno ipsius ægrotantis applausu, proposuimus, pro quo conficiundo opere chirurgus candente ferramento locum dextrum superficietenus exussit, ac vice puris fluentis, ex scutula liquorem ex lacte & gallinæ sanguine compositum, super respersit, quem ægroto postea quasi ex abscessu fluxum indicarunt, vnde ille saniei admiratus, se sanum clamauit, simulabat autem chirurgus in dies bis & ter eum curare abscessu magnam puris & saniei quantitatem demere, ex cuius fluxu ægrotus ipse mirum in modum lætabatur, vt qui tantæ saniei extractione, se sanum breui euasurum credebat, id quòd ita euenisse, postea vniuersa Ragusia seruauit, fuere au-

tem nobiſcum, ac in noſtrum hoc curandi artificiũ deſcenderunt Iacobus Bononienſis medicus doctus, & duo dexterrimi chirurgici, Baptiſta Vanuccius Florentinus, & Paulus Celetanus Neapolitanus.

Curatio quadrageſimatertia, in qua agitur, de morbo Gallico.

THamar Turca mercator ex Pergamo olim opulentiſſima ciuitate, & Galeni magni illius patria, nunc verò paruo vico, oriũdus, Venetiis morbo gallico infectus eſt, vbi à doctis medicis curatus rectè habuit. Cæterùm, cùm nauim vigente hyeme conſcenderet, vt in patriam ſe reciperet, Raguſium venit, vbi deteriùs ab eodem morbo habuit, quàm vnquam habuerat, membrorũ articulos & iuncturas dolebat, ſub mento ad collum duritiem patiebatur, & intra os vlcuſcula ſordida quæ ad labra peruenerant habebat, cùm quibus, caput dolebat, & vigil noctes tranſigebat, adhæc, ſcabioſus erat, ſicca ſcabie quadam & prurigine vniuerſum corpus præhendente, & ad pernarum creas dolores ingentes ſentiebat, pro quo curando, quidã accerſitus medicus ad triginta dies eum peiori quo prius ſtatu reliquit, qui

quum

quum ſatis purgatus per illum eſſet, vt qui ſingulis diebus ſingula pharmaca purgatoria illi daret, decoctum guayaci ebibendum illi tradidimus, pauculo hordeo illi adiuncto, præfixa optima ratione victus, ſemigallinam nanque in prandio accipiebat, aliquando aſſam, quandoque verò, ſecundo decocto elixam in cœna, prætereà, paſſam corinthiacã, & amygdalas albas, ac nauticum panem ſecũdo ligni decocto imbutum comedebat. Cæterùm, durities ſub mento habita, aſſiduo lotu primi decocti euanuit, vlcuſcula verò intra os ad labra apparentia tanquam aphtas putidas curauimus, decocto ſcilicet rerum exiccantium, adiecto alumine rochæ vſto, & melle roſaceo colatitio, vt verò pernarum dolores leuaremus, vnguentũ parauimus concinnatum, ex vnguento althææ & Agrippini, adiecto lithargirio, & pauculo argento viuo, ac exiguo oleo ſeminis lini, cum pauca cera, miſtis, porrò, ſiccam ſcabiem cum ingenti pruritu, ita facilè extirpauimus. ℞. Herbæ fumi terræ, rumicis, maluarum, radicis althææ, camæmelæ, roſarum, ana pugillum vnum, ſenæ, vnciam mediã, furfurum ligatorum in linteo, pugillum medium, excipiantur libris quinq; aquæ, & fiat decoctio ad medias, quo de-

cocto ſcabiem optimè laua, ac poſtea linteo abſterge, & linimento ſequenti illine.

℞. Ouorum vitellos duos, olei roſacei, vnciam vnam, olei abiegni, vnciam mediam, ſucci extracti ex duobus limonibus, vel eius vice ſucci acetoſæ, vnciam vnam, ceruſæ, vnciam vnam, radicis enulæ campanæ, vnciam vnam, & alterius medianı, in mortario lapideo, tere, miſce, & fac linimentum, quibus remediis, intra viginti dies ſanus Turca hic euaſit.

Curatio quadrageſimaquarta, in qua agitur de melancholia morbo, pendente ab hypochondrijs.

NIcouaus Gozius, ex nobili Raguſæorum proſapia, annos natus viginti, temperatura bilioſus, faciem ſemper admodum rubricantem habens, ventrem verò ita durū & malè reſpondentem, vt non niſi ſingulis octo vel decem diebus, ſemel pauca, pilularum caprarum modo, egerat, ad hæc, ſemper ferè hominum conuerſationes fugiat, nunc mente non conſtat, & quādoque febricitat, & ad hypochondria, flatuoſitates & rugitus perſentit. Nam plures ructus, & per inferiora ventum multū remittit, pendet autem morbus hic à melancho

lancholia naturali multa, hypochondria, siue præcordia dicta occupante, id quod circa ea loca, affectionem esse, spiritus ad caput ascendens, quem ægrotus ipse primò sentiebat indicat, non minus eructatio, & à cibo vomitus, hoc attestantur pro qua leuãda mala affectione, sic orsus sum, primò in mentem reuocando, quod perpauci sunt medici, qui sanguinis missionem pro hoc curando, admittant. Auicenna tamen eam vtcunque permittit. Cæterùm, si ea in hoc morbo, & quouis melancholico alio, committenda est, Hippocratis iudicio ex inferioribus potius corporis partibus celebranda est, magis quàm ex superioribus, cui & ratio suffragatur, inferiùs dicenda. Nam Hippocrates, libro aphor. sexto, aphor. 21. inquit, in insanientibus si varices, vel hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutio, sunt nanq; corporis infimæ hæ partes aptæ, vt per eas melancholicus humor grauis & ponderosus vacuetur, subsidet nanque inter humores, vt fæx in vino, aut amurca in oleo, id quod libro quarto eiusdem voluminis seipsum exponit, aphorism. nono, dicens, melancholicos plenius inferiores, scilicet purgare, quam sententiam, iterum eodem sexto libro citato, aphoris. vndecimo repetit,

petit, cùm dicat, atra bile vexatis, & renum paſſionibus, hæmorrhoides ſuperuenientes, bonum, grauitat nanque, melancholicus ſuccus, ac ea de cauſa, ima petit, veluti bilis ſuperiora, vnde flaua per ſuperiores partes, vacuanda venit, atra verò, per inferiores, qua ſententia, nos præmuniti, venis hæmorrhoidalibus huius hirudines tres affigi curauimus, fugientes earum apertionem cùm phlebotomo, quas, cùm primum tumefieri cœperunt, chirurgus forcipibus per medium præſcindit, ægrotum ſub perforata laſani ſella trahẽs, vt ab eo ſic ſedẽte, ſuppoſita calente aqua, exactè hirudines ſugerent, ſanguiníſque tantum extraherent, ſuper ſcutulam ad id concinnam, quantum à nobis chirurgo commendatũ erat. Cæterùm, ita hæc contulit vacuatio, vt illico omnes aſſiſtentes eũ reſipiſcere dicerent, ſequenti die, hunc illi obtulimus ſyrupum. ℞. Herbæ fumiterrę, borraginis, bugloſi vulgaris, ana pugillum vnum ſummitatũ thamariſci, ſcolopendrij, cuſcutæ, ana pugillum vnum, pomorum appianorum, vel camuſiorum, numero ſex, thimi, epithimi, ſeminis aniſorum, fœniculi, ana drachmas duas, florum borraginis, bugloſi, arantiorum, ana pugillum medium, polipodij quercini recentis

entis, ſenæ ana vnciam mediã, paſſarum
le corinthio, vncias duas. comę abſinthij,
parum, dulcorat enim abſinthium atram
bilem, vt meminit Galenus, & nos iis in
Centuriis, chartis mandauimus, omnia
igitur hæc libris quinque aquæ fontis excipiantur, & ad ignem bulliant, ad cõſumptionem tertiæ partis, & colentur.

R. Prædicti decocti, vncias quinque, ſyrupi de pomis, fumiterræ, borraginis, ana vnciam mediam, miſce, fac ſyrupum, & da ieiuno ſtomacho, & in dies bibat. prætereà, intereà dum ſyrupos bibebat, ſoliciti admodum eramus de ani reſpondentia, quia, vt dixi, perſtrictã admodum habebat, & inobedientem, nec huius rei tantùm ſoliciti eramus, ſed frictionum, retractionũ, & ſimilium rerum, quæ multum huic morbo conferre nouiſtis, expleto verò decocto, pharmacum hoc ebibit.

R. Electuarij lenitiui, floris caſſiæ nouiter extracti, ana drachmas tres, electuarij Indi, amec, diaphiniconis ana drachmam vnam, prædicti decocti quantum ſatis ſit, miſce fiat potus, & vncia vna ſyrupi de epithymo dulcoretur, detur in aurora ieiuno ſtomacho, & deinde dormiat, hoc verò pharmaco, ea quæ purganda erant exquiſitè purgata ſunt, tunc verò prædictum

ctum decoctum iteratum, sic syrupos descripsimus. R. Prædicti decocti adiecto anetho, & floribus violarum, vncias quinque, syrupi de pomis compositi, de fumoterræ maioris, de violis, ana vnciam mediam: misce, fiat syrupus, quem ieiuno stomacho, hora qua syrupi ebibi solēt, bibat, & desuper dormiat, iis verò diebus præcordia hoc fomento fouebantur, quod habet. R. Absinthij, anethi, camæmelæ, meliloti, violarum, ana pugillum vnum, fumiterræ, senæ, ana pugillum vnum, & medium, seminis anisorum, fœniculi, carui, cumini, ana drach. tres, libris decem aquę, & duabus vini, fiat decoctio ad consumptionem tertię partis, & fiat fomentum: ex quo imbutæ spongiæ nouæ, aut filtrum, præcordiis admouebantur, quibus remediis melius habebat: tunc verò iterum catapotiis indis, & fumiterræ purgatus, rectius sensit: tādem gustatis electuariis lætificantibus, quorum patet sylua, nonnisi mistis condito sacccharo ex floribus arantiorum, superbibita aqua melissæ, & ex dictis arantiorum floribus rectè habuit: nec opus fuit condescendere ad catapotia ex lapide cyaneo stellato dicto, vel armeniaco, composita, veluti ad hierā, in qua helleborus primatū obtinet, victus huic optimus

mus fuit, qualis melancholia laborantibus concedi solet: potus verò, decoctum cinnamomi erat: iis enim vt dixi, hic sanatus est: nec mirum, quum, vt nouistis, melancholia morbus, siue ab vniuerso corpore, siue ab hypochondriis, siue ab ipso capite originem trahat, illicò in eius initio facilem recipit curationem: secus autem quum inueterascit.

Curatio quadragesimaquinta, in qua agitur, de quodam correpto febri continua, maligna, & malè morigerata, in qua per plures dies lotium nigerrimum apparuit, & posteà conualuit.

FIlius Draconis Ceruini, patritij Rasini, natus annos duodecim, temperatura biliosus, febrem oblongam, & ferè vigintiquinque dierum passus fuit, qui à Medico docto adiutus conualuit. Cæterùm, post elapsos dies aliquot, in febrem cōtinuam, malignam, & malè morigeratam recidit: ad quam accitus ego, quarto die, cum continuò febriētem cum linguæ ingenti ariditate, capitis magno dolore, & hypochondriorum non leui tensio

tenſione, à multo flatuoſo ſpiritu pendente, inueni: ſed tunc lotium nigrum turbatum ſatis meiebat, quod breui album, clarum, ſedimine quodam rubricante, euadebat: nouiſtis autem ex hoc optimũ deſumendum præſagium, vt in Scolio ex Galeno legetis. At huius vires nõ admodum conſtabant, & malè ad oblata ſe habebat, nõ egerebat niſi aluus eſſet irritata, & per interualla dormiebat: ſed nonnunquam expergefactus, voce alta repentè conquerebatur: ſed cauſam interrogatus, ſe ignorare aiebat, exteriora huic non adeò calebant, interiora maximè, ſæua, & crudelis febris hæc eſt, & ex earum genere, quas lipyrias appellat Galenus: frigent quippe exteriora, nimio æſtu interioribus flagrãtibus, pro qua leuãda extinguendáve, primò conſultum fuit, vt decoctum ſequens pararemus, ex bugloſſo, cicorea, endiuia, floribus cordialibus, prunis, tamarindis, capillo veneris, & hordeo: cui poſteà colato, adiiciebatur ſyrupus de acetoſitate limonum, ex quo ad lubitum bibebat, nõ ſolùm ſyrupi vice, in aurora, ſed interdiu, & noctu: item, epithema refrigerãs, cordi admouebatur, & ſæpe iterabatur Sed pro præcordiorũ tenſione, ac flatuoſo ſpiritu, exterminandis, diſſoluendíſque linimen-
tum

tum vires diſſoluendi cum quadam refrigeratione habens, parauimus: id autem eſt, ex ſuccis vnguentum, ſæpe iis Centuriis repetitum: item thorax in quo incendium, & ignis fornax vigere ſolet, fomento quoque fouebatur, eoq́ue imbuta ſpongia irrigabatur, refrigerabatúrve: ſic autẽ incedentes ad aliquot dies perſeuerauimus: in quorum prioribus, vt dixi, vrina atra & turbida, mingebatur: ſed breui clara euadebat, indicium breui morbum à natura victum iri. Cæterùm, ſequentibus diebus, quum nigra meiebatur, ſic nigra & turbida, multo atro, & rubicante ſedimine apparente, perſeuerabat: peſſimum ſanè indicium à nonnullis dicẽdum, quia febris cum ſymptomatis cæteris inſtabat: properabat autem morbi ſtatus: demùm quum in dubio & agone eramus, & viriũ robur non admodum conſtare videretur, contigit: quòd ſeptimo die huius morbi, ſol cum luna coiret: quo die mirum in modum de adoleſcente timuimus: tamen Dei optimi maximi gratia, puer præualuit: vnde de pueri vita ſpes nobis perampla fuit: octauo die ſequenti, pulſus parum meliores percipiebantur, & vrina non ita atra erat, ſed ſedimen ſubnigrum quodam cum rubore apparebat: tunc cly-

ſteribus, vt anteà quoque, aluus concitabatur, & rectè reſpondebat, ex ſe excrementa bilioſa mittendo: ſed cum iis puer quaſi mortuus proſtratus iacebat, & ſi vocabatur, irritabatur: vtcunque tamen illi inuito ouum ſorbile, aut ex deſtillatitia aqua capi, per os, mater, & aſſiſtentes mulieres iniiciebant: imò meis monitis parum vini maluatici illi dederunt, quibus vires tanquam ex Plutonis famulitio reuocatæ fuere: vnde paulatim in dies melius habens, decimoquarto die rectè comedebat, & bibebat: prorogatus tamen fuit morbus ad menſem integrum, in cuius fine baſilicè habuit, & nunc viget, & valet, & firmata valetudine vtitur.

SCOLIA.

Dignum conſideratione in hoc morbo, lotium nigrum & turbidum venit: quod quarto, & quinto die nigrum & turbidum quum exibat, breui poſteà clarum & album, pendente nubecula reddebatur: ſexto verò, & ſeptimo, & octauo, nigrum & turbidum quum exibat, ita quoque perſeuerabat, nec album, aut clarum, vt anteà, fiebat: id quod tu naturæ victoriæ tribuas velim: nam primò nigrum & turbidum breui cùm clarum euadebat, victoriam naturæ ſupra morbum,

citam

citam attestatur, vt ex Galeno paulò inferius indicabimus: agebatur nanque tunc morbi initiũ status: nam postea nigrum emictum lotium, in eadem nigritie perseuerans, etiam multò maiorẽ victoriam supra modum naturæ arguit: est autem crisis hæc optima, vt ex Hippocrate libris Epidemiorum docti euadimus, & experientia ipsa ita esse quotidie indicat, & attestatur, vt Centuria prima harum curationum, & alibi adnotasse recordamur: sic autem Galenus, libro primo de Crisibus, ait: nam quum triplex sit vrinarum turbidarum differentia: quia vel cùm tales mictæ fuerint, paulò pòst resident, vt in nostro ægroto videbantur, vel semper similes permanent, vel puræ quidem minguntur: posteà verò cõturbantur, praua quidem ex dictis tertia: bona verò prima, media autem inter vtranque: secunda, quoniam quæ statim quidem residet, parum aliquid inæqualis turbulentiæ superesse, demonstrat: quæ verò semper manet similis, vigere adhuc eam quæ est in sanguine agitationem ostendit: quæ verò extra conturbatur, debet incipere concoqui: quare hæc non sine ratione pessima est: etenim longiorĩ tempore, & virtute forti indiget ad coctionem: sed quæ turbulenta mingitur, statimq; subsidentiam optimam habet, morbum haud ita multò pòst concoquendum significat: atque idcirco melior: medio autem modo se habet reliqua, & tertia: vt enim quæ vigente fit conturbatione, quan-

tùm malitia differt ab ea quæ adhuc futurã perturbationem significat: tantùm superat eam, quæ iam quiescente obtinet, & cætera: quæ omnia idẽ Galenus lib. quarto de Sanitate tuẽda repetit: & nos breuitati consulentes, consultò præterimus.

Curatio quadragesimasexta, in qua agitur de tertiana & hœdina carne.

SImon Benesius, vir doctus, ex nobilibus Ragusæis, quum è Byzantio, vbi Legatum ad Solimanum regem pro patria egerat, vrgente canicula, in patriam se reciperet, longitudine itineris defatigatus, in morbum incidit: à quo vtcunque leuatus, meliusculè habere cœpit: capitis tamen destillationes assiduò patiebatur, nec difficilis eius ægritudinis causa inuentu erat: habet enim egregius is vir vẽtriculum ob frigiditatem, imbecillum: caput verò perquàm calidum & humidum: porrò autem iecur non valde calidum. Cæterùm, huic quum inter deambulandũ remedium peteret, optimam victus rationem proposuimus: nam cùm è capite destillatio pectus ingenti tussi offenderet, & cibaria in stomacho corrumperentur, & acida euaderent: salsedinem præterea in ore semper se habere quereretur, orizam,

ſimilaginem, amylum, lactucam, veruecinos pedes, & huiuſmodi cibos materiam condenſantes, & deſtillationes reprimentes, concedebamus: vnde eiſdē ad aliquot dies vſus rectè habuit. Cæterùm, paucis pòſt diebus, in tertianam febrē lapſus eſt, ab exquiſita non valde diſſimilem. Cæterùm, quinta periodo hic, vt decebat, tractatus, è tertiana liber auaſit: ſequenti verò die, pharmaco purgatus, multa excreuit, & hœdinam elixā in victu habuit, prout initio habere ſolitus erat, vinum illi in potu erat, cinnamomi decocto dilutū: ructus tamen acidos, ingratiſſimóſque, & toleratu difficiles incurrebat: peſtiferi enim fumi à quibus ructus ij oriuntur, circuniacentem cordis regionem infeſtabāt, adeóque miſerè lancinabant, vt ſibi thoracem fractum, aut venam diruptum iri, valde timeret, meámq; opem, conſiliúmque & diligentiam identidem expoſceret. Ego primùm in ſuſpitionem veni, de hypochondriacha melāchia: pręſertim enim acidos ructus, flatus, nauſeámque ſentiebat: vnde quoque membranis ipſius ventriculi infixam pituitā eſſe, veriſimile erat: ergo primùm admotis hirudinibus, hæmorrhoidalibus venis, ſanguinis vncias ſex extraximus, ſtomachumq; atque hy-

pochondria diligẽter fouimus, & epithema cordi admouimus, & ſyrupos atrã bilem reſpicientes,& pituitã,ebibendos dabamus, nec tamen quicquam proficiebamus:tamẽ ab hœdinæ eſu ea ſymptomata prouenire poſſe, ſuſpicari cœpi, nec mea me fefellit opinio: mirum enim & incredibile permultis videri poterit: mutata enim victus ratione, & vice hœdinæ, alitibus conceſſis, breuiſſimè amiſſam valetudinem recuperauit,acidóſque illos ructus in totũ amiſit:nam & vini loco, cinnamomo decoctum bibebat:decet igitur Medicum prouidentem eſſe, & rerum omnium naturas dignoſcere,ac manu tenere.

SCOLIA.

Non rarò mortalibus affectiones peſsimas, ob hœdinæ & agninæ carnis intempeſtiuũ eſum euenire certum eſt:agnina enim, vtpote temperatura,& ætate humida, non niſi calente iam aëre, comedi debet: quæ plerunque herbarum nondum à ſole illuſtratarum, quibus agni ipſi veſcuntur naturam ſapit:vnde viridis quidam ſuccus, lentus,mucilaginoſus corruptioni obnoxius, ex eadẽ in ventriculo & venis gigni ſolet: ex quo putredines,& corruptiones oriuntur, & per cõſequens febres,malignitatẽ præ ſe ferentes, pullulant, vt

Anconæ

Ancona, & Pisauri, vbi eius frequens est vsus, & alibi euenisse, non rarò notaui: caueant igitur, qui sanitati suæ consulere cupiunt, ne ante Aprilis Idus, similibus vescantur carnibus: id quod nō ignorantes Thurcæ Constantinopolitani, populi saluti consulentes, pro decreto habent, ne ante dimidiatum Apridem, similes agnorum carnes publicè in macellis venales habeant: quæ omnia etiam ad hœdinas carnes referri possent, nō ignorātibus nobis, quòd hœdina caro paßiuis in qualitatibus temperiem quandam sortiatur: naturæ etenim hœdus siccitatem præ se fert: quæ siccitas, humiditate ætatiua, retunditur, & hebetatur: vnde temperies quædam in eo resultat, qua mediante hœdina caro mollicula, friabilis, & facilis concoctionis euadit: deprauatur tamen esu herbarum, quibus hœdi, veluti & agni aluntur: vnde facillimè corrumpitur, & peßimum adgenerat succum, & eò magis, si in ventriculo hœdina aliquid vitiosi succi offenderit, cui corruptioni magis resistit, si tosta comedatur, quàm aqua cocta, & eò magis, si Auicennæ fidē præstantes, frigidiuscula quàm calida accipiatur: hœdinā enim frigidam, agninā verò calidam comedendā esse, ex Auicennæ præcepto habemus: hic enim, ne quis me mendacij arguat, Fen tertia libri primi, doctrina secunda, capite illo aureo, septimo, in quo de regimine eius quod comeditur & bibitur, agit, tradit: hœdus præterea quum fuerit frigidus, erit

melior: propterea quod eius quiescit vapor, & agnus quum est calidus, est melior: propterea quòd ipsius malus odor resoluitur. Hæc Auicenna, qui fortaßis ab Hippocrate ea desumpsit libro quarto de Ratione victus in morbis acutis, quũ de caprinis loquitur carnibus: aduertant igitur Medici, qui hœdinam carnem, ægrotantibus pro selecto & optimo victu tribuere solent, & eo magis si fidem præstiterimus magno illi Erasmo, qui nec fallit nec fallitur & colloquiorum libro, ait, hœdinas carnes epilepsiam mouere, id quod de caprinis, aut hircinis, medici ingenuè fatentur: nam noster ægrotus, ob hœdinæ carnis elixæ esum, in eos dictos incidit acidos ructus, ex quibus flatuosus spiritus, circa regionem cordis delatus, exasperationes & lancinationes ita graues & sæuas inducebat, vt pectus illi dilaniatum, aut in eo venam aliquam disruptum iri, pro certißimo haberet, si modo iuuamen propitium breui non daremus, quod nos aduertentes, eius vice, gallinaceorum carnes edendas conceßimus, nec amplius, quod mirum dixerim, ructus illos persensit, immò, ventriculus rectè concoctiones obibat, & eo magis postquam vinum absinthite, in potu familiare, meis monitis habuit, adeò vt nunc egregius & doctus vir hic, fausta & integra fruatur valetudine: ne tamen apparatum vini absinthites desideres, facilè ita concinnatum fuit: ampullam vino albo & generoso plenam accipito, in quam,

absinthij

absinthij ex biduo collecti comam manip. medium per horas duas immerges. ac posteà super cineres calidos, ampullam calefieri finito, dein verò, vinũ colato, & ægrotus eo vtatur, est sanè mirum.

Curatio quadragesimaseptima, in qua agitur de subluxato ad talum pede.

PAulus Gozius, Patritius Ragusæus, quum deambulando pedem supra lapillum poneret inaduertenter, eum ad talum contusit, & in maximũ dolorẽ incurrit, adeò vt vix domum pedibus suis rediret. Cæterùm, locus ad talum inflatus est, & dolebat: chirurgici tamen opera & diligentia, meliùs habuit. porrò, elapsis multis diebus, cùm liberè non ambularet, Medicos & chirurgos conuocat, vt causam inuestigent: vnde pedi tantũ malum euenerit, illique remedium propitium inquirant: demùm post multa huc & illuc adducta, cõclusum fuit, pedẽ in eo loco subluxatum esse, à qua subluxatione chirurgici diligẽtia, pes meliùs habuit. Cæterũ, cùm ad locũ debilem illũ, & corporis infimam partẽ currant superfluitates: & eò magis, quia nulla vacuatio pro hac com-

plenda operatione exercita fuerat, factum est, vt particula hæc tumuerit: adhæc, chordæ, ligaméta, & nerui, & humiditate contractiores sint redditi, & omnia circa eam particulã duriuscula percipiantur, & magis curta, vnde pedi impedimento sunt, pro qua abigenda mala affectione, & vt vir hic dextre pedibus ambulet, sic cõsultum fuit. primò, vt quiescat, ac per catapotia, eius vniuersum purgaretur corpus, quo facto, pes fomento irrigetur sequenti, & desuper emplastrũ admoueatur, nouistis autẽ ex naturali scientia, tribus contigi modis, vel ob nimiam caliditatem resoluentem, & exiccãtem, vel propter congelationem, vel ob nimiam repletionem, prima curatur humidis, secunda, caliditate, tertia, vacuatione, de qua nobis sermo est, euacuabitur igitur hæc resolutione, per fomentum hoc sic apparatum. R. Camæmelæ, meliloti, stœchados, anethi, rosarum, absinthij, seminis lini, fœnugræci, cumini, ana pugillũ vnum, in libris sex aquæ, & duabus vini fiat decoctio sufficiens, & coletur, ex quo decocto imbuta spongia noua, pes irrigabatur, cui postea exiccato, linteolo, emplastrũ admouebatur sequens. R. Rerum prædictarum sic coctarum partem mediam, in mortario

optimè

optimè triturentur, quibus adde, olei camæmelini, anethini, ana vnciã vnam, pinguedinis anseris, vnciam vnã, & mediam, salis vnciã mediam: misce fiat emplastrũ & bis calidum admoueto, quibus paucis, intra quatuor dies rectè habuit, nec amplius claudicauit.

Curatio quadragesimaoctaua, in qua agitur de marito, & vxore, morbo Gallico infectis.

FAcies vt totius corporis inscriptio est, ita latentes hominum morbos indicare solet, eorum præsertim qui morbo gallico vexantur, vt hisce diebus Ioanni Lucæ viro probo & patritio Ragusæo, contigisse deprehendimus, is enim & si latentem morbum iam diu dissimulauerat, tamen iudice facie, eum correptum esse palàm fuit, medico præsertim docto, & rerum experienti, inest enim illi rubor cum quadam nigredine, quæ faciem, & nares deformat, ex quibus notis, cùm hominem ita infectum videremus, vxorem quoque eius pari labe correptam, facilè fuit iudicare, iuuenem me herclè egregiè moratam, & ea peste indignam. Porrò, autem notæ quibus morbus in hac muliere

deprehen

deprehenditur hæ ſunt, ſcirrhoſus tumor, in facie cum rubore, dolor etiam ad ſiniſtram mamillã, eiuſdem lateris, brachium & ſcapulam apprehendens, totius præterea corporis pallor & laſſitudo, eos itaque curare aggreſſus, hoc vnũ propono, ſupra modum enitantur vt vterque maximè immunis ab eo morbo euadat, ſi enim vno curato, alter nõ ita probè valetudini reſtitutus eſſet, perinde eſſet ac ſi medicus feciſſet nihil, cõtagioni enim locus relinquebatur, ſed diuerſa curandi ratio fuit, ille enim temperatura ſanguineus cùm eſſet, & in eo ſanguis redundaret, ſanguinis miſſione indigebat, quam primo exercere iuſſimus, ex communi in brachij curuatura vena, poſtquã, ſyrupos humorem ad vacuationem parantes, ſeptẽ, vel octo, ebibit, & inde catapotiis optimè purgatus guayaci decoctum pauco hordeo, alteratum ebibere cœpit, quo optimè ſudabat, & venter illi reſpondebat, ſed ecce vigeſimo die, hic in febrim continuam ingenti cum capitis dolore labitur, quam per ſex dies paſſus eſt, & paucis refrigerantibus, caliditatémque contemperantibus, rectè habuit, & in vniuerſum ſanus, adeò vt non amplius guayaci decoctipotu indiguerit. Cæterùm, huius vxor, ſynarum radicis

decoct

decoctũ ebibit, quo viginti dierum tempore, ſanata eſt, ſcirrhoſus tamen faciei tumor, ſequenti ordine extirpatus fuit: ſingulis nanque diebus, ſynarum decocto bis & ter eum lauabat, & deſuper ceratum ponebat, quod ex diachilone gummato adiecto puluiſculo marchaſitæ, cõſtabat, porrò victus vtrique communis erat. præter enim nauticum panem, in prandio parum carnis hædinæ toſtæ, comedebant, in cœna verò, vuam paſſam corinthiacam, & dealbatas amygdalas tantùm pauco nautico pane, accipiebant. hoc tamen te ſcire velim, quòd ſingulis octo diebus, iis debitis purgatoriis pharmacis, purgabãtur, & clyſteriis quoque eorum ventres, quoties opus erat, irritabantur, vit tamen guayatici, & non radicis ſynarum decoctum ebibit, quia radix ſinarum, ad manus non erat, nec venalis reperiebatur.

Curatio quadrageſimanona, in qua agitur, de puella mira quadã ſanguinis reiectatione laborãte, quæ & omnia quæ comedebat, vomebat.

EX Patritia Raguſæorũ familia, puella filia Nicolai Sorgij, non multũ poſteà quàm

quàm mẽſes primò vidit, (eſt enim quindecim nata annos, tẽperatura billioſa, habitu verò egregio) in ſanguinis mirum ſcreatum incidit, hæc enim, mirum dictu, diu duodecies ſcreabat, qualibet autem hora ſemel, noctu nanque dormiebat, & ſi non dormiebat, etiam non ſcreabat, vt mirum hoc videri debeat, ſcreabat autem vt ex ſcutulis duodecim percipiebamus: pro vice parum, aliquãdo ſanguinem rubicũdum, ſæpè verò aquoſum, quem non tuſſi, aut difficili aliqua anxietudine, reiectabat, vnde mihi argumẽtum erat, quòd à faucibus ſanguis exiret, vel à capite, in fauces deſcendens ita facilè reiectabatur, pro quo compeſcendo, reuulſionibus, retractionibus, deriuationibus omnigenis, vſi ſumus, imò medicamentis variis conſtringendi vires habentibus, quæ omnia parum vel nihil iuuerunt, nam præter ſanguinis reiectationem, ſtomachus paucis poſt diebus, ita indignatus fuit, infixo ad eius fundum dolore, vt cum primum aliquid puella hæc in victu acciperet, illico, vel minimum illud eſſet, euomeret, ita enim expultrix ventriculi valida erat, retentrice imbecilli reddita, vt vel cochleari contentum contuſum ex pullo, per me illi conceſſum, vt rem experirer, illico ſtomachus

machus antea quàm illud minimum ad os ventriculi perueniret, reuomeret, ſic autem ad tres mēſes puella hæc peruenit, ad quam cùm accederemus, & vt valeret quæreremus, continuo nobis ſua Illirica lingua reſpondebat, onaco, id eſt, eodem tenore, duodecies autem tantū intra duodecim horas ſanguinem ſcreabat, ſemel autem in hora, &, vt dixi, parum, nec enim pro hac iuuanda puella, clyſteres etiam acres diuertendi potentiam habentes defuerunt, veluti cerata, emplaſtra, & cataplaſmata. Cæterùm, cum tam multa & varia eſſent applicita, à quibus nihil iuuamenti conſecuta eſſet, vniuerſus noſter conatus eo dirigebatur, circa ſtomachi malam affectionem pellendā, parum alioquin curantes de ſanguinis reiectatione, qua de re, in mentem venerunt Matthæi Gradij, & aliorū miræ, de vomitu difficili & pertinaci, hiſtoriæ, ex quo inteſtina deuoluta, altas partes aſcendebant, vnde ceratum ex rebus calidis & ſtypticis, ad ſpinam indidimus, quod præcipuè, nonam, decimam, & vndecimam vertebram, contegebat, ſub quibus ſtomachum iacere, à me iis in centuriis audiſtis, non minus alterum, eius ori ventriculi, applicabatur, & clyſteribus acribus, diuerſionem facientib

faciẽtibus, vtebamur, veluti medicamẽtis paulatim laxantibus. Hæc autem in victu cõtusum ex pullo incocto calibeata aqua, quandoque verò panatelam oriza tosta paratam, habebat, quibus semper puluisculum constringendi, & roborandi vim habens miscebatur, vino verò abstinebat, & eius vice cinnamomi decoctum, quandoque calibeatam aquam, nonnunquam verò decoctum caryophyllorum, bibebat. Cæterùm, post elapsos non paucos huius sæui morbi dies contigit, quòd puella hęc melius habere cœperit, nam & deambulabat, & quæ comedebat, retinebat, & non vomebat. Nec sanguinem reiectabat, & si quid reiectabat illud parũ vel nihil erat. Cæterùm, cùm nihil eueniat, vt dici solet, ab omni parte beatum, ecce, puella hæc in deglutiendi difficultatem omnimodã incidit, adeò vt inter cætera liquida, præter vinum nihil deglutiat, problema non facilè solutum, cur inter cętera liquida, nam crassa etiam bene mansa, & triturata, non deglutiebat, vinum solum deglutiat, nos post multa huc & illuc adducta, deglutiendi impedimenti, duas reperimus causas, in quarum enarratione, difficile hoc propositum problema diluimus, cur vinum tantum in transglutione puella hæc admit

admittat, aquam verò, & cætera liquida, reuomat. An quia pars alta stomachi, quam æsophagum dicimus, meri Arabes appellant, ob longum vomitum debilis est reddita, & ipsius fibræ seu villi præcipuè longi, ita nimia humiditate super eos currente sunt redditi, vt deglutiendi munus debitum obire nequeant, quo fit, vinum quia natura sua calidum, & naturæ amicum, eos villos quoque modo roboret, vnde eum admittunt, & inde stomachi fundum petit, aquam verò tãquam villos malè afficientem, & eos relaxãtem, veluti cætera liquida abhorret, & refutat, & hæc est altera causarum impedimenti deglutionis, altera verò sequens, ea est, quæ locum vnde sanguis fluebat, indicat, durities scilicet, ad æsophagum ipsum percepta, quæ durities, aut carnis excretio erat, aut verius, cicatrix osculum venæ vnde sanguis profluebat, obducens, quæ & ipsa villis impedimento est, vnde deglutionis difficultas oritur, nec enim morbus hic, ad caput verrucæ reducendus est, quæ quandoque stomacho innascitur, vt Arabum doctissimi quidam memoriæ commẽdarunt. Fuit autem primo morbus hic, vt exactè teneatis, osculi venę ad æsophagum apertura, vnde sanguis profluebat, in

cuius postea osculo, caro creuit, aut verius, cicatrix obducta fuit, vnde sanguis fluere desiit, & durities in eo loco percipiebatur, etiam nobis digitos intromittentibus, ex qua duritie, etiam transglutino impediebatur, nonnihil tamen ingestorum cibariorum, etiam si ea euomebat, ad fundum ventriculi peruenire, credendum est, nam aliter, tanto tempore puella hæc non perduraret, quæ & hodie, agitur nanque iam ferè annus, quo eodẽ modo puella laborat, si verò à nobis curationem spectas, qualem superadditæ carni, aut cicatrici, medici describunt, in promptu est, cum chirurgia morbus hic extirpetur, qua de re, nos, machinatis forcipibus, pro abscindenda superaddita illa carne, cùm aliter superuiuere puella hæc non poterat, non consentientibus parentibus, bona venia, discessimus, & reuera nihil nobis gratius euenire poterat, cùm timor erat, si præcinderetur caro illa, ingens sanguinis aliquod profluuium superueniret, ac sic maluimus puellam hãc satis diuitem incuratã, naturæ beneficio relinquere, quàm infamiæ onus subire, credimus tamẽ nos, puellã hanc paulatim conualeturam, quia venæ obducta cicatrix, assiduo esu & potu, in dies subtilior euadet, vnde ipse melius

lius deglutiet, vt iam hodie experiri incipit.

SCOLIA.

Qui artis medicæ ardua cacumina conscendunt, facilè iudicare possunt, casum hunc rarum euentu esse. Quis enim vnquam vidit, aut literis mandauit, sanguinem tam longo tempore, tanto ordine, & tam seruata periodo, per os reiectari, intra nãque duodecim diei horas, duodecies puella hæc, screabat, semel in hora, cruentum, & parum, vt ex duodecim scutulis, in quibus monitis nostris screabat, percipiebamus, noctu verò nihil screabat, etiam si vigilem totam noctem ageret, an verò sanguis menstruus, qui eo tẽpore deficiebat, partem altam obrepebat, & per venam paruam & exilem illam stomachi altæ parti complantatam, exiret, in dubium verti posset, vos verò, qui rerum naturalium causas percurritis, cõsideratè, hoc vnum ego hic testatum relinquo, non minus difficilem huius morbi cognitionem esse, quàm illam Euboici Euripi ab Aristotele, sicut nonnulli prodidere, frustra inuestigatam, nec tamen inuentam, cognitámve.

Curatio quĩquagesima, in qua agitur, de muliere abortiente certo gestationis tempore, déque eius curatione.

MVlier quæ vtero gerebat, tertio geſtationis menſe, ſemper abortiebat, vnde triſtis & mœſta euadebat, abortiebat autem nulla comparente cauſa, vnde in mentem mihi ſubit aurea illa nũquam ſatis laudandi ſenis, quinti libri apho. ſententia, quæcunque mediocriter corpora habentes abortiunt, ſecundo aut tertio menſe, ſine occaſione manifeſta his cotyledones, ſiue acetabula vteri, plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum cõtinere, ſed diſrumpuntur, proinde purgata muliere hac, eius primo præparato corpore, & illi non pauco poſtea conceſſo ſcillino oximellite, cuius officium eſt, calefacere, attenuare, ſcindere, aperire, & mucores ac putrilagines extirpare, & iterum ac iterum ex hieris agaricum continentibus, repurgata ad hoc aliud deuenimus, ſingulis nanque diebus ieiuno ſtomacho, cõditum ex floribus roris marini, & ſtœchadis melle cõcinnatum, pondere vnius vnciæ comedebat, & noctu cũ ibat dormitum, rotulum vnum vel alterũ aromatici roſati, guſtabat, & intereà hæc apparabantur, ſuffumigium veſtibus circunſepta ad vterum aſcendens ex cinnamomo, agallocho, benzuino, compoſitum ſellæ perforatæ inſidens, recipiebat, à quo

peſſus

Peſſus ex opobalſamo concinnatus, quod ex Peru regione nouiter inuenta aduehitur, indebatur, cuius etiam portiunculam quandoque ieiuno ſtomacho, meis monitis bibebat, de quo opobalſamo, ſi rectè teneo in meo dixi Dioſcoride, miras autem opobalſamum hoc habere facultates, eius potens ſapor, ac gratioſus odor, ſatis atteſtantur, eſt autem opobalſamum hoc, vt noſcas, liquor ex piceis quibuſdam arboribus deſtillans, oleum præ ſe ferens craſſum, coloris ſubnigri aliquali cũ ruffedine, quem ſi manibus tractes viſcidum eſſe deprehendes, odore verò ſtyracem liquidum moſcho confuſum dices. At ſapore, primum butyroſam linguam relinquit, ſed cum in fauces deſcendit, eas vellicat, immerſus aqua, ima petit, ſupra natante oleaginoſa quadam portiuncula, ex iis enim iam doctus euades liquorẽ hunc, quem è Peru balſamum dicimus, ita enim qui eum ex inſulis nouis adferunt appellant, longè à hiericontis balſamo, vel eo quod nunc, non procul à Memphi naſcitur, & Solimani Turcarum Imperatoris dominio ſubiacet, differre ſuaderem tamen hoc ex Peru aducto balſamo, pharmacopolæ ad omnia vtãtur, ad quæ memphiticum, aut hiericontium deſiderant,

vnde in theriaces compoſitione hoc ſatius vtemur, quàm artificiali quocunque alio, plura verò de eo, ex noſtro pete Dioſcoride. Nos verò ad mulierẽ de qua agimus reuertamur, cui vt votum aſſequeretur, ad imum ventrem veluti ad lumbos, λαγόνας Græci appellant, ceratum cocco panno præextenſum apponi curauimus, quod ita habet, & in hoc primatum obtinet, gummi arabici, dragacanti, torrefactorum, ana vnciã mediam, corali rubei, albi, oſſium dattilorum cõbuſtorum, hippochiſtidos, ſingulorum drach. vnam, & alterius mediã, balauſtiorum, ſcoriæ ferri præparatæ, mumiæ, ſanguinis draconis, boli armeniæ, terræ ſigillatæ, maſtichis, ſandarachæ arabum, antheræ, ſpodij arabum, ſingulorum drach. duas, acatiæ, gallarum contuſarum, pomorũ cupreſſi, myrtillorum, corticũ thuris, licij, ſingulorum vnciam mediam, bdelij torrefacti, ſtyracis calamitæ, trochiſcorum de ſuccino ſiue opio, de terra ſigillata, de ſpodio, ſingulorum drachmam vnam, fuliginis camini, plumbi vſti, ſingulorum ſcrupulum vnũ, picis colophoniæ, glutinis piſcium, ſingulorum vnciam vnam, reſinæ, quantum ſufficit: miſce, & gluten piſcis optimè primò teratur, & aceto exactè maceretur

retur, & fiat ceratum, quod præextensum coccineo panno, imò ventri hypogastrio dicto, veluti inferiori lumborum parti, admouebatur, & ita cæteris cum remediis contulit, vt mulier hæc optatum finẽ consecuta fuerit: nam vtero postea gessit, & maturum fœtum in lucem ædidit.

SCHOLIA.

Cerata illa, locis prædictis admouenda sunt, quoniã, vt nostis, vterus siue matrix, inter collum vesicæ vrinariæ, & intestinum rectum, sedet, & illis, vinculis tenuibus quibusdam fibrosis, adalligatur, veluti & sacro oßi, ansulis quibusdam neruosis, & musculosis, ad nexum currentibus: nam, ex lumbi vertebris quoque matrix ipsa pendet, eam quasi manutenentibus similibus ansiculis.

Curatio quinquagesimaprima, in qua agitur, de iuuando difficili partu.

ALoisia, Dalmatæ Nauarchi vxor, optimi habitus adolescens, nono mense fœtationis, difficulter pariebat, & post biduum ita cruciabatur, vexabatur, & anxiabatur, vt propè obitũ esse, assistẽtes omnes mulieres crederẽt, ad quã acciti nos, post omnes defatigatas obstetrices, soliciti

admodum vt illi opem ferremus, fuimus, & primo hoc illi ebibendum tradidimus.

R. Croci, drach. vnã, cinnamomi drac. vnam & alterius mediam, ſuccini candidi ſcrupulos duos, trochiſcorum de myrrha, drach. mediam, terantur ſingula, & ex eis fiat ſubtiliſſimus puluis, cuius pro vice drach. vino cretenſi exceptam, bibebat, & per interualla iuſculum capi, vel ex eius carnibus contuſum paratum, vel ouum ſorbile, illi ad ſuſtinendas vires, offerebatur, & poſtea per interualla, prædictus pulnis iterabatur, tertio verò die: quum iam ſpes fruſtrata eſſet, prędicti pulueris drac. mediæ, alteram chriſocolæ naturalis in polinem redactæ adiunximus, & in potu dedimus, & ad inferiora, fomenta varia parauimus, ex ſauina, pulegio, origano, calamintha, ſeu nepitha, iride, dictamo, artemiſia, & ſimilibus, ex quibus & ſuffumigia inſtruebantur: ſed naribus ſternutamenta citantia ex helleboro, caſtoreo, piretro, pipere, condiſo arabum, parata admouimus, demum elapſo tertio die: fœtus mortuus in brachium foras exire cœpit, apparuit autem brachium denigratũ, quod intus reducere impoſſibile fuit: proinde abſciſſo brachio, & intromiſſis per pudenda manibus, non vnguẽto, aut oleo,

vel

vel pingui aliquo, delibutis, ſed ſiccis, & per collum arrepto fœtu, in pugnum compreſſis manibus ipſis, dexter chirurgus foras eum extraxit, qui ſi non cederet, ad inſtrumentum chirurgicum quod præſens erat, vulgò ſpeculum matricis dictum, deueniendum erat, vt vel integrum, vel dilaceratum corpuſculum eximeretur. Cæterùm, cum corpuſculum extra emiſſum difficulter fuerit, ita quoque ſecundarum eductio difficilis venit, vteri autem fundo hærebant, pro quibus extrahendis, intromiſſa ſiniſtra manu, amygdalino oleo illita, ac appræhenſa ſecunda ipſa, chirurgus eam placidè ad obliquum deducebat, rectam & ex directo attractionem fugiens, ne vterus ea attractione procederet, laberetúrve: tandem Dei, Opt. Max. auxilio, eam in totum deduxit, & mulier euaſit, non ſine ingenti ſui corporis iactura. Hęc ſciens Pyrrha, Deucalionis vxor, puellas exordio mundi, nudas maribus oſtendit, ne poſtea cum hæc agerentur, ægrè ferrent: ſic autem Iuuenalis:

Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas.

SCOLIA.

Vt naturalis & optimus partus fiat, decet fœtus in caput directo exeat, brachijs ſuper extenſis

ac ad femora porrectis: proinde si in brachiũ, vel pedem, vel quamuis aliam figuram fœtus, prodierit, curabis tu sapiens medice, vt obstetrices omni ingenio, ac arte, in hanc naturalem figuram, hoc est, in caput, fœtum deducant, cauẽtes ne brachio, vel pede, fœtum trahant, sic enim magis eum in præternaturali figura firmabunt, vnde eorum membra luxabuntur, aut abrumpentur, & consequens partus difficilior euadet, sed hic sciatis velim, quod cùm gemini in vtero habentur, quorum alter mortuus est, alter verò viuus, mortuus primo exitui occurrit, dein viuus in lucem prodit. Cæterùm, quo modo gemini in vtero ex aduersa figura sedeant, & quo modo singulus singulis inuolucris, & membranis circumuoluatur, ad anatomicos libros, hodiernos, miris depictos figuris, recurrite, si modo vobis præsertim Hispanis, quibus piaculum est cadauer concidere, non contingat aliter experiri.

Curatio quinquagesimasecũda, in qua agitur de febre pestilente.

LVca Bucchius, nobilis Ragusæus, temperatura sanguineus, inchoante Aprili mense, in totum autumnali respondente tempori, vt docet Hippoc. libris epidemiorum cùm dicat, cùm folia ficus cornicis pedem imitantur, & cætera, febri lenta laborare cœpit, cum qua, etiam extra domum

mum ad aliquot dies prodiuit. Cæterùm, cùm domi se contineret, & ad eum medicus adiret, sanguinem illi extraxit, & pharmacum quo multum egessit, propinauit, nunquam sitiuit, sed occipitis partis posterioris capitis primo dolere cœpit, qui dolor eum semper comitatus est, lingua arida non apparebat, sed parum dormiebat, nunquam delirauit, sed rectè mente constabat, vndecimo die, ad eum vocatus, vrinam eius nigram conspicio, sedimine quodam nigro crasso & lato, cui similem ad id vsque tempus nunquam minxerat, qua & pulsus debiles erant, quibus omnibus deprehensis, febrem hanc ex genere pestilentum, & malè morigeratarum esse iudicaui, occupabat autem febris hæc cordis substantiam, vnde omnia rectè haberi videbantur, adeò vt ægrotus ipse nihil mali pati sæpè assistẽtibus inculcaret, temporis tamẽ successu, virtus naturalis quoque malè affici cœpit, id quod vrina attestata est: proinde hunc breui moriturum non falso prædixi, & eo magis quia vacuationes tam potentes præcesserant, nihil enim exitialius est, aut hominẽ ad interitũ certiùs trahit, quàm ingẽs & superflua in febribus malè morigeratis, purgatio, vt longa experiẽtia cõprobatum habemus,

proin

proinde caueant medici huiuſcemodi febribus malignis, & peſtilẽtibus correptis, ne fortia propinent catartica medicamenta, cum eorũ agitatione, calfactione, acredine, ac purgatione exceſſiua, certus conſequatur obitus, vt docti omnes & experti norunt medici. Et nos iam ſæpè iis in centuriis inculcauimus: ſatiùs igitur eſſet opus hoc clyſteribus, refrigerandi vim habentibus, complere, vel ſaltem caſſiam ægyptiacam, aut mãnam, aut huiuſcemodi alia, non tranſcendere, benedicta dicta medicamẽta, Referam bona fide, id quod olim Romæ euenit, vigente Paulo tertio, Pont. Max. Paulus & Ludouicus fratres Germani, eodem partu editi, cùm fortè ſimul ægrotarent febri maligna & peſtilente: Ludouicus, Franciſci Nurſini nobilis in vrbe medici opera vſus, pharmacũ potens ex electuariis ſcamoneatis compoſitum hauſit, à quo multa egeſtio, & breui mors ſubſecuta eſt, contra verò Paulo euenit, quem alij medici leuitra ex manna & rhabarbaro purgatum, inter dies paucos, priſtinæ valetudini reſtituerunt, non ſine infamia ſenis illius capularis, quem vulgò, Ludouici interfectorem vocabant, veluti Gaurici Aſtrologi, qui, ex Aſtrologia Paulum moriturum prædixerat.

Curatio

Curatio quinquagesimatertia, de muliere sterili, quæ medicamētis præparata, post decemocto annos concepit, et puellam elegantē peperit, tandem mulier ipsa tabe confecta, intra biennium diem suum obijt.

EX nobili Ragusæorum prosapia, puella satis diues, viro nobili Ragusæo nupsit, qui intra quadriennium orbus obiit. At mulier iuuenis paucis elapsis annis, Mario Machullio iuueni nobili, & egregio, iterum nupsit, ex quo, agebatur iam decimus octauus annus, post eius coniugium, prægnans nunquã euasit, cæterùm, mulier hæc, cùm prolem summoperè desideraret, quam nec à primo marito contraxerat, omni data diligētia obstetrices, vetulas, Medicos, & omne genus hominum consuluit, vt præsentato remedio, ad conceptionem disponeretur: tandem post tam longum tempus, vt auditis, ebibitis multis medicamentis, ac applicitis variis aliis ceratis, & emplastris, ac admotis & introductis diuersis pessis, prægnans euasit, & nono mense puellam elegantem rectè peperit, quæ & hodie feliciter viuit. Cæterùm, mulier hæc post partum malè

illicò

illicò habere cœpit, adeò vt ab eo die partus, nunquam posteà lecto discederet, sed magis intra biennium tabe confecta, & consumpta, ac marasmoide affecta, suum diem obierit.

SCOLIA.

Sua natura mulier hæc sterilis erat, quæ remediorum beneficio concepit, & fructum in lucem ædidit maturum: sed nõ sine sui corporis iactura: à partu enim tanquam marcescẽs stirps exiccari cœpit, & in dies magis, vt intra biennium diem suum obierit. Cæterùm, non est mirari, si remediorum beneficio mulier hæc cõceperit: quando certò scimus chimico artificio puerum conflatum esse, & omnia sua membra perfecta contraxisse, ac motũ habuisse: qui cùm à vase, vbi continebatur, esset extractus moueri desiit. Nouit hæc accuratius Iulius Camillus, vir singularis doctrinæ, & rerum occultarum & variarum hac nostra ætate magnus scrutator, & Hetrusca sua lingua scriptor diligentißimus & accuratißimus.

Curatio quinquagesimaquarta, de vetula, cui intra triduum sanguinis libræ octo per nares effluxere.

MAter Francisci Sorgij, nobilis Ragusæi, annos nata vnum supra septuaginta

ginta, absque procatarctica causa aliqua, in sanguinis fluxum per nares insignem incidit, & ita insignem & copiosum, ac renitentem, vt intra tres dies cõtinuos eius octo libræ effluxerint: vnde cùm fluxus remediis non cederet, præfixis iam cucurbitulis, etiam circa iecoris regionem, & frictionibus, & retractationibus celebratis, ex brachij curuatura secta vena fuit, & sanguis per interualla extractus: vnde fluxus desiit, & ipsa rectiùs habere cœpit, & nunc pulchrè valet.

SCOLIA.

Senium aut ætas aliqua non ex ijs sunt, quæ primitùs ad se remediorum consilium trahant, cùm id morbi aut intemperiei in corpore vigentis officium sit: verùm quoniam affectionum naturas per coniecturam accipimus, referẽte Galeno, lib. 5 de Sanitate tuenda: idcircò ætatem quoque consideramus, vnde fit, quòd seni valido, & rectè ferenti, vt Galenus quoque admittit, & nos quoque diximus, puero robusto, & bene musculoso, cogente necessitate, sanguis per venæ sectionem mitti poterit, vt in hac exercuimus vetula, & varijs alijs pueris: cæterùm, quia virium imbecillitas plerunque senium comitatur: idcircò sanguinis missio in senioribus abnegatur: rectè igitur Cor-

nelius

nelius Celſus, libro ſuæ medicinæ dixit: non quæ ætas, ſed quæ virtus, aut virium robur, aduertere decet, vt cùm de pueris loquuti ſumus, etiam ijs in Centurijs patefecimus.

Curatio quinquageſimaquinta, in qua agitur, de præſeruatione à coxendicum dolore.

FVllo, ſiue pannorum infector, qui extra vrbem ad pilas agit, & coxẽdicum dolore vexari ſolet, vt ſanus perſeueret, nec in eum labatur morbum, conſilium à nobis petit: pro cuius præſeruatione, cauteláve, primò vt optimis cibariis exiccandi, & attenuandi vim habentibus, veluti victus ordine optimo vteretur conſuluimus, non minus à rebus venereis, & aliis variis naturæ ordinem excedentibus abſtineret, monuimus: à vino verò abſtinebat, cuius loco aquam mellis, in qua folia ſaluiæ incocta erant, bibebat: quibus perſcriptis, quum vir hic natura ſua calidus & humidus ſit, ætate quadraginta trium annorum in mẽtem venit, morbum hunc plerunq; ab humore craſſo pituitoſo, pauco calido miſto, coxarũ articulum offendente, euenire, prout in hoc euenit homine: proinde, vt tantum malum fugiat, con ſulo,

ſulo, cùm is pronus & facilis ad vomitum ſit, vt ſingulis octo diebus vomitum prouocet, digitis ad fauces intromiſſis, vel pinna intincta oleo, vel ſaltem ſingulis quindecim diebus epoto vomitorio ſequenti, vomitum irritet. R. Aſari, florum camæmelæ, ana pugillũ medium, ſeminis raphani, cumini, anethi, an. drach. duas: in libris duabus aquæ fiat decoctio ſufficiẽs, & coletur: cui decocto adde, oximellitis vnciam vnam, & alterius mediam, agarici albi in puluerem redacti, drachmam mediam: miſce, & tepidum bibat. eſt enim vomitorium medicamentum hoc præſtans: quo ſi quis iſchiadico, vel quouis articulario morbo laborans, modo optimo victus ordini aſſuetus ſit, vtatur, ſanus in longum tempus præſeruabitur. Solebat nanque Galenus homines à morbis ſimilibus in totum annum ſanos & liberos relinquere, ſola vernæ curationis exercitatione, aut ſanguinis miſſione, aut purgatorio pharmaco, aut vomitus euocatione: quibus omnibus nos vt hominẽ hunc liberũ relinqueremus vſi ſumus: nam exordio huius prę ſeruatricis curationis vomitum copioſè admodũ prędicto vomitorio euocauit: dein verò ſyrupum hunc ebibit. R. Betonicæ, ſtœchados, maioranæ,

primulæ veris inter cõſolidas habitæ herbæ, hiſſopi, camæmelæ, ana pugil. vnũ, ſeminis fœniculi, aniſorum, ana drachmas duas, roſarum rubearum pugillũ mediũ, paſſarũ cum ſuis ſeminibus, vncias duas, in libris tribus aquæ fiat decoctio ſufficiens, & coletur. ℞. Prædicti decocti vncias quinque, ſyrupi de betonica vnciam vnam, mellis roſati colatitij vnciam mediam: miſce, & fiat ſyrupus, quem ieiuno ſtomacho, in aurora bibebat, & quatuor horas poſt cœnam, alterum iterabat: & intereà dum ſyrupis vtebatur, per clyſteres aluus lubrica ſemper eſſet illi curabamus: quarto verò ebibito ſyrupo, baſilicam in flexu brachij reſpicientis locum doloroſum ſecare, ex eaque ſanguinis vncias ſex fluere permiſimus: aliis tandem quatuor ebibitis ſyrupis, catapotia hæc deglutiuit, quibus aluus optimè reſpondit. ℞. Pilularum aſayaret drachmam vnam, aureaũ ſcrupulum vnum, diagridij grana quinq;, melle roſaceo colatitio excipiantur, & fiant pilulæ quinque, & puluere glizirhizæ obuoluantur, & capiat tertia hora, ante aurorã, & dormiat: iis enim aluus optimè reſpondit. Cæterùm, ſequentibus octo diebus, ſingulis auroris ieiuno ſtomacho, ex condito floribus ſaluiæ exceptis melle

parato,

parato, vnciam vnam comedebat, & nunc rectè valere inquit. Cæterùm, membra vrina virili aſſiduò lauare, ab articulario morbo defendi creditur, exemplum adducit Plinius lib. 28. naturalis hiſt. capite ſexto, fullones, & qui lanam elutriunt. Qui ob id quòd vrinam verſantur, nunquam in podagram, aut chiragram incurrunt. Porrò, Patauinus iuuenis, qui grauiter iſchiatico dolore torquebatur, & ad eum cùm peruenimus, ipſum multũ contriſtari, & ſæuo illo dolore cruciari inuenimus, ita à nobis tractatus fuit, & primo abſtemio facto, circa particulam dolentem, iſchiam dictam, fomentum hoc, pro ſedando dolore, applicandum curauimus: quod habet, R. Camæmelæ, meliloti, abſinthij, ana pugillum vnum & medium, hypericonis, camepithis, camedris, primulæ veris, ana pugillum vnum, ſeminis lini, fœnugræci, roſarũ, ana pugil. mediũ, in libris decem aquæ, fiat decoctio ſufficiens, & coletur: cui adde, olei camæmelini, anethini, vulpini, ana vncias duas: miſce, fiat fomẽtum, & filtro imbuto, parum expreſſo, ſed bene calente, dolenti loco applica, & ſæpe innoua: poſteà loco optimè abſterſo, hoc inungatur linimento. ℞. Olei camęmelini, vulpini, hypericonis,

ana vnciam vnam, butyri recẽtis, pinguedinis anatis, gallinaceæ, vulpinæ, taxi, ana vnciam mediam, ceræ citrinæ parum: misce, & ad ignem, vt decet, fiat vnguentum molle, & ſuccida lana cooperiatur, vel canabacea ſtupa. Cæterùm, cùm dolor perſeueraret, ex interna brachij vena eiuſdẽ lateris, ſanguinis vncias quinque demere iuſſi, à qua ſanguinis miſsione, aliquantulum melius habuit: ſed tunc emplaſtrũ hoc aliud applicitum fuit: quod habet, R. Sapæ libram vnam, vitellos ouorũ tres, ſalis drachmas duas, farinæ cicerum, vnciam vnam, furfurum quantum ad ſpiſſitudinem ſufficit: miſce, fiat emplaſtrum, & calidum applicetur: porrò, cùm hæc parabantur clyſteriorũ immemores non eramus, quæ ſingulis diebus iniicienda curabamus: præcipuè compoſita, ex herba heliochryſo, anetho, centaureo minori, iua, ſaluia, betonĩca, adiectis ſeminibus, fœnugræco, fœniculo, cumino, ameo, & caro veluti oleis, camæmelino, liliino, rutaceo, & hypericonis, & hiera picra, benedicta laxante, diaphinicone, & electuariis aliis pituitam cum aliquali bile reſpicientibus, non minus ac diſcocto melle, vel colatitio, vel ſaccharo rubeo, ſale & ouorum vitellis, & ſimilibus clyſteres adornantibus:

ſyrupos

ſyrupos quoque materiã reſpicientes, decoctis herbarum dilutos bibebat: quibus omnibus exercitis, ſexto die bolum hunc deglutiuit. ℞ Diaphiniconis vnciam mediam, electuarij amech drach. duas, eleſcoph indi, an. drach. vnã, rhabarbari ſcrupulum vnum, ſpicæ celticæ, grana quinque: ſaccharo omnia excipiantur, & fiat bolus, quem rectè deglutiuit, & eo aluus optimè reſpondit: deſiderantur autẽ hoc in morbo, veluti quouis alio articulario, medicamenta forma pilulari, aut ſolida, vt cõtracta mora valentius à remotis partibus attrahant. Cæterùm, iis & ſi hic melius habere, dolore tamen vexabatur: qua de re, duobus à purgatione elapſis diebus, ex vena iſchiatica dolentis pedis, quæ ſub exteriore talo, vtriuſque pedis ſecari ſolet, aut circa ipſum talũ, ſanguinis vncias quatuor extraximus, à qua, iteratis prædictis omnibus remediis, & ebibito vino decoctionis guayaci, optimè habuit, & hodie rectè ambulat, & fauſta valetudine fruitur. Vnum mihi mẽte exciderat, quod mulierculæ vicinæ, cùm hunc ſic afflictũ, & vociferantem audirent, ad eum iuuandum cucurrerunt, ex quibus altera, metaxas Græci, Hiſpani, Græca voce corrupta, Madexas appellant, ſic ſuo cinere calen-

tes admouit: has autem Romani, pensa fila in orbes circumacta, appellabunt, remedium Arnaldo Villanouano, vt audio, familiare satis: quo & colico dolore affecti, non parum iuuari solent, veluti & hic, qui eisdem aliquid profectus & iuuamenti contraxerat. Sed cùm hæc scribimus, in mentem venit Ariminensis quidam vir, qui cùm assiduum fluxum sangninis per hæmorrhoides pateretur, nec solito tempore responderet, illicò in ischiaticũ dolorem labebatur, pro quo leuando, cùm fluxum solitum euocaret, illicò ab eo liber euadebat.

SCOLIA.

Fit morbus hic, vt nostis, in coxis: ea præcipuè dearticulatione, quæ Enarthrosis dicitur, cùm scilicet excipiens oßis cauum, altum & profundũ admodum est: caput verò quod in id inseritur femoris, oblongum: quæ duo ossa nexu validißimo copulantur, connectuntúrque tendine quodam amplo, & valido, à musculo exorto, ab intima pectinis parte prodeũte: vnde cùm per meatũ quendam, canaliculum siue riuulum dictum, in acetabulum, siue oßis cauitatem humores defluere contingant, tendo facilè imbuitur, & impletur: quo fit, vel crus contrahitur, vel integræ parti liber

motus

motus adimitur, non sine dolore, quem ischiacum, vel ischiadicum, & coxendicum dolorem, appellamus: aduertendum tamen duxi, quòd quando dolor hic diuturnus & longus contingit, tendo ita laxari solet, vt caput femoris oblongum excidat, & tunc in acetabulo mucores creantur, & crus tabescit, & ægrotus claudicat: pro quo curando, ad ignem currere necessarium est, vt Diuus senex docuit, vltimis duobus aphorismis, libri sexti Aphorismorum: & alibi, veluti post eum Paulus & Aetius, & non contemnendus Albucasis, tractatu suo, de Curandis per cauteria ægritudinibus difficillimis, & rebellibus: sed cùm iam ijs finem imponerem, ecce Brandanus meus, qui nunc magna cum gloria Bristolij artē medicam exercet, per literas petit, coxendicum in dolore, quoties pedis vena secanda est, an internam, quam Saphenam appellamus, incidere debeamus, vel potius externam ischiaticam dictam: cui respondentes, dicimus quæsitum vulgare esse: nondum tamen ab aliquo (quod sciam) plenè solutū: proinde vt illi, & vobis ad præsens satisfaciam, audite. Galenus ita sæpe saphenæ sanguinis missionem ischiatico dolori conuenire, scriptum memoriæ commendauit, vt res incantamento videretur, cùm ægrotantes ea sola, ocyßimè, ac breuissimè sani euadant. Auicenna verò, & Arabes, ac eorum assecla, ischiaticam venam potius scindendam esse, vt ex ea quàm ex saphena, præstan-

tius & celerius iuuamentum subsequi, notarunt, contestantur, firmantq; id longa experientia ab eis obseruatum esse. Nos verò, vt rem hanc discussam relinquamus, nec deinceps quis amplius de ea dubitet, sententiam nostram in praxi obseruandam, in medium afferemus: pro qua intelligenda, scire decet, quòd vena caua supra ceruicem coxæ, ad partem internam in duos ramos diuiditur: quorum alter, crassior per internam tibiæ regionem descendit, ex se venulas musculis adipi, & cuti, interim impartiendo, quousque ad internum talum, siue malleolum perueniat, in quo loco saphena appellatur, & inde ad pedem in multos ramulos deuaricatur, ex quibus vnus sæpè ad digitum magnum apparet, qui non comparente saphena, non rarò scinditur, & ex eo sanguis demitur, alter verò diuisionis ramus, subtilior, in syluestrem tibiæ partem decurrit, portiunculas quoque in adipem & cutim obiter mittens, donec ad clauiculam externam, quæ est imi capitis minoris ossis caput, deducatur, quo loco, vulgo, ischiatica vena dicitur. Et de ijs satis, ea quibus percipitis, & saphenam & ischiaticam venam ex eodem loco oriri, vnde consonum esset asserere, perinde esse hanc vel illam scindere, cùm æquales inde oriri debeant effectus, & iuuamenta æqualia, sed non ita res habet, quum ischiatica vena exteriores magis respicit partes quàm internas, & saphena cōtrario modo, habet nanq; ischiatica

vena

vena suas ita consitas ac dispositas percurrentes fibras, & villos ac complantata stamina, vt ex directo schiam respiciat, & ex ea particula breui attrahat, & hauriat, contingit tamen, quod hæc ischiatica, syluestrem malleolum perreptans vena, sæpè eo in loco occultetur, & non appareat, & si apparet, adeò exilis & gracilis vt satius fuerit saphenam aperire, ea tamen rectè apparente, consilio in horum coxendicum dolore, eam aperiamus, cùm celerius, & potentius, iuuamentum inde sequi sciamus, quàm ex saphena ipsius incisione, vtraque tamen cautè aperienda est, ne ex parte alta humores ruant, & grauius præsenti morbo, afferant malum.

Curatio quinquagesimasexta, de lacte ingesto, & in grumos concreto in ventriculo, déque eius curatione prospera.

QVum Andræas Myroparonis Præfectus, vir annos natus quinque supra quadraginta, sicca scabie laboraret, erat autē temperatura biliosa, hic, & illi, aquā lactis, serum appellamus, ebibendū priscorum more, proposuissem, ille domi suæ, lac coagulandum iubet, vt ex eo concreto, serum habeat, sed ecce, cùm aliquando

lac coagulo permiſtum, ſed nondum coagulatum aut concretum eſſet: eius filius, Marinus decemſeptem annos natus, temperatura pituitoſus, totum ebibit, pondere fortaſſis quatuor librarum, à cuius potu, iuuenis hic conqueri cœpit, & ſtomachi pondus graui cum dolore incurrebat, ſed cùm vomere volebat, in ſtrangulationem veniebat: proinde ad eum accitus, rem ex toto deprehendo, & cauſam in totum coniecto, videlicet, lac in vaſe coagulari paratum, in ſtomacho coactum ac cõcretum eſſe. Eſt ſanè caſus rarus, & inter venena, à Dioſcoride, Galeno, & Nicandro, ac aliis præſtantiſsimis viris connumeratus, pro quo abigendo, cùm periculũ ſit in mora, omni data diligentia, inſtitimus, ac contra eum inuaſimus, acetum acerrimum, nepitæ ſiccæ miſtum ebibendum, illico tribuentes, vt cõcretum lac diſſipetur, & fluidũ fiat, quod ſi ægrotus hoc remedio non rectè valuerit, aceto acerrimo coagulum leporinum, vel quodcunq; aliud ad manus habitũ, miſceatur, & ebibendum detur, mandamus: vtroque tamẽ remedio vſus eſt, & tũc ad vomitum eum traximus: qui multa admodũ vomuit, ſed tunc quoq; clyſteribus aluus irritabatur, vnde optimè ſequenti die ſe habere dixit.

SCOLIA.

Non solùm prædicto modo lac in stomacho coagulatur, & densatur, sed etiam quoties stomachus frigidus & imbecillis est, sua nanque intemperie purum etiam lac concrescit, coagulat, & densat, vnde cùm quis vno vel altero modo, lac in ventriculo coagulatum persenserit, medicorum præceptis illico ad remedia à nobis ægroto propinata confugiet, quibus lac eliquatur, & discutitur, & tandē vomitus irritatur. Sed silentio non est, prætereundum dubium, an vomitus pro curatione huius in ventriculo concreti lactis, vel sanguinis concreti, eadem enim curatio est, prouocandus sit, vel ne, huius dubij authorum grauißimorum dissentio, causa est: nam Dioscorides libro sexto suæ rei medicæ, vomitum in hoc casu omnino abnegat dicens, cùm coagulato lacti occurrit, nec illos vomere conuenit, siquidem cōcretum lac sese in stomachi angustias insinuans, strangulat, id quod & antea cùm de sanguine concreto egerat, dixerat: quē imitatus Rasis lib. xx. sui continentis inquit, non est irritādus vomitus huic, cui sanguis concretus, vel lac coagulatū in stomacho est, quoniā meri, id est, æsophago, obstructio ab ijs cōcretis rebus superueniet, & inde suffocatio & mors. Galenus verò ijs contrarius est, vt qui lib. de Antidotis dicat, quibus lac ebibitū in grumos concreuit, ijs cōfert bibere acetum, dandum est &

coagu

coagulum cum aqua fontana, aut aqua portione silphium & sulphur cum oxycrato, quæ omnia incidunt, attenuant, & vomitum proritant: nos, quibus datum est similium grauißimorum doctorum discordias conciliare, breui dicimus, nullam inter eos discordiam esse, nam Dioscorides non esse in lacte concreto irritandum vomitum rectè quidem tradit, siquidem concretum lac, & coagulatum, per vomitum euocatum, hominem suffocaret. oportet igitur ante eius euocationem, primò id medicamentis scindamus, subtiliemus, & ad vomitum promptum reddamus: proinde Galenus hæc noscens, primo iis vtitur medicamentis, quæ opus complent, & vomitum prouocant, sic autem nos ad Galeni imitationem, primò densatum in ventriculo lac, dissoluimus, dein verò per vomitum vacuamus. Et de hoc satis, non me latet, Nicandrum in suis Alexipharmacis, quinque propulsatrices medelas contra coagulatum lac præscripsisse, quas vos per otium legite, sed aliud non minus dubium se offert, an sal in hac coagulati lactis curatione, admittendum sit vel non: quoniam Dioscorides omne salis genus detestatur, dicens, sed nulla salsilago obiiciatur, quoniam magis lac coiret, & in caseum densaretur, Galenus verò libr. 3. de Alimentorum facultatibus, cap. 15. quo de lacte agit, his lacti salem & mel misceri, ne in ventriculo concrescat, & in caseum abeat, mandat, inquiens, quod si sal & mel adiiciantur,

ciantur, fieri non potest, vt ipsum in ventriculo concrescat, ac coaguletur, nos verò dicamus, nec in hoc loco aliquam stare discordiam, quia sal lacti mistus, nunquam sinit id densari. porrò si lac densatum & concretum iam in stomacho fuerit, sal & res salitæ id magis densant, & concrescere faciunt. Dioscorides igitur ad lac in ventriculo compactum & coagulatum, respiciens, salem abnegat, quia id magis concrescit, densat, & lapidescit. Galenus verò antea quàm bibatur, ne in ventriculo concrescat aut densetur, optimo consilio obuiam venit, dicens iniiciendum illi esse salis, vel mellis parum, cum hæc eius coagulationi aduersentur, nec hæc vobis duriuscula esse videri debent, quum eo modo sali euenit, quo coagulo euenire cernimus: nam sal si lacti liquido & recenti misceatur, non amplius, (vt dixi) coagulatur & densatur, ita lacti si coagulum infundimus, lac breui concrescit, & coagulatur, quod si lacti iam concreto coagulum miscuerimus, tantum abest, vt lac ipsum magis coagulabitur, vt potius id eliquabitur, & discutietur.

Curatio quinquagesimaseptima, in qua agitur, de errore cuiusdã medici, qui acetũ in colica affectione dedit, & ægrotum interfecit.

QVum quidam vir natus annos quadraginta, Colico dolore cruciare-

tur,

tur, ad eum iuuandum acceſſit medicus, qui cum clyſteribus, fomentis, vnctionibus, cucurbitulis, & potionibus variis, pro eo iuuando vteretur, & non iuuarent, ad acetum confugit, quod ægrotanti potandum dedit, infœlici tamen ſucceſſu, cùm inde ægrotus breui mortem contraxerit, at medicus fortè acetum ægrotanti, tribuit, vt humorem craſſum, viſcidum, colicam affectionem inducẽtem, attenuaret, ſcinderet, & ſubtiliaret, id quod Auicen. deteſtatur, Fen 16. libri tertij, cũ de colica ventoſa agit, & ex aliorum mente, clyſteres ex ſyrupo acetoſo iniiciendos proponat, quibus accedit, quòd acetum natura ſua colicum dolorem gignit, vt quod inteſtinis membris exanguibus & frigidis aduerſum ſit, quod non ignorantes mortui viri propinqui, contra medicum iure agere cœperunt, qui quidem archiatri auxilio vſus, euaſit, quas tamen rationes præter adductas, pro ſe adduxerit, diuinare nequeo.

Curatio quinquageſima octaua, in qua agitur, de ardore vrinæ, cum caruncularum mictione, & præſtantia conditi ex maluæ floribus ſaccharo apparati.

VXor Blasij Valetini Sorguij, iuuenis annos nata sexdecim, cùm quintum ageret conceptionis mensem, in ardorem vrinæ ingentem incidit, à bile acri, originem trahentem, est nanque ipsa, temperatura biliosa, renes, iecur, cor, & cerebrũ calida, habens, quæ sæpè meiebat, ardore non exiguo percepto. Ad hanc igitur vocatus ego, lotium sæpè emictum contemplor, quod crassum iumentorum modo, ex matula in aliud transcolabamus vas, vnde in fundo residentes caruncula notabamus, alias subalbidas, pingues, alias verò carneas sanguinolentas, vtrasque exiguas, & paucas, vnde excoriationem in viis vrinæ, & renibus esse, certa mihi fides erat, docẽte Hippocrate lib. 4. Aphor. 75. quibus in vrina crassa existente, carunculæ paruæ, ac veluti capilli, vnà exeunt iis, à renibus excernuntur, pro qua leuãda mala affectione, quæ & febrẽ, & vigilium sæpè secum affert, sic orsi sumus, & primò abnegatis, sale, & rebus salitis, acribus, acidis, vino, exercitio, & coitu bolum hunc deglutiendũ illi dedimus. R. Floris cassiæ, drach. octo, tamarindorum optimorum, drach. tres, pulueris coriandorum præparatorum, scrupulum vnũ: misce, fiat cũ saccharo bolus, quem ante cibum duas

horas deglutiat, erat autem huic cibus, pullus gallinaceus, aut caro hœdina, incocta lactuca, aut cucurbita, aut malua, aut hordeo mũdo. Cæterùm, à bolo rectè egessit, sed acrius doluit. Proinde decoctũ hoc parare dilıgẽter curauimus, quod habet. R. Calicum papaueris cum suo albo semine, numero sex, foliorum lactucę, endiuiæ, maluæ, portulacæ, radicum maluauisci, ana pugillum vnum, iuiubarum, sebesten, singulorũ, quindecim, prunorum pinguium, decem, florum maluæ, nenupharis, violarum, rosarum, ana pugill. medium, ordei mũdi, vnciam vnam, seminis lactucæ, scariolæ, maluæ, cucurbitæ, melonis, citruli, an. drach. vnam, in libris quinque aquæ cucurbitæ, fiat decoctio, ad consumptionem tertiæ partis coletur.

R. Prædicti decocti, vncias quinque, syrupi portulacæ, papaueris, ana vnciã mediam: misce, & fac syrupum, quem interea cum decoctum perdurauerit, ieiuno stomacho, bibat, aliquando verò ita describebamus. R. Syrupi, violacei, nenupharini, ana drach. sex aquarum portulacæ, lactucæ, violarum nenupharis, ana vnciam vnam: misce, & vtatur. Cæterùm, cùm hæc agebantur, exterius, renes, iecur, & inferiores partes fouebamus, vnguento rosaceo,

ceo, admiſto ſantalino, vel altero per ſe ſolo, aut refrigerante Galeni, aut populeone, aut epithemate vno vel altero, ex ſuccis compoſito, vt ſemperuiuæ, ſolatri, lactucæ, portulacæ, cum lacte muliebri, vel tãtùm oleo ex quatuor ſeminibus frigidis concinnato, & pauca cera alba excepto, quod Meſues in hoc caſu ſummopere commẽdat, cũ hac deſcribat oleum. Non minus vt aluus reſponderet ſoliciti eramus, & ea de re, clyſterium hoc per interualla iniiciendum curabamus, quod habet. R. Maluæ, hordei excorticati, foliorum lactucæ, ana pug. vnum, in libris duabus aquæ fiat decoctio ſufficiens, & coletur R. Prædicti decocti vncias quindecim, olei violacei, vncias duas, ſacchari albi, & fini, vnciam vnã & mediam, ouum integrum, hoc eſt, album & lutheum: miſce, para clyſterem, & iniice, item per ſyphonem iaculabatur ad vias ipſas veſicæ, aqua decoctionis hordei mundi, ſaccharo fino miſta, vel lac purum humanum, aut aqua lactis ſaccharo fino miſta, aut aqua plantaginis, aut lac vaccinum per ſe ſolum, quod præter id quod abſtergit, mirificè butyri ratione conſolidat, aut candidum ouorum optimè concuſſorum, ſpuma dempta, à rebus autem, quæ ni-

mium abſtergunt, abſtinebamus, quia ſua abſterſione magis aperiunt, & excoriant. Cæterùm, cùm nobilis hæc mulier iis parum iuuaretur, imò multum & ſæpè anguſtiaretur, & doleret, vt de abortu timor eſſet, ad ſanguinis miſſionem in brachij curuatura venire decreueramus. At, cum aſſiſtentes mulieres renuerent, ab opera deſtitimus, & tunc ad conditum ex floribus maluæ ſaccharo concinnatum, nos diuertimus, cuius aſſiduo vſu, intra viginti dies ſana & immunis euaſit, comedebat autem ex condito iſto, ſtomacho ieiuno integram vnciam, & veſperi alteram, ſuperebibita maluarum deſtillatitia aqua ad vncias tres, ſingulis vicibus, nunc autem proſperè valet, & regiè viuit.

Curatio quinquageſimanona, in qua agitur, de lapide reiecto à renibus ſimúlque de methodo ſeruanda in ardore vrinæ.

PAulus Gradius Senior, annos natus octoginta, conſtans, doctus, ſapiens, & patritiorum horum, aut verius huius Reipublicæ ornamentum, lapillum per virgã, oliuæ magnitudine eiecit, ſed quod

mirari est, absque lumborum grauedine, absque iliorum dolore, & fractione, ita vt antea nullum persenserat ad lumbos pondus, nullum ad ilia dolorem, nullum in ipsa virga ardorem, enimuero, eo die quo ipsum eiecit, in virgæ suprema parte, pauculum persensit dolorem, vel verius ardorem, vnde in prandio hœdinam carnem malua incoctam, vt ea laxiores vias redderet, habuit, quo factũ est, vt ipsum breui eiecerit, non absque tamen scoriatione viarum, vnde lotium sanguinolentum, acredine percepta, meiebat, pro qua placanda acredine, & obseruanda scoriatione, iussimus vt magnificus & generosus senex hic, ieiuno stomacho vnciam vnam conditi saccharei ex floribus maluæ comederet, superbibita aqua stillatitia ipsius maluæ, aut eius decoctionis, aut ea in qua incoctum fuit gummi tragacantum paucum, comederétque panatelam, aut hœdinam, aut pulli carnem incoctam portulaca, vel lactuca, vel hordeo mundo vel istiusmodi re aliqua cõmendabamus. porrò cum inhonestum esset hominem octogenarium abstemium facere, iussimus vinum biberet optimum, dilutum tamen aqua decoctionis maluæ, vel gummi tragacãti, vteretúrq; iulebo, violaceo, rosaceo,

& similibus, permittebamus. Cæterùm, à rebus diureticis, salsis, acribus, & acutis abstineret, suasimus, tandem tertio die post emissum lapillum, rectè habuit, & extra domum exiuit.

SCOLIA.

Hic medicorum quorundam à me detegenda venit ignorantia, vt qui nesciant differentiam ponere inter ardorem vrinæ euenientem ab humore salso, & acri, ab eo qui propter arenas, & renum & vesicæ calculos euenire cõtingit, solent nanque medici, lacte ardorem vrinæ obtundere, & curare, sed vtinam non eum qui à lapillis, & arenis euenit, cum tantum abest, vt lac ardorem hunc mitiget, vt eum potius augeat, & in augmentum trahat, gignit nanque lac, & caseus, vt lacticinia omnia, lapillos, calculos, & arenas, vt omnes inculcant practici, proinde caueãt medici, in præsenti suadeo, ne cum ardor vrinæ ab arenis, vel lapillis, aut calculo euenerit, lacte vtantur, cum tantum abest, vt lac iuuet, vt potius malum maximè augeat, & crescere faciat. Contrario tamen agent, quoties ardor & vrinæ acredo, ob humorem acutum & acrem, aut salsum euenerit, præcipuè non apparente febre, tunc nanque lacte securè vtentur, & ægrotanti tuto ebibendum dabunt. veluti vtroque in casu, ptisana, iusculis pinguibus, caßia ægyptiaca, balneo & similibus.

Cæterùm

Cæterùm, elapsis paucis diebus, hic idem cũ alium lapillum per virgam emittere vellet, eius vrina suppressa est, vnde pectinis parte, veluti ea quæ inter anum & virgam iacet, oleo scorpionum inunctis, breui eum eiecit, & sanatus est. Adnotandum tamen duximus, quòd quoties abfuerit vrinæ ardor, acredo, & incendium, quod tunc satius erit balano, siue glãde, ex saccharo cando, inuncto oleo violaceo, quàm re salita, vel acri aliqua, vti, vel eius loco, clysteri parato decocto maluæ, violæ, maluauisci, nymphææ, semine lini, folio salicis, adiectis oleo violaceo, rosaceo, & ouo integro, vel eius tantùm albo, & cãphora, & similibus, solet quoque in hoc vitio exterius inungi pubes, renum regio, veluti & iecur, rebus frigidis, vt vnguento rosaceo, santalino, albo, siue Galeni refrigerante, populeone, succis frigidis, vel oleo, ex quatuor seminibus frigidis maioribus concinnato: cauete tamen, ne pro pharmaco purgatorio, in hoc casu, caßiæ ægyptiacæ florem transcendatis. referã ego id quod olim Anconæ euenerit, ægrotabat Ioãnes Caribaldus Mediolanensis, mercator diues, ex huiuscemodi vitio, cui cùm syrupi rosacei solutiui recens parati, vncias quatuor ebibendas propinaueramus, morbus in tantum irritus fuit, & acerbatus, vt inde peius semper habens, obitum traxerit: erat me herclè syrupus rosaceus solutiuus à pharmacopola ingenuo & bono, optimè concinnatus, proinde à purgatoriis medicamentis

in hac affectione cauete, ex iis autem quæ palmam in hoc casu obtinent, caßia ægyptiaca est, veluti, malua & eius flores saccharo conditi, & thermarum aqua, præcipuè in iuuenibus, seniores nanque vt tradit diuus Seneca, ab hoc vitio, raro euadunt, porrò, res quæ per virgam eiaculari solent, consulto prætereo, quando eis nostro in ægrotante vsi non simus.

Curatio sexagesima, in qua agitur, de quodam, qui natura sua multa & varia abhorrebat.

BErnardus Bonius, ex Ragusæorum patritia familia, iuuenis annos natus viginti, temperatura biliosus, quum ad me venerit, vt eius vrinam contemplarer, & si quid mali protenderet, eum medicamẽtis saltem iuuarem, ecce cùm eum renum vitium, & morbi gallici seminaria habere deprehẽderim, syrupum vnũ vel alterum describere apud pharmacopolã accingor, at ille, ne temerè sic syrupos describã inculcare cœpit, quia omnia dulcia odio habebat, & re vera vt posteà cõprehẽdi, mel saccharũ, & ex eis cõposita, huic præstantissima sunt venena, imò quod mirari subeat, hic nõ vescitur vua, nõ ficu, nõ pyro, non

non pomo, non malo cotoneo, non granato, non persico, non prunis, etiam acidis, quia in eis etiam nescio quid dulcedinis reperiri aiebat, demum ex omnibus fructibus, comedebat, nuces, amygdalas, & nucleos pineos, multùm oblectabatur aceto, multùm agresta, multum aqua tamarindorũ, multum rebus salsis, nam vinum album in totum abhorrebat, etiam maluaticum, veluti ex rubricantibus dulce, aquam sibi familiarem in potu haber, quibus omnibus exactè perpensis, & consideratis, medicamenta prout morbus postulabat ad amarorem declinãtia, descripsi, quibus ipse posteà rectè habuit.

SCOLIA.

Non absre Galenus dixit sæpè, vltra temperaturas vniuersales, particulares hominum esse deprehendendas, vt libro Artis curat. ad Glauconem, & alibi sæpè vt ijs in Centurijs quoque nos adnotauimus.

Curatio sexagesimaprima, in qua agitur, de muliere prægnante, quæ ob mora alijs cum cibarijs comesta, et in ventriculo corrupta, in anxietudines, & animi angustias deuenit.

VXor Abner Alpharini Hæbræorũ con sulis apud Ragusæos, cùm mora aliis cum cibariis indiscretè comederet, & in stomacho corrumperentur, in tantam animi angustiam, & anxietudinem, ac oculorum obtenebrationes deuenit, vt tunc eã in abortum venire, & ipsa & assistentes omnes timerent. ad eã igitur accitus ipse, considerans eam sexto mense gestationis esse, in mentem reuoco, mora, vt Galenus, & medici cæteri testantur, si contingant corrumpi succũ adgenerare venenosum, vnde de eo vacuando soliciti admodum eramus: sed quónam artificio, intra animi anfractus vertebam, tãdem in memoriam reuocata stillatitia florum arantiorum aqua, eius huic vncias decem tepidas ebibendas tradidi, à cuius potu, cùm parum requieuit, ecce succum illum atrum venenosum ex moris contractum, & cætera corruptione affecta cibaria, vomuit, absque labore, dolore, vel anxietudine aliqua, vnde se sanam, intra paucas horas, dixit, & rectè valuit.

Curatio sexagesima secũda, in qua agitur, de repẽtina morte, ex syncopi eueniẽte, non verò ex Apoplexia.

Reue

REuerendus Abbas, ex Croma insula, lapide vno vel altero à Ragusio distante, cùm rectè valeret, & alios alloqueretur homines repentè cor illi dolere, dixit, ac subitò supra cordis regionē admota manu, in terram, leuiter tamen concidit, omnibus repentè animæ facultatibus amissis, ad quem vocati, eum mortuū esse diximus, deerāt autem non solùm in metacarpio & temporibus pulsus, sed supra cor etiam nullus percipiebatur motus. At, vt assistentibus satisfaceremus, ad nares accensam candelam admouimus, cuius flāma, nihil mouebatur, quin & speculum nitidum ori admotum fuit, & in eo nihil expirationis contracti visum est, sed & vitreum vasculum aquæ plenum supra thoracem applicauimus, & tamen aqua non mouebatur, tunc iussimus ad sequentem diem, eum inhumatum relinquerēt, quòd si non potuisset, etiam ad tertium diem dimitterent, consului, quoniam, vt nostis, intra septuaginta & duas horas omnes motum suum complent humores, quæ horæ, tres designant dies.

SCOLIA.

Contendebant nonnulli, abbatem hunc ex apoplexia obitum contraxisse, sed re vera non sine errore, quoniā hic ex syncopi, lancinato corde, &

dissolutis spiritibus, à venenoso aliquo humore, diem suum obierit, vel potius, in corde, obstructione aliqua parta, id quod nota ha attestantur, prima, quia ad cor doluit, & vt nosti ex Hippocrate, vbi dolor, ibi morbum dic, secundo, quia spuma nulla ad os referebatur, nulla oris distorsio, nulla membrorum retractio, immo illi os apertum ferè mansit, adeò vt dentes non clauiculatos haberet, vt iure dicendum sit, neruis illæsis, non ex apoplexia, sed magis ex corde primario affecto, hunc subitò & repentè obijsse: quòd si quis neruosè contenderit, in forti apoplexia omnimodam fieri membrorum dissolutionem, & non retractionem id quod nos diffitemur, tamen cum hoc sciãt velim, apoplexiam non fieri nisi offenso cerebro, & neruis, qui in hoc violento & repentino obitu, non apparuerunt, proinde cum hic cor doluit, & nerui offensi non apparuerint, consentaneum magis videtur asseuerare, ex corde male affecto hunc obijsse, quàm ex apoplexia.

Curatio sexagesimatertia, in qua agitur, de quodam varia ricini, siue cheruæ maioris semina, pro pistatijs comedente, vnde illi mors subsequuta est.

QVidam tam multa ricini, siue cheruæ maioris semina comedit, putans pista

pistatia esse, vt posteà paucis interpositis horis, in vomitum & secessum ita internecantem deuenerit, vt inde mors illi subsequuta fuerit. Sed cùm hæc scribo, in mentem venit, puer pharmacopolæ, qui cum pro auellanis, corylis dictis, myrobalanũ siue nucem vnguentariam dixerimus, officinarum mangones, ben Arabum appellant, abũdè comederet, parum abfuit tunc quod ex toto moreretur, ita enim illi vomitus, & fluxus, immoderati superuenere, sed breui adiutus euasit.

Curatio sexagesimaquarta, in qua agitur, de scabritie & scissuris palmarum manuum, deq; earum curatione.

ABner Alpharinus Hæbræus, apud Ragusæos consul, cum manus dextræ palmam scabritie & scissuris plenam & benè fœdatam haberet, fortè fortuna, in ea, sica vulneratus fuit, adeò vt inde multus effluxerit sanguis, à qua sanguinis fluxione, manus illa à scissuris, & scabritie libera, & sana inde mansit, nec ad eam quicquam mali amplius fluxit. paucis tamen interiectis diebus, humor ad dextrã fluere solitus, ad sinistrã corruit manum, & id genus mali, quod dextra pati solebat, ea

incur

incurrit, quod & nunc patitur: pro ea tamen abigenda fœditate, hoc vtebatur remedio à multis experto, sed acri, potente, & caustico, nominando, sic autem remedium habet. R. Aquæ ardentis, vitæ dictæ libras duas, viridis æris drach. duas, aquæ fortis argẽtariorum, vnciam vnam, sublimati scrupulum vnũ: misce, fiat aqua, qua manus lauabantur, super quas abstersas, emplastrum diachilon ponebatur, & inde sanies multa fluebat, sed curatio hæc vt violenta, ita despiciẽda. eam tamen qui ferre possunt, summoperè laudant.

Curatio sexagesimaquinta, in qua agitur, de pilis in lingua genitis, satis longis.

IAcobus ex flumine malè habebat, quem cum curandum susciperem, & varia interrogarem: ecce mihi respondet in eius lingua pilos magnos etiam breui tempore gigni, quos quandoque propriis eradicat manibus, id quod tunc rem mihi experiundam indicat, pilum nanque intra noctem genitum, vt ille putabat, oblongum satis mihi indicat, sed rem non ita stare, hoc est, pilum intra noctem vnã genitum non esse cõscij satis sumus, cùm pilus paulatim tanquam lorum crescit, & producitur:

tur: crediderim tamen ipſe, vt pili huic in lingua creſcunt: ita in eius corde quoque abundant, vt olim Ferrariæ experti ſumus in quodam à nobis confecto: cuius cor pilis circunſeptum erat: audaciſſimus tamẽ hic erat graſſator & latro inſignis: Iacobus verò, de quo agimus, bonus videtur: cum ſcoquiis tamẽ, piratis, prædonibus ac latronibus inſignibus, iuxta patriã ſuã, maximũ habet cõmercium, imò & affinitatẽ.

Curatio ſexageſimaſexta, in qua agitur, de continuò febriente.

MArinus Guetaldus, ex Raguſæorum patritia gente, iuuenis annos natus vigintiquatuor, apud Stagnum ciuitatem grauiter cùm ægrotaret, ad eum curãdum velis, remíſque contẽdimus: diſtat autem Stagnum ciuitas à Raguſio, triginta miliaribus. Hic igitur temperatura bilioſus, habitu optimo præditus, raro ægrotare ſolitus, cauſone laborabat: continuò nanque febri intenſiſſima affligebatur, quam comitabantur vigilia, linguæ nigredo, ſitis intenſa, corporis inquietudo, caliditas ad tactum acris, & intenſa, caput prioribus duobus diebus doluerat, & vermes tres per os emiſerat. Agebatur iam quintus

tus dies, cùm ad eum peruenerim, in quibus ſanguinem ex brachij curuatura aſſiſtentes extraxerant, quos omnes inſomnes trãſegerat, & aluus non reſponderat, ni clyſterio adiutus, imò ad oblata malè ſe habebat. Cæterùm, huic pulſus debiles erant, & ita imbecilles, vt vix perciperentur: aliquando tamen per interualla, quaſi ponderi præualentes, paululum apparebant: ſed poſteà iterum opprimebantur, occultabantur, & non apparebant Vnde omne genus imbecillitatis huic ineſſe cõiecto, alteram per oppreſſionem factam, alteram verò eſſentialem ob ſpirituum reſolutionem præſertim tanto cum vigilio, de quibus Galenus, ſæpe aliâs, ſed præcipuè libro de Pulſibus agit, vbi duos homines pro exemplo adducit, alterum validũ & potentem: onus tamen graue ferentem, alterum exanguem & imbecillem, æquè tamen ambos deambulantes: de qua re, & nos ſecunda Centuria abundè diximus: nunc verò omnibus iis æquè conſideratis, ac refrigerato in primis cubiculi aëre, & patentibus feneſtris, ſexto ſequenti die mannam paucula cum rhabarbari ſubſtantia dare auſus ſum, ne fortè aggreſſus ſeptimum ægrotus ſuccumberet, & morbus præualeret. Bona igitur fortuna, ebibito

bito pharmaco, aluus optimè respondit: & ea quæ vacuanda erant, vacuata sunt, meraca, biliosa, omnia acria anum pungentia: sed tunc per os vermem magnum prauruum emisit: sperabam autem mihi ad votum responsura, quia post ægrotantis decubitum, Aquilonares venti spirarũt semper: agebamus autem prioribus Iulij mensis diebus, quo tempore petulentus Meridionalis ventus solitus spirare, vniuersam hanc Stagni ciuitatẽ inficere plerunq; solet, vnde morbi grauissimi oriuntur, quibus plures vita decedunt: cœpi igitur, iuuenem contuso pulli, & destillatitia pullæ aqua, per interualla alere, veluti vitellis ouorum recentium: sic apparatis, fracto oui putamine, album depone, & vitello intus manenti: adde aquæ rosaceæ, & sacchari fini, ana parum, & ad ignem calefiat, & sorbendum da. mirum in modum, credas mihi, vires reficit: posset nanque misceri puluisculus cordialis, vt diamargaritonis frigidi, coralij præparati, margaritarũ pręparatarum, veluti & fragmentorum, adiecto succo limonis, arantij, vel agrestæ. sequenti nocte, vniuersus noster conatus eò dirigebatur, vt hic dormiret: qua de causa, fomẽto somnifero, & crura, & brachia sunt lauata, & caput irrigatum.

gatum:ac posteà vnguento somnum conciliare promittente illitum, veluti aures, nares, & brachialia, quibus parum vel nihil affecuti sumus: octauo, ab ebibito syrupo, epithema aliud paraui cordi, aliud iocinori, & irrigationem capiti, sed hac conditione, vt assistentes in permutandis, & continuò admouendis, sedulò attenderent: vesperi verò, vt qui nonum ingressurus erat diem, in quo ego multùm timebam, clysterem istum parare iussi.

R. Iuris pulli, vncias sex, aquæ decoctionis hordei, libram vnam, sacchari fini vnciam vnam, & alterius mediam, olei violacei, rosacei, succi portulacæ ana vnciam vnam, ouum integrum, id est, album & lutheum: misce, para clysterem, & iniice: à quo iniecto, infusum paucis cum excrementis illicò egessit: post ingressum verò nonum, ter sua sponte egessit, liquida citrina, omnia fœtidissima, tunc dormire cœpit, & aliquantulum gustare, & pulsus rectè percipiebantur: decimo, ab ebibito syrupo. & per clysterem bis commota aluo, frictiones exercebãtur: & post ebibitum contusum, pullæ carnes minutim conscissas, & iuri eiusdem mistas. paucis cum panis assulis subtilissimis, cochleari comedebat, & vini per interualla optimè

mè diluti: parum pitiſſabat: quo regimine habitò, tertiodecimo, in pollutionem venit nocturnam: ſalutis verum ſigillum, quartodecimo rectè habuit, & nunc pancraticè viuit. Cæterùm, vrina in vniuerſo hoc morbo, nunquam de ſe optimũ præbuit indicium.

Curatio ſexageſimaſeptima, in qua agitur de καχεξία, id eſt, malo corporis habitu.

STagno reuerſum, Neocaſtrenſis Eminius, Raguſij me expectabat: cuius vxor iam aliquot menſes grauiter decumbebat: laborabat autem, vt ea viſa deprehendi, καχεξία, malo corporis habitu: eſt autem mulier hæc, nata annos quinquagintaquinque, pinguis, grauis, & ad inceſſum pigra: cuius oculorum palpebræ tumebant, & pedes, & manus inflatæ euadebant, quin & faſtidium eam detinebat, & ſyncopi aliquando corripiebatur, vt niſi doctus Medicus obuiam iret, certum eſſet hanc in hydropem breui venturam: agebatur autem menſis Iulij, in quo, vt noſtis, æſtus & caniculares dies vigent: proinde omni vitæ ordine ſuo abnegato, qui in vniuerſum humidus & luxurioſus ſatis erat, breui meliùs habuit: conti-

nuò autem mulier Thurca hæc vtitur bal neis, prout omnes Thurcæ vti ſolent, & in frequenti vſu habent, quæ non mediocris cauſa ad introducendum morbum hunc ſunt, vt omnes fatentur Medici: vt enim aquæ dulcis balneum, huic fauet morbo, quia ipſum gignit, parturit, & cauſat: ita thermarum aquæ eum curant, leuant, & abigunt: item, pro potu gelidam cõtinuò habet, hoc eſt, frigidam aquam, adiecto gelu, glacie dicta, quæ omnino interiora corrumpit, refrigerat, & imbecillitat, & eò magis æſtatis tẽpore, in quo interiora calido innato priua ſunt, & faciliùs oblæduntur, nec æſtiualis caliditas ſufficiens eſt tantùm reſiſtere, & eò magis aqua gelu refrigerata, hos imprimit effectus, ſi pluuiales eſſe contingat, & ciſterna collecta, & aſſeruata: frigidior nanque quàm humanæ naturæ conueniat, euadit, multũ terreni in ſe habens: vnde ſtiptica cenſetur, quo fit, ad coërcendos fluxus eam Medici continuo in vſu habemus, ob exceſſiuam nanque ſuam frigiditatẽ pectori, & ſpiritualibus membris præcipuè aduerſatur, & concoctionem impedit, & corrumpit, tam in ipſo ventriculo, quàm etiam in iecinore: vnde *καχεξία*, potiſſimùm oriri ſolet, & conſequens hydrops introduci: fontana

tana

tana igitur sit decet pro potu continuo aqua,& ea quidem à sole irradiata,vt Galenus in sua doctrina sæpe docuit, & nos iis in Centuriis aliâs meminimus:quòd si pluuialem aquam nonnulli doctorum hominum laudarunt, eam tanquam philosophi contemplantur, non tanquam Medici in continuo potu hominibus euenientem considerantes accedit, nanque pluuiatilis aqua ad elementalem magis: ex nostris quoque Medicis nonnulli aquam pluuiatilem cùm laudarunt, eam tanquã futurum medicamentũ,non tanquam pro potu conuenientem laudarunt. Sed de iis satis, si modò dixero, gelu & niuis antiquum vsum,sed deprauatissimũ, pro potu stare, vt Seneca libro quarto suarum naturalium quæstionum deplorat, dicens prope finem: Quid istas, inquis ineptias, quibus nec literatior fit quisquam, nec melior,tam operosè prosequeris:quomodo fiant niues,dicis, cùm multò magis ad nos dici à te pertineat, quomodo emendæ non sint niues,& cætera. Abnegata igitur aqua,& eius vice,concessa huic Thurcæ aqua decoctionis cinnamomi: quoniam vinum ei per religionem vetitum est:ac in totũ victus ratione ad siccum declinante constituta, solis clysteribus tunc

vſi ſumus, curantes per interualla vomitum prouocare: porrò à medicamentis purgatoriis tunc fugiebamus, quo curãdi ordine intra octo dies, aſſiduo melle roſaceo colatitio ebibito: ita & rectè habuit, vt ſe ſanam diceret: tunc verò oculorum palpebræ, & pedes, ac manuum extremæ partes detumuerunt, & frictionibus ſiccis vtebatur, & ad potum decocti radicis cinarum deuenimus, præmiſſa leui per hieram picram Galeni purgatione: cuius potu, intra octo dies ita rectè habuit, vt ab omni curatione deſtiterit. Cæterùm, aloë per ſe ſola, iecori obeſt, vt tradit Auicenna, cùm de Aſcite loquitur, Fen 14. libri tertij: præcipuè calido iecori, non frigido, vt Meſues, proprio capite, de aloë contendit. Porrò, mulier hæc, quum rectè valeret, & aſſiduo potui glaciei ſe dederit, & multis & variis fructibus veſceretur, denuò in morbum recidit, &, vt audio, obiit.

Curatio ſexageſimaoctaua, in qua agitur de variis ſymptomatis ob laxatũ vterũ obortis: ſimulq́ de epidemio morbo magnã Europæ partem inficiente, breuiq́ durante.

Cum

CVm apud Eneocastrum, hoc est, castellum nouum, vrbem Illyricam, ob numerosum Hispanum militem, à Thurcis in ea occisum, illustrem agerẽ, à Mattheo Paschali nobili Catharensi, pro recuperanda suæ nobilis vxoris valetudine, sum vocatus: distat autem Eneocastrum à Catharo Venetorum imperio subiacente, decimooctauo lapide, ad quam accersitus, inuenio eam circa imum ventrem multa cũ grauedine intensè dolere, cum quo parum meiebat, sed cõtinuò egerere desiderabat, quum tamen parum egerebat: quæ omnia ab vtero malè affecto & elapso, ac vesicæ vrinariæ collũ, & rectum intestinum comprimente, euenire certis coniecturis deprehendi: hæc nãque, puellam nono mense pergrandem, sed laboriosè peperit: adeò vt inde eam mori omnes timerent, vnde malum hoc contraxit. Cæterùm, septimo gestationis mense, mulier hæc multum sanguinis per os vteri emisit: fortè quia puella calcitrauerat, vt foras exiret, aut suo pondere ligamẽtum aliquod disruperat, sed vtcunque restricto sanguine, ad nonum mensem peruenit, in quo rectè licet difficulter puellam peperit: vnde, vt dixi, malè habere cœpit: sed præcipuè elapso octauo, vel nono à

partu menſe, quo tempore ad imum ventrem intensè, per interualla tamen dolebat, parum meiebat, ſemper egerere deſiderabat, quum tamen parum egerebat, non febricitabat, ſed aliquando quadam præternaturali caliditate corripiebatur, & tunc non dormiebat, parum bibebat, nec lingua arida apparebat: porrò, dolor hic crus ſiniſtrum ſæpe apprehēdebat: de quo etiam maximè querebatur, adeò vt de lapide in veſica timor apud me eſſet. Curationem igitur pro ea iuuanda ſic adorior: & primò, quia tunc dolebat, clyſterem iniiciendum curauimus, ex camæmela, anetho, & ſimilibus adiunctis eum componentibus, quo nonnulla egeſſit: tandem ad fomentum anodinum filtro exceptum recurrimus, quibus dolor aliquantulum acquieuit: vnde ex pedis vena, Saphena dicta, ſanguinis vnc. ſex demere iuſſi, & in aurora ſyrupum hunc ebibere. R. Mellis roſati colatitij, vnciam vnam, aquæ ſtillatitiæ, florum camæmelę vncias quinque: miſce, parum calidus propinetur, & ante cœnam tres horas iteretur, iis enim paucis, & optimo conſtituto victus ordine exiccandi vires habente, intra tres dies à dolore libera euaſit, vt ſe ſanam clamaret. & re vera ſtillatitia hæc camæmelina

pro

pro iis ſimilibus doloribus ſedandis, tantum valet, vt ſæpè incantamẽto tribuatur, quod ſi ad manus non habetur, decoctum ex eiſdem floribus parare iubeo, quod fortè magis efficax pro hac complenda operatione habetur, tunc verò infuſa vt vterum roborarent, eiaculabantur ſyphone, & cerata exterius admouebantur. Sed hac nobili matrona perſanata, Magnificus Dominicus Priolus, qui Catharo prę-ſidebat, ad vxorem çurandam me accerſit, quam capitis dolore grauedinéque ad fauces vſque deſcendente, non ſine febre laborantem inuenio, quia verò morbus non adeò contumax, & à robuſta natura propulſari poſſe videbatur, eam tantùm optimo victus regimine propoſito, integræ valetudini reſtituimus, veluti nonnullos alios eodem ferè morbo laborantes, vt Petrum Lardichiũ, & fullonis vxorem. Cæterùm, Raguſium reuerſus, inuenio permultos tum ciues, tum peregrinos eodem ſimiliter infeſtatos: qui verò Ancona, Piſauro, Venetiis, Ferraria, venerãt, omnes de hac grauedine, ac catarrhali affectione, querebantur: quam vniuerſaliter graſſatam affirmabant, vnde credibile eſt: eam aëris intemperiẽ vniuerſalẽ fuiſſe, atq; vno in loco acerbius, quàm in alio

ſæuiſſe, quemadmodum Meſſanæ contigiſſe accepimus, vbi eodem tempore, ab eodem morbo permulti mortales extincti ſunt. Et fuit ſanè lues hæc perſimilis illi, quam introitu quintę Centuriæ deſcripſimus, vt conferenti notum euadet: porrò hæc nunc ita leuiter Dalmatas omnes, & Italos inuaſit, vt multis, medicorum opera neceſſaria non fuerit, quanquàm perpauci fuerint, qui ab hoc contagio euaſerint, adeò vt mihi hic Raguſij contigerit quadam in domu, ſeptemdecim ſimul inuiſere ægrotantes, qui omnes optima propoſita victus ratione, breui abſque medicamentorum propinatione ſani euaſerunt.

Curatio ſexageſimanona, in qua agitur, de febre continua coniuncta fluxui ventris.

FIlius nobilis Petri Luchari, annos natus quatuordecim, temperatura pituitoſus, coloris albini, quarta agebatur hebdomada, quòd febri continua coniuncta fluxui ventris, laborabat, ad quem inuiſendum accerſitus, inuenio adoleſcentem hunc ob affectiones prædictas, ita imbecillem, & viribus deſtitutum, vt parum abfuerit, ſi vires non confeſtim reſtituerentur,

rentur, quin intra biduum moreretur. Proinde omni data opera, de fluxu constringendo soliciti fuimus, quoniam vt ex Galeno didicistis libro Artis curatiuæ ad Glauconem, & eius enarratore Auicenna, vltimo capite Fen quartæ libri primi: si duo morbi in eodem homine pugnantes habeant indicationes, tunc enim vrgenti est insistendum, sed altero nequaquam neglecto, quod propter hoc dictum velim, quia medicus adolescentis curam habens, de ventris constrictione timebat, fortè ne eo constricto, febris intenderetur, sed hic non paruus medici huius error erat, quia cùm vires in dies ob fluxum & spirituum defectionem imbecilliores euadebant, si non restringeretur, aut cohiberetur, ægrotus pessum iret, & moreretur. Clysterio igitur vno, vel altero restringendi vim habente iniecto, & ad os ventriculi admoto refrigerante diaphinicone emplastro, ex Alexandri descriptione, ac concesso initio cibationis pauco diacidonite, fluxus ferè ex toto restrictus est, & tunc vires ab eo quod erant antea non collabefactæ sunt, sed magis in dies validiores euadebant, quia bolus Armeniæ pallidus, coralium, margaritæ, & similia, stillatitiæ capi, & contuso, quibus

in victu vtebatur auidè, indebantur, vnde paulatim viribus instauratis, adolescens melius habere cœpit, & eo magis quo vinum gustare cœpit, quod auidissimè ebibebat: tunc post contusum admistum ptisanæ epotum, parum pulli minutim scissi, gustabat, adiunctis assulis panis, imbutis iure pulli, & tunc supra ebibebat, quibus, & nonnullis aliis paucis, adolescens hic sanitatem obtinuit, sed ita imbecillis, vt ad duos sequentes menses, solitas vires difficulter recuperârit, vnde ego non raro occinebam illud Hippocratis, Corpora quæ longo tempore extenuantur, tardè reficiuntur.

Curatio septuagesima, in qua agitur, de luxata inferiori mandibula, & breui ad locum suum reddita.

PVellæ, quæ ad pilas agebat, & malè habebat, post multum vomitum & crebram corporis & animi turbationem, cùm oscitaret repentè inferior mandibula luxata est, nimia autem humiditate laxata particula, ex cancello mandibula exiuit, vnde os apertum inuitè permansit, non sine ingenti particulæ illius dolore, & animi deliquio. Ad quam accedens

post

post elapsum tertium diem, diligens chirurgus, puellæ ad pedes suos incuruatæ, mandibulam foras, eius pollice dextro intra os misso, altera manu mentum fortiter apprehendente, trahebat, ac sic facilè mandibulam ipsam ad locum suum reduxit, non sine mediocri artis gloria, præcesserat autem iam fomentum ligamenta laxans, veluti post mandibulam reductam, ligans & constringens medicamentum, vt agendum docet Paulus Ægineta, libro suæ medicinę sexto, & Auicenna, fen quinta, libri quarti, cap. 7.

Curatio septuagesimaprima, in qua agitur, de febre continua absque symptomatis, interficiente tamen.

MArinus Gondulanus, nobilis Ragusæus, annos natus viginti, quum ruri ageret, & multam paludosam & cœnosam biberet aquam, & pessimis vesceretur cibariis in febrẽ incidit continuam, ad quem vocatus ipse, post viginti dies ægritudinis, eum distortum os habere deprehendi, liberaueram nanque iam ego iuuenem hunc à morbo Gallico è Memphi reuersum. Cæterùm, cũ oris distorsio

hæc

hæc nihil mali protẽdere videretur, nec à medico, nec ab aſſiſtentibus fortè perciperetur, quia auidiſſimè comedebat, & caput non dolebat, nec de membro aliquo quàm de ſplene querebatur, nihilominus tamen oris illam diſtorſionem ego multifaciebam, & pro malo indicio eam habebam: dormiebat hic quoque non admodum, tamen profundè, & aliquando delirabat, continuò hic febriebat, miti & abſque ſymptomatis febri, vnde quietus ferè ſemper manebat, cui vires tunc rectè conſtabant, & aluus ſua ſponte reſpondebat, liquida, corrupta, fœtida, omnia mala, lotium optimum ſemper apparuit, & nebula quadam plenum, vnde non mirari eſt, ſi tam medicus quàm aſſiſtentes oris diſtorſionem præterirent, & hunc rectè valeturum prædicerent, ſed contrario euenit, vt paulò inferiùs dicemus: nam huic bis ſanguis abũdè per medicum aſſiſtentem extractus fuit, & manna in potu conceſſa. Porrò, vt noſcatis huic pulſus longi, lati, & alti erant, ſed neſcio quid conuulſiui & tremuli motus præ ſe ferebant, vnde omnia hæc perpendens, ac æqua lãce librans, iudico hunc ex hoc morbo moriturum, id quod poſtea octauo ſequenti die ita eueniſſe omnes viderunt, in dies autem vires

magis

magis & magis lababãtur, deficiebántve, & motus ille cõuulſiuus accreſcebat, tunc frictiones, retractiones, cucurbitulæ, ac hirudines admotæ ſunt, ſed nihil iuuerũt, cũ in dies motus ille tremulus creſcebat, & intendebatur, & quò magis creſcebat, eo magis vires imbecilles fiebant, & ægrotus ipſe magis per interualla delirabat, adeò vt ad palearum collectionem, & ſtragulorum plicaturã deuenerit, & conſequens ad obitum. Cibus huic ptiſana, & pulli contuſum ſimul miſtum erat, potus verò hordeacea. At, cùm ſemel illi vinum ego concederem, quod ſummopere appetebat, & deſiderabat, rectè dormiuit, & optimè locutus fuit, cum tamen antea melancholicè, & ſaturnè habebat, imò egeſtiones tunc emẽdatiores, hoc eſt, minus corruptæ apparuere. Cæterùm, cùm motus ille tremulus perſeueraret, timor erat, ne vinum in delirium accreſceret, qua de cauſa, ab eius propinatione abſtinuimus, quod fortè præ cæteris rebus huic morbo iuuamentum afferret, quia ab aquarum turbidarum & lacuſtrium potu, vt dixi, potiſſimum originem traxerat, vos verò iudices eſtote, obiit autem trigeſimo die Aug. 1557. qui cùm antea per biduum non erat loquutus oremone laborans, antè

obitum

obitum tamen tres horas, loquutus est, & minxit, cuius lotium rubrum, crassum, & turbulentum ad me delatum est, imò tunc illi sanguis per hæmorrhoides ex se multa in quantitate effluxit, instabat autem vt ex Philosophia didicistis, vltimus naturæ conatus.

Curatio septuagesimasecunda, in qua agitur, de pulsu deficiente, eiusque intermissione in febre continua, à crassis, & viscidis succis, pendēte.

IAcobus Basilius, nobilis Ragusæus, cùm alias morbo gallico, & oculorum suffusione laboraret, nunc febri continua vexatur, & ea quidem lenta & miti, pro qua leuanda, medicus sanguinem primo extraxerat, & varia adhibuerat remedia. Cæterùm, hic cum sit quadraginta quinque annorum, morbi huius successū, vt ego ad eum accedens deprehendi, pulsus intermissionem habebat, singulis nanque quatuor vel quinque pulsationibus, arteria deficiebat, remorabatur, & detinebatur, & tempore duorum ictuum siue duarum pulsationum immobilis manebat, signum vt à me iis in Centuriis audistis, malum

malum, præſertim in febribus continuis, vt Curatione quadrageſimaquarta tertiæ Centuriæ peramplè ſum perſecutus, vt ſi rectè teneo, ex Galeno dixi, intermittentes pulſus in iuuenibus periculoſiores habentur, dein in pueris, cæteris minus periculoſi in ſenibus. Cæterùm, cùm intermiſſio pulſus huic euenerit ob arteriam à craſſis & malis ſuccis compreſſam, non verò ob vitalis facultatis imbecillitatem, non difficulter fuit eum breui liberare, ad cauſam vnde mala affectio originem trahebat, attendendo: cor autem tunc roborauimus, & humores ab eo retraximus, quos poſtea attenuauimus, incidimus, & poſtea purgauimus, vnde pulſus, ex hetherorhythmo, hoc eſt, multum à proportione & conſonantia diſtante, pararhythmus, & poſtea eurhythmus, id eſt, conſonus, eſt factus, & ægrotus ipſe ex toto ſanus.

SCOLIA.

Rhythmus idem eſt quod cõſonantia, ſiue proportio temporis ad tempus, vt ex Galeno lib. 3. de Dignoſcendis pulſibus percipitur, capite præcipuè illo, cui titulus eſt, de dignoſcendis rhythmis, in quo & quæſitũ abſoluit, antea ab eo propoſitum,

libro

libro primo eiusdē voluminis, videlicet, quo modo applicanda sit manus in arteriæ contractione, inquit igitur Galenus, quia iam in cōparatione temporis distentionis cum contractionis tempore rhythmus consistit prius parāda separatim nobis vtriusque temporis notitia est. Ex quibus Galeni verbis satis clarè euadit, quid ipse per rhythmum in sua doctrina intelligat, vt fusius ex eodem capite percipitur, vt sexcentos alios locos sileam, in quibus omnibus, rhythmum versari circa quantitatem motus temporis, ait, quia rhythmus aliud nihil est, quàm proportio temporis ad tempus, cuius partes, vt tyrunculi exactè teneant cùm Galenum percurrerint, placuit eas hic describere, & in figuram redigere, quia vel Gal. referente, libello de Pulsibus ad tyrones, rhythmorū pertractatio difficilis admodum est, qua de re, in eo libro, de rhythmis, quia tyrones alloquebatur nihil quicquam scripsit, eos iam arte prouectos, remittens ad reliquos de pulsibus libros, scire igitur decet, vt institutum persequamur, quòd rhythmus duas habet differentias, scilicet eurhythmū, id est, cōcinnum & proportionatum, & arhythmū, id est, inconcinnum & disportionatum, arhythmus verò, tres quoque alias habet differētias, scilicet pararhythmum, hetherorhythmum, & ecrhythmum, est autem pararhythmus, qui mediocrē consonantiæ, & proportioni optimæ propinquitatem habet, hetherorhythmus, qui multum

tum à consonantia discedit, ecrhythmus, qui in totum errat, & à consonantia distrahitur, quæ omnia figura sequenti facilius deprehendetis.

Consonus, & dicitur Græcis eurhythmus:
- Rhythmus, in pulsu -- est proportio temporis ad tempus.
- Dissonus arhythmus dictus.
  - Eurhythmus, qui in totum errat, & à consonantia distrahitur.
  - Pararythmus qui mediocriter consonantia accedit.
  - Hetherorhythmus qui multum à cõsonantia discedit.

Cæterùm, cùm de rhythmis confuse admodum Galenus scripserit, nonnulli firmant eum nullibi clarius de eis sermonem commisisse, quàm libro secundo, de Dignoscendis pulsibus, capite vltimo, vbi præsertim quæsitum absoluit, an puerorum pulsus debilior sit, quàm senum pulsus, & Herophilum carpit, ex quo vt rem comprobet, vesicas, vtres, folles, ventres, adducit, vos verò legite, & iudicate.

Curatio septuagesima tertia, in qua agitur, de dysenteria interficiente, quæ post polypos comestos euenit.

CVm Venetiis Ragusium, mense Septembri, promiscuè vt fieri solet, plu-

res quodam myoparone nauigarét: Ecce ad Iaderam Dalmatiæ ciuitatem, quatuor vel quinque iuuenes facti socij, polypos pisces abundè comederunt, vnde omnes in fluxum ventris venerunt & breui euaserunt, ex eis tamen Aloisius Ragusæus mercator, illico in dysenteriam deuenit, sanguinem nanque cum excrementis, comitante ingéti intestinorum dolore, egerere cœpit, vnde morbus in dies grauior factus, Ragusium venit, ad quem inuisendum accersitus ego, eum totú ad tactum algescentem, interioribus eius nimia caliditate flagrátibus, vt ex eius atra lingua, & excrementis, percipiebatur, comperio, nam huius pulsus vix percipiebátur, cum quibus rectè loquebatur, & omnia quę illi offerebátur, comedebat, cæterùm, ea quæ egerebat, nigra, & viridia, ac veluti ea quę à corpore mortuo decidi solent, conspiciebantur, vt ea omnia tanquam tabum quis dixerat, proinde à præsagio habito, quòd hic breui moriturus esset, vt tertio sequenti die ita euenisse omnes viderunt, bona venia discessimus, Hippocratis consilio muniti, deplorati solis pręsagiis sunt dimittendi, ne tamen immisericordes videamur, si iterum ad eos sic deploratos inuisendos vocamur, eos inuisere tenemur,

mur, ne fortè quoque ipsi in desperationem veniant, item quia non rarò in arte medica mirabilia contingunt.

Curatio septuagesimaquarta, in qua agitur, de verme lato quatuor cubitorum per os eiecto, simul & Hippocrates enarratur.

MVlier Illyrica cùm rectè valeret, vermem latum longitudinis quatuor cubitorum, per os, præcedente tussicula viuum eiecit, quem vermẽ ad me videndum chirurgici attulerunt, sed emortuum iam erat autẽ vermis is admirandus, nunquam antea similis à me visus, longitudinis, vt dixi, quatuor cubitorũ, latitudinis paruæ, & fortè semiunguis exigui, coloris albissimi, substantiæ intestinorũ, & nescio quid spolij colubrini præ se ferẽtis. Nam huius caput verrucosum erat & album, ex quo corpus latum procedebat, & quo magis ad caudã accedebat, eo strictius euadebat, erat autem vermis hic vnum tãtum corpus, diuisiones tamen plures habens. Huius nanque lati lumbrici portiunculæ, semina cucurbitæ, præ se ferunt, qui intra se nihil continere ob corporis sui lati

compreſſionem videtur, vnde Hippocrates libro quarto de morbis eum intra inteſtina non fœtare contra alios medicos, euidentiſſimis rationibus probauit, duobus præcipuis, prima quarum, aliorũ contrarium affirmãtium deſtruit fundamentum: dicebant nanque antè Hippocratem medici, latum hunc lumbricum, quem tæniam, id eſt, faſciam, appellare ſolent, intra inteſtina fœtare, & quod ita eſſet, probant, quia homo qui hunc intra ſe habet vermem, ſæpè vermes paruos egerit, cucumeris ſemen præ ſe ferẽtes, quos genituram lati huius lumbrici eſſe, omnino contendebant, quibus Hippocrates diuinitus reſpondet, paruos illos lumbricos eiectos non lati lumbrici genituram eſſe, ſed potius portiũculas eius abruptas, quæ, vt dixi, & figura atteſtatur, cucumeris, aut cucurbitæ ſemina præ ſe ferunt, magnitudine, & figura, aut verius ſpeciem ipſius lati lumbrici, quæ qualis alba inteſtinorum raſura eſt, & quod ita ſe res habeat, ſecunda eius ratio firmat, à nemine, quod bona doctorum hominum pace dixerim, huc vſque intellecta, & eſt probans, quod latus lumbricus intra inteſtina non fœtat, quam Hippocrates ab ipſo corpore lumbrici deſumit, quia vermis

hic

hic ita compressus est, vt nullam habeat loci capacitatem gignendi vermes: ita enim Hippocrates loquitur, nam homo qui latum lumbricum habet, velut cucumeris semen excernit, alias atque alias, vna cum stercore ipso, & sunt homines qui hoc lumbrici partus esse dicunt, mihi verò non rectè dicere videntur, qui talia dicunt, nec enim ab vno animali tot pulli generari possunt, neque est loci in intestino capacitas, vt partus educare queant. hactenus Hippocrates, cuius vltima verba ipsum nimium faciunt veracem, quæ aiunt, neque est loci in intestino capacitas, vt partus educare queant, quæ verba sic intelligenda veniunt, vermes lati ij cum compressi, & stricti admodum sint, nec habeant intra se locum capacem in quo fœtare possint, aut genituram continere, aut partus educare, consequens est, impossibile sit intra fœtificent, aut genituram habeant, sed quod ita Hippocrates intelligendus sit, vermis huius corpusculum satis compressum, & capacitatis priuum, satis clamat: item, quia absurdum esset asserere, in hominis intestino non esse locum capacem in quo lati ij lumbrici, etiam si tricenum pedum essent, vt aliquando visi sunt & Plinius refert, libro

vndecimo ſuæ Naturalis hiſtoriæ, ſuos educare queant partus, ſed Hippocrates, vt qui veriſſimis, & indubitatis vtitur rationibus, de vẽtre, & loco vermis, generationi inepto loquitur, vt qui codicem Græcum percurrit, nobiſcum alacrius ſentiet: cæterùm, vt vermis is latus non fætificat, ita rotundus maximè, vt curatione ſexta, centuriæ primæ, & curatione quadrageſima-ſexta quintę elapſæ, meminimus, quos locos legere ne graueris, vt huius tractationis exactam teneas notitiam, & Paulum & Aëtium, hallucinatos deprehendas. Cæterùm, mulier hæc de qua agimus, vt nobis refert, non integrum extraxit per os lumbricum hunc, ſed magis abruptum, infima in parte, pro quo deponendo, & ne in ſimilium generationem deueniat, rebus neceſſariis ſæpè à nobis iis in libris inculcatis, vſi ſumus, & rectè habet.

Curatio ſeptuageſimaquinta, in qua agitur, de febre cõtinua cum exanthematis.

FIlia Petri Luchari, nobilis Raguſæi, annos nata ſexdecim, cùm noctu fulgura, & cadentia fulmina peraudiret, territa, ac timore percita, malè habere cœpit, nam cùm menſes conſuetos ſuos, ad

octo dies, & eos quidem copiosos, habere solita esset, tunc cùm secundus eorum fluxionis ageretur dies, retenti, & ex toto suppressi sunt, vnde febris continua orta est, quam comitantur ventris fluxus, dolor ventriculi, & intestinorum ad pectinem vsque, peruigilium, linguæ ariditas, aliquali cum siti, ad oblata mediocriter se habebat, & vires vtcunque constabant, est autem puella hæc temperatura biliosa, & optimi habitus, pro qua iuuanda, illi vnciæ sanguinis quinque, primò extractæ sunt ex pedis vena, saphena dicta, ad quam accitus ego sexto die decubitus, omnia dicta puellam hanc pati compe- rio, cum quibus omnibus varia per vniuersum corpus expansa exanthemata pati, deprehendo, eisdem nondum à medico eam gubernante, aut assistentibus, animaduersis, pro salute igitur puellæ, proponitur, an sanguinis missio repetenda sit, vel eius vice pharmacum vnum vel alterum sit propinandum, & quod sanguis sit mittendus, febris continua postulat, quæ ob retentos menses multos orta est, solebat nanque puella hæc, per octo continuos dies, suos consuetos habere menses, & eos quidem copiosos, præcipuè vltimis diebus horum octo, ob

quorum ſuppreſſionem, vẽtriculi quoque & inteſtinorum dolor obortus eſt, & cætera citata, adſtipulatur tẽpus conueniẽs, agimus nanque prioribus diebus menſis Septembris, quin & ipſa ætas, corporis habitudo, temperies, immo quòd elapſo die, hoc eſt, quinto ab ipſo morbi initio, ſanguinis fluxus per nares erũpi cœpit, item quòd exanthemata rubricantia multa; erant, & eorum nonnulla ad nares craſſa, vt variolas eſſe diceres, nec vires ab hac chorea eliminabantur, quia mediocriter vigebãt, quin & lotium rubrum non adeo tamen craſſum hoc efflagitabat, nec prima ſanguinis miſſio, hanc ſecundam impediebat, quia parua fuerat quantitate, vt iure dicendum ſit, ſanguinem eſſe mittendum, ſed ij contrarias & duras partes habent, vt quæ tueantur, ſanguinem non eſſe mittendum, & iis fulciuntur rationibus, quia præter quod ſanguis extractus iam fuerat, venter ſingulis diebus, bis & ter reſpondebat, qui fluxus ſanguinis miſſionem prohibebat: item, quia exanthemata foras apparuerant, & eſſet venenoſam materiam intus reuocare, quibus adde, quòd ſi natura per nares fluxum ſanguinis tentauerat, id vel Hippocrate teſte, peſſimum eſt indicium, dicente ipſo, libro primo

prorrhe

prorrhetici, ſtilla ſanguinis per nares, peſſimum indicium, indicat enim, vt Galenus in fine enarrationis primæ ait, naturæ imbecillitatem, quæ tentare, ſed non completam vacuationem peragere valet, non igitur ſanguis mittendus eſt, ſed ſanguinis miſſione vice, fortè manna aut rhabarbarum exhibendum erat, quia natura per inferiora tentauerat materiam eam pellere, aut ſatius eſſet tunc temporis ſuperſtare, & nihil quicquam agere, quoniam ſatis agitur quoties opportuno tempore, ab omni opera ſuperſedetur, porrò, qui contendebant de ſanguine emittendo, variabant, alij ex pede contendentes, alij verò potius ex brachio conteſtantes, nec deerant vtriuſque rationes, demum concluſum fuit, non ſine ingenti errore, quod ſanguis per plures diſſeminatas cucurbitulas ad ſcapulas, coſtas, & nates, ſecta cute, extraheretur. fuit igitur ſanguis per eas ad vncias quinque extractus, & poſteà duas horas, cœnata eſt, ptiſanæ duas partes, alteri pulli contuſo admiſtas, & pro potu ius pulli non adeò cocti habebat. Cæterùm, vt diu, & noctu per interualla aliquid guſtaret, rotulum vnum vel alterum deſcriptum eſt.

R. Specierum diarhodonis abbatis, dia-

margaritonis frigidi, ana ſcrup.2.ſpecierum trium ſantalorum drachmam mediam, cum ſaccharo ad ignem fiant rotuli drachmales, & vt ſuprà bibat.

Recipe, Aquarum endiuiæ, capillorum veneris, ana libram vnam, iulebi violacei, vnciam vnam, miſce, ex quo bibat ad libitum: porrò, ea nocte aliquantulum dormiuit, & circa os vētriculi doluit, pro quo ſedando dolore, aſſiſtentes mulieres abſinthium calidum ventriculo admouerũt, & melius habuit, tunc in aurora ad eam de more accedens, eam melius valere inueni, pulſus rectius conſtabant, in lotio hypoſtaſis ſiue nebula pendebat, & exanthemata imminuta fuere, tunc clyſter paratus eſt, ex decocto camæmelæ, & anethi, & cæteris eum perficientibus, & ventriculus illitus, oleo abſinthino, & cotoneorum ſimul pauca adiecta cera, quibus dolor aliquantulum quieuit, ſequenti verò die, ex continua maligna, & malè morigerata, duplex tertiana facta eſt, & dolores ex toto quieuerunt, ſed tunc ægra ipſa, ob humorum acredinem, pruritum & lancinationem in ano & vulua perſentiebat, & lamentabatur, quæ partes vnguento roſaceo, & populeo ſimul, inunctæ ſunt, & immunes manſerunt, ſed &

clyſte

clysteres tunc ex hordeacea, & oleo rosaceo, adiecta cassia extracta, parabantur, & syrupos refrigerantes bibebat, demum venter ex se nono die in aurora commotus est, & bilem meram egessit, tandem vesperi sudauit copiosè, & febri ferè libera ea nocte mansit, sed denuo febris rediit ita affligens, vt primò, & venter bis & ter respondebat, aquosa & citrina, quæ omnia euenere ob errorem commissum, quia vice extrahendi sanguinem per venæ sectionem, per cucurbitulas fuerit extractus, vnde tunc coacti sumus, venam in brachij curuatura aperire, & sanguinem mittere, ex quo extracto, melius habere visa est, tandem concoctione optima apparente, concessum illi fuit pharmacum ex manna & rhabarbaro concinnatum, quo rectè purgata est, tandem morbus imminui cœpit, & ad aliquot dies ægra ipsa sanata est, dubio procul, morbus hic breuior foret, si modo quando per cucurbitulas sanguis fuit extractus, per venæ apertionem esset missus, cùm, vt dixi, morbus hic à sanguinis copiosi retentione euenerat: cætera consulto præterimus, quoniam vt Galenus ait, libro tertio Methodi medendi, curatio nulla ad vnguem scribi

potest

poteſt, & eo magis, quia nos tantùm eas morborum curandorum partes perſequimur, quæ enarratione dignæ nobis videntur, cæteras ſubticendo.

Curatio ſeptuageſima ſexta, in qua agitur, de febre oblonga & miti, abſq; ſymptomatis, ab obſtructionibus meſeraicarũ venarum, pendente.

STephanus Gozius, nobilis & magnificus Raguſæus, annos natus quinquaginta, poſt elapſos ſexaginta dies ægritudinis, in quam bis reciderat, malè habebat, ad quem vocatus ipſe, cum febrem continuam mitem, & lentam, abſque ſymptomatis aliquibus, pati deprehendo, illi nanque pulſus imbecilles ſatis erant, & corporis impotentia ingens, vt pedibus ſtare vix poterat, bis, & ter, ex ſe quotidie egerebat, cum quibus optimè, & auidè comedebat, & bibebat, & mediocriter dormiebat, pendebant autem febres hæ, ex obſtructionibus meſaraicarum, vt ex chiloſis & humidis, ac malè compactis egeſtionibus, deprehendebamus, veluti ex earum meſaraicarum duritiæ, vt febres has accidentales appellare, à ratione diſſonum

ſonum non eſſet, quæ omnia, comitabatur color non tantùm faciei, ſed totius corporis citrinus, & flatus in ventre quidam aquoſitati admiſti, quos cum ventrem comprimebamus, facilè percipiebamus, audiebamúſve, vt igitur ab omnibus iis affectionibus generoſus vir hic, liber euadat, neque in eas amplius recidat, vniuerſus noſter conatus, in reſerãdis & aperiendis meſaraicarum obſtructionibus, verſatus eſt, tam intus ebibitis, quàm extrà admotis: proinde, victum ſic illi inſtituimus. Nam in prãdio hora decimaquinta, æquas portiunculas ſimul miſtas ptiſanæ optimè concinnatæ, & pulli contuſi: primò incocti capillo veneris, & petroſelino vulgari, quas gabata mediocris continebat, ebibebat: dein verò parum carnis turturis iurulentæ, aut perdicis, aut pulli eiſdem herbis coctæ, & minutim ſciſſæ, adiectis ſubtilibus quibuſdam panis optimi aſſulis, pauculo iure ſimul miſtis cochleari auidiſſimè comedebat: & tunc bis vini potum repetebat, nonniſi albi & optimi, aqua decoctionis capillorum veneris, & aliquando radicum petroſelini vulgaris, diluti, & vltimò, pauculo diacitonite ſacchareo prandium claudebat, nec ſupra bibebat: quæ omnia, vt audiſtis, in cœna, hora

hora vigesimatertia, vel vigesimaquarta, repetebat. Quantùm verò ad medicinalia, scire decet, quòd in aurora syrupi vice, gabatam iure plenam, in qua incoctæ erant cicorea, capillus veneris & radix petroselini, bibebat: id quod ad octo vel decem dies sequutus est: posteà verò, huius vice, syrupum byzantinum, & acetosum de radicibus, & de capillis veneris, æquis portionibus dilutis prędicto decocto ebibebat, & extrà venter illinebatur vnguento ex succis deopilante, quod sæpe iis curationibus memoriæ commendauimus. Elapsis verò quindecim diebus, in quibus vires aliquantulum refectæ sunt, syrupo prædicto adiiciebamus decoctum citatum, in quo infusum erat rhabarbatum ad scrupulos duos, & nonnunquam ad drachmam integram: quo per interualla ter ebibito, multa pituitosa viscida, & biliosa crassa egessit, & bene habuit: deinceps verò febris imminui cœpit, adeò vt ad quinque sequentes dies ex toto defecerit: tunc verò potum contusi & ptisanæ prætermisit, & turture iurulenta, qua maximè delectabatur, vescebatur, aliquando perdice incocta iure capi, vel pulli. Sed audi, quod tunc, vice syrupi reficientis siue restaurantis dicti, portiunculam

culam

culam in aurora comedebat: & posteà gabatam plenam optimi iuris capi iunioris supra bibebat: cuius restaurantis alteram portiunculam, cùm primùm prandere aut cœnare vellet, comedebat: habet autem restaurans confectio, sic, Recipe, Pulpæ capi, vncias quatuor, seminum quatuor frigidorum maiorum, omnium vnciam vnam, amygdalarum dulcium mundatarum, pineorum præparatorum, pistaciorum, ana drachmas tres, specierum diamosci dulcis scrupulum vnum, specierum diarhodonis abbatis drachmã mediam, margaritarum præparatarum, coralorum præparatorum ana drach. mediam, sacchari fini dissoluti cum aqua rosacea, vncias octo, secundum artis ministerium: fiat confectio restaurans, in morsulis tenuis, in eum modum, quo parari solet sauonea, singuli ternas pendentes drachmas, quorum vnum in aurora, vt dixi, comedebat, & suprà bibebat capi iuris optimi scutulam: & cùm prandium aggrediebatur alterum, veluti initio cœnæ alium, quibus, stante optimo victu, intra aliquot dies ad vires suas solitas redditus est: meminisse tamen decet, quòd in hoc morbo raro, nisi lauante vno vel altero clysteri, vsi sumus: item, quòd ægrotus.

tus hic, carnes intinctu acrium cerasorũ saccharo confecto, gustabat: sed postea meis monitis hoc alio vsus est sapore.

R. Iecur vnum vel alterum pulli coctũ, quod in marmoreo mortario tere: cui adde, amygdalas albas sex, medullæ panis parum, cinnamomi drachmam mediam, succi agrestæ, quãtum ad componendum sufficit: misce, para intinctum, saporem dictum. Cęterùm, cùm primùm ambulare cœpit, aërem meis monitis mutauit.

Curatio septuagesimaseptima, in qua agitur, de distillatione ad pectus descendente, simúlque de ventriculi & lienis obstructionibus, & errore Medici.

IOsephus Gozius, nobilis Ragusæus, temperatura biliosus, gracilis, collum oblongum habens, pectus strictum satis, quum ætatis suæ annos ageret trigintaquinque, catarrho à capite ad pectus descendente laborabat, vnde & tussiebat, & aliquantulum febriebat: ad quem accedẽs Medicus quidam, & considerãs ægrotum prædictis cum affectionibus, obstructiones circa stomachum & splenem pati, syrupum deobstruentem & aperientem nimium

mium deſcripſit, veluti inunctionẽ quandam calidam quoque: vnde humor calidus à capite calido faciliùs ruebat, & ſpiritualia mẽbra validiùs offendebat, adeò vt tuſſis crebrior accreuerit: ita vt in pectore ipſo vena diſrumpi cœperit, & ſanguis ex ea per os effluì: quapropter vocatus ego ad eum & omnia perpendens, noto, Medicum illum attendiſſe potiùs ad ventriculi & ſplenis obſtructiones, quàm ad humorem à capite in pectus deſcendentem, vnde oximel & ſyrupum de hyſſopo, huic concedebat: quo factum eſt, vt humores magis ſubtiliati, magis ad pectus deſcenderent, & ſymptomata omnia grauiora euaderent: quapropter abnegatis omnibus per Medicum illum conceſſis, quæ calida & aperiendi vim habebant, & introductis rebus frigidis, intra triduũ, ita ægrotus valere dixit, acſi ab inferis reuocatus fuerit: nam cùm anteà multum tuſſiebat, & viſcida & ſanguinolẽta ſpueret, vt ea omnia è corpore tabido deciſſa quis diceret, tunc parũ vel nihil tuſſiebat, & parũ excreabat: ſed illud quidem albũ, aquam ſupernatans, nihil tabitudinis præ ſe ferens, ſed & febris imminui cœpit, & eò magis poſt adplicitas ad ſcapulas cucurbitulas, per quas ſanguis abundè ex-

tractus fuit : ſed tunc pulli contuſum cum ptiſana hic pro victu habebat, & abſtemius, ordeacea aqua contentus in potu euadebat, & ſyrupum violaceum & roſaceum ex roſis ſiccis deglutiebat, ſed in ore diadragachantum cum bolo armeno diu habebat, & per interualla, eclegma, ſiue lambetiuum ex althæa, ſimplex, guſtabat, quod veluti ex farfara parari ſolet, paratur autem eclegma ex althæa, ſic: Althææ ſiue hibiſci radices recentes incoque, ac eas optimè tere, & per ſetatium ſiue tamiſium traiicito, & ſaccharo aqua violacea diſſoluto, eas excipito, & eclegma parato, ſiue lambetiuum: iis enim, vt dixi, is bene habuit : qua de re amplius obedire noluit. Cæterùm, quum hæc literis mandarem, ecce quidam catarrho affectus, vt ex eius libello apparet, ad manus meas peruenit, qui pueriliter ſatis, catarrho in frigido cauterium abnegat: ſed qua ratione, ipſe ignorat : proinde iuuenibus iis nulla experientia ſuffultis, nulla danda erat ſcribendi circa res graues, & periculum minantes authoritas: quòd ſi illis, vt ſenioribus, & in arte medica experientiſſimis, æqua datur ſcribendi licentia, vos à ſimili eorum doctrina abſtinete, quia illis ſatis ſupérque erat de elementis inquirere,

quirere, non verò de rebus difficillimis, ad opus condeſcendentibus iudicium ſuum ferre.

Curatio ſeptuageſima octaua, in qua agitur de dolore ventriculi à multa viſcida pituita oborto.

VIgente diuite autumno, nobilis mulier, & fortè mater Iunij Georgij patritij Raguſæi, nata annos quinque ſupra quinquaginta, quum ruri apud Chupaniam ageret, & fabis omnino, vt ex Galeno noſtis, flatuoſis & fructibus variis veſceretur, de ingēti dolore oris ventriculi, conqueſta eſt: pro quo abigendo, varia ibidem à mulierculis machinata ſunt remedia. Cæterùm, cùm in dies peius valeret, & acrius à dolore cruciaretur, Raguſium ſe contulit: ad quam vocatus ipſe, inuenio mulierem hanc de dolore iſto conqueri, qui à multa viſcida & flatuoſa pituita ortum traxerat: pro quo leuando, vomitus variis medicamentis fuit irritatus, quibus nunquam ſcopum obtinuit, & fomenta varia ſunt admota, & oleum neſcio quale in potu exhibitum, & cucurbitulæ vmbilico admotæ, & cly-

ſteria, ſiue infuſa quàm plurima iniecta: ſed, vt dixi, abſque profectu vllo, cùm dolor grauiùs ſemper affligeret: proinde omnia hæc conſiderans, & ſtomachi temperaturam frigidam & humidam, dolorémque valde & continuò offendentem, qui ad cor fortè properabat, & thoracis bonam partem occupabat: de quo Auicēna Fen 13. lib. 3. inquit, Et quandoque moritur ægrotus confeſtim propter aduentū doloris ad cor. Data omni diligentia vomitorium hoc medicamentum parare iubeo: quod habet, R. Stillatitiæ aquæ, floris camæmelæ libram vnam, oximellitis vnc. vnam, agarici albi, optimè puluerizati, drach. vnam: miſce, & tepidum totum propinato: à quo ebibito, breui in vomitū ſoluta fuit: id quod anteà nullis medicamentis conſequuta fuerat: vnde cùm de obitu timeret, ſe euaſuram ab hoc morbo credidit: vomuit autem pituitam ita viſcidam, vt ligno apprehenſam, eam ex alto tenerem: nec enim ſemel vomuit, ſed bis poſteà pituitæ dictæ iuſtam quantitatem: & vt ea tunc aſſiſtentibus referebat, dolore alleuiata erat, nec ita eo lancinabatur, ſed tunc clyſterem iniiciendum curaui hunc. R. Anethi camæmelæ, betonicæ, ſtœchados, ana pugillum vnum, centauri

minoris

minoris, ſeminis lini, fœnugræci, ana pugillum medium, cumini, ameos, cari, ana drachmas duas, in libris tribus aquæ fiat decoctio ſufficiens, & coletur. R. Prædicti decocti libram vnam & mediam, olei anethini, camæmelini, ana vncias duas, mellis roſati colati, vnciam vnam & mediam, hieræ picræ drachmas tres, diaphiniconis drachmas ſex, oui vitellum vnum, ſalis drachmam vnam, & alterius mediam: miſce, fac clyſterem, & iniice, quo aluus parum reſpondit. Cæterùm, intereà dum hęc operabantur, vt dolor ex toto leuaretur, fomentum parabatur hoc. R. Anethi, camæmelæ, meliloti, betonicæ, rutæ, ſtœchados, calamenti, maioranæ, abſinthij, menthæ, centauri minoris, ana pugillum vnũ, ſeminis fœniculi, apij, cumini, ameos, dauci, ana drachmas duas, ſeminis lini, fœnugræci, radicis althææ, ſpicæ celticæ iam hodie officinis ſatis notæ & vulgatæ, ana pugillum mediũ, in libris duodecim aquæ, fiat decoctio ſufficiens, pro fomento, ex quo imbuta ſpongia noua, vel filtrũ, ſæpe applicabatur, & rectè ſentiebat: poſteà verò, locus affectus dolore, linimento ſequenti inungebatur. R. Olei keiri, ſpicæ nardi, anethini, ana vnciam mediam, ceræ parum, ad ignem miſce, fiat linimen-

tum: iis enim ea nocte leuiter transegit, & dormiuit, parum cœnata est, & illud quidem ius pulli pauco minuto pane exceptum, non nisi exiguo cinnamomo adiecto: pro potu verò aquam incoctã anisorum semine habebat: in aurora verò ad eam accedens, eam meliùs habere deprehendi: tunc verò bolum ex speciebus hieræ picræ Galeni, pauco oximellite exceptum, deglutiuit, à quo elapsa hora, panatelam iure pulli paratam, comedit: & posteà elapsis quinis horis, contusum ex pullo bibit, & ouum sorbile super ingessit, & parum vini generosi, aqua cinnamomi & anisorum diluti pitissauit, & rectè habuit: porrò, vt ventriculus roboraretur, sequenti die, rotulos sic descripsimus. R. Specierum aromatici rosati, drachmam mediam, specierum diambræ, scrupulum vnum, cum saccharo, quantum ratio pharmaceutica postulat: misce, fac rotulos pendentes singulos, singulas drachm. & alterius mediam, ex quibus in aurora vnum gustabat, & supra parum vini generosi bibebat, huius tamen confectionis loco, solet propinari electuarium de baccis lauri, tantopere à Rasi, libro nono ad Regem Almansorem dicato, laudatum, veluti theriaca, aut mitrydathica antidotus,

tidotus, aut terebenthina vera, non lota, pondere ſemiunciæ, ſupra ebibito pauco vino generoſo, aut Cretenſi, aut aqua ardente dicta, vel vitæ, vel horum vice, parari ſolet electuarium ſequens, quod habet.

R. Pulueris radicis peoniæ drachmam vnam, cinnamomi optimi, garyophyllorum, nucis moſchatæ, ana drachmam mediam, macis, cubebarum, ana ſcrupulos duos, ligni aloës electi, ſpecierum aromatici roſacei, ſpecierum diambræ, ana ſcrupulum vnum, gingiberis albi ſcrupulum medium, maſtichis grana ſex, theriaces optimæ drachmam vnam, & alterius mediam: omnia melle roſaceo colatitio excipiantur, & ad ignem fiat confectio ad formam confectionis opiatæ, ſecundum ordinem pharmacopolium: ex quo ieiuno ſtomacho drach. integram deglutiat, & nihil ſupra bibat. Cæterùm, ex variis quæ extrà admoueri ſolent, hoc communiſſimum & ſatis vulgare eſt, non contemnendum emplaſtrum, flatus digerens & reſoluens. R. Lanam, quam pannorum tonſores ex panno cocco infecto demere ſolent, pondere ſemilibræ: cui adde mellis tantundem: & miſce, ac poſteà ad ignem calenti, ſuperadde pulueris gingiberis, galangæ, cinnamomi,

cubebarum, ana drachmam vnam, ſeminis aniſorum, fœniculi, apij, ameos, ana drach. duas: miſce, & fiat emplaſtrum, & calidum admoue: diſſoluit nanque flatus, & humores domat frigidos.

Scolia.

Periculoſus admodũ oris ventriculi dolor eſt, & eò magis, quò cordis regionem occupauerit: pro quo leuando, cùm pependerit à flatuoſo & frigido humore, vomitus omnino irritandus eſt, quem nos omni diligentia euocauimus: ſed audi, ſolent practici inter habitas obſeruationes pro irritando vomitu, commendare, vt ventris lenitio pracedat vomitum, vt ex Auicenna eliciunt fen quarta, libri primi, capite vndecimo, quem ordinem nos non ſequuti ſumus, nec ſeruauimus, quia antea multa praceſſerãt remedia, item, quia regula illa ſeruari debet, quoties acribus & potentibus vomitorijs vſi fuerimus. ſecus autem, quoties leuioribus, vt nunc vſi ſumus, vt ex Auicenna quoq;, prædicto loco, quiſque doctus & ſenſatus deprehendet medicus, & ſcire decet, quòd ſi dolor hic perſeuerarat, coacti eramus in potu, vnam vel alteram antidoti philonij Tharſenſis, aut requiei Nicolai, drachmam dare, poſteà verò ad cauſam recurrere, id eſt, ad materiam pituitoſam, viſcidam. flatulentam, eam incidendo, ſubtiliando, & pellen

& pellendo, dein verò membrum ad contrarium alterando, & roborãdo, præsertim cerato, vel emplastro, ex varijs adrem facientibus, aut culcitrula ex aromatis, absinthio, & similibus confita: sed vltimo in hoc casu, vt ventriculus calidus seruetur, nec in hanc malam affectionẽ labatur, vti solent pelle oloris, cygni dicti, aut vulturis, aut auis tardæ, aut anseris saginati, rectè apparata prout Venetijs, Ferrariæ, & varijs alijs locis, vendi solet.

Curatio septuagesimanona, in qua agitur, de dolore stomachi, in tertiana paroxismo affligente.

PEropportunè monachus lignipes iuuenis ex Stagno ciuitate, grauiter tertiana correptus ad nos venit, Qui cũ paroxismo corripi incipiebat, ita ventriculi dolore cruciari quoque incipiebat, vt alta voce ad mediam horam clamaret, qui dolor non aliunde quàm à bile acri ex iecore ad vẽtriculum fluxa, ortum trahebat, quæ sua acredine, & mordacitate dolorem inferebat, proinde nos causam morbi tenẽtes, eam clysteribus antè paroxismum horam vnam vel alteram immissis, diuertendam curabamus, & buccellam panis comedendam elargiebamur, intinctam succo granatorum acetosorum, aut robo her-

berorum, aut ribes, aut ſucco cotoneorum auſterorum, aut malorum acidorum, aut oxiſacchara ſimplici, aut robo myrtillorum, aut aliquo horum ſimilium, nec minus tunc ventriculus roborabatur linimento parato oleo myrtino, roſaceo, & cotoneorum, in quibus, vt ars docet, maſtichis & thuris parũ primò inferbuerat, & colatura facta prædictis oleis miſcebatur pulueris roſarum rubearum non completarum, coralorum, coriandrorum præparatorum & pauca cera alba linimẽtum parabatur, cuius vices ſupplent varia alia ſilentio à nobis prætermiſſa, ſed iis monachus hic meliùs habuit, & præparata materia, ac expulſa, & iecore, & ſpina dorſi, nonnullis frigidis, contemperatis, à dolore liber factus fuit, morbus tamen ad aliquot dies perſeuerauit, qui poſtea errando in quartanam mutatus eſt. Cæterùm, cùm hæc percurro, in mentem venit olim quidam, qui cùm malè de ſtomachi dolore quæreretur, & pro ſua ſalute me accerſiri curaret: ecce interea dum ad alios diuerto ægrotantes, muliercula aſsiſtens hunc ſolo calente pane diſſecto, & ſtomacho adplicito, eum ſanauit, vt poſtea mea opera nõ indiguerit. Erat enim dolor hic, fortè ab intẽperie frigida, abſq; materia

veniens

veniens,& re vera,panis hic à furno recẽs extractus in hoc casu,multum valet, veluti si à caliditate dolor euenerit, prædictus panis aceto acerrimo imbutus applicitus fuerit,quod opus quoque, malum punicũ aceto tabefactum,& admotum, complere expertus sum,variè igitur morbi, pro varia eorum causa curari debent.

Curatio octuagesima, in qua agitur, de vertigine, quæ Græcis σκότωμα dicitur.

MArinus vir insularis, obesus, natura pituitosus, vertigine, morbo graui periculoso & in comitialem venturo facili,iandiu est,laborat huic caput continuò circunfertur, rotatúrve, & præ caligine oculi obscurãtur,quæ omnia fortè ab spiritu vaporoso, leuato ab imbecilli calore, & in cerebri partibus inordinato modo & motu, procedunt, cum quibus, capitis dolor,& eius ingens grauitas, aurium sonitus,olfactus amissio,& similia erant, vt morbum hunc per primogeniam affectionem in ipso fieri capite, certum sit. Nam cùm vir hic trigesimũ octauũ ætatis suæ annum agat,agitur iam tertius annus, quòd hoc vexatur morbo, prioribus

nanque

nanque sex huius carnificis morbi, mensibus, circa ventriculi os, dolorem sentiebat, & sæpè nauseabundus incedebat, vt credendum sit morbum hunc, tunc per consensum ortum traxisse, temporis tamen successu, capiti insitum & proprium fieri, eo autem nunc continuò vexatur, & torquetur. Pro quo leuando, multa & varia fuere adhibita remedia: nam & corpus per potiones paratum, purgatum non semel fuit per catapotia, & sanguis per hirudines ex ani venis abundè extractus, veluti per cucurbitulas sectæ cuti scapularum affixas, non minus gargarismis apophlegmatismis, & sternutamenta mouentibus, vt succo cyclaminis, in nares infuso, veluti anagalidis, & cucumeris asinini, vel struthij, vel pipere albo, aut helleboro albo, aut struthio, lanaria herba dicta: quæ omnia per nares egregiè purgãt, sed & caput irrigatũ fuit embrocha composita, variis herbis discutiendi facultate præditis, tandem ad vesicatorium deuentum est, quæ omnia nihil cõtulere. Proinde ad me venit, auxilium pro tanto profligãdo malo petens, cui lubentissimè obtemperantes, eius curam suscepimus, & repurgato corpore, ad vinum decoctionis guayaci, in quo inferbuerat betonica, tãtis

laudib

laudibus decantata herba, ab Antonio Musa, Augusti Cæsaris medico celebri, confugimus, quod per quadraginta dies ebibit, optimo victus ordine seruato, & inde sanus euasit, & nunc fausta & prospera valetudine vtitur.

SCOLIA.

Commodum hac scribebamus cum tertius nauigationum tomus vernacula Italorum lingua conscriptus, è Veneta Typographia, prodiit, in quo circa calcem, hac animaduersione digna inuenimus. Gallos in nouam siue floridam Franciam nauigantes, nouo & inusitato morbi genere correptos fuisse: cui nullis remediis occurri poterat, postea tamen noua arboris subsidio, subitò conualuisse, non tantum eos, qui eo morbo infecti erant, sed à multis retrò annis gallica scabie infectos, vnde mihi suspicio est: eandem hanc cum guayaco arborem esse, cum verò certiora afferentur vberius de ea volente Deo, scribemus, interim fides ipsa penes gallos authores esto. Illud etiam repetitum velim. Hispanis hominibus persuasum esse: Europeum buxum guayacum esse, cuius buxi decocto ad propulsandum morbũ gallicum insigni fœlicitate vtuntur, eos nos iis in Centuriis sequuti sumus, quod si error fuit, non mihi, sed authoribus Hispanis aßignandus erat,

noui

noui ego quantum buxus Europeus à guayaca arbore, foliis, tum fructu, ac reliquis differat. Cæterùm Hispani quibus differẽtiam inter vtranque obiicimus, verum nos fateri respondent, sed non perinde à sua desistunt opinione, cum eas soli ratione tantum differre, & eo in climate procerius, & alacrius crescere quàm in Europa, dicant, nos vtcunque sit, vtrãque arborem viribus parẽ esse, experti sumus. Cæterùm, practicas scribentes, differẽtiam faciunt, inter vertiginem, & scotomathicum affectum, aut vt ipsi aiunt, scotomiam, quanquam scotomiam, receptum vocabulum apud Græcos authores esse, docti quidã memoriæ mandarunt, dicunt igitur scotomiam, siue scotomathicum affectũ, eum esse morbum qualem Marinus hic passus est, vertiginem verò vbi capitis simplex rotatio absque oculorũ obtenebratione reperitur, quæ sanè diuisio tametsi præter Græcorum mentem sit, quum apud eos σκότωμα, vertigo sit, non omnino tamen improbanda est, quum nescio quid in hoc morbo nominando, claritatis afferat.

Curatio octuagesimaprima, in qua agitur de phymate inter anum & testiculos, & quòd crudum aperiri debet.

LVdouicus Spatarius, vir qui cùm diu apud Romã egit, nũc Ragusij phyma inter

inter anum & pudẽdum paritur, ad quem accitus ego, inueniẽs phyma ferè ad suppurationem venisse, suadeo illico de eius sectione, & apertura: nã aliter pus rodens fistulam creare, timebam. Alter verò medicus assistens, nondum exactam maturitatem in phymate esse cõtendebat: proinde differendam aperturam cõtestabatur: cui ægrotus fidem præstãs, fortè sectionis dolorem fugiens, tãtum interposuit tempus, vt ex se inflammatio disrupta fuerit, ex qua multum puris effluxit, vnde quantumcunque diligẽter postea curata aperta manet, &, vt creditur, in fistulam degenerabit.

SCOLIA.

Ignorabat aßistens medicus ille, huiuscemodi phymata ex Hippocratis mandatis cruda aperiẽda esse, sic enim Hippocrates, libro de fistulis, nõ procul à principio ait, antè omnia igitur quum nasci senties eiusmodi aliquod phyma, priusquã suppuratio ad anum pertineat, celerrimè crudum secabis. Ex quibus Hippoc. verbis satis constat, medicum hunc satis errasse, quum phymatis sectionem in longum distulerit tempus, nec enim subterfugiendi locus illi datur, cùm dixerit, Hippocratem de ani phymate loquutum, non verò de eo quod inter pudẽdum & anum habetur, quum phymata ea omnia ferè eadem sunt, quia partes eadem

eadem, & inter se similes satis sunt. Caterùm, iubet Hipp. hoc in loco vt phymata cruda aperiantur, quia longa suppuratione locus hic ita computrescit, vt laceris vestium fragmentis similis euadat, vocatur autem à Gracis rhacodes, & agglutinari difficulter potest, vt in Altarasio olim vidistis: item quia si phymata ad suppurationem venerint, timor est inde fistula euadat, morbus curatu difficilis, nec enim Hipp. magnũ putat malum quod ex crudo aperto phymate oriri potest, quum illud inflammatio sit, quam curare non magni negoti est.

Curatio octuagesimasecunda, in qua agitur, de abscessu spirituoso dicto, rarò euenire solito.

ABscessum patiebatur adolescẽs Ragusęus, sub ala, & illum quidem præmagnũ, qui tẽporis successu, mollis & liuidus magna cũ pulsatione ita euasit, vt intra eũ pus cõtineri medici & chirurgici pro certo haberent: itaque de eo aperiendo, nulla inter eos discordia habita, opus aggressi sunt, sed quali successu, audite, vix enim abscessus phlebotomo apert⁹ fuit, ex quo sanguis impetuosè, quodã cũ spiritus strepitu prosiliuit, cũ ægrotus ipse posito capite, expirauit, nõ sine tamẽ ingẽti assistentium medicorum opprobrio & dedecore.

Scol.

SCOLIA.

Inflammatio vt à sanguine è venis effluxo, fieri solet; ita abscessus hic ex arteriæ spirituoso sanguine extra collecto, euenire solet, qui quidem abscessus periculosus admodum est, vt in quo spiritus, qui ipso Galeno dicente, anima ipsa, vel animæ immediatum instrumentum sunt, continentur, quo aperto, vel ex se disrupto, ægrotans periclitatur & deficit, memini me alias Romæ similem vidisse morbum, à quo qui illum patiebatur, vt & hic breui obiit.

Curatio octuagesimatertia, in qua detegitur error, in descriptione galliæ muschatæ Nicolai, & alter in descriptione vnguenti rosacei, apud Mesuem.

QVum Nicolai medicamentũ, aut verius trochisci galliæ moschatę passim vsui veniant, operæpretium me facturum existimo, si ad præsens errorẽ, quem in eis concinnandis pharmacopolæ committunt, dixero: pharmacopolæ nãque ex præcepto primo paratos trochiscos, & in puluerem posteà redactos, vnciis quatuor olei sambucini, vel, vt aliis placet sambacini, vel, vt aliis etiam sansuccini, qua in

re, non multum moror, miſcēt, ipſis ſupra iniiciendo cinnamomi, garyophyllorum, nucis muſchatæ, ana vnciam mediam, ex quibus omnibus rectè cōmiſtis & fermentatis, poſteà trochiſcos concinnant, ſed quanto errore, audite: primò, quia huic componendo medicamento, olei quatuor vncias miſcent, quæ ſanè olei quantitas ſufficiens eſt ad medicamentum penitus humidum & liquidum ac ineptum figuræ trochiſcorum reddendum: ſecundò, quòd prædictam olei quantitatem infundētes, medicamentum exurunt, oleum ad medias conſumendum credentes, atque ita ſeſe rem habere, ipſa deſcriptio Nicolai ſatis teſtatur, quæ ita habet. R. Maſtichis vnc. 2. gummi vnc. 1. camphoræ ſcrup. 1. hæc autem benè terantur ſubtiliſſimè, & cribrētur, & trochiſci inde fiant, aqua roſacea, & ſiccētur ad vmbram, & poſtquam fuerint deſiccati terantur ſubtiliſſimè, & miſceantur, cū vnc. 4. olei ſambucini, bulliti, & colati, ad medietatē: deinde: miſce, cùm ſpeciebus iſtis benè tritis, & cætera: ex iis autem nos verùm loqui deprehēdetis, proinde ne pharmacopolæ amplius errent, ſciant, Nicolaum olei ſambucini pondus rectum, conueniens & ſufficiens iniiciendum deſcribere, non quidem, vt pharma

pharmacopolæ rudes putãt, quatuor vnc. ſed magis, vt diligentes norunt, quartam partem vnciæ vnius, quæ pars, drachmæ duæ ſunt, tantum olei pendentes, quãtum vt ex omnibus illis trochiſci parentur, ſatis eſt, & quod Nicolaus ita quartam partem vnciæ intelligat, vel ex hoc facilè percipitur, quia primò, quartam partem, & posteà vnciam decuſſat, ſic enim ille habet cum vnc. 4. id eſt, cum quarta vnciæ: nam ſi cum quatuor vnciis intelligeret, primo, vt illi mos eſt, vncias decuſſaret, dein numerũ ſignaret, ſed quum quartam partem vnc. intelligat conſequens erat, vt eo modo, quo fecit deſcriberet. Cæterùm, quantum attinet, ad ea quæ ſequuntur, ſcilicet olei ſambucini bulliti, & colati, ad medietatem, deinde miſce, cum ſpeciebus iſtis benè tritis, & cætera: cum hæc diligẽtiùs inquirerem: ecce in Nicolai exemplar quoddam manu ſcriptum characteribus longobardicis elegantiſſimis, & inauratis exaratum & depictũ incidi, quod ex inſtructa bibliotheca Mathiæ Vngariæ Regis illius, qui Ioannem ex Monte regio Ephæmeridum ſcriptorem, multis auxit honoribus & diuitiis, prodierat, in quo ita ad verbum hæc legebantur, olei ſambucini cocti, & bulliãt ad medietatem

cum ſpeciebus iſtis bene tritis, ex qua lectione ſatis clarum euadit, locum hunc apud Nicolaum deprauatũ typographorum vitio eſſe. Sic igitur dehinc, locus hic legẽdus eſt, & poſtquàm fuerint deſiccati trochiſci terãtur ſubtiliſſimè, & miſceãtur cum quarta parte vnciæ vnius, olei ſambucini cocti, & bulliant ad medietatem, cum ſpeciebus iſtis bene tritis: quæ ſanè lectio, veritati & rationi conficiendorum trochiſcorum huius galliæ muſchatæ, conſonat: cui ſequẽs Antidotus Nicolai idem eſt, cũ gallia deſcripta à Meſue: miſcetur autẽ gallia Nicolai emplaſtris, ceratis & vnctionibus: Meſues verò gallia, magnis & celeberrimis medicinis, ac Antidotis ſingularibus iungitur: ita enim Nicolaus poſt confectionem galliæ muſchatæ ſuæ, tradit: confectio verè ita fit, id eſt, galliæ muſchatę veræ deſcriptio ſiue Antidotus, quam Meſue memoriæ commendauerat, ita habet: ambræ oriẽtalis, & cætera: camphoram tamen hic plus habet. Cæterùm, dum in Nicolao reſtituendo laboro, ecce alter Meſues error mihi ſe offert, ex deſcriptione vnguenti roſacei. Inquit enim Meſue in vnguenti roſacei deſcriptione.

R. Axungiæ porcinæ recentis, quantitatem quam volueris, & inferius, olei

amyg

amygdalini partes ſex. Hic enim error maximus eſt, cum pro ſextam partem typographi, ſex partes legerint: ſi enim ſex partes olei, ad vnam axungiæ miſcuerimus, proculdubio non vnguentum, ſed linimentum potiùs, & id valde liquidum conficiemus, vnde ſatis mirari non poſſum eos qui Meſuem Latiniſſimum, & eloquentiſſimum reddere pro viribus laborant, hæc & ſimilia non aduertere, vt error enim hic apud Meſuem emendandus ſuccurrit, ita plures alij ſimiles in promptu ſunt, quos ad præſens ſilentio præterire volui, quum hoc mei inſtituti non ſit, ſatis enim eſt, me aliis viam munire, & aperire.

Curatio octuageſimaquarta, in qua agitur, de Teneſmo ob inflãmatum rectum inteſtinũ, cum ſtranguria, id eſt, vrinæ difficultate, veniente.

QVi extra vrbem agebat, Stephanus Gozius nobilis Raguſæus, & difficulter conſequabatur valetudinem, in teneſmum incidit, contra quem, clyſterem abſtergentem illico iniiciendum curauimus, & breui ea deſidendi frequens &

assidua cupiditas repressa est. Cæterùm, paucis elapsis diebus, mala hæc affectio iterum rediit, & prædicto iniecto clysteri, & variis aliis adhibitis remediis, nihilo melius habuit, sed morbus potius auctus est, & in alium quem Græci stranguriam, Celsus, difficultatem vrinę vertit, alij verò stillicidium vrinæ vocant, lapsus est: pro quibus abigendis malis affectionibus, in mentem venit hanc malam affectionem primariam, tenesmum dictam, ab inflammatione ortum traxisse, cuius causa fuit sanguis atrabiliarius traiectus ad venas hæmorrhoidales, eoq́; consortij ratione, vesica passa est, & ægrotus in vrinæ difficultatem incidit, quibus de causis, admotis, eisdem venis hæmorrhoidalibus, tribus hirudinibus, & extracto multo sanguine, breui affectio hæc sublata est.

SCOLIA.

Tenesmus varijs de causis euenire solet, ideoq́; variam curationē exposcit, euenit autem ob stercus prædurum impactum intestino cæco, ob frigus extrinsecus aduenies, ob acres rodentes & biliosos humores, ob salsam pituitam, ob inflammationem, & nonnunquam ob vlcus. Cæterùm, Hippocrates, libro de Fistulis, ita describit hunc morbum, & eum ita suis numeris absoluit, & coloribus siue indicijs depingit, vt nihil quod amplius deside

desideremus sit, eius autem verba hæc sunt, quòd si anus inflammetur, dolor & febris accidat, atque homo crebro desidat, sed nihil deijciat, videturque anus procidere, ὑπὸ τοῦ φλέγματος, hoc est, ob pituitam, vel si mauis, ob inflammationem, vtroque enim modo verti potest, vt doctè Vidius Florentinus eo in loco monuit, quoniam φλέγμα ab Hippocrate, non solùm pro pituita, sed pro inflammatione accipitur, quum autem phlegma dicimus, salsum intelligere hac in parte debemus, quum verò inflammationem, aliquando phlegmonem, aliquando verò citra omnem tumorem æstuantem nimia caliditate particulam, vt Hippocrates quoque intelligit libro de Vulneribus capitis, & nos experimur in nostro ægrotante.

Curatio octuagesimaquinta, in qua agitur, de vlcere in palato à morbo Gallico ortum trahente.

AEneas Neapolitanus musicus, morbo Gallico leuiori quum laboraret, vlcus in palato ad columellam exedens patiebatur, ex quo periculum erat ne columella ipsa corrosa exesáve euaderet, pro quibus abigendis curandísve morbis, non semel (vt decet) purgato corpore, decoctum radicis smilacis asperæ, hodie zarzæ parilliæ vocatæ, pauco senæ paratum,

optimo & parco instituto victus ordine, ebibēdum tradidimus: quo rectè sudabat, & melius habebat Cæterùm, pro vlcere ipso sanando, aquā hanc describendam parauimus, ex qua gosapij madefacta pilula, intus indebatur adaptabaturq́;, ita vt ne stilla guttáve vlla caderet, habet autem aqua sic, R. Aquæ plātaginis vncias duas, rosarum ʒ. id est, viridis æris drach. mediā, misce, & ad ignem parum calefiat, &, vt dixi, per interualla vtatur, est enim aqua hæc optima, & quæ à putrilagine vlcera expurgat, mundificatq́;: porrò, aquā hanc, quandoq; magis mitem quandoque verò potentiorem paramus, prout necessitas vrget, cui & tutiam præparatam ad scrupulos quatuor addimus, sed hic prædicta vsus est, & frequenter gargarismo sequenti gargarizabat. R. Sumachiorum, balaustiorum, summitatū rubi, foliorum oliuæ, plantaginis, rosarum, ana manip. vnum, thuris, mastichis, sarcocollæ, ana vnciam mediam, in aquæ libris tribus, fiat decoctio secundum artis ministerium, & coletur, cui adde, mellis rosacei colati, vncias duas, misce, & ad ignem iterum parū bulliat, quo assiduo vtatur. Nam & per interualla lacte gargarizabat, quod summum remedium pro iis curandis vlceribus habetur

betur, iis enim ita rectè valuit, vt intra viginti dies pristinã sanitatem adeptus sit. Cæterùm, hodie quidã loco aquæ viridis dictæ, ex arsenico paratam aquam admittunt veluti alij oleum de vitriolo, aut puluerem ex percipitato, sed fortè contra Galeni decretum, vt qui in sua doctrina hortatur, iubetq; ne quis pro curandis oris vlceribus, medicamentis vrendi vim habentibus vtatur, timet nanque ipse, eorum in stomachum aliquem descensum.

Curatio octuagesimasexta, in qua agitur de accelerando partu, simulq; de redundante lacte minuendo.

VXor Abner Alfarini, biduũ ante partum cecidit, & puerum intra vterum ad caput ita contudit, vt eum interfecerit, tempore verò posteà partus ita difficulter pariebat, vt remediis partum accelerantibus opus habuerit, qua de causa, ita descripsimus.

R. Trochiscorum de Myrrha, drachmam mediam, croci scrupulos duos, cinnamomi drachmam vnam, dictami cretensis, scrupulum vnum, seselis scrupulum medium, omnia terantur subtilissimè, & iure capi & pauco vino Cretensi excepta,

calida bibenda dentur,& ad nares sternutamentum prouocans,vt helleborum, aut condisum, aut piperis puluis, aut simile aliquod admoueatur, quibus adiuta, breui puerum integrum, sed mortuum peperit. Cæterùm, quum hæc primipara esset, iuuenis sanguinea,ad eius mammas multum lactis confluxit, pro quo minuendo, vnum præceptum habentes quod quæ semen extinguunt, lac in mammis extinguere soleant, sic aggressi sumus, & primò, quoniam hæc mulier abundè purgata erat, oxicratum linteis exceptum suprà mammas sæpè admouebat, quo rectè valere inculcabat, sed posteà hoc emplastrum descripsimus.

R. Farinæ lentium, fabarum ramenti, radicum caulium,ana vnciam vnam & alterius mediam,croci drachmam vnam, salis, drachmam vnam & mediam, cineris cancri fluuiatilis,vnciam mediam, laccæ, lithargirij, ana drachmas duas, omnia cũ decocto fœnugræci in mortario excipiantur, & terantur, quibus adde, muccaginis psilij, vnciam vnam & alterius mediam, aceti acerrimi, vnciam vnam: misce, fac emplastrum secundum pharmacopolium magisterium,& admoue, superpositis foliis ricini, hoc enim emplastrum tanta vi

& po

& potentia fuit, vt opus breui confecerit, proposita victus ratione, sanguinem parum gignente: Nam parcus victus huic malæ affectioni multùm prodest. Cæterùm, morbum hunc Græci σπαργάνωσιν, vocant, qui si rectè non curetur in θρόμβωσιν, hoc est, grumescentiam, siue in grumos conuersum lac, verti solet, veluti in inflāmationem. Cęterùm, si mulier passa fuerit lactis defectum, accipito fœniculi virentis summitates, quas vino vel aqua, aut vtrisque simul incoquito, quod decoctum bibat, ad lubitum in prandio & cœna, & interdiu, & eo lac breui multiplicabitur, vt experientia compertum habetur.

Curatio octuagesimaseptima, in qua agitur, de impostura quadam, videlicet, quod muliercula incantamentis iuuenem surdum fecerit.

ILlyrica mulier, quæ omnibus Ragusij prostabat, apud Iudices accusatur, quòd iuuenem nobilem excantamentis surdum reddiderit. Qua de causa, carceribus retenta (aduocato eam defendente) crimen inficiabatur: tandem post multa & varia in hac controuersia iactata, me rogant iudices

dices, vt quod hac de re ſentiam, chartis tradam: quibus obedire cùm par ſit, pauca hæc deſcribere coactus ſum: nam in hac re ſi omnia ad vnguem percurrere velim, iuſtum volumen conficiendum eſſet, quod contra inſtitutum noſtrum eſt: medicinam nanque deorum artem exercemus, qua non paucos ab orci faucibus reuocamus: pro quo exactè complendo inſtituto, Hippocratis illius diuini, & eius maximi ampliatoris Galeni Aſiatici libros, & ſacra dogmata diu noctúque verſemus oportet. Non nobis igitur vacat de incantationibus prolixè agere. Proponitur contra meretricem cauſa, quòd iuuenem nobilem, robuſtum apprimè & bene muſculoſum, vi veneficij ſurdum reddiderit, & opus id ab ea fieri poſſe, proponuntur hiſtoriæ, citantur leges, & doctorum hominum placita adducuntur, quin & teſtes oculati, qui circulis, inuocationibus, excantationibus, ſortilegiis, & huiuſcemodi variis, ſimillima hæc & maiora portenta fieri ab aliis producũtur, non minùs contra eam adducunt id quod de huiuſcemodi mulierculis iactatur, quòd homines impotentes reddant, & ab eiſdem poſteà nonnullis exorciſmis impotentiam illam depellant: itaque, vt hæc

ma

machinantur, ita & iuuenem hunc ſurdum potuiſſe facere non eſſe mirum, quia ſæpe ſuis incantamentis ac magicis inuocationibus, abſentes tanquam præſentes indigitant, imò ſeipſas in alia corpora non rarò transformant, atque eas Strigas vocant, vt peramplè Comes Mirandulanus huic negotio dicato libello, indicauit: Romana nanque mulier precatione aquam cribro, vt memoriæ eſt traditum, attulit, & Vlyſſes carmine ſanguinem profluentem compeſcuit, vt alias multas & varias hominũ transformationes prætereamus, quæ hoc fieri poſſe atteſtantur, in legum nanque duodecim tabulis legitur, qui fruges excantaſſet: & alibi, qui carmen malum incantaſſet, vt Plinius proſequitur libro vigeſimooctauo ſuæ naturalis Hiſtoriæ. Item in lege à Deo optimo maximo per Moſem tradita legimus, Veneficos ne patiaris viuere. Sunt autem ij incantatores dicti, qui incantationibus, & cæteris malis artibus, veluti vetita magiæ ſpecie vtuntur, vt eſt goetica, thurgia quoque dicta, quæ dæmonum inuocatione, infandíſque incantationibus conſtat, & ea hominum mentes fallacia perſtringuntur, quę aut fit per aquam, aut ſecuribus, & aliis ferramentis, aut pel-
uibus

uibus aqua plenis, aut ſpeculo, aut igne, aut terra, aut euocatione vmbrarum, & hæc Necromantia dicitur, & eam exercentes Necromantici, quorum incantamentis mortui reuocari ad vitam, diuinare,& ad interrogata reſpondere videntur,aut fit fumo,aut cribro, aut lineis manuum: quanquam hæc vltima veritatis nonnihil contineat, chiromantia dicta: ſi modò veri libri Medicorum & Philoſophorum ſunt,quibus titulus eſt, Quod animi mores ſequuntur corporis temperaturam, & phyſiognomia. ſed Ariſtoteles non prorſus commentitiam eſſe hanc obſeruationem tradit, libro Problematum, quum quærat, quare longæui ſint, qui habent integram lineam mediæ manus: ſed hæc per excurſum. Quum igitur tot artes peſſimæ ſint, quibus muliercula hæc vti poterat ad ſurdum reddendum nobilem hunc iuuenem, non abſurdum eſſet eam tanti criminis ream facere. Galenus quoque anicularum incantationes vim habere credit, vt refert quoque Alexander Trallianus libro nono ſuæ medicinæ, capite quarto,miſſa facimus cætera huius generis varia, quæ contra hanc afferebantur,quæ ad præſens recenſere non vacat: neque ſi vacaret, puto operæpretium

tium

tium fore, & eò magis quòd credimus mulierculam hanc non posse solis verbis, aut incantationibus aliquem surdum reddere, vt ex diui Thomæ, libro tertio contra Gentiles decerpimus, vbi præcipuè Auicennæ opinionem, quòd imaginatio faciat casũm, persequitur, refellit, & sugillat, de qua re nos ad præsens multa notatu digna conscribere poteramus: sed quum extra institutum sit nostrum, ea prætermittere satius duximus. Reliquum est igitur videre, an medicamentis aliquibus, duntaxat coniunctis verbis nonnullis, mulierculam hanc hoc confecisse opus credendum sit, quod fieri posse dicet aliquis, quum Dioscorides de mandragora morione dicta tradat, eius radicis drachmam in potu, aut cum polenta in panis offa, vel obsonio datam infatuare, & solani maniaci, seu insani, radicis drachmam in vino bibentibus non iniucundas imagines repræsentare, vt hic Ragusij factum esse à quodam Mario in cœna, omnes Ragusæi norunt, à quo omnes conuiuæ sui, lymphati, ceriti, & insanientes elati sunt, cuius radicis duplicatum pondus in triduum mentis excessum efficere: quadruplicatũ verò, mortem quoque adferre certum est. Adhæc, & similia

ſimilia, talia ſunt, vt nobiſcum concludant mulierculam hanc neque verbis nudis, neque medicamentis adiunctis opus hoc cõfeciſſe: nam ſolis verbis, diuus Thomas, vt dixi, id fieri poſſe negat, veluti faſcinationem nuda qualitat : verbis autem non fuiſſe adiuncta medicamenta, vel ex hoc elicitur: quòd ſi fuiſſent ea iuuenis ſtatim, vel intra diem ad ſummum perſenſiſſet, id quod minimè perſenſiſſe fatetur. Item ſurditas ſubitò illum arriperet: quæ potiùs, vt audio, paulatim aliquot menſibus ingreſſa eſt. Reſtat igitur, vt dicamus, iuuenem hoc contraxiſſe malum, ex alio morbo, quàm ab incantamentis mulierculæ, vt prolixiùs cùm huius iuuenis curationem proſequuti ſumus, diximus. Is nanq; cùm bis morbo Gallico laborauiſſet, manus & pedes ragadis, & fœdis ſciſſuris infectas habebat: pro quibus curandis Venetias petiuit, vbi à quodam empirico homine, ſolo linimento curatus ab hac fœda affectione ſanatus fuit: retroceſſit nanque materia ad alium locum, & fortè ad aures: vnde paulò poſteà, is de aurium ſonitu conqueri cœpit: qui cùm nullum vitæ ordinem ſeruaret, ſed magis effrænatus ad omne vitium procliuis eſſet, non multò poſteà, prædicente

Medico

Medico docto, penitus in ſurditatem lapſus eſt: eſt enim auditus organum tanto artificio fabrefactum, vt à quauis vel leui cauſa ſoluatur, & in diſcraſiam exactam veniat: ſtapedæ nanque oſſeæ, vt aliàs dixi, figuram, veluti incudem, oſſiculũ malleoli modo ferit, quod alligamento ſuſtinetur: & cùm à ſonis impellitur, incudem ferit: excitantur nanque ea percuſſione ſpiritus in neruis exiſtentes, vnde auditio reſultat. Hanc igitur veriſſimam ſurditatis cauſam eſſe crediderim, & eò magis, quia non paucos olim obſeruauimus: qui cùm ab huiuſcemodi manuum palmarum vitio curari contendiſſent, aut ſurdaſtri, aut luſcioſi, aut ingentiſſimis doloribus chephalicis affecti ſunt, aut omnino breui vitam cum morte commutarunt: cæteris verò magicis præſtigiis, vnum Almaum, noſtro tempore alterum Demogorgonẽ, hominem, ſi rectè teneo, Hiſpanũ, opponere ſatis eſſet, quẽ vt vniuerſa Anthuerpia, ita Caroli Quinti Imperatoris aulici omnes optimè nouerunt, Qui tam multas incantationes & deluſiones machinabatur, vt omnium, qui vnquam fuere, præſtigiator maximus haberetur: nullam tamen naturæ iniuriam inferebat, vt Imperator ipſe egregiè nouit, qui ipſum ab

Inquiſitoribus accuſatum abſoluit: obiit autem vir hic Antuerpiæ, apud Mediolanenſem quendam Bartholomæum Vicomercatum, hominem pium, anno 1541. qui eum è carcere in quo propter æs alienum detinebatur, liberauerat. Reliquis verò Senecã obiicere poſſum, libro quarto Naturalium quæſtionum, capite ſexto, vbi incipit, non tempero mihi, & cætera. quem vos per otium legite, veluti & Plinium omnium harum vanitatũ contẽptorem, libro trigeſimo, capite primo & ſecundo. Cæterùm, paucis iis, iuſti iudices adducti mulierculam hanc abſoluerunt.

Curatio octuageſimaoctaua, in qua agitur de veneno, quod ad certum tempus datur.

QVum in controuerſia eſſent Medici, an dari poſſit venenum, quod ad terminatum interimat tempus, hoc eſt, quod vno menſe, vel duobus, vel integro anno opus ſuũ conficiat, & perimat, me rogant, vt quod hac de re ſentiam, in lucem prodam: diuerſa nanq; & varia eſſe hominũ iudicia in hac re inculcant: proinde noſtro more, hoc eſt breui dicamus, venena

quæ

quæ certo & præſcripto tempore interimant, à nemine mortaliũ excogitari poſſunt. Nam Medicus doctiſſimus quiſque, & ſapientiſſimus, qui etiam veneni exactè teneat naturam & vim: non tamen exactè accipientis venenum, reſiſtentiam nouit: quæ duo, ſcilicet veneni vis, & reſiſtentia eius qui venenum accipit, vt noſcat ad vnguem Medicus neceſſarium eſt. Cæterùm, cùm hominum variæ ſint temperaturæ, & earum multiplices diſpoſitiones: hinc fit, vt vario modo operentur venena, quædam citò, quædam tardè, quędam medio modo. Nam corpora frigida arctos habentia meatus, venena quæcunq; ſint, tardiùs intermeant: quia ea tardè ab huiuſmodi corporibus reducuntur à potentia ad actum, & lentè ac longo tempore ad cor perueniunt, & ex conſequenti longo interuallo interimunt: quæ omnia corporibus calidioribus contrariò eueniunt: quia venena citiùs in eis à potentia ad actum tranſeunt, & per meatus laxatos ab ingenti calore arteriarum & vaſorum aliorum, ad cor citiùs deferuntur, & ex conſequenti celeriùs interimunt: quibus addimus, quòd homo variis horis vario modo habetur: quandoque validus, & ad omnia peragenda firmus, & potens: quan-

doque verò inualidus, infirmus, & imbecillis: proinde nunquam dari poſſe venenum, quod determinato quodam tẽpore enecet, certum eſt. Thurcæ tamen & Indi, qui venena ſcitè tractant, venena ad determinatũ tempus ita dextrè & artificioſè concinnant, vt rarò ſuis fruſtrentur votis: præparant autem medicamenta varia, quę ad tempus interimentia vocant: quorum aliud menſtruo, aliud bimeſtri, aliud verò annuo ſpatio opus ſuum conficit. Cæterùm, cùm tempus ſignant, non determinatum intelligi volunt, ſed plus minus pro ſubiecti ratione: id quod (vt ego ſentio) viris doctis abſurdum videri non debet, cùm aliter irritæ eſſent medicamentorum purgantium & interimentium doſes, id eſt, eorum determinatæ quãtitates, & pondera à viris doctis & exercitatiſſimis Medicis perſcriptæ & ſignatæ. Néve abſque exemplis agamus, quæ plerunque multum lucis afferre ſolent, Dioſcorides vir grauiſſimus, & in medica arte exercitatiſſimus, & vigilantiſſimus, libro quarto, capite ſeptuageſimonono, in quo de mandragora agit, inquit, Succus huius duobus obolis ex mulſo potus, vt veratrum per vomitiones bilem atram pituitámq; extrahit, verùm potu largiore, vita adimit

adimitur,& in capitis fine, cùm de morio mandragoræ altera loquitur ſpecie: ita quoque tradit, tradunt eam in pane, offa, obſonióve drachmæ pondere deuoratam non memoriam modò, ſed vſum quoque rationis intercipere: obdormiſcit enim homo eo ferè quo comederit habitu, ſenſus impos,ternis quaterníſve, ex quo data eſt,horis. Hæc autem Dioſcoridis vltima verba nobis conſideranda ſunt, quibus ait,hominem impotentem fieri, tertia vel quarta hora poſt eius eſum: ſignat nanq; hic Dioſcorides tempus in quo ferè morion operatur. Non igitur difficile creditu erit,venena artificioſè concinnari poſſe,aut fortè ita nata,& natura ſua reperiri, quæ determinato quodam tempore paulò ſeriùs ociúſve interimant. Adhæc deſcribit exercitatus Medicus, habita humoris peccantis ratione, catapotiorum purgantium drachmam vnam vel alterá, adiectis tribus vel quatuor, aut pluribus diagridij granis: raró veró vel nunquam, drachmas tres, vel plures propinat, quia nouit ille humanæ temperaturæ modum, cui purgantium catapotiorum præſcriptũ pondus ſatis ſit: quo pondere parum variato, omnes hodierni Medici vtentur, quia norunt illi, & longa experiẽtia com-

pertum habent, eo homines tutò, rectè, & absque angustiis, & intestinorum torminibus purgari. Quare ij quoque, qui venenum præparant, & longo & frequenti vsu eius exhibẽdi artem consequuti sunt, omnino nouerunt, quanto tempore id necaturum sit, & opus suum confecturũ: paulò tamen ocyùs, seriúsve, vt dictum est: idem enim in exhibitione venenorũ vsu venit: quod in aliis quoq; quæ à Medicis exhiberi solent medicamẽtis, referẽte Galeno, libro de Curandi ratione per sanguinis missionem, capite duodecimo, nihi æquè artem medicam in agendo coniecturalem efficere, vt cuiusque remedij quantitatem. Etenim cùm cõpertum frequenter habeamus, tempus instare exhibendi, aut cibi, aut potus, eiúsque aut calidi, aut frigidi: quantum tamẽ dandum sit, certò haud nouimus: idem vsu venit in purgantibus medicinis. Nam quod laboranti præbendum medicamentũ, aut bilẽ, siue flauam, siue atram, aut pituitam, aut serosum excrementum vacuans, exactè nouimus. Cæterùm, quantum præberi debeat, nescimus, vt idem etiam enarratione 37. commentarij secundi, libri de Ratione victus in morbis acutis, ostendit. Hinc ab eo, libro secundo methodi medẽdi, capite

tertio,

tertio,& primo Artis curatiuæ ad Glauconem,capite octauo,rectè traditum est,fieri non posse, vt quantum ex quaque re dandum sit, aut calamo quisquã, aut verbis omnino exprimat, immò vt loco citato libri de Ratione victus in morbis acutis tradit,coniectura hoc artificiali medicus assequatur oportet, quod quidem cuiuslibet non est,sed eius tantùm, qui vim omnium eorum, quæ sub arte cadunt, facultatémque didicerit,& qui memoria vigeat,ac in artis operibus diligenter, & accuratè sit versatus: breuiter igitur dicamus. Quemadmodum in exhibendis purgatoriis medicamentis catarcticis dictis, artificiali coniectura vti opus est, ita eadem vti opus est in exhibendis ad definitum tempus venenis, quæ, vt obiter hoc dicam, venena scilicet longo tempore necantia, ex eis sunt, quæ toto suo genere interimunt,hoc est,occulta vi,& rodendo & putrefaciendo,& verè deleteria dicuntur,non verò ex iis,quæ suis primis qualitatibus,siue quantitate interficiunt, & frigida sunt,& statim interimere solent,non verò secùs,quia à corporis caliditate vincuntur, quæ omnia dignoscẽs Theophrastus libro nono de Causis plantarum, capite sextodecimo, dixit Aconitum olim

ita componi, vt certis occidere temporibus poſsit, videlicet, bimeſtri, trimeſtri, ſemeſtri ſpatio, anno quoq;, interdum etiã biennio completo, vt nos quoque ex eo, libro quarto noſtri Dioſcoridis, capite de aconito meminimus.

Curatio octuageſimanona, de pleuritide nota.

VIr qui iamdiu morbo laborauerat, eóque fortaſſe habituali, in pleuritim ſpuriam lapſus eſt, quæ coſtas nothas deformauit, & internam coſtarum membranam occupauit, id quod indicabatur ex eo quod ſuper latus læſum commodè ægrotus iacebat, ſuper alterum verò, cum iaceret magnum dolorem ſentiebat: ex hac enim pleuritide ita inualidus, & imbecillis ægrotus is eſt factus, vt eum moriturũ omnes putarent. Nos verò vt eum à tanto malo liberaremus ita commenti ſumus, & primò, fomentum hoc parauimus. R. Abſinthij, anethi, camæmelæ, ana manipulũ vnum, roſarum, meliloti, phlomos, parietariæ, ſeminis lini, fœnugræci, ana manipulum medium, in libris ſex aquæ, fiat decoctio ſufficiens, & coletur, cui adde, olei anethini, camæmelini, ana vncias duas: miſce,

misce, & vesica bouina exceptum tepens dolenti loco admoueatur, aut spongia eo imbuta applicetur. Deinde verò linimento anodyno, siue pectorali, locus abstersus ab humiditate illinatur. Cæterùm, quum dolor perseueraret, & hæc haud conferre viderentur, ad aliud remedium confugimus, quo practici hodierni vtuntur, & ei multum tribuunt, quod ita habet. R. Farinam molendini, volatilem dicunt, & eam aqua in massam redige, ex qua orbiculos para ea circunferentia quam pollex, & index in orbem flexi efficiunt, quos orbiculos oleo scorpionum frige, & eorum vnũ vehementer calentem quantum ægrotus ferre possit supra dolentem locum admoue, & quum refrixerit, alterum itidem calentem adpone, & sic successiuè per dimidiam horam, itera. Dein verò absterso loco linteolo, ceratum hoc adpone. R. Emplastri de meliloto partes duas, thuris masculi partem vnam, ammoniaci & ceræ ana partem mediam, ad ignem: misce, fiat ceratum, & extẽdatur in panno lineo, & calidum applicetur. Hoc remediũ tantum potuit, vt breui dolorem superauerit & eum abegerit. Cæterùm, quum ægrotus hic laboraret febri hectica, & iam ingressus esset secundæ speciei metas, & obstru-

ctiones prope ventriculum pleuritímque dictam notham, pateretur, inter medicos propositum fuit de balneando ægroto, balneo quodam aquæ dulcis, inter quos tandem conuenit differendum esse balneum, quo ad pleuritis flatuosa discussa, & exterminata esset, interim tamen vteremur ad cor, iecur, & renes fomentis, & linimentis, refrigerandi, & humectãdi vim habentibus, quæ balneorum vicem supplent, quin etiam dorsi spina refrigerante aliquo linimento omnino vngeretur.

SCOLIA.

Pleuritis non veræ, exactam descriptionem, & plenam curationem prosequitur Aëtius vltimo capite libri octaui suæ medicinæ, quem percurrere ne pigeat.

Curatio nonagesima, in qua agitur de tussi veteri & de tussi recenti puerorum.

MVlti qui tussi veteri laborabant, experti varia medicamenta, hoc vno liberi facti sunt. R. Sulphuris viui, vel communis optimè triti, vnciam mediam, benzuini scrupulum vnum in ouo sorbili

excipi

excipito, & ieiuno ſtomacho in aurora ſorbenda dato, vel poſt cœnam eunti dormitum, hoc enim remedio repetito, ſani omnes facti ſunt, vt ſæpè experti ſumus. Cæterùm, pueri qui abſque manifeſta aut procatarctica cauſa, tuſſi ingenti cruciabantur hoc alio ſanati ſunt.

R. Succi petroſelini vulgari vnciam mediam, lactis muliebris vnciam vnam, pulueris cumini ſcrupulum vnum: miſce, & propina tepidum, & illico pectus pueri hoc inunge linimento. R. Seminis lini, fœnu græci, radicum maluauiſci, ana parum, in aqua incoque, & poſtea mucaginem illam excolatam butyro excipe, & calida pectus pueri inunge, & faſcia, breuíque rectè habebit.

Curatio nonageſimaprima, in qua agitur de lapide in virga meatu contento, ex quo ſymptomata grauia oboriebantur.

Filius cuiuſdam qui pãnos polit, natus annos decem, quum nunquam aliàs mali quicquam perſenſiſſet, ad radicem virgæ duritiem euidẽtem repentè paſſus eſt, ex qua ingentem dolorem vel tactu tantùm tolerabat, & ſæpè ſed parum per interualla mingebat, ad quẽ vocatus ipſe,

octauo die postquàm malè habuit, post multa variáque versata, lapillum esse, vias vrinæ imò virgæ ipsius colem obstruentẽ inueni, nulla ei febris erat, neque quicquã aliud pręter dicta patiebatur. Proinde mandato parco victu, remedium hoc parandum iussimus, quo lapillus facilè elapsus est. Habet autem remediũ sic. Asplenium herbã incisam, & butyro exceptam, apprime calidam, loco dolenti & malè affecto impone, & vix hora pręterierat cùm lapillum illum puer emisit, & sanus factus est. Prætereo multa quæ describi poterãt, & parari, meatus laxantia & aperientia, vt bulborum omne genus, maluauiscũ, maluam, brancham vrsinam, fœnugræcũ, semen lini, caricas pingues, baccas rusci, & asparagi, omnes radices diureticas, & aperiẽdi vim habẽtes herbas omnes, vt ononim herbam dictã remoram aratri, oleum scorpionum, oleum amygdalarum amararum, oleum seminis lini, seminis raphani, butyrum, & varia huiusmodi, quæ præterire eo magis volui quòd prædicto remedio tantùm, vt dixi, lapillus exiuit, renum figura: sed magnitudine & colore instar seminis siliquæ ægyptiacæ, quem postea in puluerem redactum, pater vino cretico excepit, & ieiuno stomacho per

triduum

triduum bibendum puero tradidit, persuasus, hoc remedio puerum amplius non lapsurum in hunc exitialem morbum.

SCOLIA.

Memini me iterum hoc morbo laborantem aliquando curasse, pro cuius è virgæ meatu extrudendis lapillis, ad virgæ incisionem descendi, ex qua is sanus euasit, parte nanque superiori apertio facta est, vt in aliis centuriis scriptum reliquimus. Noui autem inquit Philagrius, quendam cui quidem lapis fuit aliquãtùm progressus, sed in summo pudendo vehementer obstructus constitit: & parum abfuit, quin is, propter vrinæ suppreßionem, & maximum dolorem, periret. Angusta igitur volsella ipsum lapidem extrahere non potuimus, eóque sensim & quietè agitauimus perquàm tenui auriculario specillo. Quum verò neque hoc modo eum extrahere possemus secare virgã statuimus, vulnusculo supernè iuxta glandem incusso, infernè enim secandum non est, quandoquidem ferè semper ex eo fistula efficitur, ac postea per ipsam fissurã vrina excernitur. Porrò, vbi per vrinam prodierit lapis: lac asininum melle modico mixtũ præbeatur, & reliqua etiam diæta commodior, vti ad vlcera fieri consueuit, ob vexationem videlicet in locis ex lapide factam constituatur. Exinde verò præseruare

hominem

hominem oportet, ne rursus renes lapide infestentur; hæc Aëtius, lib. 11. cap. 5.

Curatio nonagesimasecunda, de disuria, hoc est, emittendi vrinam difficultate, maximo cum ardore.

MArinus Sorgius nobilis Ragusæus, annum agens septuagesimum ætatis suæ, sed prosperè satis, repētè in assiduam irritationem ad mictionem ingenti cum acredine lapsus est, quæ mala affectio & si variis de causis euenire solet, huic tamen ab arenulis decisis à renibus, meatus obstruētibus, coadiuuante aëre frigido, euenit: solebat nanque iandiu vir hic nephritim pati, qui tūc in villa sua apud Grauosam, nobilem & totius Dalmatiæ, ac Illyricæ regionis, imò totius Oriētalis plagæ famosissimum portum agebat, distat autem vt obiter hoc dicam, portus hic à Ragusio, lapide vno vel altero. Ad quem accitus ego, eum sæuiter hoc morbo cruciari inueni, cœperat nanque vno antea die affligi. Qua de re, quum hominē hoc modo afflictum reperissem, parietariæ herbæ summitates butyro frixas, & calidas ap-

prime

prime pectini apponi iubeo, quo remedio, malum aliquãtulùm quieuit, sed breui vt primò recruduit, & hominẽ affligebat. Itaque victus regimine tenui instituto, postero die, à clysteri iniecto, & aluo excremẽtis purgata, hoc aliud remedium applicitum est, quod eo præstans & potẽs fuit, vt illico se sanum exclamarit, habet autem remedium sic. Parietariã & rutam minutatim incisas oleo scorpionum incoque, & calidas ac tabefactas pectini applica, postea verò quàm refrixerunt linimento hoc imus venter, & locus inter pudẽda, & anum inunctus est, & postero die fauente Deo se sanum dixit, habet autem linimentũ sic. ℞. Olei scorpionũ, amygdalarum amararum, ana sesquiunciã, ceræ parum, ad ignem fiat linimentum. Cæterùm, si hæc non conferrent, ad sequentia deuenire decreueramus, quę quoties à pituita malum hoc euenit, summopere opitulantur: & primò irritato vomitu, fortè primas in hoc casu habẽte, ad huiuscemodi clysteres deueniendum erat, ℞. Camæmelæ, parietariæ, meliloti, anethi, scolopendrij, rutæ, maluæ, capillorum veneris, an. M. s. seminis fœniculi, ameos, an. drac. 2. in aqua fiat decoctio secundum artem. ℞. Prædicti decocti, sesquilibram, olei scorpio

ſcorpionum, amygdalarum dulcium, ana ſeſquiunciam, mellis roſacei colatitij, vnc.2.ſalis drachm.1.diaphœniconis,diabenedictæ, ana drachm. 3. miſce fiat clyſter, rurſus R. Parietariæ, ſaxifragiæ, herbæ milij ſolis, rutæ, apij, fœniculi, petroſelini, ſeminis anethi, dauci, ana M. 1. camæmelæ,meliloti, ana M. s. in libris tribus aquæ fiat decoctio ad conſumptionem dimidij, & coletur, cui decocto adde mellis roſati collatitij ſeſquiũciam, oui vnius vitellum,diabenedictæ drach.6. electuarij lithõtribi,indi,an.ſeſquidrachmam, ſalis drach.1. miſce, fac clyſterem: ſimul verò terebinthinæ vnciam vnã ſaccharo obuolutam ieiuno ſtomacho deglutiendam daremus,quæ mirum in modum conducit& prodeſt,vt in Thurca aneocaſtrenſi experti ſumus,& interea topica remedia validiùs agunt, ex quibus primò fomentum eſt. R. Perditij,id eſt,parietariæ,radicum maluauiſci,maluæ,camæmelæ, anethi, abſinthij, herbæ milij ſolis,rutæ, violarum cheiri, ana M. 1. radicum cyperi, rad.meu,petroſelini,apij, an.M.s. ſeminis fœniculi,anethi,apij, fœnugræci, lini,ana tantundem,in libris decem aquæ fiat decoctio ſufficiens,ex qua ſpõgia imbuta,vel filtrum nouum imbutum, ſed calidum

lidum, imo ventri applicetur, & sæpè ad mediam horam iteretur, dein verò hoc linimento inungatur non solum prædicta pars, & renum regio, sed etiam quæ inter anum & pudenda sunt. R. Olei scorpionum, liliorũ alborum, amygdalarũ amararum, anethi, ana vnciam semis, pulueris seminis dauci, apij, cari, an. drachm. 1. pinguedinis gallinaceorũ, œsypi, an. drach. 6. ad ignem pauca cum cera misce, & fac linimentum, & vtere vt dixi. Quod si hæc non cõtulerint, ad emplastrum confugiemus, quod componetur ex rebus fomentum ornantibus, quæ omnia in mortario teri debent, & ipsis tritis addi, farinæ seminis lini, fœnugræci, pulueris radicum ononis, ana M. 1. olei scorpionum, amygdalarum dulcium, anethini, ana vnciam vnã, butyri recentis, vnc. semis: misce, fiat emplastrum, quo imus venter totus obducatur, & fascietur, veluti renũ regio. quod si morbus adhuc perseuerauerit, tunc ad balneum homo trahendus est, quod ex aqua & oleo multo dulci, vel seminis lini compones, in quo primo incocta sint absinthium, radices cyperi, fœniculi, apij, lapathi, dauci, saxifragia, origanum quale hoc Illyricum, pulegium, ononis, malua, althæa: cum suis radicibus, radiculæ præ-

cipuè armoratiæ dictæ, asarum, camæmela, hypericon, agrimonium, arthemisia, & rosa. & quoties ægrotus ad stomachum vsque in cortina cõtinente balneum manserit, si modo stomachus vacuus fuerit, hunc propinabis potum. R. Pulueris subtilissimi ex corticibus ouorũ optimè purgatorũ, à quibus pulli extracti sunt, drac. vnam, quam vino excipe albo, subtili, aut decocto saxiphragiæ, aut eiusdem aqua, aut decocto maluæ & saxiphragiæ, & potandam tribue. vel hoc aliud. R. Pulueris radicis ononis, id est, remoræ aratri, herbæ, quam Itali bonagam appellant, pulueris seminis lithospermi, quod lachrymam Mariæ apud Italiam appellari, & Plinium eius ortum ignorare, satis in nostro indicauimus Dioscoride, seminis phalaris herbæ, quod milium solis pharmacopolæ, fortè quia granum milij magnitudine, figura, & colore referat, appellant, seminis vrticæ, ana scrup. I. in polinem redacta, decocto horum simplicium, aut vino albo excepta, bibenda tradantur, vel hoc aliud. R. Conditi Iustini Imp. lithontribi, diaphiloantropos, ana scrup. I. excipiantur decocto prædicto, aut vino albo, & bibẽda dentur, vel hoc aliud, quod experimẽtatores hodierni summè laudãt,

&c ego

& ego quoque expertus ſum, & ita habet.
℞. Seminis violarum vulgarium, vnc.3. pilularum tenaciũ lappæ, vel ad furnum, ſi opus fuerit, exiccatarum, vnc. 4. in puluerem redige, poſteà accipe leporẽ quendam integrum ſtrangulatum, à quo nihil ſanguinis deperditum ſit, quem in furno ita exiccari permittes, quo ad facilè in puluerem verti perſenties, & eum quoque vt cætera in puluerem redigere curabis, & prędictis duobus pulueribus dimidiũ eius miſcebis, quibus addes, foliorũ ſiccorum quercus, aut veriùs, foliorum ſiccorũ arboris mori nigri, in puluerẽ redactorum, vnc.2. herbæ ſaxiphragiæ ſiccæ, vnc.5. baccarum lauri libram mediã, omnia in puluerem redigantur ſubtiliſſimum, ſicut alchool vt Arabes aiunt, & miſceãtur, cuius ſcrupuli duo, vino albo excepti ieiuno ſtomacho propinentur. Verùm horum vice drachm. 1. balſami ex Peru allati concedatur, quod miras in hoc caſu facultates obtinet.

SCOLIA.

Quoties hac, & ſimili affectione, aut dolore alio laborantes ad balneum traxerimus, aut pro illis iuuandis fomentum, vel ceratum, aut emplaſtrum, aut inſeßiones, aut cataplaſma paraueri-

mus, medicamentis aut ſimplicibus, laxandi, & aperiendi vim habentibus, aliquod conſtringens ſemper miſcere debemus, ne fortè ad locum illum plus iuſto relaxatum, materiæ ruant, labantúrve: vt ſuadet Galenus: & Auicenna, eius interpres, non raró inculcat, cum de hac, & ſimili loquitur affectione, vt fen 18. libri tertij, capite eo, in quo medicamenta lapillos atterentia percurrit, & alibi. Cæterùm, cognito morbo, & adhibito remedio conueniente, ſæpè voti compotes non ſimus, qua de cauſa ad aliud remedium eiuſdem naturæ & facultatis, quod fortè conuenientiam maiorem cum ægrotantis natura habet, & ex directo morbo potentiùs & validiùs contradicit, confugimus, vnde non nouum eſt à doctiſsimis medicis pro vno abigendo malo, tam multa mutuari remedia, vt Auicennam adnotaſſe legimus, libro ſui canonis tertio, capite de Aſthmatis cura, ſed hæc fortè aphoriſmo illo legi debent, omnia ſecundum rationem facienti, & non eueniente ſecundum rationem, non tranſeundum eſt ad aliud manente eo quod viſum eſt à principio. Porrò ægrotus noſter, vt audiſtis, paucis citatis, ſanus euaſit. Cæterùm, cùm de diſuria ago, locus apud Aëtium capit. de Iſchuria mihi occurrit, dignus ad præſens vt à nobis exponatur, inquit nãque Aëtius libro vndecimo ſuæ medicinæ, cap. vigeſimoprimo, ſi verò craßi humores in cauſa ſint iſchuriæ, hoc eſt, vrinæ ſuppreßionis

preßionis, fomentis, & insessionibus, ac cataplasmatis cura concredenda est, ab his verò quæ vrinam cient, in totum abstinendum, veluti in loco de difficultate emittendi vrinam in febribus est relatum. hæc autem Aëtij vltima verba, ea sunt, quæ à nobis exponenda veniunt, in quibus legitur, si vrinæ suppreßio euenerit ab humoribus craßis, ab iis quæ vrinam mouent in totum abstinere debemus, quæ sanè Aëtij verba mica salis, vt aiunt, indigent, vt rectè intelligantur, quum vt omnes norunt medici, quoties vrinæ suppreßio euenerit ab humoribus craßis, & viscidis, medicamentis incidentibus, attenuantibus, & vrinam cientibus curari debet, id quod ex Paulo elicere quis poterit, libro tertio suæ medicinæ, vt Galenum omnium magistrum taceam, qui hunc eundem curandi modum docet, in eius vniuersa doctrina, à quibus neque ipse Aëtius deuiat, immò ita curandum docet, capite sequenti vigesimotertio, cui titulus est, simplicia remedia ad suppressam, ac ægrè prodeuntem vrinam, si aut eius multitudo, aut craßities in causa sit, decet autem si quis rectè morbum hunc curare voluerit, eisdem vtatur, quæ crassos humores dissoluere & incidere facultates habeant, tam extrinsecus admotis, quàm ebibitis, aut per virgam syphone iniectis medicamentis, vt omnes fatentur medici: restat igitur dicamus, Aëtium commendasse, quoties

humorum crassorum ingens copia in vniuerso corpore præsens fuerit, tunc medicus doctus ab ijs quæ vrinam ciunt, prouocántve, abstinere debet, quum tunc satiùs est, primo purgãte medicamento crassos illos humores vtcunque paratos, purgare, ne eos vrinã cientia pharmaca ad vrinæ vias ducant, quia sua multitudine, aut craßitie, in obstructionem addent, & consequens, vrinæ retentionem maiorem inducent. id autem intellexisse Aetium, percipitur ex verbis quæ præcedenti capite perscripserat, de difficultate emittendi vrinã, in febribus, propè finem. pro summa dicamus, quum humorum crassorum & viscidorum multitudo non obstiterit, securè vrinam cientibus pro obstructione amollienda à craßis humoribus pendente, & vrinam retinere faciente, vtemur, vt omnes cõsentiunt medici, sed ego fortè, nimis multa in re omnibus nota, sed mea sententia nimium saluti humanæ necessaria.

Curatio nonagesimatertia, in qua agitur, de atterẽdo, comminuendóve, renum & vesicæ calculo.

NVsquam, quod equidem meminerim, tam plures renum & vesicæ calculo affectos obseruaui, quàm hic Ragusij, fortè ob quotidianam vini insalubris varietatem

tatem, vt cætera taceam. nouiſtis autem obeſos magis vexari nephritide, quàm lithiaſi, graciles verò, contrario, fortè quia obeſi ſtrictas vias habent, graciles verò latas, per quas ad veſicam materia calculi deſcendit, non minùs renum calculo homines prouectæ ætatis magis quàm pueri apprehenduntur, quemadmodum veſicæ calculis pueri frequẽtiùs quam ætate prouecti. Cauſam verò generationis calculi, materiam crudam & incoctã ſignant omnes, quã intenſa caliditas tam circa renes, quàm veſicam exaſſat, exemplum norunt exactè ij, qui lateres fingunt, & eos excoquunt: quòd verò pueri veſicæ potius quàm renum calculos plerunque incurrant, in cauſa eſt, quia voraces ſunt, & perpetui motus, & cibis vtcunque oblatis & nociuis vtuntur, & neque horam cibum capiendi ſeruant ordinatam, quin etiam prius quàm prior aſſumptus cibus concoquatur alium ingerũt, & quum vehementius à cibo moueantur, crudus & incoctus in venas cibus diſtribuitur, mollia autem ſunt eorum corpora, & quæ facilè cedant, eiuſq; rei gratia obturationẽ circa renes non perferunt, cùm verò craſſiſſima lotia in veſicæ amplitudinẽ perferãtur, ibidem veluti vini fæx & limus aquæ ſubſiſtunt,

ac posteà ex loci caliditate deficcata lapidescunt, vt ex Galeno Aëtius. Cæterùm, quum multa & ferè innumerabilia, quæ atterunt & confringunt lapidem, tam renum quàm vesicæ ab omnibus passim describantur authoribus, & ea quæ vesicæ calculos comminuunt potentiora faciát, ego ad præsens, vnum tantum ex Auicenna describam Antidotum, quo Auicenna ipse vtebatur, & nos singulare esse experti sumus, habet autem ex capite vltimo fen decimæoctauæ, sic. R. Pulueris vitri concremati, cineris scorpionum, cineris radicum caulium, cineris leporis combusti, lapidis spongiæ, sanguinis hircini præparati, cineris corticum ouorum, è quibus pulli sunt extracti, lapidis Iudaici, gummi nucis arboris, acori, siue galangæ crassioris, singulorum partes æquales, petroselini, dauci, pulegij, gummi arabici, seminis althææ, piperis, ana partem vnam, & alterius mediam, melle cocto excipiantur, & fiat Antidotum, cuius drachmæ duæ, & tres, singulis vicibus cum decocto tribulorum, aut cicerum nigrorum ieiuno stomacho, & rectè repurgato, vt decet, corpore, propinentur, non solùm enim renum & vesicæ calculos atterit, & comminuit, sed etiam ex terreo sedimento renes

& ve

& veſicam purgat,& liberat. Cæterùm, vt componere noſcas, audi, vitrum tametſi crudum in puluerem friatum vino albo tenui & calido exceptũ efficaciter veſicæ calculos frãgere perhibetur, nihilominus combuſtum maiorẽ vim concipere creditur. qua de cauſa, quo modo comburi debeat, doceamus, præcipuè ex ipſo Auicenna, citato capite. accipe igitur vitrũ albũ, & clarum, quale cryſtallinũ appellamus, vtcunque attritum, quod ferreo cochleari ignito, exceptum vrere ſinas, quo ad ſatis tibi videbitur, poſteà verò ipſum in aquã deſtillatitiam fabarum immergas, ac poſteà iterum, vt primò exure, & deinde inter duos porphiriites lapides in pollinem redige, interim affuſa ſtillatitia illa fabacea, quo ad coralij, aut margaritarum præ paratarũ modum ſolitum redigatur, quo poſteà quando opus fuerit vtere. Sequitur cinis ſcorpionum, excipies igitur ſcor piones viuos olla vitreata, optimè cooperta, quam in furno deſines, quo ad ſcorpiones exiccentur, vt ex eis puluis parari poſſit, non tamen vrantur. Sequitur cinis radicum caulium, qui Auicenna authore ſecundo libro ſui canonis, lapidem frangit, pro quo parãdo, nullo artificio, quàm ſimplici vſtione, opus eſt. accedit iis, cinis

leporis combusti, quem hodierni experimentatores concinnãtes, leporem viuum posteà strangulatum, ita ne ex eo quicquam sanguinis deperdatur, accipiunt, Marcianus verò medicus Apher, vt citat Aëtius, vndecimo suo libro, leporis tantùm pellem desiderat, de qua ita ait, leporis pellem in ollulam coniice, & in furnum demitte, atque vbi vsta fuerit, vt probè conteri possit, acceptam tere, & ex ipsa cochlearium vnum cum vino ieiunis in solij calidæ aquæ inscensu præbe, si verò velis experimentum pharmaci ipsius accipere, ex eo in vinum cõiice, & in vinum item lapidem ex flumine acceptum iniice, & contectum per paucas horas sine, & in grumos lapis dissoluetur, hoc nanque remedium & experimentum ita facilè paratu est, vt experiri à quocunque, vel nullo dispendio, poterit. Auicenna verò cui in hac parte adhærere decet, vt qui ipsius compositionem paramus, leporem iugulatum accipiendum contendit, qui totus vel in partes dissectus in ollula comburi poterit, desiderat nanque Auicenna partes extremas leporis, vt caput & pedes ad solem exiccatas. Spongiarum calculi considerandi veniunt, qui renum calculos comminuunt, vt omnes fatentur medici,
& Pau

& Paulus firmat libro tertio ſuæ medicinę, capite quadrageſimoquinto, quum medicamenta renum calculos atterentia recenſet. ſed iam ſanguinem hircinum præparatum citemus, de quo Aëtius ita tradit, citato libro, cap. 12. Sanguis hircinus tum ad nephriticos, tum ad calculos præſens remedium. Nam & præexiſtentes lapides ſoluit, atque ita per lotium excerni eos facit, vt etiam alij amplius non gignantur. præterea, & dolorem ſedat. colligitur autem hircinus ſanguis hoc modo, quum vua matureſcere cœperit, ollam nouam accipito, & infuſa in ipſam aqua, donec terreum depoſuerit olla, coquito, & accepto è grege hirco, ætate matura, plus minus quatuor annorũ eum mactato, eiuſq; ſanguinem medium olla excipito, ita vt eum qui primum effluxit, itemq; poſtremum penitus relinquas: mediam autem inſpiſſari ſinito, & in olla ſitum per acutã arundinem in multa fruſta diſſecato, indeq; reticulo denſo, aut linteolo raro, aut cribro arctiore contectum ſubdio exponito, vt inſoletur, & roſcidus fiat, cauendo ne imbre commadeſcat: porrò, vbi exiccatus fuerit, eum diligenter terito, & in pyxide adſeruato, & remittente malo, cochlearium plenũ cum paſſo cretico exhibeto:
cogno

cognominatur autem pharmacum hoc theucir, huius & nos, inquit Philagrius, in breui tempore non aſpernandum periculum fecimus: aliquando autẽ odoris commendandi gratia, parum phylli, aut amomi, aut ſimilium ammiſcemus. Ego, inquit, hoc pharmacum cum troglodyte paſſerculo permixtum, cuidam penitus nihil lotij eiicienti, poſt magnos dolores exhibui, & permagnum lapidem attritum ab eo expuli. Hæc ex Philagrio Aëtius, quæ apud Auicennam manca & corrupta citato loco leguntur, vt conſideranti notum euadet. Cæterùm nos, vt verum fateamur, huic Auicennæ antidoto, paſſerculi troglodytis cineres quoque miſcemus, de quo placet ad præſens paululum agere, reliqua vt lectori manifeſta ſubticẽdo. Eſt autem troglodytes paſſerculus, non ea auicula porcos amans, quæ Paris dicitur, & Luſitani noſtri Albelam appellant, ſed longè alia, quæ hyeme potiſſimùm apparet, & valde eſt nota, de qua ita Aëtius tradit. Eſt autem troglodytes, paſſerculus minimus iuxta ſepes & muros victum quęritans, eſtq́; hoc animalculum omnium auicularum minimum, ea excepta, quæ Regulus appellatur: ſimilis eſt autem regulo in multis, præter quã quod

in fron

in fronte auricolores pennas non habet: est etiam troglodytes passer regulo paulò maior, est nigrior, caudamq; semper subrectam, & albo colore retrò interpunctam habet: magis item garrulus quàm regulus est, & sanè iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, breues item volatus facit: naturalem autem vim omnino admiratione dignam habet. itaque sale conditus, & crudus in cibo acceptus, morbũ perfectè sanat, & noui adeò quosdam ob eius vsum nunquam amplius ab affectione vexatos. Condîtur autem optimè pennis euulsis, atque inde largo sale adobrutus, & postquam fuerit arefactus, comeditur, & affectionem perfectè sedat. Melius autem est etiã aliter ipsos edere, si plures cõtigerint, coctos nimirum eius præsertim generis, quod per hyemẽ vbiq; apparet: exhibetur autem & alio modo, passerculus non deplumis in ollulam con iicitur, ac deinde operculo addito vritur, animaduersione assidua habita, ne fallaris, quum in cinerem sit redactus, & in aërem exhalans per exustionem totus consumatur: consueuit enim hoc contingere tum ipsi, tum aliis quæ vruntur. Quapropter præstat operculum non oblinire, vt per interualla quædã operculo adempto,

vſtionis modum intueamur. Exhibendus eſt autē ſemel omnis vnius paſſerculi vſti cinis per ſe, aut modico phyllo, & pipere ammixto, quo ſaporis iucunditate commendetur, & ſubdit, Melior autem mihi videtur condiendi modus, atque adhuc dictis præſtantior, ſi quis præeuulſis pennis viuũ paſſerculum ſale adobruat, quod & ego facio, inquit Philagrius: arbitror enim & ſanguinis naturam quoddam in ſe complecti, quod minimè vulgariter proſit, cui ampliùs ſtercoris efficacia accedit, quàm exuſtione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis qui abundant, aſſatos edere integros, ita vt nihil ex eis præter pennas abiiciāt, atque hæc quidem ſunt, quæ ſecundum proprietatem totius ſubſtātiæ efficacia exiſtunt, & cætera quæ omnia apud Auicennam fœdiſſimè & deprauatiſſimè leguntur, & hinc facilè inſtaurari poſſunt, meminiſſe tamen decet, quòd medicamenta renum calculos confringentia nimis acria & calida eſſe non debent, vt commendat Galenus libro 6. De ſanitate tuēda, & libris Methodi Med. cui ſubſcribit Paulus, libro tertio ſuæ medicinæ, præcipuè iis qui calidiore habitu præditi ſunt: eis verò qui temperiem corporis frigidiorem habent, calidiora præ-

beto

beto, vt Aëtius meminit capite decimo prædicti libri: cætera verò, quæ dici vberiùs & profusiùs poterant, consultò prætermittimus, lectorem ad prędictum Aëtij librum remittendo, qui tam de calculosis curandis ipsis, quàm præseruandis, memoriæ abundè admodum commendauit.

Curatio nonagesimaquarta, in qua agitur, de renum vlcere per potũ aquarum salsarum & nitrosarum naturalium sanato.

QVi ex abscessu renum vlcus cõtraxit Eneocastrensis Iminus, triginta natus annos, post multa excogitata remedia, quæ nullius profectus fuere, eum ad Tuslam transmisimus, vt ibi naturales aquas ex sulphure & nitro, præualente sale compositas biberet, apud quas per integrum mensem mansit, & ita earum potu & vsu sanus, quod mirum dixerim, euasit, vt omnibus admirationi esset.

SCHOLIA.

Tusla, vicus est in Mœsia inferiore, circiter p. 150000. à mari distans: in eo puteus visitur tetrum quẽdam odorem spirans: cuius aqua colore subalbida, tactu frigidißima, sapore salsißima

est: eam

est: eam verò accolæ lento igne in salem spissant, sed hoc minor pars: maxima verò ligna quæ proxima sylua suppeditat, in struem aptè concinnat, suppositoq; igne incendit: crescentem verò flammam, ea aqua irritat potius quàm extinguit: vbi verò tota ligna in prunas abiere, tum copiosissima aqua extingunt. Quare ea frusta in cineres facillimè abeunt: is illarum regionum sal est, nec temerè alia vtuntur. Manet tamen color ille cinericius, atque odor insuauis: sapor verò perquàm ingratus. Puteus ipse Thurcarum regi ad quinos aureos in die vectigalis est, ex quo aqua, quia salsa nimis bibi nõ poterat, ea de re, circum circa fodere, & suauissimam aquam pululantem ebiberet commendauimus, qua vsus in potu Turca hic ad triginta dies sanus factus est. Cæterùm, dicitur tusla Turcicè, id quod Latinis salina. Porrò Archigenes cùm de renum & vesicæ vlceribus agat, citante Aëtio, capite trigesimo libri vndecimi, ad hunc modum de Albularum aquarum potu. Conferent itaque aquæ albulæ si adsint, & consimiles, post matutinam deambulationem trium heminarum mensura, prima die potæ: deinde vsque ad quinque & sex heminas perueniendum: ad hoc enim quod intestinum eluunt, aër etiam ipsarum fuliginosus vesicam ad doloris sensum percipiendum hebetat, & humoribus segregatis puriorem ac lucidiorem sanguinis vaporem reddit. Quin & ipsæ aquæ vlcera vtiliter repur

ter repurgant, & cum voluptate infrà subeunt, atque adeò nihil ægro sanando efficaciùs deprehendere poßis: hora autem calidior ad eas accipiendas apta est, quòd si nõ adsit huiusmodi aquarum qualitas: adsint autem aliæ nullam gustus qualitatem exhibentes, sed latè se ad gustum diffundentes, hæ ipsæ reliquis meliores sunt censendæ, & proximo ab eis loco, bituminosæ, nitrosarũ etiam si adsint, & salsarum experimentum sumere prodest: maiorem enim quàm credi potest sæpe ex his succedentem vidi effectum: intercapedine autem & distantia à balneo facta, aridarum rerum comestio primùm vtilis est, & cætera. Hæc Archig. singularis doctrinæ vir, cuius opera vtinam hodie extarent, ac fortè non tanta quæ neoterici à priscis prætermissa putant, desiderarẽtur. Paucis enim iis citatis ebibendi thermarũ aquas, methodum Archigenes docuit, quam & hodie vniversam Italiam seruare nouimus, cui Sauoranola subscribit, & alij doctißimi viri, qui de balneis scriptitarunt, quos omnes in vnum volumen congestos typographia Veneta superioribus annis, pro iuuanda salute humana in lucem misit.

Curatio nonagesimaquinta, in qua agitur de remedio ad eos qui se somno permingunt.

ADolescens duodecim natus annos, lectum in somno cõmingebat, quod sanè vitium ex musculi in collo vesicæ laxamento eueniebat, à multa pituita fortè ortum trahente: sed aliis de causis euenire posse norunt Medici, & Auicenna prosequitur Fen 19. libri tertij tractatu 2. cap. 15. Nos igitur pro salute huius adolescentis sic machinati sumus, & primo fluido, ac bene purgato corpore pituita redundante, & victus ratione subtili perscripta, & potu diminuto, illi hœdi pulmones assatos ad aliquot dies edendos concessimus, & rectè habuit: posteà verò ceratis constringentibus imo ventri & renum regioni adplicitis, illi leporis cerebellum siccũ exceptum vino dedimus, & quandoque porcinæ vesicæ exustæ cinerem, & exactã sanitatem adeptus est. Sed cùm hæc tractamus, ecce iuuenis Dalmata, forma elegante præditus, mœstus & tristis ad me venit, se malle mori inquiens, quàm simile vitium pati: hic nanq; cùm coibat cum muliere, nullum emittebat semen, sed potius ventris crepitus pedebat. Qua de re eum à tãto dedecore, & vitio liberem, me rogat. Ego verò huius vitij causam inquirens, multam pituitam crassam inferiori intestino hærentem conieci: cuius pręsen-

tia, vaſa ſeminaria frigida & coarctata erant, vnde ſemen genitale deficiebat: pituita verò motu & caliditate diſſoluta, in flatus vertebatur, quam primò depellere ſtatui: id quod aſſequutus ſum propoſito primo victu calido, qui ex cibariis optimis & multi ſucci conſtabat, veluti potu vini vermiculi & odori: dein verò præparato per oxymelitis aſſiduum potum, corpore, & rectè purgato, ac iniectis infuſis pituitam quoq; hanc minuentibus, imum ventrem & inguina, ac inter anum & pudendum hoc vnguento illini faciebam, quod habet, piperis albi, & nigri, ac longi, ana drach. 1. s. ſeminis erucæ, ſeminis vrticæ, nigellæ, ana drach. s. pyrethri ſcrupulũ vnum. olei lilini in quo iniectæ ſunt erucæ herbarum, aut pinus animalia tria, vel quatuor, & per aliquot dies inſolata vncias duas olei de caſtoreo, vnc. s. ceræ quãtum ſufficit: miſce, fac vnguentum, & eo, vt dixi, partes inungantur, præcipuè in aurora, & ea nocte in qua non coibat: nam hora coitus vino calido ſe lauabat, ſed in aurora, etiam & hora coitus, vnciam mediam ad drachmas ſex huius electuarij deglutiebat, & ſuper parum vini maluatici pitiſſabat, habet autem ſic, R. Diaſatyrionis vncias duas, diagalangæ drachmas

duas,ſpecierum diambræ,diamoſchi, ana ſcrupulos duos, ramenti pudendi ceruini aridi drach.s.nucum pinearum, piſtaceorum,amydalarum dulcium mundatarum, ana vnc.s : carnis ſcinci. drachmas duas, ſeminis erucæ,vrticæ, naſturtij ana ſcrupulum vnum, pectuſculi capi cocti vncias tres:terenda terantur,& melle optimo fac electuarium liquidum ſecundum artis ordinem : iis enim hic intra menſem voti compos fuit factus,& artis laudum maximus euaſit buccinator.

SCOLIA.

Quum ad me venit iuuenis hic, illicò in mentem mihi ſubit caſus ſimilis, fortè ex Rufo per Aetium citatus ad calcem libri vndecimi, qui ita habet, Adoleſcens enim quiſpiam nos acceßit, & ſe vehementer coitum appetere confeſſus eſt: verùm vbi commiſceretur, ſemen emittere non poſſe, ſed flatus plurimos ſibi per ſedem erumpere, In hoc itaq; coniecturam feci, vaſorum ſeminariorum ſiccitatem adeſſe, quod ipſum etiam adepta ſanitas demonſtrauit: nam poſtquam humida & boni ſucci diæta eſſet vſus, ſemen emiſit: & ſubdit, alius item adoleſcens domeſticus miniſter, confeſſus eſt, ſe quando cum muliere rem haberet, ſemen effundere non poſſe : cùm verò dormiret, plurimum ei ſemen prodire. Viſum itaque mihi eſt, vaſa eius ſeminaria propter mul-

tam

tam vnà cũ frigiditate humiditatem, calefieri non posse propterea quòd caliditas in coëundo ad corporis superficiem diffunderetur, in somnis verò ampliùs calefieret, propterea quòd somni interna calefaciunt, & refrigerant exteriora. Quare hunc ipsum infernas partes exercere iußi, atque id maximè per equitationem, castorium etiam bibendum præbui, & diætam omnem calidam & siccam constitui: hæc Aetius. Nos verò hunc secundum casum aliquando hominem pati obseruauimus, ob hæc eadem ab citata, veluti ob caruneulas in meatu vrinæ & semini genitali cõmuni habitas, sed cura varia cùm sit, pro varietate causæ, non admodum difficilis est.

Curatio nonagesimasexta, in qua agitur quomodo fœcundæ mulieres dignosci debeant.

SElinus Turcarum Solimani imperatoris filius, & qui imperium ambit, petit quomodo fœcundæ mulieres dignosci queant, nam Turcæ & si plures vxores habeant, hic tamen hac in re à nobis certior fieri cupit, cui sic ex Sorano viro grauissimo & sapientissimo satisfecimus: à quintodecimo ætatis anno ferè vsque ad quadragesimum, mulieres concipiendo idoneæ sunt iudicandæ, quæ neque viragines, neque corporis habitu densæ, duræúe

fuerint, nec contra humentes, & languidæ, aluíque iugiter fluentis, ſed recta ratione hilariq; mente fungantur, lumbóſq; latos habeant, & ventrem amplum, ſintq; illis libera menſtrua, nec morbis præcipuè vteri iugiter infeſtentur: aiunt etiam concepturáne ſit mulier hoc experimento deprehendi: inferiores partes pannis vndique obſeptas reſina ſuffiunt, vt à pudendo vapor excipiatur, & inde eleuato ad os odore, fœcunditatem, non eleuato, ſterilitatem indicari. Item, allia decorticata, & lana inuoluta mulier dormiendi tempore ſibi tanquam peſſulum imponat, & ſimili modo, ab odore, vtrum ad os peruenerit vel non peruenerit, fœcunditatem iudicato: hæc ex Sorano. Nos verò cum experimentatoribus hodiernis, longè certius ſignum, an conceptura ſit mulier, etiam ſi ſit virgo, habemus, & tale eſt, Coagulum leporis pondere vnius drach. aqua calida diſſolutum, mulieri ieiunæ calido in balneo exiſtenti bibendum propinabis, nam ſi ventris dolores eam infeſtauerint, talẽ generationi aptam prædices, ſi verò non, eam infœcundam firmato. Cæterùm, ex Hippocrate ſcito, quòd tẽpora fœtus variè habentur, nam maſculi citius abſoluuntur quàm fœmellæ, fortè quia calor

vehem

vehementior in masculis est, & in iis, alij citius, alij tardius ad perfectionem siue maturitatem perueniunt, primis nanque sex diebus, bulliẽte semine, fiũt ampullæ, & vt ex faceta Hippocratis historia accipimus, velut quædam oui species existit, sed tunc nondum fœtus appellatur, sed semen potius, deinde nouem diebus attrahitur sanguis, ex quo paulatim hepar & cor fiunt, ita vt post duodecim dies, iam discerni possit hepatis, cordis, & cerebri delineatio, & tunc fœtus nominatur iam, & Græca appellatione embryon, id est, pullulans seu germinans. Postea octodecim diebus membra cætera formantur, & fœtus exerit ramos, sunt nanque omnes ij dies collecti, quadragintaquinque, in quibus formatis & distinctis membris viuere iam fœtus incipit, quia sentit, nondum tamen mouetur ob imbecillitatem, & tunc vt theologi aiunt, animæ pueris inferuntur, & iam non solùm embryon, sed infans appellatur. Ne tamen ab Hippocrate vetustissimo & sapientissimo discedamus, scire decet, quòd dies à conceptione ad formationem duplicati, indicant diem motus, postea triplicati dies motus, indicant diem edendi partus: verbi gratia, si fœtus formatus est, quadragesi-

moquinto die, mouetur nonagesimo, & tunc fortè anima rationalis introducitur, quam à sensitrice & vegetatrice differentem esse Ocham doctor Angelicanus multis probat rationibus. sed hæc minimè huic conueniunt negotio, triplicato verò nonagesimo die, nonus resultat mensis, quod est vsitatissimum partus tempus.

Curatio nonagesimaseptima, in qua agitur de muliebri satyriasi, simulq́ue vterino furore.

MOnacha ex iis quæ castitatem profitentur, & religiosè viuunt, & fortè primum locum eo in cœnobio tenebat, quam primariam siue prioressam vocant, malè habebat, ad quam accitus ipse, eam temperatura sanguineam optimi habitus, natam annum trigesimumquintum, sed per interualla delirantem comperio. Cœperat nanque delirium rabidum antea sex vel octo dies, quod & aliàs, vt aliæ attestabantur monachæ passa fuerat: sed nunc, hoc cum delirio eius calent membra, sed pulsus à temperamento parum distant, vt ipsa febriens non dicatur, sed quando delirio apprehenditur, quod per interualla vt pote per consensum fit, garrula euadit, ad hæc inquieta & iracunda, præcipuè contra

contra parentes, qui eam in carcerem illũ coniecerant, insuper tam multa de habendo marito inculcabat, vt assistentes omnes admirarentur, quoniam nihil loquebatur, aut effutiebat, quod non ad concubitum, aut venerem faceret, ex quibus ego hanc vterinum furorem pati deprehendi, & eo magis, quia sæpè dextram ad pudibunda inferebat: solent nanque mulieres satyriasi, & fortè valentiori & frequentiori quàm viri morbo tentari, vt Soranus Ephesius singularis doctrinæ vir docet, & experientia ipsa confirmat, quem pudendorum ingentem pruritum, & coëundi ardens desiderium, ingens vteri & locorum circa assistentium ardor præcedit, qui ardor & vteri incensio, cerebro & toti corpori communicata rabidi furoris dicti est in causa, ob quem morbum, diuus Paulus, vt puto, dixit, Melius est nubere quàm vri. nouerat nanque ille opus naturæ concubitum esse, atque inde paucis datum esse castitatem seruare, vt quæ intolerabilis veneris desiderio tabescunt, vt monachæ diuæ Claræ ad fontem superioribus diebus euenit, quæ ob similem morbum in matricis abscessum lapsa est, iuuenis me hercle viginti nata annos, pulchra si qua alia, sed omnino exusta, & mœsta, ex no-

bilibus Ragusinis. Sed de iis satis, & curationem habitam in monacha à nobis tractata citemus. Primò autẽ vena pedis saphena dicta secta fuit, ex qua sanguinis libra extracta fui, dein verò purgato corpore, ei victum parcum constituimus, & ex cibariis iis, quæ flatu prorsus, ac vi excitandæ veneris carent. Postea verò ad cucurbitulas scapulis fixas, cute primo secta deuenimus, tandem membra inferiora refrigeranda curauimus, variis cum fomentis, tum vnguentis, & linimentis, constantibus ruta, castoreo, solano, sedo, papauere, rosa, mandragora, vitice, aceto, portulaca, hyoscyamo, lactuca, cerusa, argenti spuma, cerato rosaceo, populeo, & similibus, quæ ad præsens recensere non decet.

SCOLIA.

Solet plerunque vterinum hunc furorem consequi febris, ex vteri ipsius inflammatione oborta, sed in monacha hac, quum inflammatio sine phlegmone non esset, febris vice, caliditas excedens erat, per cõs nsum igitur vteri hic furor fit, vnde vterinus furor appellatur. Caterùm, satyriasis quantum à priapismo differat, nouistis ex Galeno omnes, est nanque satyriasis ingens pudendorum pruritus, & venereorum intolerabile cum caliditate desiderium, quod desiderium in priapis

priapiſmo non reperitur, ſed magis membri genitalis & fortè virilis extuberatio tantùm, vt ſuadet Galenus, in calce librorum de ſympt.cauſis, & lib.6.de locis affectis, cap. vlt. ſolent nanque ſatyriaſi mulieres viris frequentiùs & grauiùs tentari, tam virgines, quam quæ coitum guſtarunt & caſtitatem profitentur, præcipuè quæ à maritis abſentes ſunt aut viduæ manſerũt. Porrò, vt furor conſequi ſolet vteri malam intemperiem calidam, & eius ardorem caput obrepentẽ, ita & ſatyriaſim plerunque, id quod mariti verum eſſe deprehendunt, quando præcipuè vxoribus apprimè non ſatisfaciunt, garrulæ nanque euadunt & rixoſæ. Cæterùm, vteri mala hæc qualitas, ex qua vterinus furor oritur, longè differt ab vteri ſuffocatione, in hac nanque vterus contrahitur, & vaſorum attractio fit, in illa verò immobilis permanet vterus, vt Aetius quoque ex Sorano memoriæ commendauit.

Curatio nonageſimaoctaua, in qua inquiritur, an quæ in thorace continentur, tantùm per ſcreatum purgari ſoleant.

QVum Gozius malè haberet, & intra ſecũdam & tertiam coſtam doleret, diſſidium inter medicos fuit, nam eorum nonnulli inflammationem eſſe, & eam quidem

quidem mẽbranam coſtas ſuccingentem occupantem dictitabant,quia febris continua aderat,& aliqualis ſpirandi difficultas,& dolor ſi continuò non affligebat,tamen cùm ad latus ſanum vertebatur, dolebat,quibus addebãt, quòd extrà inflatio apparuit,& breui delituit,& ſanies ad vmbilicum deſcẽderat,quæ poſtea per ſeceſſum excreta fuit, vnde homo breui mortuus fuit. Alij verò,dolorem illum ab humore flatuoſo membranam diſtẽdente,& ſolutionẽ continui faciente conteſtabantur,quia ſi eſſet inflãmatio,ſiue phlegmone, vt primi dicentes firmabant, pleuritis vera eſſet. Cæterùm, quum illi multa deeſſent ad veram pleuritim,videlicet tuſſis, pulſus ſerrinus, continuus dolor, & alia huiuſcemodi,nõ eſſe inflãmationem,concludebant. Item,quia ſi inflãmatio eſſet,& ad ſuppurationem perueniret, & rumperetur, ad vmbilicum pus deſcendere non poſſet, & cõſequens per ſeceſſum nõ poſſet excerni,quia diaphragma,ſiue ſeptum dictum tranſuerſum, quod naturalia ab ſpiritualibus ſeparat & diuidit,& à primis nothis coſtis & ſpuriis oritur, membra ipſa ſpiritualia tanquam in ſacco continet, vnde à thorace ad membra naturalia, nullam eſſe viam aut deſcenſum dicunt, imò quæ

quæ in thorace ipſo continentur per ſputum purgari, cum Galeno libro de Locis affectis quinto, cap.2. in quo agit, de thoracis affectibus, & Eraſiſtratum vellicat, contendunt, addúntque, ſi contingat pus in thorace contentum, per vrinam aut ſeceſſum purgari, ex tali vacuatione, cordis tremorem, preſſuras, & ſyncopen, ægrotanti ſuperuenire neceſſarium eſſe, & id primò Galeni authoritate probant, lib.6. de Locis affectis, cap.4. in quo agit de veſicæ affectibus, qui ad hunc modum ait, Nos verò pulmonis vomîcã per vrinam: thoracis autem per inteſtina, & aluum expurgari vidimus, & cætera. Pro quo intelligẽdo, ſcire decet, quòd pulmones saniẽ in thorace contentam ad ſe attrahunt, & tanquã ſpongia eam retinent, poſtea verò irritati, maiori ex parte per aſperam arteriam eam tranſmittunt, ſolet tamen quandoque pus non per ipſam ſed potius per læuem ſiue raram arteriam vnicam tantùm habentem tunicam, atque inde arteriam venoſam dictam tranſmitti, quæ ad ſiniſtrũ cordis ventriculum peruenit, quo in loco ad arteriam magnam ahorthi dictam, ſe transfundit, & per eam ad renes deſcendit, & conſequens ad veſicam: ex qua foras per vrinam truditur, & vt antè

per

per læuem arteriam pus tranſmitti ſolet, quæ poſteà per vrinam tranſcurrit, ita aliquando per venam arterioſam denſam, dictam ſic, quia duas contineat tunicas, tranſmitti ſolet, vnde ad cordis dextrum vẽtriculum perueniens, venam magnam ingreditur, & per eam ad iecoris deſcẽdit gibbas, dein per vias ſatis amplas, ſed plerũque lapidibus & tophis impeditas, concauas peruenit partes. à quibus poſteà ad inteſtina tranſmittitur, & ſeceſſu excernitur, ſed quandoque cùm pus in gibboſis partibus detinetur, ad renes fit trãſitus, & in veſicam, tãquam in ciſternam cadit, & foras pellitur. Ex iis autem noſtris dictis, facilè Auicenna reſtitui poterit, fen 10. tertij libri, qui confusè admodum hæc ſcripta reliquit, eò pręcipuè capite, in quo de pure & ſanie in thorace contenta agit. reuera, Galenus citato à nobis loco, quum cauſam reddat ſaniei contentæ in thorace, quæ quandoque per ſeceſſum excernitur, longè aliam à nobis citatam ſcribit, ita verò ille ait, Id verò quod per vẽtrem expellitur, aliam & quidem raram, quæ in corporum diſſectione apparet, habet cauſam, quippè concaua vena mediante vaſe quodam ſtelechiæ, id eſt, venæ quæ arboris caudici proportione reſpondet, videtur

detur iterum adaptari, proinde nihil mirum, neque impoſſibile eſt, & ex partibus ſepto tranſuerſo ſuperioribus, pus in ventrem defluere, & ex his quæ eidem ſupponuntur, ipſum per renes in veſicam peruenire. nam corporum raros habitus, par eſt, vt rara etiam accidentia ſequãtur. hæc Gal. in quibus innuere videtur, quòd quandoque ex vena concaua ramulus ad thoracem peruenit, & illi inſeritur, per quem ſanies ad iecinoris portas tranſmitti poterit, & ex eis poſteà per inteſtina foras pelli, vt enarratione 54. lib. 7. Aphor. quoque firmat. Aëtius verò libro octauo ſuæ medicinæ, capit. 65. in quo de pectoris ſuppuratis ex Archigene agit, inquit, rumpuntur autem ſuppurationes aliquæ quidem ſurſum verſus, aliquæ verò deorſum: quæ deorſum rumpuntur in aluum & inteſtina ac veſicam transfunduntur per vaſa quædã tranſmiſſione ad ea membra facta. quæcunque verò ſurſum rumpuntur, in vacuum videlicet thoracis locum, periculoſiores exiſtunt, hæc Aëtius. quæ omnia à Paulo mutuatus eſt, libro tertio ſuæ medicinæ: vt legenti manifeſtũ euadet. Ex quibus ſatis elicitur, puris in thorace collecti: & ad inteſtina, & ad

renes

renes & veſicam per vaſa quædã inferiora tranſumptionem fieri, præter citatum primum ex Galeno modũ, hoc eſt, per læuem arteriam, vnde per vrinam pus mingitur. Cæterùm, non eſt prætereundum, quòd vt in hominibus inter ſecundam & tertiam coſtam, ſecurè & liberaliter poſſumus ſecare, & aperire abſque diaphragmatis læſione, vt prima & ſecunda diximus Cẽtur. ita in brutis tutè fieri non poteſt, quia ſeptum trãſuerſum diaphragma dictum in brutis animãtibus, hæret coſtis nothis, in homine verò ita eleuatur, vt apertio prædicto in loco tutè fieri poſſit, vt periculum facienti notum euadet. Quo factum eſt, vt medici ex brutis anatomiam petentes, timerent ſectionem intra ſecundam & tertiam coſtam, imò non niſi intra quartam & quintam, aut ſi diis placent intra quintam & ſextam apertionem admitterent, non ſine tamen ingenti, ne dicam pudendo errore, meminiſſe tamẽ oportet, quod Hippocr. inter coſtas ſectionem non moliebatur, ſed terebella potius os coſtæ perforabat, terebrabátve vt aliàs dixi. Vt receptui igitur canamus, cõcludimus, quòd in nobili viro iſto Gozio inflammatio, aut apoſtema non erat, neque pus aliquod ad

vmbilici

vmbilici partes ex ipſo tranſmiſſum fuit, quanquam fieri poſſe Galenus non negat, imò Aëtius & Paulus fatentur.

Curatio nonageſimanona, in qua agitur de prurigine inter inguina.

AIdar Epirota Spado homo ab ineũte ætate, in Byzantia aula educatus, tribus ordine potẽtiſſimis regibus, primum à cubiculo, deinde à cõſilio, poſtremò bellorũ ſocius atque adiutor fuit. is verò cùm è purpuratis, hoc eſt Baſaiis quatuor, vnus eſſet, ac intemperanter Solimano filij cædẽ exprobraret, è ſuprema dignitate deiicitur. At, quia ſingulari ſemper fide atque amore, erga Othom. familiam fuiſſe dicebatur, exiguæ Illyrici parti cum imperio præficitur. is Idibus Iunij, in quo dies ſolemne Arabicæ gentis ieiunium fortè inciderat, quum animi cauſa Neocaſtrum amœniſſimum eius ſatrapiæ oppidum ſe contuliſſet, me ad ſe accerſiuit, & barbarè quidem, ſed regiè experiri inquit libet, an quæ de doctrina acceperim tua, aliqua ex parte vera ſint, iam nũc quo corporis morbo laborem vt mihi indices, cupio, effuſus

deinde in risum me magnificè à liberalitate sua expectare iussit. Cæterùm, quum viri huius inueteratas affectiones percurro, eum inter inguina pruriginem quandam ab hinc viginti annos continuò pati deprehendo, ex qua ichores citrini quidam per interualla effluere solent, quam malam affectionem leuare compesceréque difficile atque periculosum videbatur. inueteratum enim malum in homine præsertim ætate præcipitata curísque ac laboribus confecto iam in naturam abierat, contumacitérque quantumuis diligenti medico repugnabat. quapropter ad mitia placidáque remedia decurrimus, & eo magis quia inguinibus insitū malum, loco à natura nocuos è corpore recipere succos solito. Vsi igitur sumus, duobus vel ad summum tribus remediis, vno hirudinum venis hæmorrhoidalibus admotione, quæ diuersio, vt nostis, non minùs iuuat quàm venæ in fronte sectio, posteriore capitis parte dolente, immò vacuatio hæc maioris momēti hoc in casu est, quia corporis decliuiori in loco fit, ad quem natura superuacuos noxiósque deriuare solet humores. secundo, inunctione vnguenti compositi, ex albo camphorato, populeo, ac plumbeo, æquis portionibus.

quibus

quibus remediis, proposito optimo victus ordine, Turcis rarò solito, immò toleratu difficili, rectiùs valere cœpit, singulis nãque quindecim diebus, hirudines duæ admouebantur, & bis quotidie linimentum supra malum iterabatur, plãtaginis supra posito folio, non rarò præhabito fomẽto ex plantagine & inguinali siue bubonio herba parato, neque enim plura, vt dixi, machinari pro hac propulsanda mala affectione opus erat, quando circa proregem capularémque senem versabamur, præcipuè hominem Turcam, & barbarum, qui si è viuis decederet, non sine vitæ curantis periculo & dispendio id fieret, medico nanque eius serui belluini mortem imputant, contra quem firociter irruunt.

Curatio centesima, in qua agitur de capitis vulneribus, detecto craneo, & tutiúsne curentur exiccantibus medicamẽtis, an cataplasmatis humidis, vt digestiuo ex oui vitello dicto, & similibus.

Colloquium, GRADIVS, CELETANVS, VANVCCIVS.

GRADIVS.

NAuis nostræ præfectum, ita quidã ex nostratibus sæuè & grauiter in caput percussit, vt eum breui moriturum putem, vos verò viri boni, & diligẽtes Celetane, & Vanucci, qui ex conducto nostri estis chirurgici, ad eum curandum vt quàm celerrimè properetis rogo, interim ipse Amatum physicum accersendum curabo. CELETANVS, Perge & eum apud officinam Gabrielis pharmacopolę inuenies. VANVCCIVS, Imò ipsum prætereũtem modò, & eam domum ingrediẽtem, ni fallor, vidi. GRAD. Ad domum illam accedamus rogo, vt cum Amato misellũ illum vnà inuisum eamus, nec vobis grauè sit quæso si paululũ moremur. CELET. Ita contractæ sunt luces, vt vix sufficiant pro ægrotãtibus curandis ipsisque tractãdis. GRAD. Salue Amate. AMATVS. Vos quoque salui sitis, ecquídnã rei nouæ est? GRAD. Est non fœlix omnino, quando cum chirurgicis & medicis negotium est. AMAT. Hoc minùs malum quàm cum monachis & clericis, sed quídnam affertis quæso. GRAD. Insularis vir probus, & rerum

rerum maritimarũ maximus explorator, capite percussus & vt credo lethaliter est, pro quo curãdo chirurgos hos accersiui, quibus tu dignaberis pro paterna & fraterna in te obseruantia in curatione præesse. AMAT. Lubẽter id faciam,& quoduis aliud quantũcunque difficile negotiũ pro Gradia Illustri domu aggredi minimè grauabor. GRAD. Nouit iampridem candorẽ & animi tui in nos propẽsionem frater meus Ioannes Gradius,qui Reipublicæ nostræ iussu,Venetiis nunc agit.ego verò ad præsens Timantem imitabor, & quod exprimere penicillo nõ possum velo cõtegam.sed hæc domus est,ingrediamur,hic saucius est. VANVC. Cereã candelam accensam afferto.tria vt video hæc sunt capitis vulnera, primum in occipite, alterum in syncipite, postremum verò in frõte,accedatis ergo ad ea vidẽda. AMAT. Tũdeto capillos, & caput & collum à sanguine spõgia abstergito,postea verò quid agendum sit discernemus. CELET. In omnibus vt video,tã capitis quàm frontis vulneribus iis,caluaria lęsa est. VANVC. Immò syncipitis vulnus os nudatum habet , & duram attingit membranam. AMAT. Nouacula ea , vt nostis , duabus lineis mutuo se per medium secantibus

ſecatote, & carnem angulorum quatuor ab oſſe rectè ſeparatote, & membranam caluariam tegentem quoque quoad fieri poterit, ſeruatote, & ſi quæ oſſicula ſunt fracta aut comminuta quæ manu, aut vulſella, aut forficibus dextrè nunc extrahi poſſunt, extrahitote. VANVC. Ad curam accingamur. CELET. En ouorum albumina turundis & plagulis ſtupeis excepta adſunt, cura igitur vt vulnera hæc optimè ſarcita & plena ſint, vt poſtea pateant operi peragendo, terebello, vel hippocratica ſerra, hodierno noſtro modiolo dicto, vel ſcalpris raſoriis, prout nobis meliùs videbitur, aperiēdo, vel oſſa fracta forcipibus, & vulſella deponendo. AMAT. Cum hæc rectè peracta ſint, ab excretis per balanũ alui excrementis, ex cõmuni brachij vena ſanguinis vncias ſex demendas curatote, paucus nanque, vt audiſtis, ex vulneribus effluxit ſanguis. Nam & in hoc caſu corpore etiam inculpato à plethora exiſtēte, ſanguinē emittendum, omnes iubent medici, feneſtras quoque & rimas portarum occluſas habendas curatote, & paucis accenſis carbonibus huius cubiculi aërem contēperatote, viget autumnus, ſtrepitum quoque & canum latratus, & ſimilia amouetote: poſt emiſſum verò ſanguinē duabus

bus horis, victum porrigitote, panatellam ſcilicet ſimplicem, & lentes ne datote, cephalalgiam nanque ferunt, vt alias dixi, in potu verò ex coriandro incoctã aquam ſimplicem, aut roſaceo iulebo miſtã conceditote, craſtina verò die ægyptiacæ ſiliquæ florem, ad vnciam vnam & alterius mediam in bolo deglutiendum diligens pharmacopola illi dato, valete. CELET. Cum ſæpè mihi contingat capitis fracturas curare, nõ rarò mihi ſuccurrit ô Amate quantum difficilis ſit earum curatio, & eo magis quum videam quantum hodierna curatio ab ea qua priſci vtebantur differat. VANVC. Artem chirurgicam nunquam anteà ita rectè exercitam fuiſſe, in primiſq; capitis vulnera nunquã ita rectè curata, pro firmo teneo, ſed quidquid ſit, pergratum faciet Amatus ſi iudiciũ ſuum hac in re dare dignabitur, vt deinceps inter nos habita tam vetus contentio, diremptа & abſoluta ſit. AMAT. Ego ingenuè vobis reſpondebo, ſed an ſatisfecero veſtrum erit iudicare. noui ſanè ex ſapientum dictis, quantum periculi afferat inter duos amicos ſententiã ferre, cùm præſertim alter iudici inimicus euadat neceſſe ſit. VANVC. Hoc ne pili facias ô Amate, quum nihil veritate apud nos antiquius

ſit, neque veritas apud nos odium parit, ſed amicitiam potius conciliat, glutinat, &, vt ita dicã, ferruminat. AMAT. Quum vnanimes, & concordes in mea recipienda ſententia vos videam, placet eam, qualem qualem in medium ſed breuiſſimè afferre, proinde aures præſtate benignas. Hippocrates ita capitis vulnera curatu difficilia eſſe ſenſit, vt de eis integrum librum memoriæ ſcriptum reliquerit, cui titulũ indidit de vulneribus capitis, quanquam antea alterum in lucem dederat, de vlceribus, in quo vlcerum ſiue vulnerum curationem perſequitur, vario tamen modo, cùm in hoc vulnera ſiue vlcera cutem & carnem, & os attingentia curet, in illo verò vulnera ſiue vlcera capitis tantùm, quæ caluariam detectã habent. VANVC. Eſt ne liber ille de vulneribus capitis, Hippocratis? AMATVS. Maximè, & Galenus libro ſexto Methodi medendi eum, & aliis ſexcentis locis, Hippocratis eſſe genuinum & Germanum teſtatur, præcipuè cum fracturarum oſſium differentias ex nonnullorum opinione percurrit, & poſtea propè calcem eiuſdẽ libri ita eſſe confirmat, dicens, de iis verò quæ in capite accidunt, Hippocrates certè integrum volumen ſcripſit, vbi omnia præcipit, quæ in

his

his ſunt agenda, & nos cum huic operi finem impoſuerimus, enarranda eius opera aggrediemur,&c. CELET. De hoc non eſt ambigendum, cum Galenus euidenter Hippocratis librum eſſe teſtetur, & enarrationes in eum librum exarandas pollicetur, quæ vtinam hodie extarent, quia eis nobis magnum certè laborem leuaret. VANVC. Vidius Florentius conterraneus meus, Galeni, vt audio, vicem in eo libro implet, vt qui non ſolùm eum è Græco in linguam Romanam verterit, ſed etiam ſuis commentariis illuſtrauerit, veluti anteà librum de vlceribus,& alterum de fiſtulis. AMATVS. Noui, & Ioſephus Sthrutius Polonus, vir ſingularis doctrinæ, & eloquentiæ eoſdem labores ad adiuuandam rem medicam in lucem edendos parabat, vtcunque tamen ſit, Vidius multa laude dignus eſt.

VANVC. Quia de vulneribus agimus, mihi primo inquirendum occurrit, cur Galenus ô Amate nullam faciat in vniuerſa eius doctrina, inter vlcus differentiam. AMATVS. Idem eſt ſiue vulnus ſiue vlcus, nimirum continui ſolutionem manifeſtam,(plagam dixerim)appelles,quemadmodum & Hippocrates facit,recentiores tamẽ,à telo illatas plagas, vel caſu,vel

quomodolibet acceptas, modo recentes ſint,& eis non inſit pus, vulnera appellãt, quum verò pus illis ſuperuenerit, nõ iam vulnera ſed vlcera potius appellanda eſſe contendunt. Alij verò,cum plagæ à cauſa procatarctica euenerint, ſiue ipſæ occupent cutem tantùm,ſiue carnem,& os,etiã ſi eis inſit pus & ſanies vulnera appellant, ſed in hoc vt dixi, magna vis non eſt, plagas,ſiue vlcera, ſiue vulnera appellemus, modò eas rectè curare ſciamus, vt Galenus millies inculcat. CELET.Non facilè eſt capitis vulnera curare, vt dixi, & quo magis ſeneſco eo caluariæ fracturas difficiliores curatu inuenio. AMAT.Non alia de cauſa Hippocrates integrum librum huic dicauit negotio, niſi quia capitis vulnera curare eſt magni atque ardui negotij,item, quia longè aliam curationem poſtulant capitis vulnera, quàm aliorum membrorum, & longè aliam faſciandi & vinciendi rationem, quibus accedunt, vt Hippocrates teſtatur,quòd hominum capita non ſunt inter ſe ſimilia, quia figura variant, vt ille libro de aëre, aquis & regionibus teſtatur:& Ariſtoteles libro primo de Animalium hiſtoria affirmat, quibus Galenus non rarò ſubſcribit,& vt figura capita variãt,ita quoque ſuturis & com

missuris, adeò vt suturæ & cõmissuræ longè aliter in vno quàm alio reperiantur, quæ vt percipitis, non paruum Medico etiam exercitatissimo errorem adducere possunt. Nouistis autem caput illud optimum obtinere habitum & figuram, quod ceream pilam vtrinque compressam refert, quod verò ab hac figura recedit, id vitiosum appellamus: in optimi nanque habitus & figuræ capite, suturæ & commissuræ ad istam constituuntur figuram, ⊢ K sed non rarò, alio modo habentur, vt Hippocrates dicat, nec suturæ caluariæ omnibus eodẽ modo, & meritò sanè, quia suturæ hæ quatuor modis variari possunt, vt inibi Hippocrates libro de vulneribus capitis refert, & Galenus libro nono de vsu partium illi subscribit, qui præter quaternas illas varietates, quintam mente conceptam, imaginatur, & admittit: imò quandoque in nonnullis tam viris quàm fœminis caluaria absque sutura & commissura vlla reperitur: quæ omnia curationem perdifficilem reddunt, non minus ac variæ capitum temperaturæ & dispositiones, & diuersa aëris temperies: vidi nanque ego, vt qui per tot orbis regiones peregrinatus sum, & multorum hominum mores, & vrbes varias contem-

platus

platus ſum, vno in aëre omnes capitis vulneribus affectos obire: in alio verò ſecus euenire, & quantumcunque lethalia vulnera ſint, ex eis ægrotantes facillimè euadere. VANVC. Florentiæ & Bononiæ, ita capitis vulnera periculoſa ſunt, vt rarò capite vulneratus ſanetur: in hoc verò ſaxo Raguſæo contrariò euenit. Vix enim ex fracto & comminuto capite ægrotus decedit, imò plerunque conualeſcit. CELE. Vnde hæc eueniant, vehementer ſcire cupio, vt vbi caput fractum breui curatur, pedum vitia difficulter ſanantur, & contrariò. VANVC. Id ego euenire crediderim, vt Amatus ait, ex aëris varia temperie, quia caput, vt ille iis in Centuriis ex Galeno dixit, ex influēte, quod aiunt, temperie, quocunque calidiſſimo æſtiuali calore, calidius eſt, veluti ex innata temperie, frigidum & humidum. Vbi igitur aër capitis temperaturam fouet, fortè morbus magis inualeſcit, & ægrum in perniciem trahit. Vbi verò non adeò illi fauet, ſed qualitatibus potiùs aduerſatur, fortè inde meliùs habet. Nouiſtis autem ſanitatem per ſimilia ſeruari: morbos verò per contrarium depelli. AMAT. Quum multæ ſignatæ cauſæ ſint, quæ capitis vulnera difficilia curatu reddant: hæc, vt mihi vide

hi videtur, præ cæteris primas tenet, ſcilicet, quòd caput cùm aliquando percutitur, longè à loco percuſſo malum aliquando habeat: ab ictu enim malum ſiue læſio longè ſubſultat.
VANVC. Id fieri poſſe apud te aliâs legi.
AMAT. Soranus id fieri poſſe ſcriptum reliquit, vt qui Hippocratem imitetur: cui Cornelius Celſus, vt ſæpe ſolet, ſubſcribit: vnde Hippocratis Latini nomen traxit, quanquam Paulus Soranum reprehendat, vt qui ex Galeno id fieri non poſſe dicat. VANVC. Hócne apud Hippocratem ſcriptum ais?
AMAT. Hippocrates, vt audis, ita libro de Capitis vulneribus præclarè tradit, Frangitur caluaria ſub vulnere, alia parte, quàm vbi plaga eſt, atque os nudatum.
VANVC. Optimos & graues autores legendos ſemper audiui. CELE. Quis dubitat ex fonte potius doctrinam hauriendam eſſe, quàm à turbidis riuulis?
VANVC. Ni Amatus ex Hippocrate ſententiam hanc adduceret, nunquam eam Hippocratis eſſe crederem, & eò magis, quia Paulus opus hoc fieri poſſe negat.
AMA. Pauliſper hic immorari ne pigeat, vt rem hanc integrã deprehendatis. Paulus Ægineta Soranum reprehendit, vt

qui dicat in suis scriptis, quæ adhuc extāt de vulneribus capitis, quemadmodum in vitro, ita in capite euenire: nam si vna parte vitrum percutiatur, in altera & fortè aduersa findi contingit. Æginetā tandem hæc non ferens eum suggillat & carpit, vt apud eum legitis, quia vitrum inane est: caluaria verò plena. Item, quia Galenus nono libro de Vsu partium: ideò naturam prouidam caluariam variis suturis ornasse ait, vt altera percussa, altera non lædatur: quod aliter euenisset, si solida esset, & absque suturis. Non negaret tamen Æginetā id quod Hippocrates ait, & nos quoque scriptum aliâs reliquimus. Si caluaria telo percutiatur, nō raró vltra eum locum vbi plaga conspicitur, os findi. & frangi, vt in assere accidit, qui si securi feriatur, non semper finditur quà securis ferit, sed alibi. CELE. Hæc vt ipse puto, nec Galenus negaret. AMAT. Si rectè teneo, non tantùm hoc euenire posse dixi, sed multò maiora, scilicet, percussa vna parte, ex aduersa duram membranam, quæ suturis caluariæ implicita est & ex eis pendet, cadere posse: vnde maximum malum oritur. Item, venulas cerebrum ambientes ex aduersa ictus parte rumpi & aperiri posse, vnde sanguis effluit, & breui pus factum

cerebri substantiam putrefacit,& corrumpit: id quod olim non sine ingenti artis honore deprehendi, imò hoc fieri posse etiam capitis cute,& ipsa caluaria integra manente: præcipuè ex re ab alto cadente, Cornelius Celsus fatetur,& Galenus post eum,libro secundo de Com.Med.s.l.non negat: id quod Hippocrates si apertè non dicit:intelligit tamen, quum ait,citato loco, quintus hic modus. Quod infortunium vbi accidit, nihil est, quod iuuare possis: quoniam vbi hoc malum sit, nulla via deprehendere licet homóne id patiatur,aut qua parte caluariæ.

VANVC. Quomodo hæc deprehendemus, quum quis in infortunium hoc inciderit? AMAT. Paulò posteà audies, nunc satis hæc dixisse sit. CELS. Quum de caluariæ fracturis & vulneribus nobis sermo futurus sit, dicas rogo, ô Amate, persistísne ea in opinione, caluariam tres habere partes, superiorem, inferiorem, & tertiam medullarem diploëm à Galeno dictam? AMAT. Cur non,quum iis in Centuriis ita esse ex Hippocrate & Galeno patefecerim, & nunc vt rem ex integro teneatis, audite, Ita se habet os cranei, quemadmodum id quod costam componit, ambítve. Costæ autem

tem os latum vnicum tantùm eſſe videtur: intus tamen medullæ vice ſpongioſa pars venis & ſanguine plena ſe nobis offert. Si coſtam quis igitur perforare tentauerit, vt olim Hippocrates cùm purulentos curabat, perforabat, dubio procul tres partes in ea, vel inuitè eſſe dicet, primam & imam, denſas & duras: mediã verò inter vtranque ſpongioſam. Ita & caluaria tres habet partes, quarum mediam Galeno diploëm appellatam, Hippocrates præcipuam facit, libro huic dicato negotio, non procul à principio, & illi os ſupremum & infimum, duriſſimum, denſum & leue, tanquam proprias partes tribuit: mediam autem illam partem ſpongioſam facit, carunculis plenam, mollibus & raris, quæ digitis ſi atterantur in ſanguinem reſoluuntur, vt liquidò ex Hippocrate euadet caluariæ tres eſſe partes. Sed agite, ſiue tres partes, aut ſi caluariæ laminas magis appellare libet, ſiue duas tantùm admittamus, hoc nihil refert, modò ſciamus, quænam in caluaria ipſa partes infirmiores, quæve robuſtiores ſunt, vt inde præſagium, indicium, & morbum colligamus. VANVC. In hoc ancipitem, & dubium ciuẽ meum Vidium inuenio. AMA. Hoc tam leue & facile ſolutu dubiũ eſt, vt

omnes

omnes vno conſenſu reſpõdeant hoc modo, Syncipitis os tenuiſsimũ & infirmiſſimum eſſe: poſteà oſſa temporum, dein frontis, omnium robuſtiſſima & craſſiſſima, quę poſt aures & verticem ſunt, id eſt, quæ in occipite continentur. VANVC. Ita omnes ſcribunt chirurgici. AMAT. Omnes ita ſcribunt, ſed rationes, cur ita ſit, ignorant. VANVC. Eas tu igitur explana. AMAT. Auditæ. Os ſyncipitis omnium in caluaria tenuiſſimum & infirmiſſimum eſſe, ex pueris in lucem recenter editis conuincitur, quia perforatũ, & nondum completum os hoc oſtentent, quod poſteà in adultis infirmum ita eſſe conuincitur, quia ſynciput pauciſſima & tenuiſſima contegitur carne: quò fit, vt vulnera in eo periculoſa ſint, & eò magis, quia multum cerebri ſub ſe cõtinet, quod Hippocrates non ſiluit, cùm inquit, quod ad craſſitudinem & tenuitatem, ex vniuerſo caluariæ oſſe, id tenuiſſimum eſt, & infirmiſſimum, quod inter frontem & verticem eſt: idémq; pauciſſima &, tenuiſſima carne contegitur: hac item parte plurimum cerebri ſubeſt, quamobrẽ & cætera. VANVC. In hoc enarrando textu conterraneus meus Vidius, anceps & dubius, vt dixi, eſt, vt qui os inter frontem & verticẽ

ab Hippocrate ſyncipitis vocari ambigat, putans fortè longè aliud os prope tempora eſſe: cùm tamen os temporis, Galeno autore libro ſexto Methodi med. in ſe ipſo ipſas ſquammatim compactas commiſſuras habeat, imò ſiquis verſatus fuerit in doctrina Galeni, os inter frontem & verticem, id eſſe, quod nos appellamus Syncipitis debiliſſimum, & omnium infirmiſſimum facilè inueniet. AMAT. Temporum os poſt ſynciput cæterorum infirmiſsimum habetur: vnde in eo vulnera periculoſa quoque admodum ſunt, ſed præcipuis tribus de cauſis, quas Hippocrates ita deſcribit, dicens, Ex cæteris os temporum infirmiſſimum eſt, quod maxilla in tempore cum caluaria committatur, & ſurſum ac deorſum moueatur articuli modo, quod propè ſit iter per quod facultas audiendi meat, quòd vena caua & valida per tempus intendat. Ob tria igitur hæc Hippocrates vulnera temporum periculoſiſſima eſſe teſtatur, ob connexionem maxillæ in tempore cum caluaria, & motum, ob foramen auris, ob grandes venas quatuor, quæ per tempora feruntur, quas *σφαγίτιδας* appellamus, quarum duæ per interiora vadunt, & penetrant, totidem per exteriora. Vtræque capitis

pitis & colli partes nutriunt,sed illę altiores, hæ verò summas, & per tempora quoque currunt: cum quibus etiam & arteriæ eiusdem ferè magnitudinis obrepunt,quum rarò venæ absque arteriis reperiantur. Hæc igitur tria cum osse tenui & infirmo locum infirmissimum & obnoxium malo reddunt.Eò accidit vt vulnera quoque,quæ supra suturas cadunt,periculosa quoque sint,præcipuè syncipitis,quia suturæ natura sua infirmæ sunt, & duram membranam alligatam habent, & syncipitis os infirmum quoque est,adeò vt hæc locum hunc infirmissimum reddant. Vtcunque tamen sit, Galenus syncipitis os audaciùs perforat, quàm temporum aut à lateribus os, vt ex duabus historiis ad calcem libri sexti Methodi medendi, adductis percipitur: quod sanè documentum Hippocraticum est, vt ex libro suo tam sæpe à nobis hodie citato percipitur: ita enim Hippocrates ait, vbi caput incidendum sit, cæteræ partes eius tutò inciduntur, tempus & regio superior iuxta venam, quæ per tempora fertur: hic inquam locus scalpello attingi non debet. Eum enim qui incisus fuerit, neruorum distentio prehendit, & cætera. Iis enim suadet Hippocrates, vt neque tempora,

neque ſupra regionem temporum ad latera incidamus, quia vena, arteria, & non contemnendi nerui per ea loca ferantur: quòd ſi contingant præcidi, inde neruorum diſtentio oritur: præciſis nanque ex vno latere neruis, ſiue muſculis, alterius lateris nerui & muſculi retrahuntur, vt aliis in Centuriis, pro exemplo equi frænum adducens, patefeci. Sed nunc ad propoſitum redeuntes, dicamus, occipitis vulnera, & quæ retro aures contingunt, minus periculoſa eſſe: quia circa eas partes, os durius, & multum carnis eſt, & minus cerebri ſubtus eſt: frontis quoque parum periculoſa ſunt vulnera, vt memoriæ in curationibus quandoque mandaui, ſed magis periculoſa iis, quæ in occipite ſint, vt Hippocrates quoque teſtatur. CEL. Hæc præſcire dubio procul multum ad præſagium, & indicium, & ad curationem faciunt. AMAT. Non iniuria Hippocrates ſuadet in primis ſpectandum qua in parte capitis homo vulneratus ſit, inquiens, ſpectare autem in primis conuenit, qua parte capitis homo vulneratus ſit, imbecilliorne & cætera. Nec minus conſiderare vulnerũ genera, & an in eis tantùm colliſio ſit, an fiſſura, an inciſio, quoniam pro oſſis, & teli, vel procatarcticæ

cauſæ

causæ ictus varietate, caluaria variè frangitur, & afficitur, & in collisione inspicere oportet, an tantùm collisio simplex sit, vt in pueris sępè euenit, quorum ossa supprimuntur, & deprimũtur, veluti vasa plumbea & stannea, non secus atque in prouectis syncipput, & modus hic ad fracturæ species reduci debet, si modo cum Hippocrate sentire volumus, quia in collisione quædam continui diuisio videtur. Item considerandum si cum collisione adsit fissura, vel rima, quanquam Hippocrates nõ fieri fissionem absque collisione tradat, inquit nanque Hippocrates si quid finditur, necesse est plus minúsve collidatur. Fissuræ igitur siue rimæ considerandæ maximè sunt, vt tradit Hippocrates, quum quædam tenuiores sint, nonnullæ tenuissimæ, vt vix percipi possint, & hæ ad interitum sæpe hominem trahant. Contrà, aliæ crassæ & latæ oculis conspicuæ, aliæ quæ multùm excurrunt, quædam breuiores, aliæ rectæ, aliæ flexuosæ, & obliquæ, nonnullæ parte summa videntur, aliæ altiùs descendunt, veluti aliæ quæ per totum ad imum vsque penetrant, & percurrunt, quas Galenus ad finem non esse persequendas monet, vt inferiùs latiùs dicemus. Quòd si incisio est, consi-

derandum, an in ea teli veſtigium relictũ ſit, quod ab acuto & leui plerunque fieri ſolet, & an cum ſciſſura, fractura & oſsis ſuppreſsio ſit, vt membranam duram comprimat, quod plerunque à telo graui & recuruo fieri ſolet, vel ſi icto loco ex aduerſo malum reſpondeat. Id quod euenire non rarò ſuprà meminimus, ſed in hoc multũ refert ſcire, quo teli genere percuſſus ęgrotus fuerit, vel ex quónam loco ceciderit, alto, infimo, vel medio, & an à robuſto, vel debili inflicta vulnera ſint, & an ægrotus illicò ceciderit, & an ſcotomate & vertigine affectus fuerit, & an vomuerit, an verò nihil horũ euenerit. VANVC. Hæc quum dicta & admonita rectè ſint, placeat nunc ægrotantem inuiſum accedamus, vt hac ſecunda curatione inter nos de rebus grauioribus ſermo habeatur, & quod agere debeamus, ſanciamus. AMAT. Quum timor non ſit, de ſanguinis fluxu in deponendo vinculo, accedamus: nam Galenus, vt aliàs vobis dixi, vinculum ſiue faſciam non niſi ad quartum & quintum diem ſoluebat, præcipuè quando ſanguinis fluxum ex vulneribus timebat. CEL. En Vanucci faſciam depone, & expeditè eam ſolue, & vulſella hac turundas extrahe, & linamenta omnia, &

cauе

caue ne earum quicquam intus latitet, & maneat, ac linimentis iis ſiccis, & ſpongiola recenti & noua hac, vulnera à ſordibus abſterge. Adſunt quoque inſtrumenta quibus oſſa fracta extrahamus, & quà opus fuerit aperiamus. AMAT. Non excidat vobis fracturas has diligenter inſpicere & contemplari, & an in hac caluaria denudata ad ſuturam inciſio ſit, quoniam vt difficile ita Hippocrates hoc maximè conſiderandum monet, denudato nanque oſſe, fracturæ oculis patent, in ſuturis verò non item, vt aliàs Ferrariæ in vxore Antonij Lucei illuſtriſsimi Ducis Ferrariæ medici, eueniſſe à me audiſtis, ex quo errore diem ſuum obiit, erat autem plus iuſto ſquammoſa aperta commiſſura, parum ab aſſiſtentibus chirurgicis & medicis deprehenſa. VANVCC. Prouidus, & oculatus mentis oculis ſit chirurgus in iis tractandis caluariæ vulneribus, oportet, quia ſuturæ quum infirmæ natura ſua ſint, paruo negotio finduntur & dehiſcunt. CELE. Super ſuturas ſecaréne conſueuiſti? VANVC. Abſit, immò Hippocrates ab illis recedendum, & vbi neceſſarium fuerit, proximum os ſecandum ſuadet. CELE. Ob multa non eſſe ſecandas ſuturas nuper accepimus.

VANVCCIVS. Quia fortè ſuturæ natura ſua imbecilles cùm ſint, facilè à modiolo penetrante perforarentur, & cerebrum læderetur. Item quia per ſuturas venæ & membranæ tranſeunt, quas ferro attingere periculo non vacat: decidet fortè illis adalligata membrana, quam duram dicimus. Item, quum ſuturæ à natura prouidè ſint conſtitutæ, vt per eas, tanquam per camini foramina & expiramenta fumus euaporet, earum vice callus ſupercreſcens impedimento expirationi eſſet, vt his rationibus conuincatur, ſupra ſuturas non eſſe ſecandum, ſed iis proximum os cum ſectio neceſſaria fuerit, perforandum. CELET. Vtcunque eſt. Ego vbi ſectio neceſſaria eſt, etiam ſupra ſuturam non rarò rado, & aperio, & ad votum omnia mihi reſpondent, immò aſſentiente Amato, hoc non ſemel feci. AMAT. Ita res habet, & ita agendùm cùm caſus expoſcere dixi, quum minus periculi inde euenire ſoleat, aperiendo, quàm non aperiendo, vt ex hiſtoria à nobis citata percepiſtis. VANVC. Exercitatiſsimus chirurgus ſit oportet qui hæc contra Hippocratis ſententiam facere audeat. Sed dicas rogo ô Amate, cur in capitis vulneribus ſectio admittitur, aliis verò in

membris

membris minus? AMAT. Galenus prope finem libri ſexti Methodi medendi, huic tuo reſpondet quæſito, quem tu magno tuo fœnore percurrere poteris, nos verò interim tibi ſic reſpondemus. Sectio oſsis in capite neceſſaria eſt, quia admiranda iunctura membrorum fracturis accommodata, in capite ob eius figuram dari nequit, quum non habeat partes conuenientes ad quas humiditates, & ſuperflua tranſmittere valeat, ſicut habent brachia, crura, & alia membra, item ſecamus, vt pus ſi quod in cerebri membrana colligitur, rectè extrahatur, mundetur, nec putredine ſua cerebrum corrumpat, id quod fieri nequit, ſi ſectio oſſis non ſit, cæteris autem in membris pus debito vinculo exprimitur, quod in capite fieri non poteſt, imum nanque pus petit. qua de re Hippocrates in capitis vulneribus præter faſcias laxas, ad continenda medicamenta & linamenta ſufficientes, cæteras vtpote adſtringẽtes damnat, quia vincula, & faſcię comprimentes, dolorem & inflammationem adducunt, & humiditates retinent, & eas tanquam carceratas remorantur, ex qua re tot mala quæ homini perdendo ſufficiunt, gigni ſolent, cæteris autem in artubus, vt

brachio & crure quæ ſeparata & diducta ſunt, in vnum cogere & glutinare vincula valent, & ab inflammatione defendere materiam, quæ aliunde ad affectam particulam confluit reprimendo, & eam quæ iam recepta eſt, pellendo, vt latius ſequēti dicemus quæſtione, in qua proponimus, an capitis fracturæ, emplaſtris curari debeant, quemadmodum cæterorum membrorum fracturæ. VANVC. Accedamus igitur, & vulnera inſpiciamus. Primò nobis occurrit occipitis vulnus, in quo ſatis detecta caluaria eſt, ſed vah in ea nunc fiſſura ſatis ampla & manifeſta conſpicitur, quæ an membranas cerebrum tegentes attingat, nunc demum experiamur. Pueri techam atramentariam afferte, vt atramētum per inciſuram hanc indamus, vt ad quem locum penetret, ſciamus. CELET. Quónam inſtrumento, dicas ô Amate, ad hunc ſecandum os vtemur? AMAT. Dicam, ſi priùs vobis memoriæ reuocabo occipitis vulnera minùs periculoſa eſſe, vt iam dixi, & tardiùs qui ab eis morituri ſunt, vita decedere, & eo tardius quo tempus frigidius fuerit. Sed ad quæſitum tuum reuertor cum Galeno libro ſexto Methodi medendi, ita dicente, Ergo de fracturis caluariæ, quædam vſque ad ſe-

cundam laminam, quam Græcis διπλόην vocant, perueniunt, quædam vſque ad internam oſsium faciem, quædam ſimplices fracturæ ſunt, quædam contuſiones, quædam veſtigia eorum quibus inflicta plaga eſt. Quæ igitur ſimplices fracturæ ad ſecundam vſque laminam perueniunt, iis, quos modo diximus, anguſtis ſcalpellis indigent, expedit autem hos vt numero multos, ita magnitudine impares eſſe, necubi deſit quod operi ſit commodiſſimum, poſtea verò nudato prout fieri ſolet vitiato oſſe, vtendum primo quidem latiſſimo, ſecundo loco, quod illo eſt anguſtius, mox ita reliquis, deinceps vſque ad anguſtiſſimũ, hoc verò in ipſa diploë eſt vtendum: & inferius ſubdit: & fracturis verò quæ ad cerebri vſque membranas peruenerunt, ſi ſimplex tantùm fractura ſit, iam dictis ſcalpellis anguſtis vtendũ, ſin cum contuſione aliqua, quod cõtuſum eſt, excudi debebit, idque vel terebellis priùs in circuitu perforatum, mox deinde ſcalpris admotis, vel protinus ab initio cycliſcis. Ac quæ per terebellã quidẽ ratio fungitur parum tuta eſt, propterea quòd dum audacius eã tractant, durã membranam quæ oſſi ſubſternitur, nõ rarò violãt. Quod verò per cycliſcos opus adminiſtratur,

ſtratur, ne id quidem omnino vitio caret, cùm quatiat immodicè caput, quod potius quietem poſtulat. In iis autem Galenus, vt audiſtis, nos docet in caluaria, aperienda perforandáve, ac ipſis demendis extrahendíſve oſſibus, ſiue fracturæ ſimplices ſint, ſiue compoſitæ, operandi rationem, veluti operationem per terebellam parum tutam eſſe, quia membranam duram, & cerebri ſubſtantiam violat, nihilominus quoque improbat opus quod per cycliſcos adminiſtratur, quia caput immodicè quatiat. VAN. Miror Galeni diligentiam, vt qui rem hanc ſic deſertam reliquerit. AMATVS. Nihil minus, deſine mirari Vanucci, immò Galenus diſtinctione quadam habita, nos docet quando terebra, & quando cycliſcis vti debeamus. VAN. Eam rogo recitare ne graueris. AMA. Inquit Galenus, ſi magnæ ſint fracturæ, & oſſa quæ fracta ſunt vehementer mota, tunc cycliſcis vti optimum eſſe, quia paucis exciſionibus opus conſequemur, vt poſteà exciſoriis lenticulatis, in totum compleamus. Hæc, ne dubites, Galeni ſunt verba. Mihi igitur hic quoque placet, ſi magnæ ſint fracturæ, & oſſa quæ fracta ſunt vehementer mota, cycliſcis vti, quippe paucis exciſio

excisionibus facies excisoriis lenticulatis locum, sin firma plurimùm ossa sint, focanda terebella sunt. Hactenus Galeni verba, quæ, vt noscis, nihil à nostra citata sententia differunt, immò vt Galeni sententiam teneas, ita dicentem audi, Quidam autem quo minus vsquam aberrent, eiusmodi terebellas excogitarunt, quæ mergi non possint, quas ab argumento abaptista dicunt: circũcurrit enim parum supra terebellæ acutam cuspidem circulus quidam parum extans. sanè expedit complures id genus præparatas habere, ad omnem caluariæ crassitudinem, nam crassiori longior terebra conueniet, (voco autem ita cuius spatium quod inter summam est cuspidem, & circulum, qui extans circuncurrit, maius est,) tenuiori breuior est: autem huic quoque quod interest inter cuspidem & quod circumcurrit, minus. Aliqui verò (siue illos his timidiores, siue tutiores appellem) etiam iis quas chynicidas vocant, sunt vsi. Tu verò si neque improuidus eorum quæ fallere possunt sis futurus, neque plusquàm satis es timidus, cõmodissimè cycliscis vtere, & primo quidẽ aggressu latioribus, posteà magis angustis, donec ad crassam membranam perueneris. Cæterũ, quod excidi

oportet,

oportet, id totum circulo cycliſcis mundandum non eſt, ſed ex ea maximè parte, qua fractura eſt grauiſſima, nam præter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus quæ vehementer ſunt afflicta, celerrimè recedit, adeò vt nullus ſit metus eam quæ iam ſeiuncta eſt tetigiſſe. ſi verò vnam ſemel nudaueris partem, ac ſcalprum qui in cuſpide præfixum habet obtuſam læuémque lenticulæ ſpeciem, aciem verò per longitudinem erectam ſubmiſeris, vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris, feries malleolo, ac ſi caluariam diuides: e ueniunt enim ita agentibus quæ requirimus omnia. CELETANVS. Ita hæc Galenus clarè docet, vt nihil quod deſideremus in hac tractatione ſit, ſi modò ô Amate nomina inſtrumētorum quibus Galenus operandum docet, patefeceris. AMATVS. A terebra incipiam, quæ & terebrum, & terebella, & terebellum diminutiuè appellatur, inſtrumentum ſatis vulgare, quo fabri paſſim vtũtur, & dolia, ligna, & tabulas perforant, cui ſimilem terebram chirurgici olim in vſu continuo habebant, alteram verò quæ ſupra acutum eius mucronem circulum habet, ob quem altiùs deſcendere non poteſt, vnde abaptiſta, quaſi, ſubmergi non poſſint, à

Græcis

Græcis appellantur, & hæc variis modis habentur, & operantur, nam quidam ipſam manibus circumducunt, alij eam per pilam in ſummo circũagunt, alij per trãſuerſarium conuertunt, alij per habenam in medio arctè illigatã eam tornant conuertúntve, nonnulli per arcum eam circumrotant, alij per habenam & tranſuerſarium, exemplum ab iis qui ad tornum poliunt, ſumentes. VANVC. Harum terebrarum, paruus vel nullus vſus, hodie apud chirurgos habetur. proinde eas prætermittamus in hac præfocanda caluaria, & quid Galenus per chynicidas intelligat abſolue quæſo. AMAT. Chynicidium inſtrumentum, Galenus vocat, id quod Hippocrates ſerram appellat, noſtri verò hodierni chirurgici, modiolum dicunt, inſtrumentum ſanè admodum periculoſum, quod, vt dixi, Hippocrates ſerram appellat, quam tu intellige teretem, ſiue rotundam, quia, vt noſti, rotundæ ſerræ modo operatur, qua ad præſens minimè quoque operabimur. CELETA. Vtamur igitur cycliſcis ſaltem, ſi modo primùm eos patefeceris. AMAT. Per cycliſcos, Galenus, cauos exciſorios ſcalpros intelligit. VANVC. Si meliora non adduxeris, perinde vt anteà dubitabimus.

AMAT.

AMAT. Sunt cyclisci, seu caui excisorij scalpri, non multum à nostris vulgaribus scalpris rasoriis differentes, sed differunt, quòd illi cannulati siue caui ad circuli figuram acuta acie fabrefacti sint, & similibus fabri lignarij sua excauant ligna, adacto malleolo, sed Galenus an eis vsus fuerit citra malleoli operam, scriptum non inuenimus. credibile tamen est superferiente malleolo, eisdem operatum fuisse, quum dicat, eos vitio non carere, qui immodicè concutiant, & eisdem (vt audistis) vtitur cùm os vehementer est perruptum, quibus tantum excidit quantum satis est, ad posteà operandum scalprum securissimum ima in parte lenticulam referentem non sine malleoli percussu. VANVC. Instrumenta omnia hæc quibus non nisi feriente malleolo operantur, tanquam periculosa dimittamus, quia parum tuta, & à Galeno non libenter admissa.
AMAT. Vtamur igitur vulgaribus nostris scalpris rasoriis, satis tutis, aduncis, & curuis, aut quos Germania & Hispania singulares habent, & ita fabrefactos, vt iis nō nisi exercitatissimi aperire nossent, aut terebra, qua vsi sunt prisci, & per manubrium vertitur, ferrum quadratum ima in parte

parte habens cauum, in quo vt aliud & aliud ferramentum inſeri ſolet, excidendo oſſi accommodatum, ita clauus habens turbinatum caput crebris foraminibus ſcabris vt in lima cernitur compunctum illi adaptatur, qui ſummoperè mihi arridet & à nemine hucuſque quod ſciã, deſcriptus aut depictus, aut in vſum tractus, aut adductus eſt. VANVC. Ego huic inſtrumento indere ſoleo ferramentum quod ab ima parte, quaſi in pomum deſinit ſtriatum, quinque acutas acies habens, alpij verò, Thuſci magiſtri mei huius ferramenti loco, quo ego vtor, aliud inſerere ſolent, quod vnguem repræſentat, quandoque verò aliud ſemicirculatum. CELETA. Modò vno modò alio, prout opus exegerit vtamur, à latioribus incipiendo dein ſtrictis, prout Galenus nos agendum docuit. VANVCC. Accedite igitur, & goſapium puer dato, vt ægrotantis aures obturemus. AMAT. Cura diligentiſſimè opus exequaris, quoniam Galenus iubet libro octauo de Vſu partium, vt oſſa capitis celerrimè excidantur ne cerebrum refrigeretur.

VAN. Imum petiuit atramentum, & inciſura hæc duram attingit meningem, da Celetane ſtrictiores ſcalpros. Vah, videtis

nc iam pulſans cerebrum, da lẽticulatum ſcalprum, vt ſi quæ ſunt oſſicula quæ ſæpè duram mẽbranam pungunt & feriunt, extrahamus, iis enim ſquammis ſæpè dura membrana, læditur niſi chirurgus dexter fuerit, vnde dolor, inflammatio, paralyſis & febres oriri ſolent. AMAT. In ſyncipitis vulnere id quod vehementer eſt con fractum, auferendum cura, vel his forcipibus, vel vulſella, vel dentata forcipe, & vectibus dentato & non dentato ſubleua, & attolle ea quæ ſunt compreſſa & fracta oſſa, ac lenticulato ſcalpro poſteà vt noniſti vtere. VANVCC. Occurrit os quod mouetur ſed lõgiùs percurrit, curabimus ne de illo extrahendo? AMAT. Abſit, pręceptum Galeni eſt, vbi de hoc negotio agit, quum oſſium fragmenta quædã longiùs excurrunt, ea perſequi ad finem non expedire, cùm perſuaſum ſit illi, nullam inde noxam futuram eſſe, & reuera Galenus, vt oculatus teſtis & experimentator acerrimus loquitur, vidimus nanque nos non rarò ſimilia percurrentia oſſa conſolidari & ſuccedente corporea cicatrice, ferruminari, ſi modò reliqua ritè peracta eſſent. VANVC. Exercuiſtíne Amate artem chirurgicam aliquando? AMAT. Sub præceptoribus Salmanticæ maximè, vbi

cùm

cùm nondum decimum octauum ætatis meæ annum agerem, præceptores Pontanus, & Oliuarius, tantũ mihi & diligentiæ tribuebant meæ, vt duorum hoſpitalium, variis ęgrotãtibus promiſcuis refertorum mihi curam committerent, quorum alterum titulum diuę Crucis, alterum verò diuæ Blanchæ, ſi rectè teneo, habet, poſteà verò in patriam reuocatus parum de arte chirurgica exercenda curioſus fui.

VANVCC. Vt quiſque optimus artifex euadat, oportet, omnes artis partes eius quam exercet, non tantùm ſedentario ſtudio completas, ſed exercitio maximo conquiſitas habeat, vt Hippocrates, Soranus, Archigenes, Ruffus, Galenus Paulus, Celſus, & ſimiles qui ad vnguem omnes tenebant, & earum partem chirurgicam non ſolùm viri ij grauiſſimi & ſapiẽtiſſimi ſed dei ipſi, Machaon & Podalirius ſuis exercebant manibus, nũc verò hodiernis medicis ſatis ſupérque eſt pulſum tetigiſſe, etiam ſi nihil præter pallium medicum habeant, fortè vt meliùs ſuam traducant, aut veriùs exerceãt & occultent ignorãtiam, aut fortè vt Abinzoari ſubcẽturientur, qui cùm vlcus videbat, illico ſubſtomachabatur, & nauſ. abũdus ſcotomate & vertigine afficiebatur, vnde phyſicũ non debere

exercere chirurgiam, ſcriptis mandauit.

AMATVS. Hippocratem eam partem methodi curatoriæ quam opera manuali compleremus, exercuiſſe, nondum ſatis habeo exploratum, quum eam apud ſuum iuſiurandũ phyſicis interdictam legimus, vnde apud Romanos mos inualuit, vt medici qui victu, & medicamento ægrotãtes curarent, operam manualem non exercerent, necij chirurgici dicti prioribus partibus operam darent, tãquam Decretum, & lege Sancitum reliquerunt, ſed de his ſatis. CELETANVS. Ad colloquium noſtrum reuertamur, quod de oſſium fragmentis longè percurrentibus erat, quæ omnes nos vt Galenus quoque docuit, nõ eſſe detrahenda, vnà conuenimus, quanquam hodie non deſint plus iuſto audaces chirurgici quidam qui oſſa omnia mota, vi, & diligentia accuratiſſima auferre audeant. AMATVS. Ij fortè iuuenes inexperti ſunt, digni vt ſub magiſtris adhuc agant, & artem exerceant, vt doctores, & ab erroribus immunes euadant.

CELETANVS. Referam caſum notatu dignum, multùm ad rem hanc facientem. Superioribus diebus, capite vulneratus iuuenis quidam ad me venit, qui cal-
uariæ

uariæ ingentem portionem circuli figura fractam habebat, à qua omnia illa oſſa fracta,& comminuta detraxi, vnde membrana dura,magna quantitate detecta circuli figura videbatur:ſed quod mirari eſt, in medio circuli tanquam in centro, fruſtum caluariæ, etiam ſi modò mathematicè loqui volumus, neceſſariò rotundum tanquam inſula in medio aquæ, illæſum manſit, quod omnes aſſiſtentes mecum foras ad aliquot dies exiturum credebamus,ſed contrariò euenit, præfixum nanque manſit, neque ipſe de eo extrahendo ſolicitus admodum fui, quum tentatum vulſella id membranæ firmatum, & affixum perciperem. AMATVS. Cordatè operatus es, quia chirurgus non multum ſolicitus in eradicandis, & detrahendis oſſibus eſſe debet, ſed potius placidus, & mitis, & ſi extractioni reſiſtant oſſa, tunc opus naturæ committere debet, quæ ſæpè id quod nos conſequi multis machinamentis, & ſudoribus non poſſumus, ipſa per ſe facillimè operatur,& complet.

VANVCC. Quum omnia oſſa perfectè, & exquiſitè exempta ſint, vt dixerit Galenus de huiuſmodi opere,

Dimidium facti qui bene cœpit habet,

Ad immittenda medicamēta accedamus.

Celetanvs. Hoc opus hic labor est, quum nonnulli exiccantibus medicamentis huiusmodi curent vulnera, alij verò cataplasmatis, & humidis. sed quid agendum sit, dicat Amatus quem tanquam iudicem in hac re constituimus.

Amatvs. Vt ab ouo, quod dicitur, incipiamus, & in pomum, sed non malum desinamus, ab Hippocrate diuino illo, & medicorum deo exordium sumamus, qui libro huic tractationi addicto iubet, vt quāprimùm ad vulneratum, os nudatum in capite habente accedamus, incidamus, quantum nobis satis esse videbitur, vt posteà sequenti die vulnus inspiciamus & rectè curemus, sic enim ille, Ergo, quum nudati ossis causa, plaga in capite secatur, vt appareat læsum nécne à telo fuerit, eatenus incidi debet, quatenus opus esse videbitur: oportet autem vbi secatur, diducere ab osse carnem, quæ membranæ & ossi iuncta est, deinde vlcus vniuersum linamentis implere, quæ in posterum diem minimo labore ipsum apertum exhibeant: vbi autem linamenta dantur, quandiu adhibentur, imponendum est cataplasma ex polenta tenuissima, quæ ex aceto subacta incoquatur & maximè glutinosa fiat. Hæc Hippocrates, in quibus

figur

figuram qua ſectio fieri debeat prætermiſit, nos tamen aliorum doctorum hominum doctrina inſtructi, ad X. literæ ſimilitudinem eam facimus, quemadmodum vos alij conſueuiſtis, & in hoc ægrotante operati eſtis, & carnem ab oſſe vt docet Hippocrates, ſeparaſtis, nec tantùm carnem, ſed etiam membranam caluariam tegentem. Qui vt paulò pòſt docet, oportet vt ſectio oſſium ſi quæ neceſſaria fuerit tertium diem non prætereat, præcipuè æſtate, & calido tempore, immo ſi primo occurſu id facere potuerimus non prætermittamus, quia tunc nondum eſt inflammatio, nec intra tres dies hominem infeſtare conſueuit, vnde oſſa tutiùs intra hoc trium dierum tempus, tractari poſſunt, radi, ſecari, componi, & in ſuam ſedem collocari & redigi. dixit autem Hippocrates æſtate, aut vbi tempus calidum fuerit, quia hoc tempore, caro citius putreſcit, & pus copioſius gignitur, & ex conſequenti os gangræna faciliùs tentatur & corrumpitur, quæ omnia hyeme tardiùs euenire ſatis nouiſtis. VANV. In his cum Hippocrate ſumus, & eum in tractandis, & eximendis oſſibus ſequimur, & imitamur: ſed in medicamento quo pro conſtringendo ſanguine in prima curatione

vtitur, ab eo diſcrepamus. AMAT. Miſcemus nos linamentis album oui ſatis agitatum, & ſi defluxum ſanguinis copioſiorem timemus, ſuperaddimus pulueres conſtringentes, qui in officinis væneunt, vel eos quos Galenus in vſum trahebat, & ita habẽt, aloës partes duas, thuris vnam, pilorum leporis, quantum ſatis videbitur, miſce. Hippocrates verò vtitur linamentis, eo quo nos vtimur modo, & cataplaſmate ex farina toſti hordei aceto ſubacta & glutinoſa reddita, ſed an linamenta miſceat huic cataplaſmati, quemadmodum nos noſtra oui albo ſolemus, vel tantùm cataplaſma hoc ſuperponat, non ſatis conſtat, quum dictat, vbi autem linamenta dantur, quandiu adhibentur, imponendum eſt cataplaſma ex polenta tenuiſſima, quæ & cætera. Ego verò, vt credo, Hippocrates non tantùm cataplaſma hoc ſuperponebat, ſed etiam linamentis miſcebat, quia medicamentum hoc reprimit, ſiccat, & ab inflammatione arcet, vt oui album quoque facit. Paulus Æginera verò, vinum temperatum oleo ſtatim pro ſanguine reprimendo admouebat, fortè quia dolorẽ timebat, nam medicina hæc, & lenit, & reprimendi vim habet. CELE. Galenus, vt noto, libro ſexto Methodi

meden

medendi nullo horum vtitur medicamen to, ſed ſiccantibus potius. AMATVS. Id verum eſſe ſcitote, quòd vbi caro à medico ſecta eſt, & oſſa ſunt extracta, linamentis vti debemus, quibus dum vtimur, cataplaſmate etiam vti neceſſarium eſt, vt ſuadet Hippocrates, quia dum inflammationem timemus, ſemper cataplaſmate vti debemus, qua de cauſa, Hippocrates quandoque, neque cataplaſmate vſus eſt, neque faſcia, quia inflammationem non timebat, ſed de his in ſequenti latiùs dicemus. nunc ad quæſitum redeamus, an vulnera hæc, hac ſecunda curatione curari debeant ſiccis medicamentis, vel potius humidis. Galenus ad calcem libri ſexti Methodi medendi dubium hoc propoſuit, & breui abſoluit, dicẽs, in hac re duas eſſe contrarias curationes, alteram mitem, Romæ frequentatam, alteram verò, maximè ſiccam, quam laudabat Meges Sidonius, & eam Eudemus ciuis ſuus in opus continuum trahebat, vt qui nudatæ membranæ protinus ſuperinducebat emplaſtrum, quod iſis vocatur, cuius deſcriptionem mox audietis, & extrinſecus oxy mel adaptabat, & hanc curationem Galenus ibidem magis laudat quàm alteram lenientem: quia, vt Hippocrates ait, in-

troitum ad librum de vlceribus, & alibi, quod ſanum eſt, ſiccum eſt, quod vlceratum & morboſum, humidum. Sicca igitur ad ſanitatem magis accedunt, humida verò magis ad morbum: vnde Galenus eodem loco, ſi in Aſia manſiſſet, ſe potius vſurum exiccante hac curatione quàm leniente inquit, quia ea multò plures ſeruatos obſeruauerit, quàm reliqua miti curatione. Sed cùm Romæ ageret, vrbis morē inſequi propoſuit, operam manuariam chirurgicis relinquens. ſubſcribit igitur Galenus Eudemi curationi. Qui etiam vt eius corroboret opinionem, exemplum auris affert, cuius foramen non ſolùm ad cerebri membranam, ſed etiam ad ipſum cerebrum pertingit, & tamen medicamenta vehementer ſicca tolerat, ex quibus eſt Andronis paſtillus: vnde ipſe Galenus paulò antè dixerat, tum protinus, tum ad finem vſque ſiccis medicamentis eſſe medendum, quæ ob id ipſum, cephalica Græcè, id eſt, capitalia ſunt dicta. Ea componuntur ex iri Illyrica, & erui farina, & mãna, & ariſtolochia, & panacis radicis cortice, & aliis ab Auicenna adiectis, vt myrrha, ſarcocolla, ſanguine draconis, & ſimilibus, quæ extergere & ſiccare, citra roſionem poſſunt. VANVC. Emplaſtra

quibus

quibus Medici illi prisci vulnera, detecta dura meninge, curabant, apprimè scire desidero. AMATVS. Honestissimo tuo desiderio breui nunc satisfaciam: & primò sciendum est, veteres ea medicamenta excogitasse: quæ quia ossi ferè fracto superponuntur, Catagmatica appellantur, cuius modi, emplastrum nigrum est, quod ad Aristam auctorem refertur, & id quod Moschionis dicitur, quæ Galenus libro secundo de Composit. medic. catageni describit, capite decimoseptimo. Cæterùm, inter hæc quæ robustiora sunt, à capite, cephalica nuncupatur: quanquam non tantùm capiti, sed aliis etiam partibus opitulentur, & conueniant, vt refert Galenus eodem citato libro secundo, capite decimooctauo, cuius generis sunt, quod Deileontem auctorem habet, isis emplastrum à nobis suprà citatum, viride cephalicum, & alia similia, quæ libro quarto eiusdem voluminis describit.

VANVCC. Horum descriptiones, ne posteà eas inquirendo fatigemus ad præsens describere, ne graueris, rogo.

AMATVS. Primò catagmatica duo occurrunt, dein cephalica potentiora & robustiora aggrediemur.

Emp

Emplastrum nigrum, Arista auctore, ex Galeno decerptum libro secundo de Comp med ſ genera. Cap. 17.

Hæc recipit Argenti ſpumæ, bituminis, ſingulorum drachmas ducentas, picis aridæ, ceræ, ſingulorum drachmas centum, reſinæ, terebenthinæ, ſingulorum drachmas quinquaginta, aluminis ſciſſilis, propoleos, ſingulorum drachmas triginta, guttæ ammoniaci drachmas vigintiquatuor, æruginis drachmas decem, olei ſextarios quatuor, præparato, vt dictum eſt. Hactenus Galenus. Cæterùm, hic nos pro denario, drachmam vertimus, & notandum eſt ſextarium, duas continere cotylas, heminas quoque dictas, vt Q. Rhemius Fannius cecinit,

At cotylas, quas ſi placeat, dixiſſe licebit,
Heminas recipit geminas, ſextarius vnus.

Porrò, Hemina hic decem continet vncias.

Moſchionis pharmacum, ſiue emplaſtrum catagmaticum, faciens ad fracturas ex eodem loco Galeni.

Argen

Argenti ſpumæ pondo minam. Mina verò in hoc pharmaco habet denarios, vel ſi mauis drachmas centum ſexaginta, ſeui vitulini drachmas centum ſexaginta, reſinæ terebenthinæ drachmas octoginta, æruginis drachmas octo, opopanacis drachmas octo, chalbani, drachmas octo, olei cicini heminam, aceti tantundem, liquoris ſycamini heminam, picis liquidæ heminæ dimidium. Cæterùm, argenti ſpuma læuiſſima, & cicinum oleum in vas fictile æreúmque iniecta, & ſuper ignem poſita incoquuntur, ac poſteà quàm ebullierint, ſeuum, & manna thuris adduntur, mouenturq; continuò, quum ſpiſſantur, pix, cera, reſina admiſcentur, & coctis vſque non inquinent, chalbanum aſpergitur: deinde ærugo, & opopanax ex aceto reſoluta. Liquor verò ſycomori, & pix liquida in alterum vas transfuſa coquuntur, & condenſata priori pharmaco admiſcemus: rurſus ſupra ignem poſita vſq; ad puritatem coquuntur, & in vinum demerſa triduum relinquimus, inde ſubactis vtimur in linteolum illinentes, & cætera. Nunc demùm cephalica, robuſtiora & acriora catagmatis tempus eſt, vt deſcribamus emplaſtra, & primo occurrit Deileontis.

Deileon

Deileontis Cephalicum, ex Galeno, libro quarto prædicti voluminis, Capite 13.

R. Æris ſquammæ, mannæ thuris, reſinæ ſiccæ, ſingulorum drachmas centum, aceti heminas duodecim, terito ſquãmam ex aceto, & quum læuis facta fuerit, thus in minutiſſimum puluerem redactum adiicito, & reſinam, paſtillos fingito, quos in vmbra deſiccabis ad vſum.

Iſis Cephalicum cruentis conueniens ex Galeno libro quinto dicti voluminis, Capite 2.

R. Ceræ drachmas centum, terebinthinæ drachmas ducentas, ſquammæ æris rubri, æruginis raſæ, ariſtolochiæ rotundæ, thuris, ſalis ammoniaci, æris vſti, radicis dracunculi ana drachmas octo, aluminis cõbuſti drachmas ſex, myrrhæ, aloës, ana drachmas duodecim, olei veteris heminam, ſiue vncias decem, terenda terantur, adiecto aceto acerrimo, &, vt conuenit, coquantur quouſque non coinquinentur manus, & fiant paſtilli manibus aceto acerrimo intinctis, qui per decem dies in aceto acerrimo macerentur. Cæterùm, quum plura emplaſtra iſi referta à Gale-
no

no prædictis libris describantur, hoc ad præsens à nobis conscriptum pro capitis vulneribus curandis, & vlceribus extirpandis, in vsum medendi trahere debemus, à quo id quod Paulus libro septimo suæ medicinæ scripsit, licet nonnihil ponderibus, medicinis tamen parum differt: reliqua verò varia huius generis medicamenta ex ipso petite Galeno, Paulo, Largo, & Celso, quæ tam scilicet cephalica, quàm catagmatica carnem producunt: & vbi os nudatum est, tam capiti, quàm aliis corporis partibus per se absque mistura aliqua applicari debent: vbi verò os nudatum non est, tunc aliquo liquore, vel cerato dilui debent, vt Galenus non rarò libris signatis meminit, & secundo ad Glauconem. VANVC. Cur sic? AMAT. Quia vulnera quæ os detectum habent, exiccantibus valde curari debent medicamentis: reliqua verò quæ non habent, minùs exiccantibus, qualia hæc sunt medicamenta largo oleo rosaceo diluta, aut mista cerato, aut aliquo alio liquori. Et hoc est, quod (mea sentẽtia) Auicéna dicere volebat, cùm dixerit Fen 5. lib. 4. vulnera capitis, quæ ad almochatim perueniũt, curantur eo modo, quo cætera vlcera curari solẽt, id est capitis vulnera, quæ neq; os de

os detectum habent,nec perforatum,imò quæ non attigerunt membranam caluariam tegentem, curari debet, non eo modo,quo vulnera os detectum habētia, sed potius vt reliquorum membrorum vlcera, & vulnera, quæ non ita exiccantibus solent curari, & sanari, & hanc sentētiam Auicenna ex Hippocrate & Galeno decerpsit, ex Hippocrate, libro de Vlceribus,& libro de Vulneribus capitis.Ex Galeno verò, Commentariis in librum de Articulis,sic dicente, Hippocrates sicciorem curationem tradit in libro de Vulneribus capitis,quàm in eo qui de vlceribus est: ea verò vlcera capitis, quæ vsque ad os non penetrant,sub iisdem præsidiis,atque aliarum partium curantur. Hæc Galenus, qui meritò ex Hippocrate sicciorem curationem tradit libro de Vulneribus capitis, quàm reliquo de Vlceribus, inquit, quia Hippocrates hoc de vulneribus capitis libro agit,osse decocto,siue nudato osse, aut perforato, aut saltem læsa membrana caluariam tegente: eodem enim modo vulnera membranæ craneum tegentis curari debent, quo detecto osse, aut perforato curari solent, vt suadet Galenus, libro secundo de Comp. med.s.l. Cæterùm, Auicenna non solùm ex prædictis

dictis decerpsit locis sententiam illam, sed etiam ex Galeno, libro sexto de Comp. med.s.genus, sic dicente, Sicciora medicamenta vulnerato capite eatenus idonea esse, quatenus os apertum est, quoniam capitis vlcera, vbi os nudatum non est, nihil proprium requirunt magis quàm in alia corporis parte, semper tamen spectata affectæ sedis natura, & cętera. VANVC. Arrident nobis hæc. AMAT. Meritò & vobis arridere debent, quia Galenus libris citatis de Comp.med.s.g. dempto capite, Cęterarum partium vulnera recentia ac cruenta, mollibus, blandis, & iis quæ dolorem non excitant medicamentis, curat, qualia sunt enhema: vocantur autem ex bitumine emplastra barbara cirrha, & phæa, quia fului & fusci sint coloris, sed cur barbara dicantur, Galenus se ignorare fatetur libro secundo ad Glauconem, de quibus Commentario quarto in librũ de articulis meminit, veluti de Compos. med.s.g. Quòd si potenter siccantibus medicamentis pro iis curandis vulneribus antiqui vtebantur, illis aliquod ex glutinantibus medicamentis non vehementer siccantibus miscebant, quod crescentem teneram carnem blandè, & sine vellicatione cogeret, nõ minus ac in sinu

curando, vt ad eius veniret finem, & ibi retineretur sua viscositate, vt opus compleret, veluti quando mediocriter carne repletus est sinus, vt humiditatem redundantē naturalem absumeret: solet autem eorum acrimonia exui, si eorum pauxillo, largum oleum aut ceratum miscetur, & emmotorum modo reddat. Vocant autem Græci emmota medicamenta liquida, quę μοτοῖς, id est, linamentis, & linteis excipiuntur, & in sinus & cauernosa vlcera sordida pyulco, aut meliùs fistula lata vesicæ suillæ insita iniiciebantur, & linamentis obturabantur: ex quibus sunt emplastra, isis, & quæ ad Macherionem, & Epigobum referuntur, vt multa alia prætereamus. VANVC. In curandis capitis vulneribus, nudato osse, seruátne Galenus semper prædictum curandi ordinem, quem Meges tantoperè laudabat? AMATVS. Minimè gentium, imò illum alium mitem & blandum Romę vsitatum. Nam libris de Facult. simpl. med. ita tradit: ego verò sexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei, citra columbæ sanguinem offensos, & subdit: itaque melius inuenire nihil possis in capite perforato, quàm vt rosaceo, probo vtare.

Hæc

Hæc Galenus, vbi, vt obiter hoc dicam, ſanguinem columbæ in hoc caſu prætermittit. CELE. Vidi ego non rarò probatos quoſdam chirurgos ſupra duram membranam, calentem ex ala columbæ ſanguinem perfundere, felici & optimo ſemper ſucceſſu. AMATVS. De iis vberiùs, ſi placet, legite noſtrum Dioſcoridem. Galenus tamen libro ſecundo de Compoſit.medic. vbi Apollonij medicamenta perſequitur, ad capitis dolorem ex ictu, detracto oſſe, roſaceum quoque ſupra membranam denudatam indit: & eò roſacei huius vſus deuenit, vt hodie plures duram membranam nudatam per totum vulneris curſum ſolo eo curare nitantur, teſtantes oleum roſaceum omphacinum tepefactum ſufficiens eſſe, ſupra poſito vno vel altero vnguento, vel capitali cerato ad huiuſmodi malum curandum, quum tamen Paulus tres dies tantùm roſaceum admittat, vt inferiùs audietis.

VANVCCIVS. Prioribus ſeptenis diebus roſaceo detectam duram membranam plures curare obſeruaui, linamenta intincta oui albo & rubro ſimul contuſis, & miſtis roſaceo ſuprà ponendo. Alios verò, qui illicò reſtricto ſanguine, medi-

camentum ſatis vulgare digeſtiuum dictum compoſitum oui vitello, terebenthina,& roſaceo repente ſuprà ponebant, irrorata primò membrana dura roſaceo tepente, aliquando ſolo, quandoque verò melle roſaceo colatitio admiſto, & pro plagæ ratione quandoque ad decimumquartum & vigeſimum diem in eadem perſiſtebant curatione, ſemper capitis partem eodem roſaceo calente abundè perfundentes, & eò lintea imbuta ſupra ponentes, quoad fortè de inflammatione ſecuti eſſent. CELETA. Non deſunt hodie qui vulnera ſimilia curent aqua vitæ (quam Ardentem appellant) excepta variis medicamentis aridis cephalicis à nobis numeratis,& poſteà per campanã, deſtillata, quos ego ſemper deteſtatus ſum.

VANVCC. Hodiequoque nonnulli ſunt qui ſola frigida aqua ſuſurratis nonnullis verbis non ſolùm capitis, ſed reliquarum partium corporis vulnera curare contendant, contra quos Vidius conterraneus meus ita proſequitur, dum Hipp. orationem illam interpretatur, Vlcus in capite neque vino, neque alia re madefacere oportet, aut certè quàm minimum: inquit igitur conterraneus meus vir doctiſſimus & eloquentiſſimus. Ex his patet, quam

quam miserè ægrotantes occidant, qui nõ solùm aliis vulneribus, sed illis etiam, quæ in capite sunt, medentur linteis ex aqua frigida madefactis. Nam si vinum incommodum est, quanto magis aqua? verùm multos adducunt, hac medicina restitutos, neque verentur asserere id non aquæ potentia, sed miraculo quodam fieri, cùm sacris quibusdam verbis prolatis aqua propè diuina reddatur, & id efficiat, quod per se minimè posset, quæ superstitiosa religio eodem modo refelli potest, quo refelluntur, qui scorpionem volebant carminibus & saliua necari, nam, si vtrunque seorsum experiamur, idem præstare aquam per se, quod prolatis verbis inueniemus: igitur, vt nugis omissis atque ineptiis rei naturam persequamur, frigida aqua non aliter in vlceribus proficit, quàm in frigidis morbis, in quibus, si hominem non ita calidum nacta sit, calorem extinguit, & ipsum interimit, si abundè calidum, quum calor frigus refugiat, & in vnum coactus potentior reddatur, morbum exoluit, quod placuit Hippocrati, quum iuuenem boni habitus, æstate, neruorum distentione prehensum sanari aqua frigida scribit. Cunctis itaque vulneribus aqua frigida nocet, tunc autem ma-

gis innocenter adhibetur,quum natura & corporis totius, & partis affectæ calida est,cùm affectus recens,quum per tempestatem licet frigidis vti, quod voluit Cornelius Celsus. Vbi sine peregrinis & conquisitis medicamentis sola aqua frigida curari vulnera tradidit:nanque, vbi sustineatur, vlcus purum seruat, repellendi vim habet, & naturali calore aucto sanitatem restituit. Sed quum os apertum est, ex toto fugienda est,non modò in capite, quod vino quoque offenditur, sed in aliis etiam partibus. Quod verò iactant innumeros eiusmodi præsidio liberatos, vtinam æquè liceret interemptos aspicere atque eos, qui conualuerunt.

CELETANVS. Varij cùm sint & tot curandi capitis vulnera modi, quid Hippocrates in hac re senserit, dicere ne graueris rogo, quũ ipsæ medicinæ lumen sit.

AMATVS. Dicam breui, Hippocrates,Galenus,& omnes quotquot sunt clari medici,vnanimes, & concordes in hac sunt sententia,si vulnera simplicia sint, in quibus neque de dolore,neque de inflammatione timetur,exiccantibus solis medicamentis curari debere,neque cataplasmata, neque vincula esse admouenda, præterea necessaria laxa,quæ tantum medicamen

dicamentum tenere valent. ſi verò vulnera compoſita ſint, in quibus & caro contuſa ſit, & membrana fortè lacerata, aut læſa, & dolor adeſt, & inflammatio occupare incipit, aut timetur ne breui eueniat, tunc ad lenientiá confugiunt, vt Galenus libro ſecundo citato de Compoſitione medicamentorum S.L. & libris de Facultatibus ſimplicium medicamentorum, veluti aliis ſexcentis locis teſtatus eſt, in quibus oleo roſaceo tepente ſemper vtitur, & lenientibus: poſtea verò quum timor non eſt doloris, neque inflammationis, ad cephalica medicamenta arida ſiccantia venit, quæ ſupra membranam reſpergit, quam curandi viam ſeruat Cornelius Celſus, quid ſi non obſtiterit dolor, aut inflammatio, à principio ad finem ſiccantibus ſemper vtitur: extracto nanque oſſe, illico membranam acri reſpergit aceto, vt ſi quid ſanguinis ex ea confluit cohibeatur, ſi verò concretum fuerit, diſcutiatur. CELETAN. Si ita res habet, hodierni laude multa digni ſunt chirurgici, vt qui roſaceum ſuper membranam per ſe, etiam linteolo exceptũ reſpergunt, & ſuperponunt, & medicamentum ex oui vitello, & terebenthina, roſaceo tepente temperatum ad aliquot dies admittunt.

AMATVS. Procul dubio, quia rarò membrana dura visui patet, vt non contusa, laniata, aut lacerata sit, non minùs ac caro & membrana caluariam contegens, quæ omnia, lenientia & mitia medicamenta hæc postulant, & multò magis si à chirurgo secta caro fuit, & caluariæ os instrumento perforatum, quia doloris & inflammationis timor est: hanc sententiam confirmat Hippocrates libro de Vlceribus, dicens, Quodcunque vlcus telo acuto inferatur, vel ita etiam, vt altè insidat, medicamentum exigit quod cruentis vulneribus protinus inijcitur, quod desiccando suppurationem prohibeat, Si quid carnis collisum attritúmq; à telo fuerit, ita curandum est, vt quam celerrimè suppuret, nam & minùs inflammatione prehenditur, & necesse est collisam detritamque à telo carnem in pus versam tabescere: deinde nouam creari. Ex quibus Hippocratis verbis liquidò cernitur, contusam, aut collisam carnem, plagæ coniunctam necessariò in pus verti debere, id quod de membrana dura intelligendum quoque non rarò Hippocrates ipse inculcat. Hanc eandem sententiam confirmat Hippocrates libro de Vulneribus capitis, ad hunc modum, inquiens, necesse enim est col

est collisam carnem detritamque in pus versam tabescere. Sed multò clariùs eodem hoc libro cum ait, malum autem in vlcere carnem humidam esse, hebetem & diuturniori tempore purgari: danda verò opera est, vt vlcus quàm celerrimè suppuret, hoc enim pacto, quæ iuxta sunt inflammari non poterunt, ipsumque purum quam celerrimè efficietur. Necesse enim est laceratam collisamque à telo carnem in pus versam tabescere: post quam purgata erit, siccari vlcus debet, nam sic maturè admodum senescet, & caro non humida, sed sicca producetur, sic etiam in vlcere caro minimè supercrescet. Hæc Hippocrates: quibus fortè Romani nixi, mitem & blandam curationem, tanquam securam & optimam sibi addixerunt, quia ea primò vulnerum collisam carnem in pus versam purgant, dein exiccant: iubet nanque Hippocrates pro virili curet medicus, vt quàm celerrimè suppuret vulnus, quia hoc pacto, partes quæ iuxta sunt inflammatione non tentabuntur, nam si interea collisa & contusa caro in pus versa non fuerit, nequaquam vulnus sanari poterit. Postquam autem opus hoc completum fuerit, quod calidis & humidis, ac putre-

facientibus, & pus mouentibus priùs, quàm frigidis ſiccisſque compleri debet, tunc purgata à ſanie carne, ſiccari poſtea debet, & caro produci, & conſolidari, ac cicatrice obduci.

VANVCCIVS. Cur in vulneribus contuſa caro, aut colliſa in pus verti primò expetitur?

AMATVS. Quia præter quod caro ita eſt affecta vt reſtitui non poſsit, diſruptis venulis ſanguine plena eſt, qui quum extra venas ſit, neceſſe eſt corrumpatur & cum eo caro ipſum continens, ad quæ concurrunt, dolor, & calor ſuperfluus, ex quibus inflammatio partes proximas occupans concitatur! meritò igitur Hippocrates quàm diligentiſſimè ad ſuppurationem, colliſum, & contuſum verti ſuadet: ſi citò igitur & breui caro ſuppurat, & vulnus breui purum efficietur, quoniam vulnus purgari ante carnis ſuppurationem nequit, quemadmodum neque curari ante apoſtematis curationem, quæ omnia vt de carne, ita de dura membrana, & de ea quoq; quæ caluariam tegit, ab Hippocrate dici putate, præcipuè quum læſæ, vulneratæ, aut contuſæ fuerint. Tradit autem Galenus, vt id repetamus, vulnera membranam caluariam

riam tegentem attingentia periculo non vacare, minùs quàm ea quæ membranam detectam habent. ex quibus omnibus colligitur, quàm optimū esse, & rationi consentaneum, digestiuo dicto medicamēto vti, & hoc magis putabimus cùm id componentia cōsiderabimus. Occurrit primo oui vitellus, qui Galeno affirmante, libro vndecimo de Facultatibus simpliciū medicamentorum frigidus primo gradu est, id quod Auicenna non negat, immò oui vitellum frigidum testatur, libro de medicinis cordialibus, & libro secundo sui canonis, confirmat, quum gallinæ oui vitellum cōferre apostematibus calidis autem tradat, in secunda verò qualitate siccum esse omnes consentiunt. Accedit oleum rosaceum omphacinum, quod frigidum & siccum esse, post Galenum omnes fatentur medici, quod Galenus ipse, vt audistis, tot & tantis laudibus extulit, præcipuè pro curādis capitis vulneribus, perforato osse, completum verò oleum rosaceum eodem Galeno teste libro secundo de Facultatibus simplicium medicamentorum, capite vigesimoseptimo, easdem vel similes vires obtinet, quas succus rosarum. Cæterùm, succum ex rosis expressum exiccandi vires habere omnes nouistis,

tereben

terebẽthina verò vulgaris laricea, eadem ferè viribus & facultatibus habetur cum vera ex terebintho destillante, vt fatetur Galenus, & nos in nostro diximus Dioscoride, quæ ambabus qualitatibus omnium resinarum moderatissima est, & ea de causa, inquit Galenus, omnibus medicamentis, quæ vlcera rectè curabunt, eam admiscere satius est. Ad hæc quod neruis summopere conuenit, & eos roborat, ac viuificat, adeò vt multi hodie ea sola omne genus vlcerum curare cõtendant, non nisi prospero & fœlici semper successu, vt iure ea vti debeamus. At quia in ea nescio quid acredinis percipitur, ea de causa, non semel ea frigida, prius, quàm ad opus trahamus, abluimus, vt iure concludendum sit, ex omnibus iis medicinis magno iudicio medicamentum hoc excogitatum fuisse, quod vulgò digestiuũ appellatur, quia in eo exiccãdi pollet facultas mitis, & blanda, & qua mira cõsequuntur bona, inflammationes nãque arcet, & prohibet dolores leuando & leniendo, & quidquid ad suppurationẽ in vulnere venire debet, breui trahendo, pus non nisi album, læue & æquale, absque odore malo, producẽdo. Vnde vulnera breui cùm purgãtur, paruo negotio, exiccantur, absterguntur, & ex

conseq

cõſequentiin eis caro producitur,& conſolidatur, cephalicis aridis ſupra reſperſis. Quòd ſi huius digeſtiui præſentia, pus ſuperabũdauerit, ab eo deſiſtimus & fortè ſiccis linamentis vtimur, quouſque exiccatum vulnus ſit aut tunc iam eo abſtinemus,& hoc alio abſterſorio dicto vtimur, quod conſtat, farina hordeacea, melle roſaceo colatitio, vitello oui, & quandoque oleo roſaceo, aut horum vice, cephalicis aridis memoratis vtimur, aſpergendo ſupra mẽbranam mel roſaceum oolatitium admiſtum roſaceo oleo. quanquam vice roſacei tepentis, multi hodie, oleo extracto ex ouorum vitellis frixorio aſſis, fœliciſſimè operentur, vt ex Auicẽna quoque deprehenditur libro ſecundo, capite de ouis: ſed tunc vnguenta cephalica ſuperponimus, vt ex betonica, gumma elemi dicta, oleæ ſylueſtris, matre ſylua, gratia Dei, aureo chirurgico, dicto de reſina, & ſimilibus, modò vno, modò alio pro temporis qualitate, æſtate nanque frigidioribus, hyeme verò calidioribus vtimur. ſed iam tunc vinum rubrum auſterum incoctum abſynthio, betonica, roſis, pomis cupreſſi,& ſimilibus, quod ſtypticum appellamus, exceptum linteo,& bene expreſſo,

ac

ac calido, ſuperponimus. demum ad ceratum quod corporeã cicatricẽ, ſuccedẽtem in oſſium vicem, coadiuuat, & humiditates derelictas exiccat, & caput omnino roborat deuenimus, quod ex betonica plerunque in officinis proſtat, aut ad eum quod gratia Dei dicitur, aut ad aliud diachylon appellatum, aut ad carpenſe ceratum capitale dictum, aut ad huius generis excogitatum aliud. CELETANVS. Ita hæc tua mihi arrident, vt non poſſim niſi in tuam ire ſententiam. AMATVS. Ne quis ſycophãta in nos debacchetur, ex iis dico qui ſupremis labiis artem medicam deguſtarunt, tantas rationes nos ad opus hoc trahẽtes audite, & primò, ſi quis rectè Galenum tenuerit libro quarto methodi medendi, vbi præcipuè Hippocratis orationem ex libro de vlceribus adducit, inueniet, omnia vlcera eſſe exciccanda, præter ea, in quibus pus mouendum eſt, ſed quæ illa ſint, dicite vos rogo.

CELETAN. Si Galenus ita ex Hippocrate agẽdum docet, proculdubio, ea ſola vulnera quæ per primam tantùm intentionem curari ſolent, & in eis tantùm labiorum agglutinationẽ procuramus, ſiccis medicamẽtis curari debent: aut ſaltem

ea

ea vlcera, quæ nihil præter vlceris curationem, in ſe habent. Quoniam vlcus in quantum vlcus exiccationē poſtulat. Cæterùm, cùm vulnera, præter mitia illa citata, omnia reliqua pus mouēdum in ſe habeant, quia vulneratam carnem, quia colliſam, aut laceratā, & perruptis venis plenam, conſequens eſt, vt cataplaſmate citato, vel ſimili, vt quàm celerrimè plagam ad ſuppurationem trahamus, vtamur.

AMATVS. Hoc veſtrum argumentum efficax ſanè eſt, pro quo roborando, pauliſper attendite. ſi Hippocrates vlcera ſiccis curat, cur eſt quòd articulos vlceratos cerato, & rebus humidis curet?

VANVC. Fortè id in cauſa eſt, quòd cùm hæc molitur Hippocrates, non tantùm vlcus, quantùm neruorum diſtentionem, quam timet, reſpicit.

AMAT. Beaſti me Vanucci, vt qui tā rectè & ad Hippocratis mētē reſpōdiſti: ſed quū ita ſit, cur nos in fracta caluaria, detecta dura mēbrana, à qua, vt Eraſiſtrato placet, nerui originē trahnut: aut vt Galeno, ex cerebri ſubſtantia, & per eā mēbranam nerui ipſi trāſitum habent, vt ea læſa, & cerebrū & neruos lædi credibile ſit, nos neruorum diſtentionem non timebimus, & omni data opera, ne ęgrotus in neruorum

læſio

læsionem deueniat, muniemur?

CELET. Hæc ita conuincunt, vt nihil supra dici desiderent. AMAT. Si quis recte Paulum tenuerit, facilè inueniet ipsum non multum ab hac nostra curatione dissentire. VANVCC. Quónam modo Paulus curabat? AMATVS. Post restrictum sanguinem, primo die oleum rosaceum calidum supra membranam indebat, & linteolum eodem oleo tepente imbutum superponebat, deinde lanam rosaçeo eodem similiter madefactã vsque ad tertium diem supra positam dimittebat, intra hoc triduum sæpè oleum rosaceum supra infundendo, fortè quia de dolore timet, & hic proculdubio, noster curandi modus est. omphacinum oleum calidum super membranam respergimus, & linteolum, siue zendalum rubrum eo madefactum supra eam adaptamus. deinde linamenta eo digestiuo intincta superponimus, & multo rosaceo tepẽte caput perfundimus, vice quorum Ægineta suam lanam oleo madefactam admittit, neque Cornelius Celsus, hanc curationem reiicit, vt qui eum percurrerit, inueniet. iubet tamen Celsus semel in die vulnus, etiam bis in æstate curari, posteà verò Ægineta à tertio die, mẽbranam siccantibus nutrit, qualia

qualia ſunt à nobis citata, & cruentis vulneribus ſimplicibus iniiciuntur. Quòd ſi membrana inflãmetur, ſic vt tumeat, eam Ægineta fouet oleo roſaceo, & aqua in qua fœnugræcum, ſemen lini, althæa, camęmela, atque huius generis alia decocta fuerint, & cataplaſma ex farina hordei ſuperimponit, vel ex ſemine lini & aliis proximè citatis. quòd ſi nigruerit, fortè ex medicamentis in id efficacibus, mel triplum oleo roſaceo miſtũ ſupra deſtillat, reliqua admouendo. At ſi nigrities ſua ſponte prouenerit, ídque in imo potiſſimùm, cum aliis grauibus indiciis, tunc à præſagio habito, hunc moriturum eſſe, quia natiuum calorẽ emortuum habeat, attingi non debere ſuadet, ſed nos ne immiſericordes videamur eũ adiuuamus & viſitamus, ad horã vſque obitus quia mirabilia in hac arte non raró euenire percipimus. Celſus verò ſi membrana per inflammationem intumeat, ſuperinfundit oleum roſaceum tepidum, quòd ſi vſque eo tumeat, vt ſuper oſſa emineat eam reprimit puluere lenticulę, vel foliorũ vitis, excepto recẽti butyro, vel adipe anſerino: quòd ſi mẽbrana parum pura videbitur, tunc æquam emplaſtri alicuius, quod caluarię cauſa componitur partem cum mel-

le infundit, eiúſque cōtinendi cauſa, linamenta adiicit, & tandē linteolo emplaſtro illito cōtegit: At, vbi membrana ſatis pura videtur, vt caro citius producatur,ceratū emplaſtro miſce. Cæterùm, Galenus ab Apollonio acceptum refert, vbi cerebri membrana vulnerata eſt, nepetæ ſucco & farina hordei ſicca facilè glutinari.

VANVCC. Sunt ſanè hæc, vtpotè à tantis & tam grauibus viris dicta, verè aurea, quorum præcepta in totum obſeruo, caſum referam non pœnitendum, ſi modo eum audire non pigebit. AMAT. Immò Galenum imitabimur, qui in vniuerſa ſua doctrina non cōtentus cōmunibus theorematis, exempla permulta exercēdi gratia adiicit, quibus rerum cognitio euidentior, & magis firma euadit, dic igitur.

VANVCC. Ogaricus quidam Omblenſis, ferrea claua à viro forti & robuſto in capite ad ſyncipút percuſſus fuit, ita ſæuè, vt illico tanquam mortuus in terram ceciderit, ad quem vocatus ipſe, eum ingens vulnus magna cum cranei fractura habere deprehendi, ex quo ſubitò quatuor non contemnenda extraxi oſſa, & reſtricto ſanguine, vt fieri ſolet, per album oui, ex brachio ſanguinem mittēdum curaui, ventre primò per clyſterem exonerato,

rato, secũda verò curatione, iustæ magnitudinis sena alia ossa, præter plura alia exigua, rasorio lenticulato extraxi, & vt opus erat, craneum per circuitum, eo lenticulato, veluti incisoriis aliis rasoriis poliui, erat autẽ dura meninx magna quantitate detecta, ac non parum dilaniata, tãdem post chirurgiam, oleum rosaceum omphacinum supra duram membranam tepidum inieci, & linteolum imbutum eodem rosaceo calente supra posui, & linamẽta quoque madefacta eodem oleo per ordinem digessi & adaptaui, tandem duplicato linteo, eodem calente rosaceo imbuto, omnibus rite compertis, leniter ne membrana comprimeretur, fasciaui. instabat autem ęquinoctium hyemale, temperatum satis, & vt antè audistis me fecisse secunda curatione, ita tertia, & quarta, actitatum putate, cæterum, quarto die, hic de ingenti capitis oculorum grauedine conqueri cœpit, non habebat tamen febrim, qua de causa iniecto infuso, & alui respondentia habita, meliùs habuit, tunc verò oleo rosaceo, rhodomelitis portiunculã miscui, & digestiuum medicamẽtum vulgatũ linamẽtis exceptũ vulneris labris indidi, suprà expanso duplicato illo linteo rosaceo calente imbuto. 7. verò, graui

rigore affectus est, quē posteà subsequuta fuit febris ingens, mētis cum alienatione, & linguæ non exigua ariditatē, sed tūc in duræ membranæ particula, nigredo quædam apparuit, eius reliqua comparente parte liuida, quin & vulneris labra, subalbida, ac suppressa erant. pro quibus abigendis malis, & ægroto ipso iuuãdo, omni data opera, occurrimus fomēto parato oleo rosaceo, aqua decoctionis althææ, fœnugræci, seminis lini, & camomillæ, eo cerebrum fouendo, & posteà gallinaceorum pinguedinem superfundendo, linamentis eadē intinctis, superpositis, veluti leuiori quadã aridæ cucurbitæ testudine, exquisitè cõsita, ne comprimeretur à medicamentis supra admotis. nõdum autem septimum exierat diem, quando grauiori rigore apprehensus, animã expirare breui omnés crederent, & vt antè septimo die bis rigore correptus fuit, ita octauo, nono, & decimo, sed quod peius est, absque somno vllo, quo in tempore, huic victus, pulli contusum erat, potus verò ius pulli semicocti· quum igitur in agone, & labore tanto cura versaretur hæc, ecce, vndecimi initio pus, quantum oui testa capit, disrupta apparente mēbrana, comparuit, inde eadem curatione pro tracta, quarto decimo

decimo die, huic tres ſuperuenere rigores, grauiſſimi & ſæuiſſimi, vt ipſum tunc mori crediderim, adiutus tamen & diligẽter nutritus eo die euaſit. decimoquinto eum curare cœpi rhodomelite & terebinthina, ſupra poſito linteo illito vnguento gummi elemi, & hoc bis in die, ad vigeſimum quartum, in quibus diebus de alui reſpondentia ſoliciti ſemper eramus, quia ſingulis illis diebus, ſinguli rigores illi ſuperueniebant. porrò, à vigeſimoquarto die ad trigeſimumprimum, paroxyſmi alternis diebus eũ inuadere cœperunt, poſt rigorem ſuccedente febre, à trigeſimo tamen primo die, ad quadrageſimumprimum, abſque paroxyſmo, & noxa vlla proceſſit. at, quadrageſimo primo die, denuo paroxyſmus ingenti rigore eum inuaſit, qui ad viginti horas ſequentes non contemnenda febre proſtratus fuit, quo tempore, & ſi caro ſatis eſſet in plaga producta, de nouo ſupra eam, pinguedinem gallinæ deſtillaui, qua ſequenti die, multum puris in vulnere conſpexi, & ægrotus ſubinde à febre immunis euaſit. ſed prædicto vnguento, & reliquis dictis, ſupra admoto vino dicto ſtyptico, curationem ad quinquageſimum quintum diem traxi, in quo tẽpore oſſium

ſquamæ exierunt,& in totum ſanus à vulnere euaſit, ore manente diſtorto, & ipſe quaſi ſtupidus & fatuus redditus.

AMATVS. Placuit ſanè caſum,& eius curandi rationē audire, fuit nanque membranæ duræ inflammatio, ſiue apoſtema, ob dilaniatam membranā eueniens,quam tu diligentiſſimè curaſti, & vt erat neceſſarium tractaſti. CELS. Non diſſimilia, & digna notatu varia alia quotidie euenire, obſeruamus, quæ ſi chartis mandarentur, minimè de puero Smirniæ apud Galenum admirarentur iuuenes.

VANVC. Meminiſti tu Celetane,illius pueri ab alto cadentis, quem ambo nos curabamus tractabamúſve, ex cuius cerebri parte anteriori,non exigua portio per interualla exiuit, & tamen euaſit, & nunc alacriter viuit? AMAT. Mira in hac arte quotidie euenire,qui eam exercent,norunt ſatis,immo in ea prope quoddam diuinum eſſe merito clamant, ſed iam curandi via ſignata, ægrotum noſtrum curate, neque latum vnguem, vt dici ſolet prætereatis, & eo magis in vulnere frontis, in quo veluti quouis alio inflicto cuiuis corporis particulæ, dēpro capite Hippocrates & cataplaſma, & faſciam conſtringentem admittit. VANVC. Qua de cauſa?

causa? AMATVS. Quia aliunde superfluitates recipiunt, & timor est à facili quaque causa inflammentur, vnde & cataplasma admittit, & constringens vinculum: ita enim Hippocrates, ne me mentiri dicatis, ait, at, neque adstringere etiã conuenit capitis vlcus, nisi fuerit in fronte, aut in parte quæ sine pilis sit, aut ad supercilia atque oculum, vlcera enim his locis cataplasmata magis & vincula requirũt, quàm alia capitis parte, siquidem reliquum caput, frontem vniuersam continet, vlcera autem vbicunque fuerint, ob sanguinis cursum ex iis quæ continent, inflammantur, intuméntque.

VANVCCIVS. In fasciando & vinciendo vulnere, vndénam deligaturam extendere incipiemus?

AMATVS. Galenus libro sexto Meth. med. huic respondet dubio, dicens, Non alienum à ratione arbitror, deligaturæ principium super ipsam fracturam iniici, ab hinc verò ad reliquum membrum dispensari, etenim qui contra deligat, is ab integris ad ægram partem sanguinem compellit. atqui si ab ægro loco incipiat, in integrum finiat, non solùm innoxia eiusmodi deligatura in iis quæ diximus erit, sed etiam vtile quiddam contulerit.

quippe,cùm nullam circa fracturam ſinet excitari phlegmonem , cuius rei curam habere in primis oportet,&c.

VANVC. Clarè ſanè Galenus à loco iuxta fracturam diſpenſandam eſſe deligaturam ad reliquam partem tradit, ſed vtinam hodierni chirurgici , non tantis faſciis , aut pileis fulcitis pellibus, capite vulneratos etiam calente aëre obuoluant, muniántve,quum ex illis ſæpe maiora noxa , quàm iuuamenta ſequi deprehendamus. CELET.Faſciandi & vinciẽdi rationem quicũque rectè tenuerit, non parum in arte chirurgica obtinuiſſe creditur.

AMATVS. Haud dubiè,& hanc partem artis priſci medici tantùm fecerunt, vt de ea integros libros memoriæ commendauerint,ſic Soranus,ſic Heliodorus, ſic Galenus , & Oribaſius , quæ omnia ab Hippocrate tanquam à fonte perenni & ſcaturiente emanarunt.

CELETANVS. Ne mente decidat,dicas rogo ô Amate,éſtne verum,quod vulnera capitis quo maiora ſunt,minus periculi habent?

AMATVS. Ita eſſe Hippocrates teſtatur,præcipuè ſi membrana dura illæſa fuerit,quia locus per quem ſanies,& humiditas exeant, ſatis pateat : ſic enim Hippocrates

crates ait, quodcunque etiam os à ſuo ſtatu recedens deſidit, vel quod perruptum ſit, vel quod latè omnino præciſum, minùs periculoſum eſt, membrana inuiolata: quod item pluribus rimis & latioribus fractum eſt, minus adhuc periculoſum, & faciliùs euellitur, &c. Per quæ Hippocrates ſatis clarè dicit, quòd oſſa capitis, quo magis præciſa & magis abrupta ſunt, ac fiſſa, eo minus periculoſa ſunt, modò mẽbrana inuiolata maneat, ſic coſta fracta minus periculoſa eſt, & faciliorem curationem recipit, quàm colliſa, & ſpina ſi concutiatur grauius malum afferre ſolet, quàm ſi peruertatur, ita iugulum quum tranſuerſum frangitur, minùs in ſe periculi habet, quàm quum in longitudinem. quæ omnia Hippocrates ita eſſe teſtatus eſt. VANVC. In capitis vulneribus, ſi rima, aut fiſſura illico in principio non apparuit, & poſtea ſuperuenerint ſymptomata grauia, vt febris, delirium, & huius generis alia, aperiréne debemus, an emplaſtris malo ſuccurremus? AMAT. Huic dubio Hippocrates reſpondet, quòd illico aperire debeamus, ſic enim ille ait, *Verum, vbi intelligis febrem inuadere, vel quid aliud ſignum languenti ſuperuenire, nihil ceſſare debes, ſed os vſque ad*

membranã ſecare, vel ſcalpro radere,&c. Ex quibus Hippocratis verbis , illorum detegitur turpis error , qui capitis omne vulnus , etiam apparente rima aut fiſſura ſubtili, ſolis ſuis emplaſtris, abſque apertura, & oſſis perforatione, curare contendebant , argumentum fortè deſumentes à fractis cruribus,brachiis & coſtis,quæ ſolis emplaſtris , vnione propoſita , reſtitui ad ſanitatem animaduertebant : ſed ij , vt dixi,miſerè decipiuntur,quia longè aliud eſt operari , vbi cutis & caro ſecta eſt, quàm vbi integra manet , & longè aliud in capitis quàm aliorum membrorum vul neribus,quoniam vbi cutis integra & non detecta manet , fieri poteſt, vt quotidie euenire videmus,oſſa reſtituantur,quia calor vnitus,& coactus,non difflatis ſpiritibus , coadiuuantibus etiam medicamentis ſufficiens eſt opus hoc complere , id quod complere non valet, vbi cutis & caro ſecta fuerit, & hinc Hippocrates enarrandus à nobis venit , in ea ſentẽtia,quod colliſum & contuſum eſt,neceſſarium eſt, in pus verſum contabeſcat, ſcilicet,ſtante plaga, & cute ſecta , id quod eſt colliſum, & contuſum neceſſe eſt in pus vertatur, ſecus autem non exiſtente vulnere. Nam vbi non eſt plaga, etiam comparente carne

ne collisa & contusa, non est necessarium, in pus vertatur, vt sæpe obseruamus in membrorum fracturis, non detecta cute, quæ & si multum habeant collisi, & contusi, ad sanitatem tamen absque puris comitantia restituuntur, veluti in oculorum vibicibus quotidie quoque percipimus, vt demum concludere debeamus, in casu à te proposito, illico ad sectionem confugere oportere, etiam integra manente cute. VANVC. Arrident hæc, vt quæ ad Hippocratis & Galeni mentem sint dicta, sed si meninges cerebrum contegentes ex ictu malè essent affectæ, manente cute integra & inuiolata, vt fieri posse conclusimus, tunc emplastris, an potius sectione succurrere debemus? responde quæso.

AMATVS. Ego vt qui non multùm emplastris fido, ad sectionem illico deuenirem. VANVCCIVS. Quibus notis, & indiciis, malum tantum pati hominem deprehendemus? AMAT. Talis ex equo forte cecidit, aut re obtusa & graui percussus fuit, aut supra eius caput ab alto res ponderosa & grauis cecidit, & ille illico vertigine & scothomate affectus in terram cecidit, & vomuit, & postea bene habuit, sed intra triduum, conqueritur, & cum horrore febris eum apprehendit, & postea

postea superueniunt capitis dolor, delirium, sitis intensa, linguæ nigredo, & varia alia quæ moriturum prædicunt. VANVC. Quo in loco sectio fieri debet, cùm cutis integra sit, & nos lateat locus affectus? AMAT. Id ex ægrotantis relatu percipiamus decet, quia vbi dolebat, ibi malum subest, immo ad locum læsum ægrotans sæpe manum admouet, & fortè cutis si non secta, contusa saltem videbitur, & ægrotus dentibus paleam scindere nō potest ob dolorem, quæ indicia omnia vobis deseruiunt in capitis vulnere à contraria parte malum habente, sed tunc vulnus subliuidum euadit, & saniem modicam effundit. VANVC. Nónne pro tanto & tam difficili, ac abscondito malo, satius esset emplastris vti, vt magistri illi Bartapalia, Rolandus, Rogerius & huius militiæ viri vtebantur, & eo magis, quia nos videmus in phrenitide, & lethargo morbo, solis emplastris humores domari, resolui, & ad optimum terminum reduci? AMAT. Minimè gentium, quia ratio dispar est, in morbis nanque illis humores peccātes à natura regulari possunt, etiam non adminiculantibus medicamentis: in vulneribus verò capitis, etiam si admoueris emplastra, cataplasmata, cerata, & quæ

sunt

sunt reliqua, sanguis extra venas existens qui periculum minitatur, & breui cerebri substantiam corrumpit, non superabitur, nec digeretur, aut euaporabitur, quibus de causis, ad sectionem deueniẽdum cum Hippocrate omni adhibita diligẽtia concludimus. VANVC. Vnum in hac tractatione semper ab iis præcipuè qui problemata nodare & dissoluere profitentur scire desideraui, cur est, quod in vulneribus capitis caro à parte inferiori ad superiorem producatur, in aliis verò contrario eueniat, hoc est, à superiori ad inferiorem produci soleat? AMAT. Nos Salmãticensibus, Complutensibus, Parisiensibus, Conymbricẽsibus, Louaniensibus, Ferrariensibus, Patauinis, & Bononiensibus, cum quibus satis versati sumus, tibi vt respondeant committimus, interim sic dicentes, an fortè ob nutrimentũ ab inferiori parte ad caput delatum, quod reliquis in membris contrario euenit. CELET. Carnem vulneribus superadditam, quibus medicinis leuas? AMAT. Hodie omnes alumine vulgato, à rocha dicto, sed vsto, vtimini, veteres verò in huius vicem vtebantur chalcitide, misi, ærugine æris, modò vna, modò alia, pro tẽperaturæ ratione. in hoc vero nostro ægrotante, vos vsto alumine

vtim

vtimini, & curationẽ perficite, qua & nos ſextam hanc Cẽturiam claudemus, quam vt vltimam in hoc dicendi genere eſſe cupiuimus, ita nunc volumus, teſtantes, ſi verum eſt quod à Thucydide viro Athenienſi grauiſſimo, & eloquentiſſimo dictum eſt, hiſtoria tanquam theſaurus eſt, qui nunquam è manibus excidere debet, procul dubio Centuriæ medicinales hæ noſtræ vobis gratiſſimæ eſſe debent, & tanquam medicinæ theſaurus habendæ, eis nanque adiuti, vos ſimiles morbos, paréſque caſus, facilius curabitis, eóſque è corporibus humanis detrudetis: ſunt nanque Centuriæ ſex, ſexcentas curationes continentes, nec id ſine exemplo. Nam ſi magnus ille Scipio trecentos olim fortiſſimos adoleſcentes in Sicilia ſuccenturiauit, quorum opera, & virtute fuſo in Africa Hannibale æmulam Romani imperij Carthaginẽ imperata facere coëgit: quid vos duplicato numero, hoc eſt, ſexcentis his curationibus morborum omne genus extirpari poſſe deſperetis? Valete. Raguſij anno 1558. quo tempore Caletum Henricus ſecundus Francorum Rex de Anglo recuperauit. Iterum valete, & ſecundum harum Centuriarum tomũ, è Græcia hac, hodie Turcia dicta, breui Deo fauente

expe

expectate, quam vobis pergratum fore non dubito, quum præsertim cognoueritis composita esse ex habitis curationibus eadem in regione, & eisdem ciuitatibus, in quibus Diuus ille senex Hippocrates artem exercuit, in quibus vt ingenuè fatear, hodie veluti suo tempore, omnes morbi etiam tertianæ, & quartanæ periculo non carent: neque id mirum, quum omnes è peste contagium trahant. Thessalonice, anno 1559. à mundi creatione, 5319.

Amati Lusitani medici Centuria sexta finis.

Ama

IVRO Deum immortalem, & sanctissima eius decem oracula, quæ liberato ab Ægyptiaca seruitute populo, Mose interprete, in monte Sinare data sunt, me nihil prius aut antiquius in iis meis curationibus duxisse, quàm vt illibata rerum fides posteris traderetur, nihil finxisse, nihil addidisse, aut commutasse ornamenti gratia: id tamen vnum semper studuisse, vt vtilitas ad mortales promanaret, neminẽ laudasse, aut vituperio affecisse, vt priuatis affectibus indulgerem, nisi id veritatis studium exposceret. si fallo, Deum & Raphaëlem eius ministrum iratos semper habeam, nec quicquam in arte medica mihi ad votum succedat. De mercede præterea, quæ medicis exhiberi solet non admodum solicitum fuisse, multos non tantùm studiosè sed gratis etiam curauisse, mercedes etiam nonnullas à permultis oblatas magno & inuicto animo reiecisse, magis in eum intentum vt ægrotantes mea opera aut diligentia amissam consequerentur valetudinem, quàm, vt ego eorum liberalitate vel Teruntio ditiór euaderem: eodémque loco semper apud me fuisse cuiusuis religionis homines, siue ij

Hebræi, siue Christiani, aut Arabicæ legis sectatores essent: de dignitate verò non admodum solicitum fuisse, eandémque diligentiam, pauperibus quam illustrissimo loco natis præstitisse, morbum nunquam produxisse, in præsagiis ea quæ sentiebam semper dixisse, pharmacopolarum nemini plus iusto fauisse, nisi ei fortasse, quem & peritia artis & bonitate animi cæteris præstare intelligerem, in medicamentis describendis, prout facultates ægrotantis patiebantur, temperamentum semper adhibuisse, commissum mihi arcanũ nemini detexisse, nulli mortiferum poculum propinasse, nullam mea opera matronam abortum fecisse, nihil à me in ea vbi curarem domu turpitudinis perpetratum: in summa, nihil à me commissum quod à præclaro & egregio medico alienum haberi posset, Hippocratem & Galenum artis medicæ parentes semper mihi imitãdos proposuisse, non spretis nonnullorum in arte medica excellentium monumentis: in studiorum verò ratione adeo frequentem fuisse, vt nullum quantumuis arduum negotium, me à bonorum authorum lectione auocare potuerit, non rei familiaris iactura, non nauigatio, non crebræ peregrinationes, non

denique exilium, quod vt virum philoso-
phum decet, magno & inuicto animo ha-
ctenus sponte substinui: discipulos quos
ad hunc vsque diem permultos habui, fi-
liorum loco semper duxisse, eos candidis-
simè docuisse, hortatum vt bonorum si-
miles euadere studerent, libros in re me-
dica meos nulla animi ambitione ædidis-
se, sed id vnum spectasse vt quoquo modo
mortalium valetudini prospicerem: quod
an assecutus sim aliorum iudicio re-
linquo, certè semper id præ me
tuli atq; in votis maximè
habui. Thessalonice
datum, anno
5319.

FINIS.

CATA

CATALOGVS CVRATIONVM CENTVRIAE QVINTAE.

Febris

Febris

CATALOGVS CVRAtionum Centuriæ sextæ.

Curatio

De

stationis

De

Febris

De

T

INDEX RERVM scitu dignarum, quæ in Quinta & Sexta Centuriis reperiuntur.

Ang

I

L

M

N

O

P

Sulphur

FINIS.

